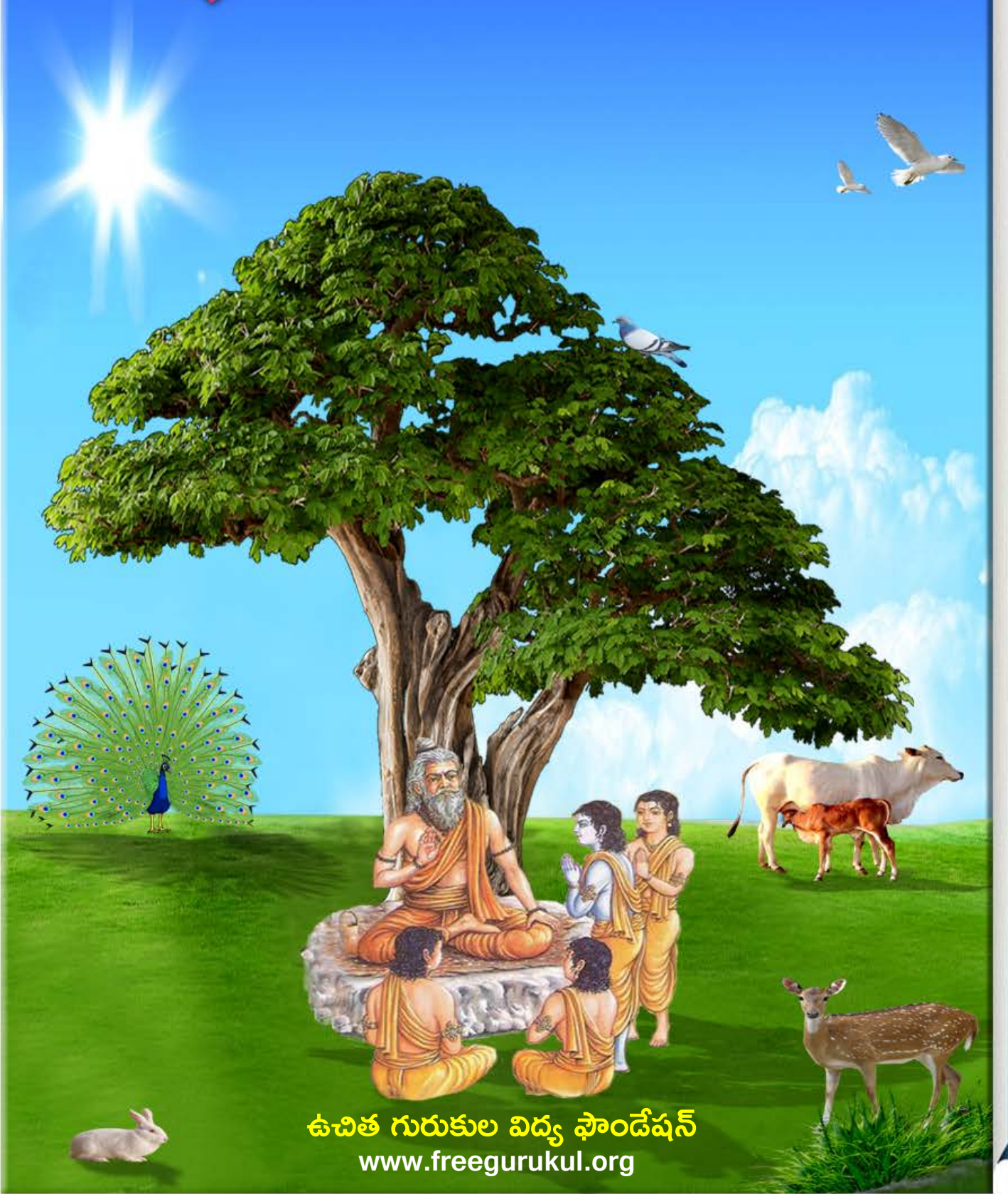

దేవిదేవతలు

హనుమచ్ఛరిత్ర

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు కృష్ణుడు

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాభాజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు మైత్రన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

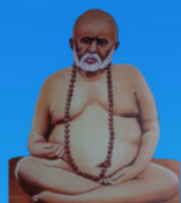

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి బేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు చైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ కారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయీబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని ద్వారకాదీప్ వాస్తు వెబ్ సైట్ నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) ద్వారకాదీప్ వాస్తు వారి వెబ్ సైట్: <http://dwarkadheeshvastu.com>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో ద్వారకాదీప్ వాస్తు వారి వెబ్ సైట్ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Helpline/WhatsApp: 9042020123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

ద్వారకాదీప్ వాస్తు వారి వెబ్ సైట్:
<http://dwarkadheeshvastu.com>

Free Download Indian epic x

dwarkadheeshvastu.com/Epic-List-of-Indian-Epics-in-Telugu.aspx

Hindi | Sanskrit | English | Gujrati | Bangali | Oriya | Telugu | Nepali | Marathi | Kannad | Asamiya | Urdu | Malayalam | Avdhi | Ved | Puran | Bhagwat | Ramayan | Geeta | Punjabi | Jain Dharm | Islam | Karm Kand

Dwarkadheesh Vastu

Home
Contact Us
हिन्दी वेबसाइट
Vastu Consultancy
Download Vastu Book
FREE Astrology Books

FREE Devotional Music (Mp3)
FREE Devotional Videos
FREE Devotional Books (PDF)
FREE Educational Books (PDF)
FREE Educational Videos
FREE Devotional Wallpapers

Dwarkadheesh Vastu
Like
3,663 people like Dwarkadheesh Vastu.
Facebook social plugin

A | B | C | D | E | F | G | H | I
J | K | L | M | N | O | P | Q | R
S | T | U | V | W | X | Y | Z

Indian Epics in Telugu

1. 12 Rashi Fal (Hindi)
2. 300 Saal Sikh Itihaas De Naal (English)
3. Aachar Manjari (Nepali)
4. Aadarsh Bhakti Prem (Telugu)
5. Aadarsh Dampatya Jeevan (Telugu)
6. Aadarsh Desh Bhakt (Hindi)
7. Aadarsh Manav Hridaya (Hindi)
8. Aadarsh Nari Sushila (Bengali)
9. Aadarsh Nari Sushila (Gujrati)
10. Aadarsh Nari Sushila (Tamil)
1. Aadarsh Bhakti Prem (Telugu)
2. Aadarsh Dampatya Jeevan (Telugu)
3. Aadarsh Nari Sushila (Telugu)
4. Aadhyatm Ramayan (Telugu)
5. Aandhra Mahabhagwat Dasham Skandh (Telugu)
6. Agni Puranam (Telugu)
7. Aladdin Adbhutha Deepam (Telugu)
8. Alibaba Dongalu Katha (Telugu)
9. Amavasya Somavara Vratam (Telugu)
10. Amma Neeti Kathalu Katha (Telugu)
11. Amulya Samaya Ka Upyog (Telugu)
12. Anantapadmanabha Asthotram (Telugu)

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

Visit

Dwarkadheeshvastu.com

For

FREE

Vastu Consultancy, Music, Epics, Devotional Videos
Educational Books, Educational Videos, Wallpapers

All Music is also available in CD format. CD Cover can also be print with your Firm Name

We also provide this whole Music and Data in PENDRIVE and EXTERNAL HARD DISK.

Contact : Ankit Mishra (+91-8010381364, dwarkadheeshvastu@gmail.com)

HANUMAAN KATHA

(Telgu)

ప్రకాశకుల మనవి

భక్తులారా!

పాఠక మహోదయులారా!

శ్రీ మారుతీ సీతారామ ధ్యానమందిర సంస్థాపకులు, పరమార్థవాణి సంపాదకులు, ఆధ్యాత్మరామాయణం లక్షప్రతుల ప్రచురణ-ప్రచారోద్ద్యమ తత్పరులు - మహాదాత కర్ణ, భీష్మ, పితామహుడు, పార్వతీకళ్యాణము, సత్మ ధామంజరి, బ్రహ్మచర్య విజ్ఞానము, సంస్కృతమా-ఆదిగా గల గ్రంథ రచయితలు, శ్రీచక్ర, శ్రీరామరక్షా యంత్రారాధనా పరాయణులూ అయిన శ్రీ పురాణవంశ రాధాకృష్ణమూర్తిగారు సర్వభీనివారణుడైన సామీరి యొక్క పరమపావన చరిత్రను ప్రచురించి విశేషప్రచారం చేసే సదవకాశాన్ని మాకు అంద జేసినారు. వారికి మా హృదయ పూర్వక ధన్యవాదాలు.

వాల్మీకి, ఆధ్యాత్మ, ఆనంద - రామాయణాలు, పద్మపురాణం ఆధారంగా యీ హనుమచ్ఛరిత్ర రచన సరళశైలిలో జరిగింది. సాధకుల, భక్తుల, ఉపాసకుల ప్రయోజనార్థము - నిత్యపారాయణకుపకరించే స్తోత్ర, దండక, కవచాదులు, నిత్యపూజావిధానమూ కూడా పొందుపరచబడినవి. అస్తికులందరూ పరమ పావనమైన యీ పావని చరిత్రను పఠించి, ఆలకించి, మననం చేసుకుని అవశ్యం తరించెదరుగాక.

విషయసూచిక

శ్రీ ఆంజనేయ సుప్రభాతం	7
గ్రాయత్రీ రామాయణం	9
హనుమచ్ఛ్రిత కథాప్రారంభం	11
శవనిర్ణయము	11
పరమశివుడు పార్వతిని సమాధాన పరచుట	12
అంజనాదేవి వృత్తాంతము	13
బాలాంజనేయుడు సూర్యుని గ్రసంపబోవుట	15
అంజనేయునకు హనుమన్నామము - దేవతల వరములు	17
హనుమల్లీలలు - ఋషుల శాపము	18
హనుమద్విద్యాభ్యాసము	19
హనుమంతుడయోధ్యలో బాలరాముని దర్శించుట	19
కిష్కింధకాండము - శ్రీరామసుగ్రీవ సమాగమము	22
సీతాన్వేషణము	25
అంజనేయ ప్రశంస	25
సుందరకాండము - అంగద విషాదయోగము	28
సాగరలంఘనమునకు సామేరి సంసిద్ధుడగుట	30
సముద్రోల్లంఘనము - మహాభీమైనాకుల ఆతిథ్యము	31
సురసా మాత దీవెనలు	33
శ్రీరామదూత సింహాకసు సంహరించుట	33
హనుమంతుని ఆలోచనలు	34
లంకిణీ సంహారము	34
హనుమంతుని సీతాన్వేషణము	35
హనుమద్విభీషణ సమాగమము	36
సీతా సందర్శనము	37
అంజనేయుడు సీతాదేవికి శ్రీరామ సందేశమును వినిపించుట	38
హనుమంతు డశోక వనమును పాడుచేయుట	43
రావణసభలో రామదూత	44
హనుమతోకకి నిప్పు - స్వర్ణలంకకే ముప్పు	46
శ మృషాఖ్యానం	47
హనుమదాంగదులు శ్రీరాముని సందర్శించుట	48
యుద్ధకాండము	49
అంజనేయుని భక్తిభావుకత	50
సంజీవనగాహార్తి సామేరి	51
అంజనేయు డహిరావణుని వ్రుందించుట	52
శ్రీసీతారామాంజనేయౌదుల అయోధ్యా ప్రయాణం	58
హనుమద్ధరత సమాగమం	58
హనుమంతుని హృదయములో శ్రీ సీతారాముల సాక్షాత్కారము	59
హనుమంతునకు సీతమ్మతల్లి భోజనము పెట్టుట	61
చిటికెల అంజనేయస్వామి	62

మహాతాత్త్వికుడు మారుతి	64
యాగాశ్వ రక్షకుడు హనుమ	65
శ్రీ శివాంజనేయ సంగ్రామము	66
శ్రీరామ నిర్వాణము	70
శ్రీ కృష్ణావతారములో ఆంజనేయస్వామి	71
గరుడ గర్వభంగం	72
సుదర్శన - సత్యభామలకు గర్వాపహరణం	75
అర్జున గర్వభంగం	76
ఊపనిషత్తులలో ఆంజనేయుడు	77
శ్రీ ఆంజనేయస్వామి పూజావిధానము	78
ఆంజనేయధ్యానమ్	88
హనుమత్ సూక్తమ్	90
ఆంజనేయుని ద్వాదశ నామావళి	91
హనుమంతుని ప్రాతః స్మరణాష్టకమ్	91
ఆంజనేయ స్తోత్రమ్	93
మారుతి స్తోత్రమ్	95
పంచముఖీ హనుమంతమాల	96
హనుమత్కవచమ్	97
ఏకముఖీ హనుమత్కవచమ్	100
పంచముఖీ హనుత్కవచమ్	108
సప్తముఖీ హనుమత్కవచమ్	113
ఏకాదశముఖీ హనుమత్కవచమ్	116
శ్రీవిభీషణకృతాంజనేయస్తోత్రం	122
శ్రీ ఆంజనేయ మంగళాష్టకమ్	124
శ్రీ ఆంజనేయ దండకము	125
శ్రీరామదూతం - శిరసానమామి	127
శ్రీమ దాంజనేయాష్టోత్తర శతనామస్తోత్రమ్	133
శ్రీ రామరక్షాస్తోత్రమ్	135
శ్రీ ఆంజనేయ స్తోత్రమ్	137
శ్రీ మారుతి స్తోత్రమ్	140
హనుమాన్ చాలీసా	141
హనుమత్తత్త్వము	154
మహాబలశాలి హనుమంతుడు	156
వర్తమాన కాలమందు హనుమ దుపాసనావశ్యకత	158
సదారక్షకుడు హనుమంతుడు	160
శ్రీరామ నామ రసికుడు హనుమంతుడు	162
హనుమద్భురిత్రపై సింహావలోకనం	164
సుందరకాండసారం	168
శ్రేయాంసి బహువిఘ్నాని	172
శ్రీ ఆంజనేయ ప్రార్థన	204
శ్రీ ఆంజనేయ సహస్రనామావళి	205

శ్రీ అంజనేయ సుప్రభాతమ్

- శ్లో॥ అమల కనకవర్ణం ప్రజ్వల త్ప్రావకాక్షం
సరసిజ నిభవక్త్రం సర్వదా సుప్రసన్నం
రణదనఘగాత్రం కుండలాలంకృతాంగం
రణజయ కరవాలం రామదూతం నమామి॥
- అంజనా సుప్రజా వీర పూర్వా సంధ్యా ప్రవర్తతే
ఉత్తిష్ఠ హరిశార్దూల కర్తవ్యం దైవమాప్నీకం॥ 1
- ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ హనుమాన్ ఉత్తిష్ఠ విజయధ్వజా
ఉత్తిష్ఠ రవిజాకాంత త్రైలోక్యం మంగళం కురు॥ 2
- శ్రీరామచంద్ర చరణాంబుజ మత్తభృంగ
శ్రీరామ మంత్ర జపశీల భవాబ్ధిపోత
శ్రీ జానకీ హృదయ తాప నివారమూర్తే
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 3
- శ్రీరామ దివ్య చరితామృత స్వాదలోల
శ్రీరామ కింకర గుణాకర దీనబంధో
శ్రీ రామ భక్త జగదేక మహాగ్ర శౌర్య
శ్రీవీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 4
- సుగ్రీవమిత్ర కపిశేఖర పుణ్యమూర్తే
సుగ్రీవ రాఘవ సమాగమ దివ్యకీర్తే
సుగ్రీవ మంత్రివర శూర కులాగ్రగణ్య
శ్రీవీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 5
- భక్తార్చి భంజన దయాకర యోగి వంద్య
శ్రీ కేశరీ ప్రియ తనూజ సువర్ణదేహ
శ్రీ భాస్కరాత్మజ మనోంబుజ చంచరీక
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 6
- శ్రీ మారుత ప్రియతనూజ మహాబలాధ్య
మైనాక వందిత పదాంబుజ దండితారిన్

- శ్రీ ఉష్ట్ర వాహన సులక్షణ లక్ష్మితాంగ
శ్రీ వీరధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 7
- పంచాననస్య భవ భీతి హరస్య రామ
పాదాబ్జ సేవన పరస్య పరాత్పరస్య
శ్రీ అంజనా ప్రియ సుతస్య సువిగ్రహస్య
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 8
- గంధర్వ యక్ష భుజగాధిప కిన్నరాశ్చ
ఆదిత్య విశ్వవసు రుద్ర సురర్షి సంఘాః
సంకీర్తయంతి తవ దివ్య సునామ పంక్తిం
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 9
- శ్రీ గౌతమ చ్యవన తుంబుర నారదాఽత్రి
మైత్రేయ వ్యాన జనకాది మహర్షి సంఘాః
గాయంతి హర్ష భరితా స్తవ దివ్యకీర్తిం
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 10
- భృంగావళీచ మకరందరసం పిబేద్వై
కూజంతుకార్థం మధురంచ రణాయుధాశ్చ
దేవాలయే ఘన గభీర సుశంఖ ఘోషాః
నిర్యాంతి వీర హనుమస్తవ సుప్రభాతమ్॥ 11
- పంపా సరోవర సుపుణ్య పవిత్రతీర్థం
ఆదాయ హేమ కలశైశ్చ మహర్షి సంఘాః
తిష్ఠంతి త్వ చ్చరణ పంకజ సేవనార్థం
శ్రీవీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 12
- శ్రీ సూర్య పుత్రి ప్రియనాథ మనోజ్ఞ మూర్తే
వాతాత్మజాత కపివీర సుపింగళాక్ష
సంజీవరాయ రఘువీర సుభక్త వర్య
శ్రీ వీర ధీర హనుమాన్ తవ సుప్రభాతమ్॥ 13

గాయత్రి రామాయణము

తపస్స్వాధ్యాయ నిరతం తపస్వీ వాగ్విదాం వరం।
 వారదం పరి పప్రచ్ఛ వాల్మీకి ర్మునిపుంగవం॥
 స హత్వా రాక్షసాన్ సర్వాన్ యజ్ఞఘ్నాన్ రఘునందనః।
 ఋషిభిః పూజితస్సమ్యగ్ గృధ్రేంద్రో విజయా పురా॥
 విశ్వామిత్ర స్సధర్మాత్మా శ్రుత్వా జనక భాషితం।
 వత్సరామ ధనుఃపశ్య ఇతి రాఘవ మబ్రవీత్॥
 తుష్టావాస్య తదావంశం ప్రవిశ్య స విశాంపతేః।
 శయనీయం నరేంద్రస్య తదాసాద్య వ్యతిష్ఠత॥
 వనవాసం హి సంఖ్యాయ వాసాం స్యాభరణానిచ।
 భర్తార మనుగచ్ఛంత్యై సీతాయై శ్వశురో దదౌ॥
 రాజా సత్యం చ ధర్మశ్చ రాజా కులవతాం కులం।
 రాజా మాతా పితాచైవ రాజా హితకరో నృణాం॥
 నిరీక్ష్య సముహార్దంతు దదర్శ భరతోగురుమ్।
 ఉటజే రామ మాసీనం జటావల్కుల ధారిణం॥
 యది బుద్ధిః కృతా ద్రష్టు మగస్త్యం తం మహామునిం।
 అద్వైత గమనే బుద్ధిం రోచయస్వ మహాయశః॥
 భరత స్యార్కపుత్రస్య శ్వశ్రూణాం మమ చ ప్రభౌ।
 మృగరూపమిదం వ్యక్తం విస్మయం జనయిష్యతి॥
 గచ్ఛ శీఘ్రమితో రామ సుగ్రీవం తం మహాబలం।
 వయస్యం తం కురు క్షిప్ర మనోగత్వాఽ ద్య రాఘవ॥
 దేశకాలౌ ప్రతిక్షస్య క్షమమాణః ప్రియా ప్రియే।
 సుఖదుఃఖ సహఃకాలే సుగ్రీవ వశగో భవ॥
 వంద్యాస్తేతు తపస్సిద్ధాస్తపసా వీత కల్మషాః।
 ప్రప్తవ్యాస్తేపి సీతాయాః ప్రవృత్తి ర్విసయాన్వితైః॥
 స నిర్జిత్య పురీం శ్రేష్ఠాం లంకాం తాం కామరూపిణీం।
 విక్రమేణ మహాతేజా హనుమాన్ మారుతాత్మజః॥
 ధన్యా దేవా స్సుగంధర్వా సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః।
 మమపశ్యంతి యే నాథం రామం రాజీవలోచనం॥

మంగళాభిముఖీ తస్య సా తదాసీ న్మహాకవేః।
 ఉపతస్థే విశాలాక్షీ ప్రయతా హవ్యవాహనం॥
 హితం మహార్థం మృదు పూర్వ సంహితం।
 వ్యతీత కాలా యతి సంప్రతి క్షమం।
 నిశమ్య తద్వాక్య ముపస్థిత జ్వరః
 ప్రసంగవా నుత్తర మేత దబ్రవీత్॥
 ధర్మాత్మా రాక్షసశ్రేష్ఠః సంప్రాప్తాయం విభీషణః।
 లంకైశ్వర్యం ద్రుపం శ్రీమా నయం ప్రాప్నోత్యకంటకం॥
 యో పజ్జపాతాశని సన్నిపాతా
 స్సమక్తుభే నాపి చచాల రాజా।
 స రామ బాణాభిహతో భృశార్ద
 శ్చదాల చాపం చముమోచ వీరః॥
 యస్య విక్రమ మాసాద్య రాక్షసా నిధనం గతాః।
 తం మన్యే రాఘవం వీరం నారాయణమనామయం॥
 నతే దదృశిరే రామం దహంత మరివాహినీం।
 మోహితాః పరమాస్త్రేణ గాంధర్వేణ మహాత్మనా॥
 ప్రణమ్య దేవతాభ్యశ్చ బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ మైథిలీ।
 బద్ధాంజలి పుటాచేద మువాచాగ్ని సమీపతః॥
 చలనా త్వర్వతేంద్రస్య గణా దేవాశ్చ కంపితాః।
 చచాల పార్వతీదాపి తదాశ్లేష్టా మహేశ్వరమ్॥
 దారాః పుత్రాః పురం రాష్ట్రం భోగాచ్చాదన భాజనమ్।
 సర్వమై వావిభక్తం నో భవిష్యతి హరిశ్వర॥
 యామేవ రాత్రిం శత్రుఘ్నః పర్ణశాలాం సమావిశత్।
 తామేవ రాత్రిం సీతాఽ పి ప్రసూతా దారకద్వయమ్॥
 ఇదం రామాయణం కృత్స్నం గాయత్రీ బీజ సంయుతం।
 త్రిసంధ్యం యః పఠేన్నిత్యం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే॥
 యావదార్తవతే చక్రం యావతీవా వసుంధరా।
 తావ ద్వర్ష సహస్రాణి స్వామిత్య మవధారయ॥

హనుమచ్ఛరిత్ర

శ్లో॥ అతులిత బలధామం స్వర్ణశైలాభ దేహం
దనుజ వన కృశానుం జ్ఞానినా మగ్రగణ్యం
సకలగుణ నిధానం వాసరాణా మధీశం
రఘుపతి ప్రియభక్తం వాతజాతం నమామి॥

శివ నిర్ణయము

శంకర భగవానుడు సతీదేవితో మహాత్ముంగళైలాస శిఖరముపై విరాజిల్లుచుండెను. వటవృక్షచ్ఛాయలో కర్పూర సదృశమగు ఆతని ధవళగాత్రముపై జటాజూటము శోభిల్లు చున్నది. పాణిపద్మమందు రుద్రాక్షమాలయు, సుందరగళసీమలో ఫణిరాజులును విరాజిల్లు చున్నవి. భక్తిశ్రద్ధలు మూర్తీభవించిన వినయ భావముతో సేవలకై అంజలిబద్ధుడై ఆసీనుడై యుండెనా యనునట్లు, ఆయన సమక్షమందు నందీశ్వరుడు కూర్చొని యుండెను. ఆ మహాదేవుని సహచర, యనుచర వర్గము కొలది దూరములోనే వివిధ క్రీడలలో మునిగి తేలుచు ఆనందించుచున్నది. ఆ విశ్వనాథుని శిరస్సుపై శితలకిరణుడు, ఆకాశగంగ సదా నివసించుచుండుటచే ఫాల సేత్రమను తృతీయ నేత్రాంతర్గత భయంకర విష జ్వాల శాంతించినది. లలాటసీమ సలంకరించి యున్న పవిత్ర భస్మ మత్యంత సుందరముగా కాన వచ్చుచున్నది.

“రామ రామ” అనుచూ ధ్యానైకాగ్రతయందున్న ఆ పరమశివు డకస్మాత్తుగా తన సమాధ్యవస్థను భంగపరచుకొని, పార్వతీవైపు చూచెను. ప్రాణేశ్వరుడ ట్లపూర్వభావముతో తనను చూచుట సతీదేవియు చూచినది. వెనువెంటనే యామె పతిదేవుని కెదురుగా విలిచి, ముకుళితహస్తయై వినయముగా “స్వామీ! ఇప్పుడు నేను మీ కెట్టి సేవ చేయవలెను? మీ వదనసీమ నవలోకించుచుండ మీరు

నాతో నేదియో చెప్పుదలచినట్లు గోచరించుచున్నది” అనగా, శంకరుడు - “ప్రియురాలా! నేడు నా మనస్సులో మహోత్తమ శుభసంకల్పము జరిగినది. ఏ మహామహిమాన్వితుని నేను నిరంతరము ధ్యానించు చుందునో, ఎవని మంగళ నామమును సర్వదా స్మరించుచూ గద్గదత్వమును చెందు చుందునో, ఎవని వాస్తవిక స్వరూపమును స్మరించి సమాధి గతుడవైపోవుచుందునో, అట్టి ఆ దేవుడే అచిర కాలములో భూలోకముం దవతరించనున్నాడు. దేవతలందరునూ యా ఆరాధ్యదేవతతో నవతరింప అత్యంత కుతూహల చిత్తులై ఆ ప్రభుసేవా భాగ్యమును పొందగోరుచున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో నేనెందులకు వంబింప బడవలెను? నేను కూడా నచ్చటకుపోయి నా ప్రభువును సేవించుకుని, యుగయుగముల నుండి కలిగిన లాలసను పూర్ణము చేసికొనెదను” - అనెను.

పరమశివుడు పార్వతిని సమాధాన పరచుట

పతిదేవుని వచనముల నాలకించిన సతి ఆ సమయములో ఉచితానుచితము లేమిటి యనెడి విషయమును వెంటనే నిశ్చయించు కొనలేకపోయెను. ఆమె హృదయములో ద్వంద్వ భావములు ఏర్పడినవి. తన నాథుని అభిలాష నెరవేరవలెనన్నదొక భావనకాగా - తనకూ భర్తకూ మధ్య ఎడబాటు కలుగుచున్న దనునది రెండవభావము. ఇట్లామె కొన్ని క్షణము లాలోచించి “నాథా ! మీ సంకల్పము యోగ్యమైనది. నా ఇష్టదైవమైన మిమ్ము నేను సేవింపగోరునట్లే, మీరుకూడ మీ ఆరాధ్య దైవమును సేవింప గోరుచున్నారు. కాని వియోగభీతిచే నా హృదయస్థితి ఎట్లుగనో తెలియుట లేదు. మీ సుఖమునందే నాకునూ సుఖము కలుగగలదని భావింపగలుగునట్లు నాకు శక్తిని ప్రసాదింపుడు. మూడవ విషయ మేమనగా ఈ పర్యాయము భగవానుడు రావణ సంహారార్థ మవతరింపనున్నాడు. మీకు పరమభక్తుడైన రావణుడు మిమ్ములను

ప్రసన్నులగు చేసుకొనుటకై తన శిరస్సులను సైతము ఖండించుకొని హోమమొనరించినాడు. అట్టి దశలో వాని సంహార కార్యమునకు మీరెట్లు సహకరింపగలరు?" అని ప్రశ్నించెను.

అంత మహాదేవుడు మందస్మితముచేయుచూ - "దేవీ! నీవు ఎంతటి అమాయకురాలవు? ఇందులో మన వియోగ విషయ మేమున్నది? నేనొక రూపములో అవతరించి నా ప్రభువును సేవించుకొనెదను. ఈ రూపములో నీవద్దనే ఉంటూ నీకు ఆ లీలామయుని విచిత్ర లీలలను చూపించెదను. సదవకాశము కల్గినప్పుడల్లా నా స్వామిని చేరి ప్రార్థించుకొనెదను. ఇక నీ మూడవ సందేహమును కూడా నివారించుకొనుము. దశకంఠుడొక రీతిగా నన్నారాధించిననూ ఒకానొక సమయములో నా అంశ నొకదానిని అవహేళన చేసినాడు. నేను ఏకాదశాంశలలో నున్న విషయము నీకు తెలిసినదే. అతడు తన పది తలలనూ ఖండించి నన్ను అర్పించినవేళ నా పదకొండవ అంశ నొకదానిని విడిచిపెట్టెను. నే నదే అంశతోవానికి విరుద్ధముగా యుద్ధము చేసెదను. వాయుదేవునిద్వారా అంజనా గర్భమున అవతరింప నిశ్చయించు కొనినాను. ఇక నీ కెట్టి సందేహమునూ లేదు కదా!" అనిన పరమశివుని ప్రయమధుర వచనములకు సతీదేవి పరమానంద భరితురాలైనది.

అంజనాదేవి వృత్తాంతము

మహేంద్రుని ఆమరావతీనగరములో "పుంజకస్థల" అను అప్పర యుండెడిది. ఒకానొక సమయంలో ఆమె వలన జరిగిన అపరాధమువలన నొకమహర్షి ఆమెను వానర యోనియందు జన్మించుమని శపించెను. ఆమె అత్యంత వినయభావమున అనేకరీతుల ప్రార్థింపగా ఆత డనుగ్రహించి ఆమె ఎప్పుడు ఎట్టి

రూపమును ధరింపవలెననుకొనునో అట్టిరూపమును ధరించ వచ్చునని వరము నిచ్చి యుండెను. తత్కారణమున ఆమె మానవిగా కానీ, వానరిగాకానీ యధేచ్ఛగా సంచరించుటకు అవకాశము లభించెను. ఆమెయే అంజనాదేవి. వానర రాజైన కేసరి ఆమెను భార్యగా స్వీకరించెను. సుందరాంగి యైన ఆమె నతడు ఎంతయో అనురాగముతో చూచుకొనుచుండెను.

ఒకనాడు వారిరువురూ మానవరూపములను ధరించి తమ రాజ్యమందలి సుమేరుగిరి శృంగముపై విహరింప సాగిరి. అప్పుడు వాయువు మందమందముగా వీచుచుండెను. ఆ దంపతు లట్లు విహరించుచుండగా వాయుతరంగ మొకటి అంజన చీర చెంగును ఎగురగొట్టెను. తనను ఎవరో స్పృశించుచున్నట్లు అంజనకు అనిపించెను. ఆమె తన వస్త్రమును సరిచేసుకొని నేరుగా నిలిచి గద్దించుచూ, “నా పాతివ్రత్యమును భంగపరచ సాహసించు వారెవరు? నే నిప్పుడే అట్టివానిని శపించి భస్మము చేసివేసెదను” అన్నది. అందుకు జవాబుగా “దేవీ! నేను వాయుదేవుడను. నా స్పర్శ వలన నీ పాతివ్రత్యము భంగము కాలేదు. శక్తిలో, నాతో సమానుడైన సువుత్రుడు నీకు కలుగగలడు. బలబుద్ధ్యాదులందు వానిని తిరస్కరించగలవారెవరూ ఉండరు. నే నతనిని సర్వదా రక్షించు చుందును. అచిరకాలములో నీకు కలుగబోవు తనయుడు భగవత్సేవకుడై ఆదర్శ మార్గగామియై అచంద్రతారార్కమైన సత్కీర్తిని సముపార్జించగలడు” అను సమీరదేవుని పలుకులు అంజనకు వినిపించెను. తదనంతరము అంజనాకేసరులు స్వస్థానమునకు వెడలి పోయిరి. శంకర భగవానుడు నిజాంశ తో అంజన శ్రవణేంద్రియము గుండా ఆమె గర్భమందు ప్రవేశించెను.

శ్రీమ దాంజనే యావతరణము

శ్రీమత్ వైశాఖ బహుళ దశమీ శనివారము నాడు శ్రీ శంకరభగవానుడు అంజనాగర్భము నుండి వానర రూపములో అవతరించెను. (కొందరి మతానుసారము కార్తిక కృష్ణ చతుర్దశి హనుమ జన్మతిథిగా ప్రకటించబడెను). అంజనాకేసరుల ఆనందమునకు మేరలేక పోయెను. శుక్లపక్షచంద్రునివలె వర్ణిల్లుచు బాలుడు అల్లారు ముద్దుగా పెంచబడు చుండెను. అంజన ఎక్కడికైననూ వెళ్ళుచో బిడ్డను హృదయమునకు హత్తుకొని తీసుకొని వెళ్ళిడిది. కేసరి తన కుమారుని వీపుపై నెక్కించుకొని గంతులు వేయుచూ ప్రియ తనయు డానందించుచుండుటను చూచి తానునూ పరమానంద మొందు చుండెడివాడు.

బాలాంజనేయుడు సూర్యుని గ్రసినపబోవుట

ఒకనాడు అంజన పిల్లవానిని ఇంటివద్దనేవిడచి పుష్పములకై వెళ్ళియుండెను. బాలుడింటిలో నొంటరిగా నున్నాడు. అతని కపారమైన ఆకలివేసెను. అత డటునిటు చూడసాగెను. కాని అతని కాహారమేమియూ దొరకలేదు. చిట్టచివరి కతని దృష్టి సూర్యునిపై పడెను. అది ప్రాతఃకాల సమయమగుటచే సూర్యబింబమును చూచి అదేదియో ఎర్రని పండ్లని భ్రమించి, తినుటకూ, ఆడు కొనుటకూ గూడ పనికివచ్చునన్న భావనతో సూర్యమండల పర్యంతమూ వెళ్ళవలెనని ప్రయత్నించెను. వాయువు ముందుగనే అతని కెగురునట్టి శక్తి నిచ్చెను. లేనిచో శంకరుని లీలలో ఇదేమంత ఆశ్చర్యకర విషయము కాదని చెప్పవచ్చును.

ఆ బాలు డాకాశములో ఎగురుచుండెను. దేవదానవ యక్షాదు లతనినిజూచి ఆశ్చర్యము చెందుచున్నారు. వాయువు హృదయ

మందుకూడ సందేహము కలిగినది. తన కుమారుడు సూర్యునివైపు పరుగులు తీయుచున్నాడు. మార్తాండుని తీక్షణ కిరణజ్వాలలలో ఆ బాలుడు దగ్ధముకాకూడదను భావముతో పవనుడు మలయ హిమాచలముల నుండి, శీతలత్వమును గైకొని కుమారుని వెనువెంటనే వెళ్ళిపోగాను. ఆ సమయములో సూర్యుడు దివ్య దృష్టిని ప్రసరింపజేసి అంజనానందనుడు తన సమీపానికి వచ్చుట గమనించి వాయుదేవుని వలననే ఈ బాలుడు జన్మించెననియూ అతని రక్షణార్థము స్వయముగా వాయువు కూడ వచ్చు చున్నాడనియూ గ్రహించెను. వెంటనే తన తమ్ముని కోమల కరస్పర్శతో లాలించుచుండెనా యనునట్లు నిజోష్ఠ కిరణములను శీతలము చేసెను. (లేదా, జగత్పితయైన శంకరుల రాకను చూచి స్వాగత మిచ్చుచుండెనా అనునట్లున్నది). ఆ బాలుడు సూర్యరథము నధిరోహించి అతనితో ఆడుకొనసాగెను. /

అది గ్రహణదినమగుటచే రాహువు తన సమయమును తెలిసికొని సూర్యగ్రసనార్థము వచ్చెను. సూర్యరథముపై వానర బాలుడొకడు కూర్చొని యుండుట నతడు చూచెను. మొదట రాహువేమియు లెక్కచేయలేదు. మామూలుగానే సూర్యునిపై విరుచుకుపడినాడు. కాని, మన వానరబాలుని కఠోరకరములలో చిక్కుకొని, భయపడిపోయి ఎటులనో తప్పించుకొని పారిపోయెను. అతడు సరాసరి దేవేంద్రుని దగ్గరకు వెళ్ళి “దేవేంద్రా! సూర్య గ్రసనాధికారం తమరు నాకిచ్చియున్నారు. ఇప్పుడీ అధికారమును మరొకనికి కూడ ఇచ్చినారా?” అని ప్రశ్నించునరికి దేవేంద్రునకు అసట విషయము తెలియక, రాహువును గద్దించి మరల సూర్యుని వద్దకు పంపెను. రాహువు మరల వచ్చుట చూచు సరికి ఆ వానర బాలునకు తన ఆకలి విషయము జ్ఞాపకమునకు వచ్చెను. దానితో

అతడు రాహువుపై విరుచుకుపడెను. ఆ బాలుని తేజమునకు రాహువు దడదడలాడిపోయెను. తనను రక్షించమని అతడు మహేంద్రుని ప్రార్థింపసాగెను. అంత మహేంద్రు డైరావ తారాధుడై మహావేగముతో వచ్చెను. ఐరావతమును చూచుచునే ఆ బాలుడు రాహువును విడచి దానిని పట్టుకొనవలెనని పరుగెత్తెను. ఇంద్రుడు భయపడి ఆ బాలునిపై తన వజ్రాయుధమును విసరెను. ఆ దెబ్బకు అతని వామహనువు విరిగిపోవగా అతడు పర్వతముపై పడిపోయి నిలవిల లాడసాగెను.

ఆంజనేయునకు హనుమన్నామము - దేవతల వరములు

అంత వాయుదేవుడు బాలుని లేవనెత్తుకుని గుహలోనికి చెళ్ళిపోయెను. ఇంద్రునిపై తీవ్రక్రోధము గలిగెను. వెనువెంటనే అతడు తన గతిని బంధించెను. వాయువ్రసారము లేకపోవుటతో ప్రపంచమంతటా కల్లోలము బయలుదేరెను. ముల్లోకములలోనూ ఏదియును కదలుట లేదు. అందరి శ్వాస కార్యములునూ బంధింపబడిపోయెను. దేవతలు భయపడిపోయిరి. మహేంద్రుడు పరుగెత్తుకొనుచు బ్రహ్మదేవుని సమీపించి గత విషయములను నివరించెను. అంత విధాత దేవతా ప్రముఖులను వెంటబెట్టుకొని ఆ పర్వత గుహలోనికి వచ్చి, బాలుని స్మరించుసద్ధికి, అతడు మహాదానందముతో లేచి నిలచెను. దానితో వాయు దేవుడు పరమానంద సంభరితుడాయెను. వెనువెంటనే జగత్త్రయమందు ప్రాణవాయు సంచారము జరిగెను. బ్రహ్మదేవుడు అమరుల నుద్దేశించి “ఈ బాలుడు సాధారణుడుకాదు. దేవతాకార్యసిద్ధ్యర్థ మితడవతరించినాడు. కనుక దేవత లందరూ ఈతనికి వరముల నియమలనియున్న”దనెను. అంత మహేంద్రుడు ఆనంద పారవశ్యమున - “నా వజ్రమువలన ఇతని హనువు భగ్నమైనది కనుక నేటినుండియు ఇతడు హనుమంతుడని పిలువబడగలడు. నా వజ్రము వలన ఇతని కిం కెన్నడునూ ఏ అపాయమునూ కలుగదు”

అనెను. “నా శతాంశజేజమును ఇతని కిచ్చుచున్నాను. నా శక్తితో ఇతడు తన రూపమును అభీష్టప్రకారము మార్చుకొన గలడు. ఇతనికి శాస్త్రాధ్యయనేచ్ఛ కలుగగనే నేనితనిచే సమస్త శాస్త్రములనూ అధ్యయనము చేయించెదను. ఇతడు మహావాఙ్మయగును” అని సూర్యభగవానుడు పలికెను. అదే విధముగా వరుణ, కుబేర, విశ్వకర్మాది దేవతలందరూ బాలహనుమంతునకు వరములను ప్రసాదించిరి. బ్రహ్మదేవుడు వరములనిచ్చుచూ- “ఈ బాలుడు బ్రహ్మజ్ఞానియై, చిరాయువై, బ్రహ్మస్త్ర - బ్రహ్మపాశవిముక్తుడై యుండుగాక!” అని ఆశీర్వాదించి, వాయుదేవు నుద్దేశించి - “నీ కుమారుడు మహా వీరుడై, స్వేచ్ఛా రూపధారణా సమర్థుడై, మనస్సుమానవేగశాలియై, అప్రతిహత గతికలవాడై, అమరకీర్తితో ప్రఖ్యాతి చెందును. రాబోవు రామరావణ సంగ్రామ రంగములో ఇతడు రామసహాయకుడై ఆ మహాత్మునకు అత్యంత ప్రేమపాత్రుడు కాగలడు” అని తెలివి స్వస్థానమునకు వెళ్లిపోయెను.

ఈ రీతిగా హనుమంతునకు వరముల నిచ్చి దేవతలు తమ తమ నెలవులకు వెళ్లిపోయిరి. ఈ సమాచారమంతయూ విని అంజనా కేసరులు చెప్పజాలని యానందమును పొందిరి.

హనుమల్లీలలు - ఋషుల శాపము

హనుమంతుడు బాల్యావస్థలో చాలా ఆల్లర్లు చేయు చుండెడివాడు. అసలే వానరుడు, అందులో బాలుడు, అదియును గాక దేవతలపలన పొందిన వరబలము తోడునీడై ఉన్నది. ఇవన్నియు అటులుంచగా రుద్రాంశతో ఆవిర్భవించినాడు. ఆయన ఋషుల అసనములను తీసుకొనిపోయి చెట్ల కొమ్మలకు వ్రేలాడదీసెడివాడు. వారి కమండలోదకములను పారబోసెడివాడు. వారి అంగ వస్త్రములను చింపి పారవైచెడివాడు. అప్పుడప్పుడు ముద్దుగా వారి తొడలయందు కూర్చొని హఠాత్తుగా వారి గెడ్డములనూ, మీసములనూ పీకి పారిపోవుచుండెడివాడు. బలాత్కారముగా అతనినెవరూ ఆపలేరు

కదా! అతడు పెద్దవాడగుచుండెను. విద్యాభ్యాసవయసు వచ్చినది. కాని అతని బుద్ధి చాపల్యములో మాత్రము మార్పు రాలేదు. అంజనా కేసరులు విచారములో మునిగిపోయినారు. వారు తమకు తోచిన అనేక రీతుల ప్రయత్నించిరి. కాని హనుమంతుడు దారిలోనికి రాలేదు. అప్పుడువారు మహర్షుల నాశ్రయించి - “మహానుభావులారా! మీరు దయజూపవలెను. లేనిచో మా కుమారుడు బాగుపడడు” అనిరి. అంత మహర్షులు దివ్యదృష్టి యోచించి - “ఇతనికి తనబలముపై మహాగర్వమున్నది. స్వశక్తిని మరచిననే కాని ఇతడు దారిలోనికి రాజాలడు” అని నిశ్చయించుకొని, అవకాశమును పురస్కరించుకొని హనుమంతుని శపించుచూ - “నీవు నీ స్వబలమును మరచి పోయెదవుగాక. ఎవరైననూ ఎప్పుడు నీ బలపౌరుషములను గురించి నీ స్మరణకు తెచ్చెదరో, అప్పుడే నీవు నీ బలమును స్మరించుకుని స్వశక్తిని సద్వినియోగము చేసికొనెదవుగాక !” అనుటతో, హనుమంతుడు తన బలమును తాను మరచి పోయెను.

హనుమద్విద్యాభ్యాసము

విద్యాభ్యాసవయస్సు రాగానే కేసరి తన కుమారునకు ఉచిత సంస్కారము చేయించి వేదాధ్యయనార్థము సూర్యభగవానుని వద్దకు పంపెను. హనుమంతుడక్కడ కుపోయి వేదవేదాంగములను అధ్యయనము చేసెను. అతడు వేరే అధ్యయనము చేయవలెనా? నిశ్చింతా శివుడే గదా! అయిననూ సంప్రదాయ పరంపరను రక్షించుటకే ఆయనట్లధ్యయనము చేసి, మాతాపితరుల వద్దకు మరలివచ్చెను. సూర్యుని కరుణవలన తమ కుమారుడు సర్వవిద్యాపారంగతుడగుట చూచి ఆ తల్లిదండ్రులు అమితానంద మందిరి.

హనుమంతుడయోధ్యలో బాలరాముని దర్శించుట

శ్రీరామచంద్ర భగవానుడు భూలోకంలో అవతరించెను. శంకరుడు రామచంద్రుని బాల్యలీలలను కనులార చూడవలెనని తరచుగ అయోధ్యనగరమునకు వచ్చి అక్కడనేయుండెడివాడు.

ఒకనాడొక జ్యోతిష్ముని రూపము దాల్చి బాలరామ దేవుని హస్తము చూచెడివాడు. మరొకనాడు భిక్షుక రూపముదాల్చి ఆశీర్వదించెడివాడు. కాలము గడుచు చున్నది. ఒకనాడు బాల రామదేవు ధామకావలెనని భవనము నుండి బయటకు వచ్చుసరికి కోతుల నాడించువాడొకడు చక్కగ అడే కోతిని వెంటబెట్టుకొని-డమరుకము వాయించుచూ రాజభవన ద్వారము దగ్గరకువచ్చెను. ఆ కోతి సామాన్యమైనదికాదు. దాని మనోహర క్రీడను తిలకించుటకు బాలురందరూ గుమిగూడినారు. బాలరాముడు కూడ సోదరులతో కలసి వచ్చెను. తన దేవుని నాకర్షింపవలెనని కపిరూపములో శంకరుడే వేంచేసినాడు. నాట్యము చేయువాడూ, చేయుచువాడూ సర్వమూ ఆ శంకరుడే. ఇదంతయూ ఎందులకు ? తన దేవుని తో అడవలెననియు, ఆయన మధురలీలలను దర్శింపవలెననియు, ఆయన నానందింపజేయవలెననియు వచ్చినాడు.

బాలరాముడా వానరక్రీడను తిలకించి ఆకర్షింపబడినాడు. ఆ సుందర వానర క్రీడను చూచి అందరూ వెడలిపోయినారు. కాని బాలరాముడు మాత్రము కదలలేదు. 'నా కీ కోతి కావలెను' అని పట్టుబట్టినాడు. రాకుమారుడు, అందులో బాలరామచంద్ర ప్రభువు తలచుకొనినచో ఏది జరగదు? ఆ కోతుల నాడించు వానికి ఎంత ధనమైననూసరే ఇచ్చి రాముడు కోరిన వానరమును తీసుకొని రావలసినదిగా దశరథ మహారాజు సేవకుల కాదేశించినాడు. కోతుల వాడు ధన ధాన్యాదుల కొరకు రాలేదు. తనను తాను శ్రీ రామచంద్ర ప్రభు చరణ కమలము లందు సమర్పణము చేసికొనుటకై వచ్చినాడు. అందువలన, తక్షణమే తనకోతిని రామున కప్పగించినాడు. రామచంద్రుడా కోతిని చేతులలోనికి తీసుకొనెను. అంతవరకూ ఆ వానరము తనను తానే అడించుకొనుచున్నది. ఇప్పుడు రామచంద్ర ప్రభువే దాని నాడించ సాగినాడు. యుగ యుగములనుండి కలిగిన కోరిక ఆ నాటికి నెరవేరినది. అది

ఆనందాతిరేకముతో ఆడసాగినది. ప్రజలందరూ ఆ దివ్యవానర నాట్యమును చూచి ముగ్ధులైపోయినారు. అదే సమయములో ఆ కోతులవాడు అదృశ్యమైపోయినాడు. ఆ కోతులవాడు ఈ కోతిలోనే లీనమైనాడో లేక పని పూర్తియగుటతో నిజనివాసమైన కైలాసమునకే మరలి పోయినాడో తెలియదు. /

ఆ రూపము లోనే హనుమంతు డక్కడ చాలా కాలము రామచంద్రుని సేవించుకొనుచూ ఉండిపోయెను. అంతట ఒకనాడు విశ్వామిత్ర మహర్షి తన యాగరక్షణార్థమై రామ లక్ష్మణులను గొనిపోవ వచ్చినప్పుడు భగవానుడు హనుమంతుని చేరబిలిచి - “హనుమా! నీవు నా అంతరంగ సఖుడవు. నీకు తెలియని లీలలు నాలో ఏమియూ లేవు. భవిష్యత్తులో నేను రావణ సంహారము చేసెదను. తత్సమయములో నాకు వానర సహకారము కావలసియున్నది. ఖర, దూషణ, త్రిశిర, శూర్పణఖాదులు దండకారణ్యములో ఉంటున్నారు. మారీచ సుబాహు, తాటకాదులు మనకు సమీపమందే నివసిస్తూ ఉన్నారు. వారి మాయాజాలములు సర్వత్రా వ్యాపించి యున్నవి. నీవు శబరిని కలుసుకొని ఋష్యమూక పర్వతము చేరుకొని సుగ్రీవునితో మైత్రిని వర్ధిల్లచేసుకొనుము. నేను మార్గము సుష్కంటకము చేసికొనుచూ క్రమముగా అక్కడకు వచ్చెదను. అప్పుడు నీవు నాకూ సుగ్రీవునకూ మైత్రిని ఏర్పాటు చేయుము. ఆనంతరం నేను రావణు నంతమొందించి అవతార కార్యమును నెరవేర్చెదను” అనెను.

తన ప్రభువును విడనాడి వెళ్ళవలెనని ఎంతమాత్రమూ లేకపోయిననూ, హనుమంతుడు, భగవదాజ్ఞ శిరోధార్యము చేసుకుని, తన స్వామస్మరణము చేసుకొనుచూ ఋష్యమూక పర్వతము చేరుకొనెను.

కీష్కింధాకాండము

శ్రీరామ సుగ్రీవ సమాగమము

ఆ కాలములో వాలికి భయపడి అతని సోదరుడగు సుగ్రీవుడు తనమంత్రులతో ఋష్యమూకపర్వతముపై నివాస మేర్పరచుకొనెను. హనుమంతుడు సుగ్రీవసఖుడై మెలగుచుండెను. వాలిచే పంపబడిన వారెవరైననూ వచ్చి తనపై దండెత్తెదరేమోనన్న భయముతో సుగ్రీవుడు మెలగుచుండెను (శాపకారణముగా వాలి అక్కడకు స్వయముగా రాజాలడు). ఒకనాడు సుగ్రీవుడు ప్రియసఖుడగు హనుమంతుని తోనూ, మంత్రులతోనూ కూర్చొని రాజకీయచర్చలు కొనసాగించుచుండెను. అప్పు డకస్మాత్తుగా అతని దృష్టి పంపాసరోవరము వైపునకు పోయినది. అక్కడ శస్త్రపాణులైన వ్యక్తులిద్దరు నిలచియుండుట నతడు చూచినాడు. వారి ఉద్దేశ్యము సువ్యక్త మగుటలేదు. కాని, వారెవరినో అన్వేషించు చున్నట్లు మాత్రమున్నది. వారి వీరోచిత ప్రవర్తనా, వారి శస్త్రాస్త్రములూ, వారి వల్కలవస్త్రధారణా, జటలూ చూడ సుగ్రీవునకు సందేహము కలిగెను. అతడు హనుమంతు నుద్దేశించి - 'హనుమా ఈ వీరపురుషు లిర్దురూ ఎవరో తెలిసికొనిరమ్ము. శత్రు పక్షీయులైనచో ఇచ్చట నుండి పారిపోవలెను. ఉదాసీనులై సహకారాభిలాషతో నున్నచో వారిమైత్రిచేసికొని పరస్పరేష్టసిద్ధులను సాధింప వలెను. నీవు బ్రహ్మచారి వేషములో పోయి వారి జాడలు తెలిసికొనిరమ్ము. వివరములు తెలియగనే సంజ్ఞ చేయు' మనగా హనుమంతుడు సుగ్రీవాదేశము శిరోధార్యముగా అట్లే చేసెను.

బ్రహ్మచారి వేషమును ధరించి హనుమంతుడు వారి సమీపమునకు వెళ్ళెను. శిష్టాచార వ్యవహారము పూర్తియైన తరువాత అతడు వారిద్దరినీ ప్రశంసించుచూ వారి పరిచయమును గురించి

ప్రశ్నించుచూ “మహాత్ములారా! మీ శరీర సౌష్ఠవ శస్త్రాదులనుచూడ మీరు వీరపురుషులుగా గోచరిస్తున్నారు. మీ కమలచరణములు మీరు రాజభవన వాసులని తెలియబర్చు చున్నవి. గతమం దెన్నడూ గిరికాననములలో నివసించలేదని సువ్యక్తమగుచున్నది. మీ వేషములను తిలకించగా ఋషిపుత్రులుగా గోచరిస్తున్నారు. కాని నిశ్చయాత్మకముగా ఏమియు చెప్పజాలకున్నాను. మీ వదన మండలములనుండి బహిర్గతమయ్యే తేజమునవలోకింపమీరు సామాన్యులు కారనియు, ఆలోకింపనియు సుస్పష్టముగా తెలియు చున్నది. మీరు హరిహర హిరణ్యగర్భులలో ఎవరు? నా మనస్సులో మీరు నరనారాయణులేమోనన్న శంక కలుగుచున్నది. మీలో అనిర్వచనీయ మహాకర్షణ గోచరించుచున్నది. భవదీయ సౌందర్య మోధుర్యములతో నా చిత్తము ముగ్ధమై పోవుచున్నది. మీరు నా కత్యంత మమతాస్పదులుగా గోచరమగుచున్నారు. గతమందు మీతో నున్నట్లు స్ఫురణకు వచ్చుచున్నది. దయచేసి నా సందేహములను నివారించెదరు గాక!” అనెను.

హనుమంతుని పలుకులు వినుచున్నంతసేపు రామచంద్ర భగవానుడు మందస్మితముచేయుచునే యుండెను. అనంతరము అతడు లక్ష్మణుని చూచుచూ “సోదరా! ఈ విప్రుడు మహా బుద్ధిశాలి. ఇతని వాగ్ధోరణి నవలోకింపుచుండ ఇతడు సాంగోపాంగముగా వేదాధ్యయనము చేసినట్లున్నది. ఇతని సంభాషణ సంస్కృత అర్థముగానున్నది. ఇతని ఆకృతిలో దూషితభావ మీషణ్మాత్రమును గోచరించుటలేదు. ఇతడు ఏ ప్రభువునకో మంత్రికాగల యోగ్యుడు. ఇతని ఉచ్చారణాశైలి, బుద్ధిచాతుర్యము రెండునూ గంభీర భావోత్పాదకములుగా నున్నవి” అనుచూ సంజ్ఞచేయగా లక్ష్మణు డందుకొని “బ్రాహ్మణదేవా! మేము అయోధ్యాపతియైన దశరథ

చక్రవర్తి తనయులము. పిత్రాదేశానుసారము పదునాల్గు సంవత్సరము లరణ్యవాసము చేయవచ్చితిమి. ఇక్కడ దురాత్ముడైన రాక్షసు డొకడు మా వదినగారగు జానకీ దేవి నవహరించి నాడు. ఆమె నస్వేషించుచూ మేము బయలుదేరితిమి” అనెను.

లక్ష్మణుని వాక్యములు పూర్తికాకముందే హనుమంతుని రూపము మారిపోయెను. వానర రూపములో అతడు భగవ చ్చరణములపై పడిపోయెను. అతడు తన మదిలో ‘నే నన్యరూపము ధరించి వచ్చుట వలననే శ్రీరామచంద్రుడు నాతో మాదైననూ ఆడలేదు. నేను నా స్వామిని గుర్తింపక పోవుటవలననే ఆయన నన్ను గుర్తింపలేదు. నేను నా స్వామిని పరిచయమడిగితిని. వారు నా పరిచయమడిగినారు. ఇదంతయు నా కూటనీతిఫలము. నే నపరాధిని’ అనుకొనుచూ కనులనుండి అశ్రువులు ప్రవహింప భగవచ్చరణములపై బడి వేడుకొనసాగెను. భగవానుడతనిని లేవదీసి ఆలింగనము చేసికొనెను.

“శ్రీరామచంద్ర ప్రభూ! మా సుగ్రీవరాజు ఆపదలో చిక్కుకొని యున్నాడు. అతనికి సహకరింపగలవారు మీరు తప్ప మరెవ్వరూ లేరు. ఈ ఆపదయం దతని నాదుకొని ధైర్యముచెప్పి అతని సేవలు స్వీకరించండి” అనుచూ హనుమంతుడు ఆనంద మగున్నై రామలక్ష్మణులను తన భుజస్కంధములపై ఆసీనులనొనర్చుకొని సుగ్రీవుని దగ్గరకు తీసుకొని వెళ్ళెను.

రామ సుగ్రీవులకు మైత్రి ఏర్పడినది. అగ్నిసాక్షిగా వారు సఖ్యమును స్థాపించుకొనినారు. వాలి మరణించెను. సుగ్రీవుడు వానరులకు రాజాయెను. నాల్గునెలలవరకూ రామలక్ష్మణులు ప్రవర్తన గిరిమీదనే నివసింపసాగిరి. సుగ్రీవుడు భోగలాలనమగున్నై

రామకార్యమును విస్మరించెను. కాని, హనుమంతు డెట్లు మరువ గలడు? అత డనేక పర్యాయములు సుగ్రీవునకు నచ్చచెప్ప ప్రయత్నించెను. కాని, సుగ్రీవుడు పెడచెవిని బెట్టెను. అతడు స్వకార్యమగుటై యుండెను. సుగ్రీవుడు తమ నుపేక్షించుట చూచి లక్ష్మణు డత్యంత కుపితుడైపోయెను. తార అతనికి నచ్చచెప్ప దుండగనే హనుమదాహ్వానితమైన అపార వానర భల్లూక సేనవచ్చింది. అ ప్రయత్నమంతయు చూచి లక్ష్మణుడు సుగ్రీవుని యందు ప్రసన్న చిత్తు డాయెను. అంత సుగ్రీవుడు రాముని పట్ల తన పొరబాటును క్షమించమని కోరెను.

సీతాన్వేషణము

రాముని సమక్షమందతడు దేశదేశాంతరములను వర్జించి వెప్పుడు, వానరులను సీతాన్వేషణకు పంపసాగెను. సీతను రావణు డపహరించెనను విషయము మాత్రమే తెలిసినది. కాని వానరులను దశదిశలకూ పంపుటలో గల అభిప్రాయము వారు - సీతను ఎచ్చట దొరికినదియు తెలిసికొనుట జరుగు ననునదియే. సుగ్రీవుడు వానరులను శాసించుచూ - “నెలలోగా నిర్దిష్టస్థానముల నన్వేషించి మీరలని వారు కఠిన శిక్షలకు పాత్రులగుదురు జాగ్రత్త!” అనెను. అందరూ నియమితస్థానముల దిశలుగా బయలుదేరిరి.

అంజనేయ ప్రశంస

దక్షిణ దిశాన్వేషణా కార్యము మహత్వపూర్ణమైనదగుటచే సుగ్రీవుడు ప్రముఖ వానరవీరులగు జాంబవంత, హనుమంత, అంగద, నల, నీలాదులను పిలచెను. వారు రాగానే హనుమంతుని తన దగ్గరగా కూర్చుండబెట్టుకొని - “హనుమా! జలస్థలాకాశముల యందు నీ గతి నిరాటంకమైనది. స్వర్గలోకమందుకూడా నీవు

సునాయాసముగా సంచరించగలవు. గతి, వేగ, తేజస్సూర్తుల యందు నీవు నీ తండ్రియైన వాయుదేవునితో సమానమైనవాడవు. నీకు తెలియని దేమియూ లేదు. ఇక నీతో ఏమి చెప్పవలయును? కేవలము ప్రదేశములను సందర్శించి మరలి రావడముకాదు. నీవు సీతజాడ తెలిసికొని రాగలవని నాకు పూర్ణ విశ్వాసమున్నది" అనెను.

సుగ్రీవ వచనములు విని శ్రీ రామచంద్రుడు హనుమంతుని పిలిచి "హనుమా! నీవు నా కార్యమును అవశ్యము నెరవేర్చగలవు. ఇదిగో నా అంగుళీయకము. దీనిని తీసుకొని వెళ్ళుము. దీనిని చూచి రామదూతవని సీత గుర్తించగలదు!" అని పలికి, సీతతో చెప్పవలసిన సందేశ వాక్యములుకూడ చెప్పెను. అంత హనుమదాదులు రామ సుగ్రీవులకు నమస్కరించి బయలుదేరిరి.

స్వయంప్రభా వృత్తాంతము

హనుమంత, జాంబవంత, అంగదాదులు - అన్వేషించి అన్వేషించి అలసిపోయినారు. క్షుత్తిపాసలతో వ్యాకులురై పోయినారు. జలములు ఎక్కడున్నదీ వారికి తెలియుట లేదు. చాల రోజులనుండి ఫలములు కూడ లభించుటలేదు. బాధ్య తంతయు హనుమంతునిపై బడెను. హనుమంతుడు ఒక భయంకర పర్వత శిఖరముమీదకు ఎక్కి చూడగా సమీపమునందే పచ్చదనము తోచినది. సుందరమైన విహంగములు తమ రెక్కలతో నీళ్ళు జల్లుకొనుచూ వచ్చుట కనిపించినది. సమీపము నందే ఉద్యానవన జలాశయము లుండవచ్చునని సామీరికి అనుమానము కలిగినది. వెంటనే అందరినీ వెంటబెట్టుకొని వెళ్ళి చూడగా ఒక గుహనుండి ఈ పక్షులన్నియు బయటకు వచ్చుచున్న విషయము తెలిసినది. ఒకరి చేతులు వేరొకరుపట్టుకొని రామనామమును స్మరించు కొనుచు గుహలో ప్రవేశించిరి. ఆ సుందర రమణీయ గుహంతర్భాగంలో యున్న సెలయేటి జలములు అమృతమయములు. సువర్ణ సదృశ

వ్యక్తులు, వాటియందు స్వాధిష్ఠమైన ఫలములూ యున్నవి. అక్కడ నవసించుచున్న తపస్విని యగు స్వయంప్రభ అనుమతిపై వారందరూ ఆ ఫలములను తిని ఆ జలములను త్రావి స్వస్థ చిత్తులైనారు.

ఆ తపస్విని ప్రశ్నించగా హనుమంతుడు తమ యావద్బలైంతమునూ తెలిపి తమను ఎంత త్వరగా బయటకు పంపితే అంత మంచిదని చెప్పినాడు. అందుకు సమాధానముగా స్వయంప్రభ "సోదరా! ఇక్కడకు వచ్చినవారెవరూ ఇంతవరకూ సజీవముగా మరలలేదు. ఇది నేను నిర్విఘ్నముగా తపస్సు చేసుకొనుస్థానము. ఇక్కడ నుండి ప్రజలు రాకపోకలు సాగించినచో తపస్సుకు విఘ్నము కలుగును. కాని శ్రీరామచంద్రుని దివ్యామృత పవిత్రగాఢను వినిపించినావు కనుక, మిమ్ముల నందరనూ నా తపోబలముతో బైటకి పంపుచున్నాను. నేను కూడ రామదర్శనార్థము ప్రవర్ణణగిరి చేరవలసి యున్నది. సరే! మీ రందరూ మీ కనులు మూసికొనుడు" అన్నది. అందరూ కనులు మూసికొన్నారు. క్షణకాలములోనే వారందరూ సాగరతీరములోని ఒక మహాన్నత పర్వతముమీద నిలిచియున్నారు. అంత స్వయంప్రభ హనుమంతుని అనుమతిగైకొని శ్రీరామదర్శనార్థము వెళ్ళిపోయినది.

ఆధ్యాత్మ రామాయణాంతర్గత సూక్తులు

సర్వదా పర ధనమును అపహరించుచు, పర నారీ సొంగత్యముతో వసించుచు, దొంగబ్రతుకు బ్రతుకుచూ, భూసురులను హత్య చేయుచు, పరమపూజనీయులగు తల్లిదండ్రులను కూడా హతమార్చి-యోగులకూ మహాత్ములకూ అవకారములు చేయుచు, ఇంకనూ వర్ణనాతీత పాపకార్యము లొనర్చి మహా భ్రష్టుడైనవాడు గూడ శ్రీరామ హృదయమును పఠించుచుండెనేని - యోగీశ్వరులు కూడ పొందజాలని, దేవతానీక పూజమాన మైన, అభిలషితమైన సూక్ష్మమును ఈ జన్మమునందే పొందును.

సుందరకాండము

అంగదవిషాదయోగము

“సోదరా! ఇప్పటికి నెల గతించినది. అయిననూ మన మీక్షణమువరకూ జానకీదేవి సమాచారము తెలిసికొనలేదు సరికదా, వెళ్ళవలసిన ప్రదేశములకు వెళ్ళనే లేకపోయినాము, విఫలసాధకులమై మరలినచో సుగ్రీవుడు నన్ను అవశ్యము హతమార్చగలడు. గనుక, నేనిక్కడనే యుండి తపమాచరించు కొందును. మీరు కిష్కింధకు మరలిపో”డని అంగదుడు అతి దీనముగా పలికెను.

“యువరాజా! ఈ సమయములో అధైర్యము చెందెదవేల? సుగ్రీవచక్రవర్తి నీ యం దమితానురాగముతో చరించుచున్నాడు. మీరందరూ త్రికరణశుద్ధ్యా రామకార్యమందు దత్తచిత్తులై యున్నారు. గుహలోనికి వెళ్ళుట వలననే మన కాలస్యమైనది. దీనికాయన అవశ్యము క్షమించగలడు. నిన్ను తప్పక రాజును చేయును. భయపడ నవసరములేదు. రామచంద్రభగవాను డపార దయాసముద్రుడు. ఆయన సర్వదా నిన్ను సంరక్షించుచుండును. మనము యథాశక్తి రామ, సుగ్రీవుల ఆదేశములను పాలించెదము గాక! ఒకవేళ సుగ్రీవుని యందలి ద్వేషముతో అతడు రాజు యగుట నీ కిష్టముకానిచో ఇక్కడ మాత్రము నీవు సురక్షితముగా ఉండగల ననుకొనకుము. రామ కార్యమును నెరవేర్చక నీవు తప్పించుకొని తిరగదలచినచో నీ వెక్కడున్ననూ లక్ష్మణుని నిశితశరపరంపరలు నిన్ను సజీవముగా విడచిపెట్టువు. వారి కార్యమును నెరవేర్చక బ్రతికి యుండుటకంటె వారి సమీపమునకు పోవుటయే మంచిది. వారి ఇష్టానుసారమే జరగనిచ్చుట శ్రేయస్కరము” అని హనుమంతుడు పలుకగా అంగదుడు జీవితాశను వదులుకొనెను. కాని అతడు సుగ్రీవునొద్దకు

మరలిపోవుటకన్న అక్కడ అనశన వ్రతముతో ప్రాణములను ధ్వజింపవలెనని నిశ్చయించుకొనెను. అతనితో బాటుగనే అందరునూ నిరాహారదీక్ష నారంభించి-రామనామస్మరణ జరుపసాగిరి.

సంపాతి సలహా

అదే సమయంలో వారికి సంపాతి (జటాయుసోదరుడు) దర్శనమాయెను. అతడు సీతను రావణుడు సముద్రమధ్య మందున్న లంకకు తీసుకొనిపోయినా డని చెప్పెను. వానర భల్లకములన్నియూ సోగరతీరములో సమావేశమాయెను. “సముద్రము నుల్లంఘింపగల వారెవరు?” అన్న విషయమై చర్చ ప్రారంభమైనది. స్ఫూర్తివంతమైన అంగదుని సంభాషణ నాలకించి అందరు తమ తమ శక్తులను గురించి పేర్పేరుగా వ్యక్తీకరించి సముద్రోల్లంఘనమందు తమ అసమర్థతను ప్రకటించిరి. అంగదుడు - ‘నేను దాటగలను. కాని, మరల పచ్చటలో నాకు సందేహమున్నది’ అనెను. జాంబవంతు డతనిని యువరాజుగా గౌరవించి, అతడు వెళ్లుటకు సమ్మతింపలేదు. పార్లక్యము కారణముగా తన అసమర్థతను గూడ వ్యక్తీకరించెను. అంతవరకూ హనుమంతుడు మౌనముగా ఒక మూలగా కూర్చొని, అందరి సంభాషణలూ వినుచుండెను. అంగదుడు నిరాశచెందెను. జాంబవంతుడు అంగదుని సంబోధించి “యువరాజా! నిరాశ చెందనవసరములేదు. సముద్రోల్లంఘనకు అవసరమైనది కేవలము బలమేకాదు. అపారమైన బుద్ధిబలము కూడా కావలసియున్నది. ఈ నిర్వహణకు స్వయముగా శంకర భగవానుడు అవతరించి యున్నాడు. రాక్షస సంహారము అవశ్యమూ భావ్యమైనది” అని, హనుమంతునివైపు చూచి ‘హనుమంతా! నీవు నిశ్శబ్దముగా ఎట్లు నిర్వహింపగలిగితివి? నీవు జన్మించినది రామకార్యార్థమే గదా?

వాయు నందనా! నీవు నీ తండ్రి పలె క్షణ కాలములో సముద్రోల్లంఘనము చేయగలవు. నీ బుద్ధి అప్రతిమానమైనది. నీవు వివేకజ్ఞాన నిధానుడవు. ఇంత బలమును నీలో దాచుకొని ఎట్లు ఊరక కూర్చొనగలిగినావు? అనెను. జాంబవంతుడు హనుమంతుని జన్మ, అతనికి దేవతా వరదానము, ఋషిశాపగాధలను వినిపించి - నిజబల స్పృతిని తీసుకొనివచ్చి “తలచుకొనినచో నీవేమైననూ చేయగలవు” అనెను.

సాగరలంఘనమునకు సామీరి సంసిద్ధుడగుట

హనుమంతుడు నిరంతరము రామనామస్మరణమందే తన్మయుడై ఉంటూండెను. అతనికి తన పరాక్రమ స్పృతి లేనేలేదు. జాంబవంతుని పలుకులు వినుసరికి అతనికి తనయం దపారమైన శక్తి యున్నదనియు, భగవానుని శక్తి అంతయూ తనదేననియూ అనిపించెను. దానితో అతని శరీరము వృద్ధిచెంది సుమేరుగిరి సదృశమైనది. అతడు గర్జించినాడు - “ఈ సముద్రమన నేపాటిది! భగవదనుగ్రహమువలన నేను ఇట్టి అసంఖ్యాక సాగరముల నుల్లంఘించి వేసెదను. లంకయందు నాకు జానకీమాత కనిపించనిచో స్వర్గమాదిగా బ్రహ్మలోకము వరకూ అన్వేషించెదను. లంకా సమేతముగా త్రికూటాద్రిని ఎత్తుకొని వచ్చెదను. రావణుని హతమార్చి వేసెదను. భగవత్కార్యమును సాధించు నా మార్గమునకు ఆటంకము కలుగ జేయ గల శక్తి ఏదియును లేదు” అన్న హనుమంతుని గర్జనలతో కూడిన గంభీర వచనములను విన్న వానరసేన ఏకగ్రీవముగా హర్ష నాదములు చేసినది. “హనుమంతా! నీవు మహా వీర శూర బలపరాక్రమశాలివి. నీ వేమైననూ చేయగలవు. నీవు సీతామాతను చూచి రావలెను. రామచంద్ర ప్రభువుతో మన

మందరమూ లంకకుచేరి రాక్షస సంహారము చేయుదము. రామునికి ధీర్ఘిలుగును. మనమందరము ఆనందోత్సవము చేసికొందము" అన్న మాంబవంతుని పలుకులు విని హనుమంతుడు లేచి ఒక మహోన్నత పర్వత శిఖరము నధిరోహించెను. అతని చరణ ఘాతములతో పర్వత శృంగములు విరిగి పడిపోసాగినవి. అతని వాలసంచాల వేగమునకు మహావృక్షములు ఆకాశములో ఎగురసాగినవి! అందులో అనేక పుష్పములు - హనుమంతుని పూజించుచున్నవా? - అనున ట్లతనిపై పడిసాగినవి. దేవతలు జయజయధ్వానములు చేసిరి. మహర్షులు శాంతిపాతములు పఠింపసాగిరి. వాయు దేవుడు సహకరింపగా వీరహనుమంతుడు సముద్రోల్లంఘనమునకై ఎగిరెను. భగవానుని స్మరించుకొనుచూ ఆతడు వానరుల నందరినీ ఓదార్చెను. " నా మనస్సు మహోత్సాహముతో, మహాహర్షముతో భగవానుని అపార ఘోరము అనుభవించుచున్నది. కార్యసాధన చేసుకొని నేను శీఘ్రమే మరలివచ్చెదను. మీ రెంత మాత్రము భయపడనవసరములేదు" అనుచూ పునః అతడు భగవన్నామమును స్మరించు కొనుచు పరిమనమాయెను. మేఘజాల మతని కఠోర శరీర స్పర్శచే చెల్లాచెదురై అతని దేహముపై శీతల జలబిందువులను వర్షింపజేయసాగినది. అన్య దృష్టి లేకుండా మారుతాత్మజుడు అంబర మార్గములో పురుగమించు చుండెను.

సముద్రోల్లంఘనము

మహాభీమై నాకుల ఆతిథ్యము

"శ్రీరామచంద్రుని పూర్వజులే నాకీ స్వరూపమును ప్రసాదించి యారు. కాని, నేటివరకూ నేను వారి కేవిధమైన ప్రత్యుప కారమునూ చేయలేకపోతిని. సీతాపహరణమందు సముద్రమునకు గూడ

సంబంధము గలదని రామచంద్రులు భావింపరాదు. ఏమన, ఒకవిధముగా రావణుడు నాయందే వసించుచున్నాడు. అతనికోటకు నేనే కందకమునై యున్నాను. కనుక, నేను రామదూతకు స్వాగతమిచ్చి అతని విశ్రాంతికై ఏదేని ఉపాయ మూలోచింపగలిగినచో సురక్షితుడనై, కృతజ్ఞుడనై యుండగలను” అని తలచి, సముద్రుడు మైనాకుని పిలిచి - “మైనాకా! రామదూతకు స్వాగతము చెప్పుము” అనెను. అంత మైనాకుడు సువిశాల శైలరూపమును ధరించి సముద్రోపరి భాగమునకు వచ్చెను. ఇదేదియో విఘ్నముని భావించి, హనుమంతుడు తన పాదఘాతముతో వానిని పాతాళమునకు అణగ ద్రొక్క వలెనని తీవ్ర గతితో సాగు చుండెను. మైనాకుడు మానవస్వరూపమును ధరించి, శృంగముమీద నిలచి, వినయముగా “హనుమంతా! నీవు నాకు మహాపకారమొనర్చిన వాయుదేవుని పుత్రుడవు. మహేంద్రుడు తన వజ్రాయుధముతో పర్వతముల రెక్కలు ఖండించువేళ నీ జనకుని సహకారముతో నేనీ సముద్రములో దాగగలిగినాను. ప్రస్తుతము నేను నీకు విశ్రాంతిని కలుగజేయ గోరుచున్నాను. శ్రమను తొలగించుకొని పురోగమించుము. రామకార్యము సమస్త జగత్కళ్యాణకరమేకదా! రామదూతకు సహకరించుట యావత్ ప్రపంచమునకూ సహకరించుటయే. నా ప్రార్థనను మన్నించెదవని ఆశించుచున్నాను” అనెను.

అది విని హనుమంతుడా మైనాకుని గౌరవాదరములతో స్పృశించి “మైనాకా! నీవు నాపై మహత్స్నేహమును చూపుచున్నావు. నీవు తండ్రివలె నాకు వందనీయుడవు. నేను నీ ఆజ్ఞను పాలింప వలెను. కాని, నే నిప్పుడు రామకార్యార్థినై వెళ్లుచున్నాను. నా హృదయము ఆ మహాకార్యమందాశ్రాంతముగా మన్నది. విశ్రాంతికై నే నీ దేహమును ఇక్కడ ఆపినచో నా మనస్సు, శరీరము నిక్కడనే

వేడచి లంకకు పోగలదు. ఇప్పుడు నేనొక క్షణముకూడ నిలువజాలను. నన్ను క్షమింపుము" అనుచూ అత్యంత వేగముతో పురోగమించెను.

సురసా మాత శుభదీవెనలు

హనుమంతునియందు దేహబల మపారముగానున్న విషయమెరిగిన దేవతలు, అతని బుద్ధిబలమును కూడ పరీక్షింపవలసినదిగా దక్షపుత్రి, కశ్యపవత్తి, నాగమాతా యగు సురసను పంపిరి. ఆమెవచ్చి హనుమంతుని మార్గమునకు అడ్డుగా నిలచి " దైవకృపవలన నేడు నా కాహారము లభించినది. నేను తనివితీరా భుజించెదను" అని పలుకు సాగినది. "నేను రామకార్యార్థినై వెళ్లుచున్నాను, ఆ కార్యము పూర్తిచేసుకొనివచ్చి నీ కాహారమయ్యెదను. నేను మృత్యువునకు భయపడను" అని హనుమంతుడు ఎంతగా చెప్పినను సురస విసలేదు. ఆమె అతనిని మ్రింగివేయ నోరు తెరచినది. ఆమె తెరచినదానికి రెట్టంపుగా హనుమంతుడు తన శరీరమును పెంచెను. ఆమె సూర్యునిపై నోరు పెంచునరికి, అతడు సూక్ష్మదేహమును ధరించి ఆమె నోటదూరి బయటకు వచ్చెను. హనుమంతుని బుద్ధి దౌత్యమునకు సురస వ్రసన్నయై అతని కార్యము శీఘ్రమే సఫలము కాగలదని ఆశీర్వాదించి అంతర్ధానమై పోయినది.

శ్రీరామదూత సింహికను సంహరించుట

రాహువు తల్లి సింహిక. ఆమె సముద్రమందే నివసించుచున్నది. సముద్రముపై నెగురు జీవుల ఛాయ సముద్రముపై బడగానే, ఆ ఛాయనే గ్రహించి, ఉపరిజీవాలను క్రిందకు లాగి సంహరించు చుండును. ఈ రీతిగా అసంఖ్యాకులు హతమై పోయినారు. హనుమంతుని విషయములో కూడ ఆమె అదేపని పొరబడినది. తనగతి కాటంకము కలుగుటతో హనుమంతుడు

క్రిందుగా చూచి ఆ రాక్షసిని గుర్తించెను. ఆమె హనుమంతుని పరాక్రమము ముందా నిలువ గలుగునది? ఒకే ఒక గ్రుద్దుతో అతడామెను యమ సదనమునకు పంపివేసెను. అంత ఆ మహా పరాక్రమశాలి నిర్విఘ్నముగా సాగరతీరము చేరుకొనెను.

హనుమంతుని ఆలోచనలు

రమణీయమైన వనము. అందు పచ్చటి చెట్లు, సుగంధ పుష్పములు, పక్షుల కిలకిలారవములు, తుమ్మెదల రఘుంకారములు - మొదలగు వాటితో నచ్చటి ప్రకృతి యంతయు మనోహరముగా, చైతన్యవంతముగా నున్నది. కాని, హనుమంతుడట్లు చూడనేలేదు. ఒకేఒక్కగంతువేసి ఒక వర్షత శిఖరమునెక్కి కూర్చుండెను. “ఇది శిఖరముగా ఏర్పరచుకొనుటకు యోగ్యముగా నున్నది. మధురజలము లున్నవి. విశేష మేమన, ఇచ్చట కూర్చొని చూచినచో లంక అంతయూ కనిపించును” అని భావించి, నిశ్చయించుకొని, అత డక్కడనుండియే లంక యందలి అనేక విషయముల నర్థము చేసికొనెను. “దుర్గమమైన లంక విషయములు తెలిసికొని దాని ప్రత్యేక విధానమును వివరముగా అవగాహన చేసుకొనవలెను. ఇది సీతాన్వేషణమునం దత్యంతావశ్యక మైనది” అని యనుకొనెను.

లంకిణీ సంహారము

అతివిశాలమైన శరీరముతో అతడు లంకచేరి అక్కడి ప్రత్యేక విషయముల నేకాగ్రతతో అర్థముచేసికొనుట అసంభవము కనుక, అణిమాసిద్ధిని ప్రయోగించెనా? అనునట్లు సూక్ష్మరూపమును ధరించి, లంకానగర ప్రముఖద్వారముచేరెను. లంకానగరాధిష్ఠాత్రీ దేవి లంకిణీ సంద్యా సమయము లో రహస్యముగా ప్రవేశించు చున్న

అంజనేయున్ని చూచినది. ఆమెకు సందేహము కలిగినది. ఆమె హనుమంతుని సమీపించి, గద్దించి - “నీవు దొంగతనము చేయగోరు చున్నావా?” అని ప్రశ్నించినది. దానితో అతడు క్రోధావేశమున ఆమెను పలముకొద్దీ ఒక గ్రుడ్డుగుద్దెను. ఆమె రక్తము గ్రక్కుచూ నేలపడి మరల స్థిమితముచెంది “వెళ్లుము. నేను నిన్ను గుర్తించితిని. నాసరాఘాతముచే నీ కిట్టి దశ కలుగువేళ రావణున కంతము సమీపించినదని తెలిసికొనుమని గతమందే నాకు బ్రహ్మదేవుడు చెప్పియున్నాడు” అన్నది - లంకిణి.

హనుమంతుని సీతాన్వేషణము

అంత హనుమంతుడు లంక లోపల ప్రవేశించినాడు. లంకజొచ్చి రాక్షసుల ఆహార, విహార, శయనాదులను చూచినాడు. వారి శస్త్రాగార మంత్రాంగ గృహములను పరిశీలించినాడు. సీతాన్వేషణకై రావణాంతఃపురములను కూడ నన్వేషించినాడు. మండోదర్యాదులను చూచినాడు. కాని సీతామాతమాత్ర మాతనికి గానరాలేదు. అంత నాతడు చింతాక్రాంతు డాయెను. చెప్పజాలని దాధ ననుభవించినాడు, “నేను ధర్మోల్లంఘనము చేయలేదు కదా! పరస్థిలను చూచుట అధర్మము. నేనింతవరకూ ఎట్టి పాపమాచరించ లేదు. నేడు నావలన మహాపరాధము జరిగినది” అనుకొనుచూ అతడు విచారములో మునిగిపోయెను. ఉత్తర క్షణమం దతని మనస్సులో మరొక భావ ముదయించినది. తత్సమయములో భగవత్స్మరణవలన అతని హృదయము పరిశుద్ధమైనది. అతడొక నిశ్చయమునకు వచ్చెను. ఇంద్రియముల శుభాశుభ ప్రవృత్తికి మనసే కారణము. ఆవశ్యకత దీనుసరించి నేను చూచినాను. నా మనస్సు సువ్యవస్థితమైనది. నేను తానకదేవిని నారీ సమాజమందు కాక మరెందు చూడగలను? నేను విమర్శాంతఃకరణతోడనే చూచితిని. స్త్రీలను పురుష సమూహమం

దవలోకింప జాలముకదా! కనుక ఇందు నా దోషమేమియులేదు" అని దృఢమనస్కుడై, హనుమంతుడు ఇతరేతర స్థానములందు కూడ అన్వేషణ సాగించెను. అట్లు పురోగమించగా అతని కొక చిన్న కుటీరము కనిపించినది. ఆ కుటీరభిత్తులపై సర్వత్రా రామనామమే లిఖింపబడియున్నది. ఆ భిత్తికాస్థగిత మణి సమూహకాంతులు కారణముగా ఆ రామనామావళి రాత్రులయందు కూడ స్పష్టముగా కనిపించుచున్నది. అక్కడ చిన్నచిన్న వరుసలలో తులసిమొక్కలున్నవి. కేసర్యాది సుగంధ పుష్పములున్నవి. ఆ పర్ణకుటీరమున కెదురుగా ఒక చిన్న దేవాలయమున్నది. దానిపై భగవానుని ఆయుధములు చిత్రీకరింప బడి యున్నవి. "లంకలో ఇట్టి స్థానమా" అన్న ఆశ్చర్యానందములు హనుమంతునకు కలిగినవి.

హనుమ ద్విభీషణ సమాగమం

బ్రాహ్మముహూర్తమయినది. ఆ సమయములో విభీషణుడు నిద్రలేచి 'శ్రీరామ జయరామ జయజయరామ' అనుచూ రామనామ స్మరణ చేయసాగెను. ఇతడెవరో మహాభక్తుడన్న విశ్వాసము హనుమంతు నకు కలిగెను. బ్రాహ్మణ రూపము ధరించి హనుమంతుడు కూడ రామనామము చేయసాగెను. విభీషణుడు వెంటనే బయటకు వచ్చెను. భగవద్భక్తు లిద్దరూ గాఢాలింగనము చేసికొనిరి. విభీషణుని హృదయములో హనుమంతునకు శ్రీరామ దర్శనమాయెను. విభీషణుడు హనుమంతుని సాక్షాత్తు భగవంతుని గానే భావించుచుండెను. పరస్పర పరిచయమైనది. హనుమంతునకు చెప్పుకోదగిన స్వవిషయమేమున్నది? దయాసాగరుడైన తన స్వామి వృత్తాంతమునూ, సీతాపహరణ వ్రసంగమునూ వినిపించెను. అనంతరము, విభీషణుడు- "వీరుడా! దంతముల మధ్యనున్న నాలుకవలె నేను కూడ ఇచ్చట నివసించుచున్నాను. అనాధుడనైన

సన్ను శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు ఎన్నడైననూ తనవానిగా చేసుకొనునా? తమోగుణజాతియందు నేను జన్మించినాను. ఏవిధమైన సాధనము చేయజాలకున్నాను. భగవద్భరణములయందు నా కపారమైన భక్తి ప్రేమలున్నవి. భగవానుడు నా కవశ్యము లభింపగలడని ఆశింప వచ్చువా? కాని, ఇప్పుడు నిన్ను చూచుచుండ నాకు దృఢ విశ్వాస మేర్పడుచున్నది. భగవత్పుష్పారహితంగా సజ్జన సాంగత్యము కలుగదు. దైవకృపవలననే నీవంటి భక్తాగ్రగణ్యుని సాంగత్యము లభించినది. భగవానుని దర్శనము అచిరకాలములో జరుగుటకు సజ్జన సాంగత్య మవశ్యము కలుగవలెను.” అనగా హనుమంతుడు “విభీషణా ! భగవంతుడు పరమదయాళువు. అతడు సర్వదా దీనజనులపై దయ చూపుచునే యుండును. నీవు నీ విషయమై చెప్పినావు. నే నెట్టి కులీనుడను? వానరుడను, చంచలుడను, సాధన హీనుడను. పరోపకార విషయ మటులుంచగా వ్రాతః సమయమందు వానర నామమును స్మరించినచో అట్టి వారికి నాడు భోజనము దొరకదు. సఖా! విభీషణా! నేనెంత అధముడ నైననూ భగవానుడు నాపై దయ చూపినాడు. అట్టి స్వామి నెరిగి కూడ ఆరాధింపనివారు సంసార సాగరములోపడి కొట్టుకొందురు. అట్టివారిని గురించి దుఃఖింపనేల?” అనుచూ భగవద్గుణావళిని స్మరించుకొనుచున్న హనుమంతుని హృదయము గడ్గద ప్లయింది. అతని నేత్రములు ప్రేమాశ్రు సంభరితములైనవి. అట్లు హనుమద్విభీషణులకు చాలసేపు సంభాషణ జరిగినది. విభీషణ వచనానుసారము హనుమంతుడు అశోకవనము చేరినాడు.

సీతా సందర్శనం

మహామాత సీత అశోకవనములో శింశుపావృక్షము క్రింద గూర్చొని యున్నది. ఆమె శరీరము శుష్కించినది. కేశపాశము

ముడిపడినది. శిరస్సుపై సౌభాగ్య చిహ్నముగూ ఏకవేణి ఉన్నది. ఆమె భగవన్నామమునూ, లీలలనూ స్మరించుకొనుచున్నది. హనుమంతుడు దూరమునుండియే ఆమెకు మానసికముగా ననుస్కారము చేసినాడు. అత్యంత సూక్ష్మరూపములో శింశుపా వృక్ష మెక్కి కూర్చున్నాడు. అంత రావణాసురుడు వచ్చి సీతను స్వాధీనము చేసికొన ప్రయత్నములు చేయసాగెను. చివరికి గడ్డించి పలికినాడు. కాని, దృఢత్వములో, పవిత్రతలో, రామనిష్ఠలో, సతీత్వములో అగ్రస్థానమలంకరించిన జానకీ మాత ముందు వాని ప్రయత్నములు కొనసాగునా? అనేకమంది రాక్షసస్త్రీ లామెను 'రావణ వశపర్తినివికమ్ము' అని వేధింపసాగిరి. ఆ వచనములామెకు మహాబాధను కలుగజేసినవి. రాముని జాడ తెలియక పోవుటతో ఆమె కనేక సందేహములును కలుగసాగినవి. ఇక తాను జీవించుట అసంభవమనుకొన్నది. అంత త్రిజటయను రాక్షసాంగన తన స్వప్న వృత్తాంతమును వినిపించి, ఆమెను ఓదార్చ సాగినది. అనేక మంది రాక్షసస్త్రీలు అక్కడ నుండి వెళ్ళిపోయిరి. కొంతసేపటికి త్రిజటకూడ వెళ్ళిపోయినది.

అంజనేయుడు సీతాదేవికి

శ్రీరామ సందేశమును వినిపించుట

అత్యంత వ్యధితస్థితిలో నున్న జానకీమాతను చూచి హనుమంతు డదను కనిపెట్టి రామజననమాదిగా వివాహ, వనగమన, సీతాపహరణాది విషయములు వృక్షము మీదనుండే చెప్పి, చివరకు "తల్లీ! నేను శ్రీరామచంద్రుడు పంపగా వచ్చినాను" అనెను. హనుమంతుని అమృతమయ వచనములు విన్న జానకికి మహా సంతోషము కలిగినది. ఉత్తర క్షణమందే ఆమె కిది 'రాక్షసమాయ కాదుగదా!' అన్న సందేహముకూడ కలిగినది. హనుమంతుడది గ్రహించి "మాతా! నేను శ్రీరామ పాదారవిందముల సాక్షిగా శపథము

దేసి చెప్పు చున్నాను. నేను రామ దూతను, మీ విశ్వాసమునకై రామచంద్రులు నాకొక రహస్యగాధను చెప్పినారు. మీ రరణ్యములో స్వామితోనున్న వేళ కాకి రూపములో వచ్చిన జయంతుడు మీపై ఆక్రమణచేయగా భగవానులు ఇడికాస్త్రమును ప్రయోగించినారట. లోకత్రయంలో వాని కెవరునూ శరణమీయలేదట. చివరకు ప్రభువులే వానిని ఒంటికంటివానిని దేసి వధించకుండా విడిచిరట.

అంతేగాక, మీ కానవాలుగా రామచంద్ర ప్రభువు నాకొక అంగుళీయకము నిచ్చినారు. మీరు నన్ను నమ్మండి. నేను మీ పాదములు పట్టుకొనుచున్నాను" అని తెలిపినాడు. వాస్తవమునకు హనుమంతుని హృదయము నిశ్చలమైనది. అతడు సత్యమైన ప్రమాణమును కూడ చూపించినాడు. అంత సీతకు విశ్వాసము కలిగినది. ఆమె హనుమంతుని క్రిందకు దిగిరమ్మని పిలిచినది. శ్రీ రామ నామాంకిత మైన అంగుళీయకమును చూచి ఆమె మహదానంద మగ్నురాలైనది. భగవత్సందేశము నాలకించిన ఆమెకు స్వయముగా ప్రాణ ప్రీయుడైన భగవానుడే లభించినంతటి ఆనందము కలిగినది. "హనుమా ! నీవు నాకు మహోపకారము చేసెతివి. స్వామి నన్ను మరచినారని గాని, ఆయన కేదేని అరిష్టము కలిగినదని కానీ తలచి, నేను మరణించి యున్నచో యా వార్త విన్న ఆయన కెంతటి కష్టము గలుగునో కదా ! వారు న న్నెన్నడైననూ స్మరించుచున్నారా ? నేను నా ప్రాణనాథుని దర్శించగలుగుదునా ? నన్ను నా స్వామి శీఘ్రగతిని తీసికొని పోయెదరా ?" అని అడుగు చుండగనే ఆమె నేత్రములనుండి దుఃఖ బాష్పములు జల జల రాలినవి. ఆమె ఇక మాట్లాడలేకపోయినది.

అంతట హనుమంతుడు "మాతా ! రామచంద్రప్రభువు ముమ్మలనుగురించి పొందుచున్న వేదనను నేను వర్ణింపజాలను.

అయన భూదేవినిచూచి-భూమాతా! నా కారణంగా నీ పుత్రికకు మహాకష్టము కలిగినది. అందువలననే నేను నీలో లయము కావలెననుకొనుచున్నాను. కాని నీవు నాకు స్థానమిచ్చుటలేదు - అని పలికెదరు. వికసిత కుసుమములను చూచి లక్ష్మణుని సంబోధించి - సోదరా ! వాటిని కోసికొని రమ్ము గ్రుచ్చి సీత జడలో పెట్టెదను- అనుచున్నారు. తల్లీ ! వారి విరహబాధలు వర్ణనాతీతము. వారు తమ్ము తామే మరచిపోవుచున్నారు. సదామిమ్ములనే ధ్యానించుచున్నారు.

మిమ్ము సంబోధించి-ప్రియురాలా! నీవు నా సమీపము నందున్న వేళ నాకత్యంత ప్రియకరమైన, సుఖకరమైన వస్తువులే, నేడు నీ వియోగములో నాకు మహాదుఃఖమును కలుగజేయుచున్నవి. సుందర మనోహర తరుసంతతుల అరుణారుణ పల్లవములు నా కిప్పుడు అగ్నికణములవలె గోచరించుచున్నవి. చంద్రుడు గ్రీష్మకాల మార్తాండునివలె నన్ను దహించుచున్నాడు. గతమం దమృత తుల్యముగా యుండెడి వానతుంపరలు నేడు సలసల కాగి చెదరెడి నూనెబిందువులవలె వేధించుచున్నవి. శీతల మలయ సుగంధ వాయువులు విషసర్పశ్వాసలవలె నన్ను పీడించు చున్నవి. నా ఈ వేదనలను ఎవరిదగ్గరేని వ్యక్తపరచుకొన్నచో నీ ఈ వియోగ బాధ కొంత తగ్గి హృదయభారము తేలికయగును. కాని, ఎవరితో, ఏమని చెప్పుకొందును? ఈ విషయముల నర్థము చేసికొనగలవా రెవరు? మన పారస్పరిక ప్రేమ సంయోగ రహస్యవిషయములను నా హృదయము మాత్రమే గుర్తించగలదు. నా హృదయము సదా నీ చెంతనే యుంటున్నది. క్షణకాలముకూడ నీకు దూరమైయుండదు. ఇంత మాత్రము చేతనే మన అనిర్వచనీయ మైన ప్రేమకు వ్యాఖ్యానము సరిపోవునా ? చాలదు. కాని, ఇక చెప్పగలుగునది మాత్ర మేమున్నది - అనుచూ భావావిష్టుడై పోవు”నని మారుతి చెప్పగా

రామచంద్రుడే తనసమక్షమున నిలిచి భాషించుచున్నట్లునిపించుటచే సీతామాత ప్రేమమగ్నయై దేహభ్రాంతిని కోల్పోయినది. అంత హనుమంతు డామెకు ధైర్యమును కలుగజేయుచూ- “మాతా! భగవానుని ప్రభావైశ్వర్యబలములను స్మరణకు తెచ్చుకొనుము. ఈ సృష్టిలోని దుష్టజనము లందరునూ ఏకమైననూ ఆ మహనీయుని ఏకైక నిశితశరసమక్షములో నిలవజాలరు. వీరందరూ హతమైపోయి నారనియే భావించుము. ఇంతవరకూ శ్రీరామచంద్రునకు నీ జాడ తెలియలేదు. లేనిచో ఈ పాటికే ఆ మహావీరుడు ఈ రాక్షసుల సందరినీ భస్మీపటలము చేసి యుండెడివాడు. ఇప్పుడు మా వాసర భల్లూక సేన లన్నియూ వారితో రానున్నవి. మే మందరము నిశాచరులను సమూలంగా నిర్మూలించి, ఆనందోత్సవములు చేసికొనుచూ మిమ్ములను తీసుకొని వెళ్ళుగలము” అనియూ - “అమ్మా! మీరు రామప్రభు ప్రభావమును విస్మరించినారా! ఆయన కీ నమాచారము తెలియ గానే సైన్య నమేతముగా వచ్చి నిజశరపరంపరలతో సాగరమును స్తంభింపజేసి రావణాసురునితో సహా లంకలో ఒక్క రక్కసునిగూడ విడువక నాశనము చేసి వేయగలడు. మాతా! శ్రీరామచంద్రుడు నీ వియోగముతో ఎంతగా దుఃఖించుచున్నాడో నేను వర్ణింపజాలకున్నాను. ఆయనొక క్షణకాల మాలస్యము చేయడు. శీఘ్రకాలమందే మీ రాయనను కలిసికొని సుఖించెదరుగాక!” అనియూ ఓదార్పుగా చెప్పెను.

అంత సీత ‘హనుమా! ఇప్పటికే పదిమాసములు గతించినవి. ఇంక రెండుమాసములే గడువున్నది. ఈలోగా నా స్వామి నన్ను కరుణించనిచో నేను నా నాథుని చూడజాలనుకదా! విభీషణుడేలేనిచో రావణుడు నన్నీ పాటికే హతమార్చియుండెడివాడు’ అనుచూ శోకవ్యాకులచిత్తయై గళమందు గాధధిక మేర్పడుటచే మాటాడలేక పోయినది.

“అమ్మా! నా మాట వినుచునే రామప్రభువు శరవేగమున పయనమగునని చెప్పితిని కదా ! కాని, ఆయనరావలసిన అవసరము మాత్ర మేమున్నది? నేనే మిమ్ముల నీ దుఃఖసాగరమునుండి విముక్తను చేయ గలను. మీరు నా భుజ స్కంధము లపై ఆసీనులు కండు, సురక్తితము గా మిమ్ములనీ సముద్రము దాటించివేసెదను. హవనము చేయబడిన హవిస్సును అగ్నిహోత్రుడు శీఘ్రమే మహేంద్రునికి సమర్పించినట్లు మిమ్ము శీఘ్రమే రామప్రభుసామీప్యమునకు చేర్చెదను. భగవానుని దయవలన మిమ్మేకాదు, రావణునితోసహా ఈ లంకనే మోసుకొనిపోగలను. ఇక ఆలస్యము చేయవలదు. నేను మిమ్ము తీసికొనిపోవువేళ ఏ రాక్షసుడూనూ న న్నాపజాలడు” అన్న హనుమద్వచనము లకు సీత “అంజనేయా! నీ శరీరము చాలా చిన్నది. నన్ను తీసుకొని పోవ యెట్లు సాహసించుచున్నావు!” అని ప్రశ్నింపగా అంజనేయమూర్తి సీతా మాతకు తన విరాట్స్వరూపమును చూపించెను. ఆమె చూచుచుండగనే అతడు పెరిగి సుమేరుగిరి సదృశుడైపోయెను. “మాతా ఇక ఆలసించకుము. నీ ఆదేశమే లభించినచో రాక్షస సమేతముగా లంకనే ఎత్తుకొనిపోగలను. నిశ్చయించుకొనుము. నాతోవచ్చి రామప్రభుని ఆనందమును వర్ధిల్లజేయుము” అనెను.

అంతట సీత, “హనుమంతా ! నీ శక్తియుక్తుల నర్థము చేసుకొంటిని. వాయుగ్నిసమప్రతాపశాలివైన నీవు నన్ను తీసుకొని పోగలవు. కాని, నీతో నేను వచ్చుట ఉచితముకాదు. నీ తీవ్ర వేగమునకు నేను మూర్ఛపోవచ్చును, లేదా, పడిపోవచ్చును. రాక్షసులతో నీవు ఘోరయుద్ధము చేయవలసినవచ్చును. యుద్ధ విషయము కదా ! జయాపజయములాదియందే నిశ్చయింప జాలము. ఒకవేళ నీవు జయించిననూ భగవానుని యశస్సు వర్ధిల్లదు.

నేనారీతిగా వచ్చుట వలన - హనుమంతుడు వీపుపై తీసికొని పోవుచున్న దెవరిని? అన్న ప్రశ్నతో క్షణకాలములో నా శీలముపై అనేకులకు సందేహము కలుగును" అనుచు మరెన్నియో కారణములను చెప్పి, "పతిభక్తిదృష్ట్యా నేను స్వేచ్ఛగా నీ శరీరమును స్పృశించజాలను. రావణుడు నాదేహమును స్పృశించినాడు. అది కేవలము వివసత్వ విషయము. అప్పుడు నే ననమర్దురాలను. ఏమి చేయగలను? నా ప్రభువిచ్చటకు వచ్చి రాక్షస సమేతముగా రావణుని హతమార్చిన నాడు నేను వారితో రాగలను. ఇదియే వారికి నాకూ కూడా యోగ్యమైన విషయము" అని జానకీదేవి వలుకగా, హనుమంతు డందుల కంగీకరించెను. పిమ్మట సీతామాత-నాయనా! భగవానుని యందు నీకు గల భక్తివిశ్వాసములు, నీ బలశౌరుషములు చూచుచుండ నాకు మహదానందము కలుగుచున్నది. నేను నిన్నాశీర్వదించుచున్నాను. నీవు మహాబలవంతుడవై శీలవంతుడవై అజరుడవై సద్గుణశీలివై వర్ధిల్లెదవుగాక ! భగవానుడు సదానీపై స్నేహమునుంచుగాక! అని ఆశీర్వదించినది.

"భగవానుడు సదా నీపై స్నేహమునుంచుగాక!" అన్న పలుకులు విన్న హనుమంతుని గాత్రము పులకితమైనది. అతని కంతకుమించి కావలసినది మాత్ర మేమున్నది ? అదియేకదా జీవిత పరమార్థము! జానకీమాత ఆశీర్వాదము నత డమోఘ మనుకొనుచూ కృతార్థతను ప్రకటించెను.

హనుమంతు డశోకవనమును పాడుచేయుట

సీతామాతను దర్శించి సంభాషించిన పిమ్మట అతడాలోచించ నారంభించెను. "రామరావణ సంగ్రామము తప్పదు. ఇచ్చట వాతావరణమును సమగ్రముగా నర్థము చేసుకొననిచో ప్రతీకార మార్గములు కానరావు. సరే, భగవత్కార్యము పూర్తియైనది. ఇక వీరి

బలాబలములు చూడవలెను. అనగా, వారితో యుద్ధము చేయవలెను. దానికి కారణమేమి? నేను వానరుడనుకదా ! ఫలములు తీసికొని తినెదను, కొన్ని చెట్ల కొమ్మలు విరుగగొట్టెదను. ఈ దుష్టుల సుత్తేజపరచుట కింతకు మించిన మార్గములేదు” అని నిశ్చయించుకొనినాడు. అందులకు జానకీమాత కూడ అంగీకరించినది. హనుమంతు డల్లరి మొదలు పెట్టినాడు. తత్ఫలితముగా ఉద్యానవనములో అనేక వృక్షములు నాశనమై పోయినవి. కాపలాదారులు పారిపోయిరి. అనేకమంది రాక్షసులు హతమై పోయినారు. ఒకే ఒకముష్టి ఘాతముతో అక్షయకుమారుడు శాశ్వత నిదురచెందెను. లంకానగరమంతయు కోలాహలముతో నిండి పోయెను. రావణుడంత - మహా పరాక్రమ శాలీ, తన జ్యేష్ఠ తనయుడూయైన ఇంద్రజిత్తును పంపెను. హనుమంతుని దెబ్బలకతడు తట్టుకొనజాలక బ్రహ్మపాశమును వ్రయోగించెను. బ్రహ్మవరానుసారము హనుమంతుడు బ్రహ్మపాశముక్తుడైననూ, దాని నవమానించరాదనియునూ, కార్యసాధన కొరకునూ ఆ బ్రహ్మపాశ బంధితుని వలె నటించుచూ రావణుని సభచేరి శ్రీరామ మహిమను గానము చేయదలచెను. అందుచే స్వయముగా బ్రహ్మపాశమున కతడు బద్ధుడైపోయెను.

రావణ సభలో రామదూత

ఇంద్రజిత్తు మహానందముతో అతనిని రాజసభలోనికి తీసికొని వెళ్ళెను. అక్కడికి చేరుచుండగనే బ్రహ్మపాశము హనుమంతుని శరీరమునుండి విడివడిపోయినది. రావణునిసభలో లోకపాలురు, దేవతలు, దిక్పాలురు చేతులుజోడించి నిలిచియుండుట రామదూత చూచినాడు. సూర్యుని ప్రకాశము మందముగా నున్నది. వాయువు మృదువైన వీవెనవీచుచున్నాడు, అగ్నిదేవుడు రావణాదేశముకొరకై ప్రతీక్షించుచున్నాడు. అందరికందరూ రావణుని కనుసన్నలలో

మెలగుచున్నారు. మారుతాత్మజుడు నిస్సందేహముగా ధైర్యముగా నిలిచినాడు. అట్లు వినయ రహితముగా నిలిచిన హనుమంతుని చూచి రావణుడు వికటాట్టహాసముచేసి గద్దించి 'ఓరీ! నీ వెవడవురా? ఎవని బలముతో ఈ కోలాహలమును చెలరేగదీసినావు' అని ప్రశ్నించెను.

“రావణా ! సంపూర్ణ ప్రకృతికాశ్రయుడూ, ప్రతిరోమము నందునూ అనంతకోటి బ్రహ్మాండములను సృష్టించి - పాలించి - లయము చేయువాడూ, సర్వశక్తిని ప్రసాదించి హరిహర హిరణ్య గర్భులచే కార్యకలాపాదుల నొనరింపజేయువాడూ, తన కృపారేశము వలననే ఆదిశేషునిచే భూభారమును వహింపజేయువాడూ, నీవంటి రాక్షసులను దండించుటకే అవతరించినవాడూ అయిన శ్రీరామచంద్ర భగవానుని దూతనైన నన్నే నీ వెరుగవా ? జనకుని యాగములో నీచే ఈషణ్మాత్రమైననూ కదల్చబడని శివధనుస్సు నవలీలగా భంగముచేసిన శ్రీరామచంద్రునే విస్మరించితివా ? ఖర, దూషణ, త్రిశిరులను పదునాల్గువేల సైన్యములతో సహా సంహరించిన వారినే మరచిబోయితివా? నిన్ను తన చంకలో నొక్కి వేధించిన మహాబలశాలి వాలిని ఒకే ఒక్క బాణ ప్రహారముచే నేలపాలు చేసిన రామచంద్రునే నీ వెరుగవా? రావణా! నీవాయనను మరువగలవు. కాని ఆయన మాత్రము నిన్నెప్పటికినీ మరువజాలడు. ఏ మహనీయు డింట లేనివేళ కపటవేషధారివై మోసముతో వారి ధర్మపత్నిని నీ వపహరించి తీసుకొనివచ్చినావో అట్టి రామచంద్ర ప్రభువును విస్మరించిననూ నీవు బ్రతుకజాలవు. నేనా మహిమాన్వితుని దూతను. నన్ను చక్కగా గుర్తుంచుకొనుము. అచిరకాలములోనే ఆ మహాపరాక్రమశాలి నిశితశరాగ్ని జ్వాలలకు నీ లంకయంతయు భస్మీపటలమై పోగలదు. నీ నభానదుల నామరూపములు కూడ శేషింపవు” అని హనుమంతుడు మేఘ గంభీర ధ్వనులతో బదులు పలికెను.

భయరహితమైన ఈ హనుమద్వచోసరళికి రాక్షసులందరూ కంపించిపోయిరి. వీరత్వముతో రాముని కెదురు నిలిచి పోరజాలమన్న

భావము వారికి కలిగినది. దేవతలు మనసారా ఆనందించినారు. రావణుడు హనుమద్వచనములను ఉపేక్షించెను. హనుమంతుడు మరల అందుకొని “రావణా! ఆకలివేయగా ఫలములను తింటిని. తద్వారా నావలన అపరాధము జరుగలేదు, చెట్లను విరగగొట్టుట నా స్వభావమే కదా! నన్ను కొట్టుటకు వచ్చిన దుష్టులనుండి ఆత్మరక్షణేచ్ఛతో వారిని నేను కూడ కొట్టితిని. అతిక్రమించి నీ కొడుకులే నన్ను బంధింప ప్రయత్నించినారు. కాని నే నతనిని క్షమించుచున్నాను. నీవు నా మాట ఒకటి వినుము. నేను ప్రేమతో, వినయముగా నీకు హితము కలుగ జేసి విషయము లను చెప్పి చున్నాను. యావత్ప్రపంచమునూ మ్రింగివేయు కాలుడు రామచంద్రుని యధీనములో నున్నాడు. అట్టి రామచంద్ర ప్రభువుతో విరోధించి నీ వేమియు చేయజాలవు సరికదా! సురక్షితుడవై జీవింపజాలవు. పరమదయాళువైన రామచంద్ర ప్రభువు సమీపమునకు నీవు జానకీమాతను తీసికొనివెళ్లుము. ఆ మహనీయుడు శరణాగతుల అపరాధ నర్హస్వమును విస్మరించి క్షమించును. వారి శ్రీ చరణములను శరణువేడి ధ్యానించుము. నిష్కంటకముగా లంకా రాజ్యమును పాలించి అనుభవించుము. ఉత్తమవంశసంజాతుడవు. అతులితైశ్వర్య సంపన్నుడవూ, మహా విద్వాంసుడవూ, అపార బలశాలివీ అయిన నీవు అహంకరించకుము. ఇదంతయూ మూడునాళ్ళ ముచ్చటయే. నేను శపథముచేసి చెప్పుచున్నాను. రామచంద్రునికి విముఖుడవైనచో ని న్నైవ్వరునూ రక్షింప జాలరు” అనెను.

హనుమతోకకి నిప్పు - స్వర్ణ లంకకే ముప్పు

హనుమంతు డత్యంత హితకరమైన పలుకులనే పలికిననూ అవి రావణున కెంతమాత్రమునూ రుచింపలేదు. అతడు కృద్ధుడై “వీనిని సంహరించండి” అని రాక్షసుల కాదేశమిచ్చెను. “దూతను సంహరించుట అన్యాయ”మని విభీషణు డాటంకపరచగా చివరకు ఏదోవిధముగా హనుమకు శృంగభంగము చేయ నిశ్చయించుకొని

“తోకనుకాల్చు”డని ఆదేశించినాడు. సేవకులు హనుమంతుని తోకకు గుడ్డలుచుట్టి దానిని నూనెలో ముంచి నిప్పుముట్టించి అతనిని పట్టుకొని లంకానగర వీధులలో త్రిప్పసాగినారు. కుర్రవాళ్లు చప్పట్లు కొట్టుచూ, అడుచూ, కేకలు వేయుచూ, నవ్వుకొనుచూ అతనిని వెంబడించినారు. లంకాదహనమున కిదియే సమయమని తలచిన హనుమంతుడు తన తోకను ఒక్క విసురువినరినాడు. దానితో రాక్షస పీరు లందరూ పారిపోయినారు. వాయునందనుడంత ఒక భవనము మీదనుండి వేరొక భవనముమీదకు దుముకుచు లంకలోని భవనములన్నింటినీ భస్మం చేయసాగెను. ఆ కార్యములో అతనికి వాయువు విశేషముగా సహకరించినాడు. జ్వాజ్వల్యమానముగా లంక దహించుకొని పోయినది. అనేక యంత్రములు నాశనమైపోయినవి. కాని, సువర్ణలంకమాత్రము భస్మము కాలేదు. అందరూ దారాపుత్ర పరివారసామగ్ర్యదులతో పారిపోసాగిరి.

శ న్యూపాఖ్యానం

లంకలో గాఢాంధకారభరితమైన ఒకానొక గదిలో శనైశ్చరుడు బంధింపబడెనని అందురు. హనుమంతుని పాద మా గది గోడమీద పడిపడుటతోనే అది కూలి పడిపోయెను. హనుమంతుని ద్వారా విషయమంతయు తెలిసికొనిన శనైశ్చరుడు - లంకను క్రీగంట చూచెను. ఆ చూపునకు విభీషణాది వైష్ణవ భక్తుల గృహములు తప్ప, తక్కిన లంకయంతయు నాశనమైపోయినది. అనంతర మా శనైశ్చరుడు హనుమంతునకు వరమిచ్చుచూ “అంజనేయా అచిర కాలములోనే లంక సమస్తము నాశనమైపోవును. నీ ప్రయత్న మంతయు సఫలమగును” అని వెళ్ళిపోయెను. శనైశ్చరునకు ముక్తి కలుగుట తో లంక అంతయు భస్మీ భూత మగుట చూచి

హనుమంతుడు తన వాలమును శీతలము చేయ దలచి సముద్రములోని కురికెను. స్నానము చేసి మరల సీతా మాతను చేరి చూడమణి గైకొని ఆమెకు నమస్కరించి ఘోర గర్జనచేసి పయనమాయెను.

హనుమదంగదాదులు శ్రీరాముని సందర్శించుట

జాంబవంత, అంగదాదు లందరూ ఏమియు భుజింపక హనుమంతుని ఆగమనమునకై నిరీక్షింపసాగిరి. హనుమంతుని 'కిలకిల' శబ్దము విని కార్య సాఫల్య మందలి విశ్వానము ద్విగుణీకృతము కాగా పురోగమించి అతనిని కౌగలించుకొనిరి. తినుచూ త్రాగుచూ మధువనమును ధ్వంసమొనరించుచూ అందరూ మహోత్సాహము తో శ్రీరామ సుగ్రీవు లను సమీపించినారు. హనుమంతుడు కరుణాతి కరుణా పూర్ణమైన శబ్దావళి తో సీతామాతయొక్క దయనీయ దశను వర్ణించెను. లంక యొక్క ఐశ్వర్యమును, రావణుని శక్తిని, అక్కడి ప్రత్యేక విషయములనూ రఘురామునకు వివరించెను. అంతయూ విన్న రామచంద్రుడు-
 “హనుమంతా! నీవంటి ఉపకారి నాకీ ప్రపంచములో మరెవరునూ లేరు. నేను నీకు ప్రత్యుపకార మేమి చేయగలను? నీకు ఋణపడి యున్నాను” అని పలికిన పలుకులు హనుమంతుని ఆనంద సాగరములో ముంచెత్తివేసెను. అతడాయన చరణములపై బడి ప్రేమ మగ్నుడై పోయెను. రామచంద్రు డతనిని లేవనెత్తి హృదయము నకు హత్తుకొని తనయం దనన్యభక్తిని పరముగా ప్రసాదించెను. దేనికోసము శంకరభగవానుడు హనుమంతునిగా అవతరించెనో ఆ కోరిక నెరవేరెను.

యుద్ధ కాండము

తన సాంగత్యమునకు వచ్చువానిని ఏదియో యొక్కరితిగా భగవత్సాన్నిధ్యమునకు చేర్చుటయే హనుమంతుని జీవితములో గల విశిష్టత. లంకలో విభీషణుడు హనుమంతుని కలిసి, అతనితో మాట్లాడి, రావణుని నిండు కొల్వులో అతడు హనుమంతుని పక్షము వహించి, చిట్టచివరకు రావణుని విడచి రాముని శరణువేడెను. ఆ సమయమున సుగ్రీవు డాటంకపరచిననూ శ్రీరాముడు, 'శరణాగతుని రక్షించి తీరెదను' అని శపథముచేసెను. దానిపై హనుమంతునకు కలిగిన ఆనందమునకు మేరలేదు. అంగదుని వెంట బెట్టుకొని హనుమంతుడు ప్రప్రథమముగా ఆవేశపూరితుడై గంతువేసి విభీషణుని దగ్గరకు వెళ్ళి అతనిని భగవానుని సమీపమునకు తీసుకొనివచ్చెను. భగవంతుని సేవించడమూ, భగవానుని శరణు కోరినవారికి సహకరించడమూయే మన హనుమన్నకు జీవితా దర్శములు.

సేతుబంధనము - గోవర్ధనగిరి

సముద్రమునకు వారధి ఏర్పడినది. అప్పుడు హనుమంతు డెన్నియో పర్వతముల నెత్తుకొని వచ్చెను. సేతువు పూర్తియగు చుండగా ఉత్తర సరిహద్దులనుండి ఒక పర్వతము నతడు తీసుకొని వచ్చుచుండెను. ఇంద్రప్రస్థము నుండి కొద్ది దూరము సాగుసరికి సేతునిర్మాణము పూర్తియైపోయినదని తెలియవచ్చినది. ఇక నా పర్వతము తీసుకొని వెళ్ళుటవలన ప్రయోజన మేమి? - అనుకొనుచూ అతడు దాని నచ్చుటనే విడచివేసెను. కాని, అది సాధారణ పర్వతము కాదు. దాని ఆత్మ ప్రకటితమై "భక్తరాజా! నేను చేసిన అపరాధ మేమి? మీ కరకమలముల స్పర్శను పొంది కూడా నేను భగవత్సేవా వంచితుడ

నగుచున్నానే ? నన్నిక్కడ ఎడువ వద్దు. భగవత్సమీపము నకు తీసుకొనివెళ్ళి వారి శ్రీచరణారవిందముల చెంత నుంచుము. లేదా నన్ను సముద్రగర్భములో పారవేయుము. భగవత్సేవ కుపయోగింపని జీవితమువలన ప్రయోజనమేమి?” అనెను.

“గిరిరాజా! నీవు వాస్తవమునకు గిరిరాజువే. నీ అచంచల నిష్ఠను చూచుచుండ నిన్ను భగవత్సమీపమునకు తీసికొని వెళ్ళివలె ననియే యున్నది. కాని ఇక ఏ పర్వతమునూ తీసుకొని రావద్దని రామచంద్రప్రభు వాడేశించినారు. అయిననూ నీ కొరకు భగవానుని ప్రార్థించెదను. వారి యాదేశానుసారము చేసెదను” అని పలికి, హనుమంతుడు, రామచంద్ర ప్రభువును చేరి సమాచార మంతయూ వివరించి చెప్పెను. అంత భగవానుడు ‘హనుమంతా! ఆ పర్వతము నా కత్యంత ప్రేమపాత్రమైనది. నీవు దాని సుద్ధరించినావు. ద్వాపర యుగములో నేను కృష్ణరూపములో దాని నుపయోగించు కొనెదనని చెప్పుము. ఏడురోజులపాటు దానిని నా వ్రేలిమీద నుంచుకొని ప్రజలను రక్షించెదను” అనెను. అంత హనుమంతుడు వ్రజభూమిని చేరి గోవర్ధన గిరికి భగవత్సందేశమును వినిపించెను. హనుమత్కృప వలన నా గోవర్ధనము భగవానునికి పరమ కృపాపాత్రమై, ‘నిత్యలీలా పరికరమాయెను.

అంజనేయుని భక్తిభావుకత

సువేలాద్రి పై శ్రీ రామ చంద్రుడు పర్ణశయ్య పై పరుండి యుండెను. సుగ్రీవుని ఒడియం దాయన శిరస్సు ఉన్నది. హనుమదంగదులాయన పాదము లొత్తుచున్నారు. కుడి ఎడమలందు ధనుర్పాణములున్నవి. వెనుకగా లక్ష్మణుడు వీరాసనాసీనుడై, అగ్రజునివైపు చూచుచుండెను. అంత రామచంద్రుడు చంద్రునివైపు

చూచుచు “ సోదరులారా! మీ మీ అభిమతముల ననుసరించి చంద్రునియందలి శ్యామత్వమును వర్జించు” డనగా సుగ్రీవాంగద లక్ష్మణ విభీషణులు స్వాభిప్రాయములను వివరించిరి. అందరూ చెప్పిన మీదట హనుమంతు డందుకొని - “ ప్రభూ! చంద్రుడు మిమ్ములను సర్వదా తన హృదయమం దుంచుకొని ధ్యానించు చున్నాడు. మీ రతని హృదయసీమలో నుండుటచే అతని యందు శ్యామసుందర రూపములో మీరే గోచరించుచున్నారు” అనగా విని భగవానుడు మందస్మితము చేసెను. ఆ పలుకులు విన్న వారందరికీ మహానందము కలిగెను.

హనుమంతుని కెక్కడ చూచిననూ భగవద్దర్శనమే కలుగు చుండెను. అట్టి స్థితిలో చంద్రుని యందతడు భగవానుని దర్శించుటలో యాశ్చర్య మేమున్నది?

సంజీవ నగాహర్త సామీం

రామ రావణులమధ్య మహాభయంకర యుద్ధమైనది. ఆ యుద్ధములో హనుమంతు డంతముచేసిన రాక్షసుల సంఖ్య రామాయణ పాఠకులకు విదితమే. అంతియే కాక సమయములలో నాతడు రామలక్ష్మణ విభీషణ జాంబవదాదు లందరికినీ సహకరించెను. మేఘనాథునితో యుద్ధముచేయువేళ లక్ష్మణుడు భయంకర శక్త్యాఘాతముచే మూర్ఛపోయెను. సైన్య సమేతముగా మేఘనాథుడు (ఇంద్రజిత్తు) లక్ష్మణుని లేవనెత్తుకొని పోవలెనని విశ్వ ప్రయత్నముచేసి విఫలుడైనాడు. భూమిమీదనుండి ఇసుమంతైననూ కదపలేకపోయెను. అంత హనుమంతుడు లక్ష్మణుని సునాయాసముగా లేవనెత్తుకొని రాముని దగ్గరకు తీసుకొని వచ్చెను. మూర్ఛి తావస్థలో నున్న సోదరుని చూచి రాముడు శోకవ్యాకులుడై పోయెను. లంకయందు సుషేణుడను ఘనవైద్యుడుండెను. అతడు వచ్చినచో లక్ష్మణుడు స్వస్థ చిత్తుడు కాగలుగునని జాంబవంతుడు చెప్పెను.

శీఘ్రమే హనుమంతుడు లంకనుచేరి సుషేణుని తీసుకొని వచ్చెను. సుషేణుడు మూర్ఖాగతుడైయున్న లక్ష్మణుని పరీక్షించి 'తూర్పు తెల్లవారకుండు ద్రోణాచలము నుండి ఓషధులు వచ్చినచో ఇతడు బ్రతుకగలడు' అనెను. అంతే! వెంటనే హనుమంతుడు రామనామమును స్మరించుకొనుచు మనో వేగమున ద్రోణాద్రికి పయనమాయెను. ఈ సమాచారము తెలిసిన రావణుడు "కాలనేమి" యను రాక్షసుని కలుసుకొని కుతంత్రము వన్ని హనుమంతుడారాత్రికి మార్గమధ్యమందే గడుపునట్లు ఏర్పాట్లు చేసెను. కాలనేమి కపట ఋషి వేషధారియై హనుమంతుని మోసగింప ప్రయత్నించెను. కాని, మాయాపతి దూతకు ఈ మాయా జాలము లొకలెక్కయా? దైవయోగమున హనుమంతునకు యదార్థ సమాచారము తెలిసెను. వెంటనే అతడు కపటముని రూపములో నున్న కాలనేమిని యమసదనము చేర్చి పురోగమించెను.

హనుమంతుడు ద్రోణాద్రిని చేరెను. అది రాత్రి సమయ మగుటచే నతడు ఓషధులను గుర్తింపలేకపోయెను. కాలయాపన చేయుట ఎరుగని అతడు ద్రోణాద్రినే పెకలించి అతిశీఘ్రముగా లంకకు చేరెను. తత్సమయములో రామచంద్రుడు పొందుచున్న బాధ వర్ణనాతీతముగా నున్నది. అట్టి దశలో అతడు హనుమంతుని చూచి గాఢాలింగనము చేసికొనెను. సుషేణుడు చికిత్సచేయగా లక్ష్మణుడు స్వస్థుడాయెను. దశదిశలనుండి హనుమ ద్యశోగానము వినవచ్చెను.

అంజనేయు డహిరావణుని మ్రందించుట

ఒక రాత్రి సమయమందు హనుమంతుడు కావలా కాయంచుండగా - అహిరావణుడు విభీషణుని వేషము ధరించి వచ్చెను. హనుమంతు డతనిని పిలిచి - "సోదరా! ఇంత రాత్రి ఎక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు?" అని అడిగెను. "భగవ దాదేశాను

శీఘ్రమే హనుమంతుడు లంకనుచేరి సుషేణుని తీసుకొని వచ్చెను. సుషేణుడు మూర్ఛాగతుడైయున్న లక్ష్మణుని పరీక్షించి 'తూర్పు తెల్లవారకుండు ద్రోణాచలము నుండి ఓషధులు వచ్చినచో ఇతడు బ్రతుకగలడు' అనెను. అంతే! వెంటనే హనుమంతుడు రామనామమును స్మరించుకొనుచు మనో వేగమున ద్రోణాద్రికి పయనమాయెను. ఈ సమాచారము తెలిసిన రావణుడు "కాలనేమి" 'యను రాక్షసుని కలుసుకొని కుతంత్రము వన్ని హనుమంతుడారాత్రికి మార్గమధ్యమందే గడుపునట్లు ఏర్పాట్లు చేసెను. కాలనేమి కపట ఋషి వేషధారియై హనుమంతుని మోసగింప ప్రయత్నించెను. కాని, మాయాపతి దూతకు ఈ మాయా జాలము లొకలెక్కయా? దైవయోగమున హనుమంతునకు యదార్థ సమాచారము తెలిసెను. వెంటనే అతడు కపటముని రూపములో నున్న కాలనేమిని యమనదనము చేర్చి పురోగమించెను.

హనుమంతుడు ద్రోణాద్రిని చేరెను. అది రాత్రి సమయ మగుటచే నతడు ఓషధులను గుర్తింపలేకపోయెను. కాలయాపన చేయుట ఎరుగని అతడు ద్రోణాద్రినే పెకలించి అతిశీఘ్రముగా లంకకు చేరెను. తత్సమయములో రామచంద్రుడు పొందుచున్న బాధ వర్ణనాతీతముగా నున్నది. అట్టి దశలో అతడు హనుమంతుని చూచి గాఢాలింగనము చేసికొనెను. సుషేణుడు చికిత్సచేయగా లక్ష్మణుడు స్వస్థుడాయెను. దశదిశలనుండి హనుమ ద్యశోగానము వినవచ్చెను.

అంజనేయు డహిరావణుని మ్రుందించుట

ఒక రాత్రి సమయమందు హనుమంతుడు కావలా కాయుచుండగా - అహిరావణుడు విభీషణుని వేషము ధరించి వచ్చెను. హనుమంతు డతనిని పిలిచి - "సోదరా! ఇంత రాత్రి ఎక్కడనుండి వచ్చుచున్నావు?" అని అడిగెను. "భగవ దాదేశాను

స్వేదమును పాన మొనరించినది. దాని గర్భము నుండి నే నావిర్భవించినాను. అని మకరధ్వజుడు బదులు పలికెను. అనంతరము మారుతి రామలక్ష్మణుల విషయమై కుమారుని ప్రశ్నించగా వారి విషయము తన కేమియూ తెలియదనియు, నేడు తన రాజు ఎవరినో బలిచేయదలచినాడనియు, అక్కడకు ఎవరినీ రానీయ వద్దని తనను కాపలాగా యుంచినాడనియూ మకరధ్వజుడు చెప్పినాడు.

అంత వారిద్దరిమధ్య యుద్ధము జరిగినది. ఇర్వురూ ఘనులే. హనుమంతుడు మకరధ్వజుని అతని వాలముతోనే బంధించి భవనములో ప్రవేశించెను. అతని పాదస్పర్శతో దేవీవిగ్రహము భూమి లోనికి దిగబడి పోయినది. ఆ విగ్రహ స్థానములో హనుమంతుడు నోరు విశాలముగా తెరచి నిలచినాడు. దేవి ప్రసన్నయై సాక్షాత్కరించినదని రాక్షసులు భావించి, చక్కగా పూజలు చేసినారు, అన్న, వస్త్ర, ఫల పుష్పాదు లెన్ని ఇచ్చిననూ దేవత అన్నియు ఆరగించి వేయుచున్నది. బలి సమయ మొచ్చుసరికి రామలక్ష్మణులు తీసికొని రాబడినారు. రాక్షసులు వారిని ఆటబొమ్మలుగా భావించి, వినోదమునకు వారిని హింసించుచూ తీసికొని పచ్చుచున్నారు. “ఇక మీరు మీ ఇష్టదేవతను స్మరించుకొనుడు” అని అహిరావణుడు పలుకగా రాముడు- “ నీదేవి నిన్ను భక్షించకుండా ప్రార్థించుకొనుము” అనెను. ధానితో అహిరావణుడు క్రోధతామ్రాక్షుడై వారిని వధించ కరవాలము నెత్తుసరికి భూనభోంతరములు దద్దరిల్లునట్లు గర్జించి, హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులను తన భుజస్కంధములపై ఎక్కించికొని ఆ రాక్షసుని చేతిలోని కరవాలమును లాగుకొని అనుచరులతో సహా వాని నంతమొందించి సురక్షితముగా లంకలోని వానర శిబిరమునకు చేరుకొనెను. రామలక్ష్మణ సహితముగా మరలి

స్వేదమును పాన మొనరించినది. దాని గర్భము నుండి నే నావిర్భవించినాను. అని మకరధ్వజుడు బదులు పలికెను. అనంతరము మారుతి రామలక్ష్మణుల విషయమై కుమారుని ప్రశ్నించగా వారి విషయము తన కేమియూ తెలియదనియు, నేడు తన రాజు ఎవరినో బలిచేయదలచినాడనియు, అక్కడకు ఎవరినీ రానియ వద్దని తనను కాపలాగా యుంచినాడనియూ మకరధ్వజుడు చెప్పినాడు.

అంత వారిద్దరిమధ్య యుద్ధము జరిగినది. ఇర్వురూ ఘనులే. హనుమంతుడు మకరధ్వజుని అతని వాలముతోనే బంధించి భవనములో ప్రవేశించెను. అతని పాదస్పర్శతో దేవీవిగ్రహము భూమి లోనికి దిగబడి పోయినది. ఆ ఎగ్రహ స్థానములో హనుమంతుడు నోరు విశాలముగా తెరచి నిలచినాడు. దేవి ప్రసన్నయై సాక్షాత్కరించినదని రాక్షసులు భావించి, చక్కగా పూజలు చేసినారు. అన్న, వస్త్ర, ఫల పుష్పాదు లెన్ని ఇచ్చిననూ దేవత అన్నియు ఆరగించి వేయుచున్నది. బలి సమయ మొచ్చుసరికి రామలక్ష్మణులు తీసికొని రాబడినారు. రాక్షసులు వారిని ఆటబొమ్మలుగా భావించి, వినోదమునకు వారిని హింసించుచూ తీసికొని వచ్చుచున్నారు. “ఇక మీరు మీ ఇష్టదేవతను స్మరించుకొనుడు” అని అహిరావణుడు పలుకగా రాముడు- “ నీదేవి నిన్ను భక్షించకుండా ప్రార్థించుకొనుము” అనెను. ధానితో, అహిరావణుడు క్రోధతామ్రాక్షుడై వారిని వధించ కరవాలము నెత్తుసరికి భూనభోంతరములు దద్దరిల్లునట్లు గర్జించి, హనుమంతుడు రామలక్ష్మణులను తన భుజస్కంధములపై ఎక్కించికొని ఆ రాక్షసుని చేతిలోని కరవాలమును లాగుకొని అనుచరులతో సహా వాని నంతమొందించి సురక్షితముగా లంకలోని వానర శిబిరమునకు చేరుకొనెను. రామలక్ష్మణ సహితముగా మరలి

పోవలెనని ప్రయత్నించెను. శక్తివంతయు వినియోగించిననూ లక్ష్మణుడు కదలలేదు. అదిచూచి హనుమంతుడచ్చటకు పరుగుతీసెను. ఒక మూల రావణ బాణము లతో తన శరీర మంతయు రక్తసిక్తమై పోవుచున్ననూ హనుమంతుడది లెక్కచేయక లక్ష్మణుని సమీపించి రావణుని ఒక గ్రుడ్డు గ్రుడ్డి పువ్వు నెత్తుకొని పోయినట్లు లక్ష్మణుని లేవనెత్తుకొని పోయెను. రాముడు వాయు నందనుని గాఢాలింగనము చేసికొని 'మారుతీ! నీవు కాలునకుకూడా కాలుడవు. దేవతలను సంరక్షింప అవతరించినావు. ఇక నా సోదరునకు మూర్ఛయుండునా?' అన్న వచనములు పూర్తికాక ముందే లక్ష్మణుడు సుఖముగా లేచి ద్విగుణీకృ తోత్సాహముతో రణ స్థలము చేరుకొనెను. హనుమంతుని ఉత్సాహము వలన మహావిపత్తులు కూడ క్షణకాలములో నాశనమై పోవుచున్నవి.

శ్రీరామచంద్రుడు విజయలక్ష్మిని వరించెను. విజయ సందేశమును సీతామాతకు అందజేయునదెవరు? అన్నభావ ముదయించగానే భగవానుడు హనుమంతుని పిలచి 'హనుమంతా! సీతకు నీ ఎడల అమితమైన వాత్సల్యమున్నది. ఈ విజయ సమాచారము సీతకు నీవే వినిపింపవలెను. విభీషణరాజువద్ద ఆజ్ఞను తీసుకొని, లంకలో ప్రవేశించి సుగ్రీవ లక్ష్మణసమేతముగా నేను కుశలముగా నున్నానని ఆమెతో చెప్పి, రావణ సంహారవృత్తాంతమును గూడ వినిపించుము. సీత కానందము కలుగురీతిని భాషింపుము' అనగా హనుమంతుడు లంకయందు ప్రవేశించెను. లంకావాసు లతనిని ఘనముగా సన్మానించినారు. విభీషణాదేశానుసార మతడు అశోక వనములో శింశుపా వృక్షము క్రింద కూర్చొని యున్న సీతామాతను సమీపించి ఆమెకు సాష్టాంగ నమస్కారమొనర్చి

పోవలెనని ప్రయత్నించెను. శక్తిసంతయు వినియోగించిననూ లక్ష్మణుడు కదలలేదు. అదిచూచి హనుమంతుడచ్చటకు పరుగుతీసెను. ఒక మూల రావణ బాణము లతో తన శరీర మంతయు రక్తసిక్తమై పోవుచున్ననూ హనుమంతుడది లెక్కచేయక లక్ష్మణుని సమీపించి రావణుని ఒక గ్రుద్దు గ్రుద్ది పువ్వు నెత్తుకొని పోయినట్లు లక్ష్మణుని లేవనెత్తుకొని పోయెను. రాముడు వాయు నందనుని గాఢాలింగనము చేసికొని 'మారుతీ! నీవు కాలునకుకూడా కాలుడవు. దేవతలను సంరక్షింప అవతరించినావు. ఇక నా సోదరునకు మూర్ఛయుండునా?' అన్న వచనములు పూర్తికాక ముందే లక్ష్మణుడు సుఖముగా లేచి ద్విగుణీకృ తోత్సాహముతో రణ స్థలము చేరుకొనెను. హనుమంతుని ఉత్సాహము వలన మహావిపత్తులు కూడ క్షణకాలములో నాశనమై పోవుచున్నవి!

శ్రీరామచంద్రుడు విజయలక్ష్మిని వరించెను. విజయ సందేశమును సీతామాతకు అందజేయునదెవరు? అన్నభావ ముదయించగానే భగవానుడు హనుమంతుని పిలిచి 'హనుమంతా! సీతకు నీ ఎడల అమితమైన వాత్సల్యమున్నది. ఈ విజయ సమాచారము సీతకు నీవే వినిపింపవలెను. విభీషణరాజువద్ద ఆజ్ఞను తీసుకొని, లంకలో ప్రవేశించి సుగ్రీవ లక్ష్మణసమేతముగా నేను కుశలముగా నున్నానని ఆమెతో చెప్పి, రావణ సంహారవృత్తాంతమును గూడ వినిపించుము. సీత కానందము కలుగురీతిని భాషింపుము' అనగా హనుమంతుడు లంకయందు ప్రవేశించెను. లంకావాసు లతనిని ఘనముగా సన్మానించినారు. విభీషణాదేశానుసార మతడు అశోక వనములో శింశుపా వృక్షము క్రింద కూర్చొని యున్న సీతామాతను సమీపించి ఆమెకు సాష్టాంగ నమస్కారమొనర్చి

శ్రీ సీతారామాంజనేయాదుల అయోధ్యా ప్రయాణం

శ్రీరామచంద్రభగవానుడు సీతా లక్ష్మణ సుగ్రీవ విభీషణాదులతో పుష్పక విమానముపై అయోధ్యా నగరమునకు పయనమయ్యెను. ప్రయాణం ముగియుసరికి రాముడు హనుమంతుని పిలచి “హనుమా! అయోధ్యచేరి భరతు డేమిచేయుచున్నాడో చూడంము. నా వియోగములో వ్రత్యోకక్షణము అతనికి కల్పనదృశముగా కనిపించుచుండును. నా సమాచార మతనికి వినిపించి అతని సమాచారము నాకు తెలియ జేయుము” అనగా విని హనుమంతుడు బయలుదేరెను.

హనుమద్భరత సమాగమం

అయోధ్యలో భరతుడు శ్రీరామునికొర కెంతగా వేదన చెందుచున్నాడో వర్ణింపజాలము. మారుతి అతని స్థితి నంతనూ చూచెను. భరతుడు జటాజూటముతో కుశాసనాసీనుడై యుండెను. అతని శరీరము శుష్కించి పోయినది. కనులనుండి అశ్రువులు ప్రవహించుచున్నవి. అతని వదనమునుండి నిరంతరాయమానముగా రామనామ ముచ్చరింపబడు చున్నది. తన సమీపమున కెవరు వచ్చుచున్నదీ, ఎవరు పోవుచున్నదీ, ఏమి జరుగుచున్నదీ తెలియ నంతటి తన్మయత్వములో అతడుండెను. మారుతి అతని ధ్యానమును భంగపఱచుచూ “భరతా! ఎవరి విరహముతో నీవు దుఃఖించుచుంటివో, ఆ రామచంద్రభగవానుడు జానకీమాతతో లక్ష్మణ సుగ్రీవవిభీషణాదులతో కుశలముగా వచ్చుచున్నాడు” అనెను. అపారమైన అనిర్వచనీయానందమును కలుగజేయు మధురమైన మారుతి పలుకు లాలకించి భరతు డమందానంద భరితుడై, వెంటనే లేచి నిలిచి హనుమంతుని గాఢాలింగనము చేసికొనెను. మాటి మాటికీ

శ్రీ సీతారామాంజనేయాదుల అయోధ్యా ప్రయాణం

శ్రీరామచంద్రభగవానుడు సీతా లక్ష్మణ సుగ్రీవ విభీషణాదులతో పుష్పక విమానముపై అయోధ్యా నగరమునకు పయనమయ్యెను. ప్రయాణం ముగియుసరికి రాముడు హనుమంతుని పిలచి “హనుమా! అయోధ్యచేరి భరతు డేమిచేయుచున్నాడో చూడుము. నా వియోగములో వ్రత్యోకక్షణము అతనికి కల్పనదృశముగా కనిపించుచుండును. నా సమాచార మతనికి వినిపించి అతని సమాచారము నాకు తెలియ జేయుము” అనగా విని హనుమంతుడు బయలుదేరెను.

హనుమద్భరత సమాగమం

అయోధ్యలో భరతుడు శ్రీరామునికొరకెంతగా వేదన చెందుచున్నాడో వర్ణింపజాలము. మారుతి అతని స్థితి నంతనూ చూచెను. భరతుడు జటాజూటముతో కుశాసనాసీనుడై యుండెను. అతని శరీరము శుష్కించి పోయినది. కనులనుండి ఆశ్రువులు ప్రవహించుచున్నవి. అతని వదనమునుండి నిరంతరాయమానముగా రామనామ ముచ్చరింపబడు చున్నది. తన సమీపమున కెవరు వచ్చుచున్నదీ, ఎవరు పోవుచున్నదీ, ఏమి జరుగుచున్నదీ తెలియ నంతటి తన్మయత్వములో అతడండెను. మారుతి అతని ధ్యానమును భంగపఱచుచూ “భరతా! ఎవరి విరహముతో నీవు దుఃఖించుచుంటివో, ఆ రామచంద్రభగవానుడు జానకీమాతతో లక్ష్మణ సుగ్రీవవిభీషణాదులతో కుశలముగా వచ్చుచున్నాడు” అనెను. అపారమైన అనిర్వచనీయానందమును కలుగజేయు మధురమైన మారుతి పలుకు లాలకించి భరతు డమంధానంద భరితుడై, వెంటనే లేచి నిలిచి హనుమంతుని గాఢాలింగనము చేసికొనెను. మాటి మాటికి

మణిహారము నొకదానిని తీసి హనుమంతున కిచ్చినది. దానితో అందరూ జానకీదేవిని ప్రశంసించసాగిరి. అత్యంత ప్రేమాదరములతో మారుతికూడ ఆ మాలను గ్రహించెను. కాని, ఉత్తరక్షణమందే అందరూ అశ్చర్యంగా అలనివైపు చూడసాగగా హనుమంతుడు ఆ హారములోని ఒక్కొక్క మణినే బ్రద్దలు చేయసాగెను. అతి జాగ్రత్తగా వాటిని పరీక్షించి వాటి వేయ చుండెను. ఆ కార్యము నిరాటంకముగా జరుగుచునేయుండెను. అదిచూచి శ్రీరామచంద్రుడు మందస్మితము చేయుచుండెను. సీతాదేవి మోములో గాంభీర్య భావము గోచరించినది. భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు చకితదృక్కులతో చూచుచున్నారు. కాని, సభాసదు లుండబట్టలేక “అంజనేయా! నీ వేమి చేయుచున్నావు? బహుమూల్యమైన మణులను నేలపాలు చేయకుము” అనిరి. అందులో ఒకడు బిగ్గరగా “ఆ! వానరలక్షణము లెక్కడికి పోవును? మణులవిలువ ఇతని కేమితెలియును?” అనెను.

అనేకులు కుదితులగుట, హేళన చేయుట చూచి హనుమంతుడు “సోదరులారా! మీ రెందులకు కోపగించుచుంటిరో తెలియుటలేదు. నే నీ మణులను పరీక్షించుచున్నాను. వీటిలో మహత్తర ప్రకాశమున్నది. ఇవి అత్యధిక మూల్యమునకు విక్రయించ బడును. వీటిని ధరించుటవలన సౌందర్య మధిక మగును. మహత్త్వద్వ్యతక విషయము లివియేనా? కాదు. ఏవస్తువునందు భగవద్ధర్మనము కలుగునో అదియే మహత్త్వ పూర్ణమైన వస్తువు. ఈ మణులయందు భగవద్ధర్మనము కలుగునో, కలుగదోయని నేను పరీక్షించుచున్నాను. నా కిందు భగవద్ధర్మనము కాలేదు. వీటి ప్రకాశము నాకు అంధకార బంధురముగా కనిపించినది. ఇట్టి వీటితో నాకేమి ప్రయోజనము? ఇవన్నియు ఏదియో ఒకనాడు బ్రద్దలు కావలసినవి కనుకనే నేను వీటిని బ్రద్దలుచేసి పారవేసెతిని” అనెను.

మణిహారము నొకదానిని తీసి హనుమంతున కిచ్చినది. దానితో అందరూ జానకీదేవిని ప్రశంసించుసాగిరి. అత్యంత ప్రేమాదరములతో మారుతికూడ ఆ మాలను గ్రహించెను. కాని, ఉత్తరక్షణమందే అందరూ ఆశ్చర్యంగా అతనివైపు చూడసాగగా హనుమంతుడు ఆ హారములోని ఒక్కొక్క మణినే బ్రద్దలు చేయసాగెను. అతి జాగ్రత్తగా వాటిని పరీక్షించి మంచి వాటిని వేయు చుండెను. ఆ కార్యము నిరాటంకముగా జరుగుచునేయుండెను. అదిచూచి శ్రీరామచంద్రుడు మందస్మితము చేయుచుండెను. సీతాదేవి మోములో గాంభీర్య భావము గోచరించినది. భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు చకితదృక్కులతో చూచుచున్నారు. కాని, సభాసదు లుండబట్టలేక “అంజనేయా! నీ వేమి చేయుచున్నావు? బహుమూల్యమైన మణులను నేలపాలు చేయకుము” అనిరి. అందులో ఒకడు బిగ్గరగా “ఆ! వానరలక్షణము లెక్కడికి పోవును? మణులవిలువ ఇతని కేమితెలియును?” అనెను.

అనేకులు కుదితులగుట, హేళన చేయుట చూచి హనుమంతుడు “సోదరులారా! మీ రెందులకు కోపగించుచుంటిరో తెలియుటలేదు. నే నీ మణులను పరీక్షించుచున్నాను. వీటిలో మహత్తర ప్రకాశమున్నది. ఇవి అత్యధిక మూల్యమునకు విక్రయించ బడును. వీటిని ధరించుటవలన సౌందర్య మధిక మగును. మహత్ప్రద్యోతక విషయము లివియేనా? కాదు. ఏవస్తువునందు భగవద్దర్శనము కలుగునో అదియే మహత్ప్ర ఘృష్టమైన వస్తువు. ఈ మణులయందు భగవద్దర్శనము కలుగునో, కలుగదోయని నేను పరీక్షించుచున్నాను. నా కిందు భగవద్దర్శనము కాలేదు. వీటి ప్రకాశము నాకు అంధకార బంధురముగా కనిపించినది. ఇట్టి వీటితో నాకేమి ప్రయోజనము? ఇవన్నియు ఏదియో ఒకనాడు బ్రద్దలు కావలసినవి కనుకనే నేను వీటిని బ్రద్దలుచేసి పారవేసితిని” అనెను.

అంతయూ పూర్తి కావచ్చిననూ అతడు విస్తరివద్దనుండి లేవలేదు. జానకీమాత ఆశ్చర్య సాగరములో మున్గలు వేయుచున్నది. ఏమియు తోచక శ్రీరాముని స్మరించినది. తక్షణమే యామెకు - హనుమంతుని వేషములో స్వయముగా శంకరభగవానుడే భుజించుచుండుట కానుపించినది. ప్రళయకాలమున యావ ద్విశ్వమునూ భక్తించివైచు మహాకాలునకు గూడ కాలుడైన హనుమంతుని ఉదరము ఈ పదార్థములతో నిండునా? ఆమె శ్రద్ధాభక్తులతో హనుమంతుని స్తుతించినది. హనుమంతుని వెనుకకు వెళ్ళి అతని శిరస్సుపై “ఓం నమశ్శివాయ” అని వ్రాసి, శేషించిన స్వల్ప పదార్థములనూ వడ్డించినది. దానితో అతడు సంతృప్తి చెందెను. ఈ రీతిగా సీతామాత కూడా హనుమంతుడు శివావతార మూర్తిగా అంగీకరించినది.

చిదికెల - ఆంజనేయస్వామి

శ్రీరామచంద్రునకు హనుమంతుడే సమస్తావచారములూ చేయుచుండెను. మరెవ్వరికినీ ఎంతమాత్రమునూ అవకాశ మిచ్చుట లేదు. సేవాకార్యము లన్నియూ అతిజాగరూకతతో నిర్వహించు చుండెను. భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు కూడ రామచంద్రుని సేవింప తహతహలాడుచున్నారు. చిట్టచివరకు వారందరూ కలిసి ఒక ఉపాయ మాలోచించినారు. తదనుసారము రఘునాథునికొక క్రొత్తదినచర్య నేర్పాటు చేసినారు. అందులో, భగవానునికి ఏ సేవను ఎవరు చేయవలె నన్న విషయము నిర్ణయము కావలెను. మనమందరము మన కార్యములు మన సమయములు నిర్ణయించుకొనవలెను. మనము హనుమంతునకేమియు అవకాశ మీయరాదు. ప్రణాళిక ఏకగ్రీవముగా అంగీకరింపబడినది. సీతామాత ద్వారా శ్రీరామచంద్రులకు విషయము సర్వస్వము నివేదింపబడెను. అది చూచి భగవానుడు మందస్మితము చేసి దానిని హనుమంతునకు

అంతయూ పూర్తి కావచ్చిననూ అతడు విస్తరివద్దనుండి లేవలేదు. జానకీమాత ఆశ్చర్య సాగరములో మున్నగు వేయుచున్నది. ఏమియు తోచక శ్రీరాముని స్మరించినది. తక్షణమే యామెకు - హనుమంతుని వేషములో స్వయముగా శంకరభగవానుడే భుజించుచుండుట కానుపించినది. ప్రళయకాలమున యావ ద్విశ్వమునూ భక్షించివైచు మహాకాలునకు గూడ కాలుడైన హనుమంతుని ఉదరము ఈ పదార్థములతో నిండునా? ఆమె శ్రద్ధాభక్తులతో హనుమంతుని స్తుతించినది. హనుమంతుని వెనుకకు వెళ్ళి అతని శిరస్సుపై “ఓం నమశ్శివాయ” అని వ్రాసి, శేషించిన న్యల్ప పదార్థములనూ వడ్డించినది. దానితో అతడు సంతృప్తి చెందెను. ఈ రీతిగా సీతామాత కూడా హనుమంతుడు శివావతార మూర్తిగా అంగీకరించినది.

చిటికెల - అంజనేయస్వామి

శ్రీరామచంద్రునకు హనుమంతుడే సమస్తోపచారములూ చేయుచుండెను. మరెవ్వరికినీ ఎంతమాత్రమునూ అవకాశ మిచ్చుట లేదు. సేవాకార్యము లన్నియూ అతిజాగరూకతతో నిర్వహించు చుండెను. భరత, లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు కూడ రామచంద్రుని సేవింప తహతహలాడుచున్నారు. చిట్టచివరకు వారందరూ కలిసి ఒక ఉపాయ మాలోచించినారు. తదనుసారము రఘునాథునికొక క్రొత్తదినచర్య నేర్పాటు చేసినారు. అందులో, భగవానునికి ఏ సేవను ఎవరు చేయవలె నన్న విషయము నిర్ణయము కావలెను. మనమందరము మన కార్యములు మన సమయములు నిర్ణయించుకొనవలెను. మనము హనుమంతునకేమియు అవకాశ మీయరాదు. ప్రణాళిక ఏకగ్రీవముగా అంగీకరింపబడినది. సీతామాత ద్వారా శ్రీరామచంద్రులకు విషయము సర్వస్వము నివేదింపబడెను. అది చూచి భగవానుడు మందస్మితము చేసి దానిని హనుమంతునకు

ఎవరైననూ వెళ్ళి, హనుమంతునివలన భగవత్సేవలో తమ కేర్పడుచున్న ఆటంకములను తెలియజేసి నప్పటికినీ కూడా శ్రీరామచంద్రుడు వాటినన్నిటినీ శ్రద్ధగా విని, ముద్దుగా చిరునవ్వు లొలికించుచుండెడివాడే గాని, హనుమంతుని మందలించెడి వాడు మాత్రము కాదు. లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు భయపడినారు. చివరకు సీతామాత మనవిపై భగవానుడు పూర్వ ప్రణాళికనే అమలులోనికి తీసుకొని వచ్చెను. అంజనేయు డాదిలో వలెనే నిరంతరము రామసేవ చేసుకొనుచున్నాడు.

మహాతాత్త్వికుడు మారుతి

భరతశత్రుఘ్నాదు లందరకు శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతునే అత్యధికముగా ప్రేమించు చున్నాడన్న భావ మేర్పడెను. అది సత్యము కూడ. వారేమైనా ప్రభువైనకు చెప్పి దలచినచో హనుమంతుని ద్వారానే చెప్పవలసి వచ్చుచుండెను. హనుమంతుడు స్వయముగా సీతారాములను ప్రశ్నించుచుండెడివాడు. జీవాత్మ పరమాత్మల విషయమైన తత్త్వజ్ఞానమును పొందుచుండెడివాడు. భగవాను డతని కనేక పర్యాయములు తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించు చుండెడివాడు. వేదాంత రహస్యముల నతడు హనుమంతునకు సంపూర్ణముగా వివరించి చెప్పెను. అధ్యాత్మ రాజగుణమందలి ప్రాథమిక ప్రసంగము లిట్టివే. కృష్ణావతారములో భగవానుడు అర్జున, ఉద్ధవుల కుపదేశించినట్లు బ్రహ్మాండ పురాణమందు వర్ణింపబడెను. హనుమంతుడు 'జ్ఞానమూర్తి' యను విషయమున కనేక ప్రసంగములు ప్రమాణముగా నున్నవి. సాక్షాత్తు శంకరుని విషయములో ఇది ఆశ్చర్యకరమా!

అత్యధికముగా సేవించుచున్న హనుమంతుని చేరి భగవానుడు - "హనుమంతా! నీవు నా స్వరూపానివి. ఇంతగా సేవ

ఎవరైననూ వెళ్ళి, హనుమంతునివలన భగవత్ప్రేమలో తమ కేర్పడుచున్న ఆటంకములను తెలియజేసి నప్పటికిని కూడా శ్రీరామచంద్రుడు వాటినన్నిటినీ శ్రద్ధగా విని, ముద్దుగా చిరునవ్వు లొలికించుచుండెడివాడే గాని, హనుమంతుని మందలించెడి వాడు మాత్రము కాదు. లక్ష్మణ, శత్రుఘ్నులు భయపడినారు. చివరకు సీతామాత మనవిపై భగవానుడు పూర్వ ప్రణాళికనే అమలులోనికి తీసుకొని వచ్చెను. అంజనేయు డాదిలో వలెనే నిరంతరము రామసేవ చేసుకొనుచున్నాడు.

మహాతాత్త్వికుడు మారుతి

భరతశత్రుఘ్నుడు లందరకు శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతునే అత్యధికముగా ప్రేమించు చున్నాడన్న భావ మేర్పడెను. అది సత్యము కూడ. వారేమైనా ప్రభువగునకు చెప్ప దలచినచో హనుమంతుని ద్వారానే చెప్పవలసి వచ్చుచుండెను. హనుమంతుడు స్వయముగా సీతారాములను ప్రశ్నించుచుండెడివాడు. జీవాత్మ పరమాత్మల విషయమైన తత్త్వజ్ఞానమును పొందుచుండెడివాడు. భగవాను డతని కనేక పర్యాయములు తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించు చుండెడివాడు. వేదాంత రహస్యముల నతడు హనుమంతునకు సంపూర్ణముగా వివరించి చెప్పెను. అధ్యాత్మ రాజుయగుమందలి ప్రాథమిక ప్రసంగము లిట్టివే. కృష్ణావతారములో భగవానుడు అర్జున, ఉద్ధవుల కుపదేశించినట్లు బ్రహ్మాండ పురాణమందు వర్ణింపబడెను. హనుమంతుడు 'జ్ఞానమూర్తి' యను విషయమున కనేక ప్రసంగములు ప్రమాణముగా నున్నవి. సాక్షాత్తు శంకరుని విషయములో ఇది ఆశ్చర్యకరమా!

అత్యధికముగా సేవించుచున్న హనుమంతుని చేరి భగవానుడు - "హనుమంతా! నీవు నా స్వరూపానివి. ఇంతగా సేవ

స్మృతి తప్పి పడిపోయెను. ఆ మూర్ఖలో - అత డయోధ్యయం దున్నట్లును, శ్రీరామచంద్రుడు సరయూ తీరములో యాగము చేయుచున్నట్లును, బ్రహ్మాదులాతనిని స్తుతించుచున్నట్లును, నారదాది ఋషిగణము వీణావేణుమృదంగములు మ్రోయుచుచు భగవానుని గుణగణములను గానము చేయుచున్నట్లును చూచెను. ఆ శ్యామసుందరుని అఖిల లోకాశ్చర్యకర దివ్య మధుర సౌందర్యమును చూచి సుబాహువు ముగ్ధుడై అదేస్థితియందు చాలా సేపుండిపోయెను. మూర్ఖనుండి తెప్పరిల్లిన మీదట అతని అజ్ఞానము నాశనమైనది. ఒక మహర్షి శాపగాథను వినిపించి హనుమన్నహేమను గానము చేసి- 'మహాత్మా! మీ చరణస్పర్శ వలన నాకు రామతత్త్వజ్ఞానము కలిగినది. జరిగిన దానికి నన్ను క్షమించు' డనుచు, యుద్ధము మానివేసి అమూల్యమైన కాన్కలతో అయోధ్యా నగరము చేరి శ్రీరామ యాగములో సేవలు చేయవలెనని భావించుకొని హనుమదాదులను పూజించి యాగాశ్వముతో పురోగమించెను.

శ్రీ శివాంజనేయ సంగ్రామము

తదుపరిని యా యాగాశ్వము శివ భక్త శిరోమణి, దేవ పురాధీశ్వరుడు అయిన వీరమణిచే బంధింపబడెను. అంత, భయంకర యుద్ధమైనది. వీరమణి భక్తికి ప్రసన్నుడై శంకరభగవానుడు స్వయముగా నాతని పక్షమున యుద్ధము చేసెను. శత్రుఘ్న, పుష్కలాది వీరులందరూ మూర్ఛితులై మృతప్రాయులైపోయిరి. హనుమంతుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయుచుండెను. అంతయు శివలీలయే కదా! ఇటు భక్తుని పక్షమును, అటు భగవంతుని పక్షమును కూడ వహించి అతడే యుద్ధము చేయుచుండెను. ఇరు పక్షముల యందున్న వాడునూ శంకరుడే అగుట వలన

స్మృతి తప్పి పడిపోయెను. ఆ మూర్ఖలో - అత డయోధ్యయం దున్నట్లును, శ్రీరామచంద్రుడు సరయూ తీరములో యాగము చేయుచున్నట్లును, బ్రహ్మాదులాతనిని స్తుతించుచున్నట్లును, నారదాది ఋషిగణము వీణావేణుమృదంగములు మ్రోయించుచు భగవానుని గుణగణములను గానము చేయుచున్నట్లును చూచెను. ఆ శ్యామసుందరుని అఖిల లోకాశ్చర్యకర దివ్య మధుర సౌందర్యమును చూచి సుబాహువు ముగ్ధుడై అదేస్థితియందు చాలా సేపుండిపోయెను. మూర్ఖునుండి తెప్పరిల్లిన మీదట అతని అజ్ఞానము నాశనమైనది. ఒక మహర్షి శాపగాథను వినిపించి హనుమన్మహిమను గానము చేసి- 'మహాత్మా! మీ చరణస్పర్శ వలన నాకు రామతత్త్వజ్ఞానము కలిగినది. జరిగిన దానికి నన్ను క్షమించు' డనుచు, యుద్ధము మానివేసి అమూల్యమైన కాన్కలతో అయోధ్యా నగరము చేరి శ్రీరామ యాగములో సేవలు చేయవలెనని భావించుకొని హనుమదాదులను పూజించి యాగాశ్వముతో పురోగమించెను.

శ్రీ శివాంజనేయ సంగ్రామము

తదుపరిని యా యాగాశ్వము శివ భక్త శిరోమణి, దేవ పురాధీశ్వరుడు అయిన వీరమణిచే బంధింపబడెను/అంత, భయంకర యుద్ధమైనది. వీరమణి భక్తికి ప్రసన్నుడై శంకరభగవానుడు స్వయముగా నాతని పక్షమున యుద్ధము చేసెను. శత్రుఘ్న, పుష్కలాది వీరులందరూ మూర్ఛితులై మృతప్రాయులైపోయిరి. హనుమంతుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయుచుండెను. అంతయు శివలీలయే కదా! ఇటు భక్తుని పక్షమును, అటు భగవంతుని పక్షమును కూడ వహించి అతడే యుద్ధము చేయుచుండెను. ఇరు పక్షముల యందున్న వాడునూ శంకరుడే అగుట వలన

గణములతో వీరిని రక్షించుచుండుము. నేను ద్రోణగిరిచేరి ఓషధులు తీసుకొని వచ్చెదను. దేవతలు వ్యతిరేకించి అక్కడ కూడ యుద్ధము చేయవలసి వచ్చినచో మరలి వచ్చుటలో ఆలస్యము కావచ్చును. అంతవరకూ నీ వీ వీరులకు హాని కలుగకుండ చూడుము” అని హనుమంతుడు కోరగా, శంకరు డందుల కంగీకరించెను. అంత మారుతి మనోవేగమున ద్రోణాద్రి వైపు పురోగమించెను.

నిర్ణీతస్థలమును చేరుకొని హనుమంతుడు తన వాలముతో ద్రోణగిరిని చుట్టబెట్టి వూడబెరికి అక్కడ నుండి తిరిగి రానున్న సమయములో తద్రక్షకులైన దేవత లతనిపై దండెత్తిరి.

కాని, హనుమద్వేగపరాక్రమములముందు వారు నిలువ జాలక పారిపోయిరి. వానరుడొకడు ద్రోణాద్రిని పెల్లగించు కొనిపోవుచున్నాడనియు, తమ ఆయుధములేమియు అతనిపై పనిచేయలేదనియు వారు పోయి మహేంద్రునితో విన్నవించు కొనిరి. అది విని భయభీతుడైన మహేంద్రుడు కులగురువగు బృహస్పతిని సమీపించి ఉపాయము చెప్పు డనెను. అంత బృహస్పతి హనుమంతుని బలపరాక్రమ అద్భుత ప్రభావములను వర్ణించి అతనిని ప్రసన్నుని చేసుకొనుమనెను. ఆ తరువాత బృహస్పతి ఇంద్రునీ, దేవతలనూ వెంటబెట్టుకొని హనుమంతుని దగ్గరకు వచ్చెను. జరిగిన అపరాధమునకు క్షమాపణకోరి మహేంద్రుడు హనుమ దభిలాష నెరవేరునని వరమిచ్చి అతనికి మృతసంజీవిని ఓషధి నిచ్చెను. దానిని తీసికొని హనుమంతుడు రణస్థలము చేరుకొని, మరణించి పడియున్న పుష్కరుని సమీపించి- “నేను మనోవాక్సర్శభిః శ్రీ రామచంద్ర భగవానునినే ధ్యానించు చున్నచో, ఆయన యాదేశమునే పాలించుచున్నచో, నా దృష్టిలో తదతిరిక్తమైన వస్తువే

గణములతో వీరిని రక్షించుచుండుము. నేను ద్రోణగిరిచేరి ఓషధులు తీసుకొని వచ్చెదను. దేవతలు వ్యతిరేకించి అక్కడ కూడ యుద్ధము చేయవలసి వచ్చినచో మరలి వచ్చుటలో అలస్యము కావచ్చును. అంతవరకూ నీ వీ వీరులకు హాని కలుగకుండ చూడుము" అని హనుమంతుడు కోరగా, శంకరు డందుల కంగీకరించెను. అంత మారుతి మనోవేగమున ద్రోణాద్రి వైపు పురోగమించెను.

నిర్ణీతస్థలమును చేరుకొని హనుమంతుడు తన వాలముతో ద్రోణగిరిని చుట్టబెట్టి వూడబెరికి అక్కడ నుండి తిరిగి రానున్న సమయములో తద్రక్షకులైన దేవత లతనిపై దండెత్తిరి.

కాని, హనుమద్వేగపరాక్రమములముందు వారు నిలువ జాలక పారిపోయిరి. వానరుడొకడు ద్రోణాద్రిని పెల్లగించు కొనిపోవుచున్నాడనియు, తమ ఆయుధములేమియు అతనిపై పనిచేయలేదనియు వారు పోయి మహేంద్రునితో విన్నవించు కొనిరి. అది విని భయభీతుడైన మహేంద్రుడు కులగురువగు బృహస్పతిని సమీపించి ఉపాయము చెప్పు డనెను. అంత బృహస్పతి హనుమంతుని బలపరాక్రమ అద్భుత ప్రభావములను వర్ణించి అతనిని ప్రసన్నుని చేసుకొనుమనెను. ఆ తరువాత బృహస్పతి ఇంద్రునీ, దేవతలనూ వెంటబెట్టుకొని హనుమంతుని దగ్గరకు వచ్చెను. జరిగిన అపరాధమునకు క్షమాపణకోరి మహేంద్రుడు హనుమ దభిలాష నెరవేరునని వరమిచ్చి అతనికి మృతసంజీవిని ఓషధి నిచ్చెను. దానిని తీసికొని హనుమంతుడు రణస్థలము చేరుకొని, మరణించి పడియున్న పుష్కరుని సమీపించి- "నేను మనోవాక్కర్మభిః శ్రీ రామచంద్ర భగవానునినే ధ్యానించు చున్నచో, ఆయన యాదేశమునే పాలించుచున్నచో, నా దృష్టిలో తదతిరిక్తమైన పన్నువే

యాగాంతమున శ్రీరామచంద్రుడు సమస్త వానర భల్లూక ములకు స్వస్థానములకు మరలిపోవ అనుమతిని ప్రసాదించెను. ఆ సమయములో హనుమంతుని వంతుకూడ వచ్చెను. అతడు శ్రీరామచరణారవిందములపైబడి ప్రార్థించుచూ “ప్రభూ! నేను మీ పాదములచెంతనే యుండును” అని కోరగా, అది విని భగవాను డంగీకరించెను. హనుమంతుని వంటి భక్తశిఖామణులను భగవానుడు విడువగలడా! కాని, అనతి కాలములోనే -

శ్రీరామ నిర్వాణము

భగవానుడు తన అవతారమును చాలించుసమయము సమీపించుట గుర్తించి హనుమంతుని పిలిచి- “హనుమంతా! నేను స్వధామమునకు వెడలిపోవుచున్నాను. నీవు దుఃఖింపకుము. నీ కతి ప్రియమైన భూలోకము నందే నివసించుచూ ప్రేమ, జ్ఞాన విషయములను ప్రచారము చేయుము. నీవు న్యరించినపుడు నేను ప్రత్యక్షమయ్యెదను. నా గాథను గానము చేయు ప్రదేశములందు నీవుండుచుండుము. నేను నీకు భిన్నముగా నుండను. ఇదంతయూ లీలామాత్రమే” అనగా, మారుతి ముకుళితహస్తుడై- “ప్రభూ! నీ నామ సంకీర్తన జరుగుచోట, నీ లీలలు గానము చేయబడుచోట నే నవశ్యము ఉందును. అదే నా జీవితమున కాధారము” అనగా విని, భగవానుడు ప్రసన్నుడాయెను. ఇట్టి ప్రసంగమే మరొకచోట రాగా శ్రీరామచంద్రుడు “అంజనేయా! నీవు నాకు చేసిన ఒక్కొక్క ఉపకారమునకు ప్రత్యుపకారముగా నా సర్వస్వము సమర్పణ చేసిననూ నీ ఋణము తీరదు. నేను నీకు ప్రత్యుపకారము చేయజాలనుకూడ. నీకు జీవితమం దెన్నడూ ప్రత్యుపకారావశ్యకత రాకుండునుగాక! ఏమన, విపత్తుల యందే మానవుడు ప్రత్యుపకార పాత్రుడగును” అనెను. తదనంతరము శ్రీరామచంద్రుడు తన అవతారమును చాలించెను. కాని, ఆయన భక్తుడైన శంకర భగవానుల లీల మాత్రము పూర్ణము కాలేదు.

యాగాంతమున శ్రీరామచంద్రుడు సమస్త వానర భల్లూక ములకు స్వస్థానములకు మరలిపోవ అనుమతిని ప్రసాదించెను. ఆ సమయములో హనుమంతుని వంతుకూడ వచ్చెను. అతడు శ్రీరామచరణారవిందములపైబడి ప్రార్థించుచూ “ప్రభూ! నేను మీ పాదములచెంతనే యుందును” అని కోరగా, అది విని భగవాను డంగీకరించెను. హనుమంతుని వంటి భక్తశిఖామణులను భగవానుడు విడువగలడా! కాని, అనతి కాలములోనే -

శ్రీరామ నిర్వాణము

భగవానుడు తన అవతారమును చాలించుసమయము సమీపించుట గుర్తించి హనుమంతుని పిలిచి- “హనుమంతా! నేను స్వధామమునకు వెడలిపోవుచున్నాను. నీవు దుఃఖింపకుము. నీ కతి ప్రేయమైన భూలోకము నందే నివసించుచూ ప్రేమ, జ్ఞాన విషయములను ప్రచారము చేయుము. నీవు స్మరించినపుడు నేను ప్రత్యక్షమయ్యెదను. నా గాథను గానము చేయు ప్రదేశములందు నీవుండుచుండుము. నేను నీకు భిన్నముగా నుండను. ఇదంతయు లీలామాత్రమే” అనగా, మారుతి ముకుళితహస్తుడై- “ప్రభూ! నీ నామ సంకీర్తన జరుగుచోట, నీ లీలలు గానము చేయబడుచోట నే నవశ్యము ఉందును. అదే నా జీవితమున కాధారము” అనగా విని, భగవానుడు ప్రసన్నుడాయెను. ఇట్టి ప్రసంగమే మరొకచోట రాగా శ్రీరామచంద్రుడు “అంజనేయా! నీవు నాకు చేసిన ఒక్కొక్క ఉపకారమునకు ప్రత్యుపకారముగా నా సర్వస్వము సమర్పణ చేసిననూ నీ ఋణము తీరదు. నేను నీకు ప్రత్యుపకారము చేయజాలనుకూడ. నీకు జీవితమం దెన్నడూ ప్రత్యుపకారావశ్యకత రాకుండునుగాక! ఏమన, విపత్తుల యందే మానవుడు ప్రత్యుపకార పాత్రుడగును” అనెను. తదనంతరము శ్రీరామచంద్రుడు తన అవతారమును చాలించెను. కాని, ఆయన భక్తుడైన శంకర భగవానుల లీల మాత్రము పూర్ణము కాలేదు.

తన యందే భగవానుని కత్యధిక ప్రేమగలదనియు అందరికన్న తానే అందగత్తైననియు అమెకు గర్వమున్నది. ఆమాట ఈమాట జరుగుచుండగా ఒకనా డామె- “ప్రభూ! సీతాదేవి నా కన్న అందమైనదా?” అన్నది. భగవానుడు తాత్కాలికముగా మౌనము వహించెను. మహేంద్రుని వజ్రమును తీరస్కరించితి నన్న గర్వము సుదర్శన చక్రమునకు కూడ కలిగెను. ‘నా సహకారమువలననే గదా! శ్రీకృష్ణుడు మహేంద్రుని జయింప గలిగె’ నని, గరుత్మంతుడు కూడ అహంకారముతో ఉండెను. ఈ ముగ్గురకు గర్వభంగము చేయవలె నని భగవానుడు నిశ్చయించుకొనెను. “నావారై కూడా వీరు గర్వింపుచున్నారే! ఇది నేను సహింపరాని” దని భగవానుడనుకొనెను.

గరుడగర్వభంగం

అనంతరము భగవానుడు గరుడుని పిలచి - “గరుడా! మన ఉద్యానవనము లోనికి వానర మొకటి వచ్చినదట. దానిని తీసికొనిరమ్ము. ఒక్కడివే తీసికొని రాగలవను ధైర్యమున్నచో ఏకాకివిగనే వెళ్ళుము. లేనిచో సేనను కూడ తీసికొని వెళ్ళుము” అనెను. దానితో గరుత్మంతుని మనస్సు లో అనేక భావములు దయించినవి. “సామాన్య వానరమును పట్టి తీసికొని రమ్ముని నాయంతటివానిని పంపుచూ, భగవానుడు సైన్యమును కూడ తీసికొని వెళ్ళుమనుచున్నాడే? ఇది నా కెంతటి అవమానకర విషయము? నేనా వానరమును చూర్ణము చేసెదను” అనుకొని గరుత్మంతుడొంటరిగానే ఉద్యానవనమునకు వెళ్ళెను. అక్కడ హనుమంతుడు పండ్లుతినుచూ రామనామ జపమునందు తన్మయుడైయుండెను. గరుడు డతనిని గద్దించి తీసికొని వెళ్ళవలెనని ప్రయత్నించెను. కాని, మారుతి కదలలేదు. దానితో గరుత్మంతుడు విరుచుకొనిపడుసరికి బాలకులు చిన్న చిన్న పిట్టలతో ఆడుకొనునట్లుగా హనుమంతు

తన యందే భగవానుని కత్యధిక ప్రేమగలదనియు అందరికన్న తానే అందగత్తైననియు ఆమెకు గర్వమున్నది. ఆమాట ఈమాట జరుగుచుండగా ఒకనా డామె- “ప్రభూ! సీతాదేవి నా కన్న అందమైనదా?” అన్నది. భగవానుడు తాత్కాలికముగా మౌనము వహించెను. మహేంద్రుని వజ్రమును తిరస్కరించితి నన్న గర్వము సుదర్శన చక్రమునకు కూడ కలిగెను. ‘నా సహకారమువలననే గదా! శ్రీకృష్ణుడు మహేంద్రుని జయింప గలిగె’ నని, గరుత్మంతుడు కూడ అహంకారముతో ఉండెను. ఈ ముగ్గురకు గర్వభంగము చేయవలెనని భగవానుడు నిశ్చయించుకొనెను. “నావారై కూడా మీరు గర్వించుచున్నారే! ఇది నేను సహింపరాని” దని భగవానుడనుకొనెను.

గరుడగర్వభంగం

అనంతరము భగవానుడు గరుడుని పిలిచి -“ గరుడా! మన ఉద్యానవనము లోనికి వానర మొకటి వచ్చినదట. దానిని తీసికొనిరమ్ము. ఒక్కడివే తీసికొని రాగలవను ధైర్యమున్నచో ఏకాకివిగనే వెళ్ళుము. లేనిచో సేనను కూడ తీసికొని వెళ్ళుము” అనెను. దానితో గరుత్మంతుని మనస్సు లో అనేక భావములు దయించినవి. “సామాన్య వానరమును పట్టి తీసికొని రమ్మని నాయంతటివానిని పంపుచూ, భగవానుడు సైన్యమును కూడ తీసికొని వెళ్ళుమనుచున్నాడే? ఇది నా కెంతటి అవమానకర విషయము? నేనా వానరమును చూర్ణము చేసెదను” అనుకొని గరుత్మంతుడొంటరిగానే ఉద్యానవనమునకు వెళ్ళెను. అక్కడ హనుమంతుడు పండ్లుతినుచూ రామనామ జపమునందు తన్మయుడైయుండెను. గరుడు డతనిని గద్దించి తీసికొని వెళ్ళవలెనని ప్రయత్నించెను. కాని, మారుతి కదలలేదు. దానితో గరుత్మంతుడు విరుచుకొనిపడుసరికి బాలకులు చిన్న చిన్న పిట్టలతో ఆడుకొనునట్లుగా హనుమంతు

“గరుడా! ఈ పర్యాయమువెళ్ళి ఆ వానరునితో నీ ఇష్టదైవము శ్రీరామచంద్రుడు నిన్ను పిలుచుచున్నా డని చెప్పము. త్వరగా వెళ్ళుము. అతనిని నీ వెంట తీసుకొని రావలెనునుమా! అతడి పర్యాయము నిన్నేమియూ అనడు సరికదా, అవశ్యము అదరించును” అని శ్రీకృష్ణభగవాను డుపదేశింపగా గరుడుడు వెళ్ళుటకు భయపడిననూ, తన గమనశక్తి ప్రదర్శించవలెనను యోచనతో పయనమాయెను. అంత కృష్ణభగవానుడు సత్యభామాదేవిని పిలిచి, “సఖీ! భక్తాగ్ర గణ్యుడైన ఆంజనేయుడు వచ్చు చున్నాడు. మన మిప్పుడు సీతా రాఘులము కావలెను. నీవు సీత రూపములో రావలెను” అనుచూ, సుదర్శనుని పిలిచి - “ సుదర్శనా! జాగ్రత్తగా కావలా కాయము. ద్వారకలోని కెవ్వరునూ ప్రవేశించరాదు” అనెను. సుదర్శనుడు కావలా కాయు చుండెను. సత్యభామా దేవి సర్వాలంకృతయై నిజ సౌందర్య గర్వమత్తయై వచ్చి కూర్చున్నది. శ్రీకృష్ణభగవానుడు కోదండపాణియై రామ భద్రుడుగా అసీను డాయెను.

ఈ పర్యాయము గరుత్మంతు నకు హనుమంతుని సమీపముగా వెళ్ళుటకు ధైర్యము చాలలేదు. అతడు దూరమండే నిలచి “ఆంజనేయా! శ్రీరామచంద్రులు నిన్ను శీఘ్రమే పిలుచుకొని రమ్మనినారు. నీవు నాతో రాలేవేని నా వీపుపై కూర్చున్నచో నిన్ను నా వెంట సునాయాసముగా తీసుకొని వెళ్ళగలను” అనగా, హనుమంతు డానందముతో “ఎంతటి అదృష్టము? నా రామచంద్ర ప్రభువు నన్ను తీసుకొని రమ్మన్నారా! నీవు వెళ్ళుము. నేనిదే వచ్చుచున్నాను” అనెను. “ఏమి టీత నిలా అనుచున్నాడు? నా వెనుక వచ్చుచో ఎంత ఆలస్యముగా వచ్చునో తెలియదు” అనుకొనెనేగాని హనుమంతునితో ఏమనుటకునూ అతనికి ధైర్యము చాలక బయలుదేరెను.

“గరుడా! ఈ పర్యాయమువెళ్ళి ఆ వానరునితో నీ ఇష్టదైవము శ్రీరామచంద్రుడు నిన్ను పిలుచుచున్నాడని చెప్పుము. త్వరగా వెళ్ళుము. అతనిని నీ వెంట తీసుకొని రావలెనునుమా! అతడీ పర్యాయము నిన్నేమియూ అనడు సరికదా, అవశ్యము ఆదరించును” అని శ్రీకృష్ణభగవానుడు పదదేశించగా గరుడుడు వెళ్ళుటకు భయపడిననూ, తన గమనశక్తి ప్రదర్శించవలెనను యోచనతో పయనమాయెను. అంత కృష్ణభగవానుడు సత్యభామాదేవిని పిలిచి, “సఖీ! భక్తాగ్ర గణ్యుడైన ఆంజనేయుడు వచ్చు చున్నాడు. మన మిప్పుడు సీతా రాఘవులము కావలెను. నీవు సీత రూపములో రావలెను” అనుచూ, సుదర్శనుని పిలిచి - “సుదర్శనా! జాగ్రత్తగా కావలా కాయము. ద్వారకలోని కెవ్వరునూ ప్రవేశించరాదు” అనెను. సుదర్శనుడు కావలా కాయు చుండెను. సత్యభామా దేవి సర్వాలంకృతయై నిజ సౌందర్య గర్వమత్తయై వచ్చి కూర్చున్నది. శ్రీకృష్ణభగవానుడు కోదండపాణియై రామ భద్రుడుగా ఆసీను డాయెను.

ఈ పర్యాయము గర్వత్మంతు నకు హనుమంతుని సమీపముగా వెళ్ళుటకు ధైర్యము చాలలేదు. అతడు దూరమందే నిలచి “ఆంజనేయా! శ్రీరామచంద్రులు నిన్ను శీఘ్రమే పిలుచుకొని రమ్మనినారు. నీవు నాతో రాలేవేని నా వీపుపై కూర్చున్నచో నిన్ను నా వెంట సునాయాసముగా తీసుకొని వెళ్ళగలను” అనగా, హనుమంతు డానందముతో “ఎంతటి అదృష్టము? నా రామచంద్ర ప్రభువు నన్ను తీసుకొని రమ్మన్నారా! నీవు వెళ్ళుము. నేనిదే వచ్చుచున్నాను” అనెను. “ఏమి టీత నిలా అనుచున్నాడు? నా వెనుక వచ్చుచో ఎంత ఆలస్యముగా వచ్చునో తెలియదు” అనుకొనెనేగాని హనుమంతునితో ఏమనుటకునూ అతనికి ధైర్యము చాలక బయలుదేరెను.

హనుమంతునియందు నామమాత్రమునకైననూ గర్వము లేదు. అతని జీవితములో ఎన్నడునూ గర్వము లేకపోవుటవలననే భగవానుడు తన భక్తులకు కలుగు గర్వముల నతనిద్వారా భంగపరచు చుండెడివాడు.

అర్జున గర్వభంగము

అర్జునునకు కూడా తన విలువిద్యా బలముపై గర్వముండెడిది. సంభాషణలో ఒకనా డర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితో - “మాధవా! రామావతారమందు సేతునిర్మాణమునకు నీవు పెద్ద ప్రణాళిక ఎందుల కేర్పాటు చేసినావు? బాణములతోనే వంతెన కట్టియుండిన సరిపోయెడిది కదా! పాపము, వానరులు నానా యాతనలు పడినారు” అనెను. దానికి భగవానుడు నవ్వుతూనే “సరే అర్జునా! నీవు సముద్రముపై ఒక చిన్న భాగమందు బాణములతో వంతెనకట్టుము. ఆపై జరుగునది నేను చూపించెదను” అనెను. అర్జునుడు వెనువెంటనే బాణములతో వంతెన కట్టివేసెను.

శ్రీకృష్ణ భగవానుడు హనుమంతుని స్మరించుటతో అతడు ప్రత్యక్షమాయెను. భగవ దాదేశానుసార మతడు బాణముల వంతెనమీదకు ఎక్కెను. అత డడుగుతీసి అడుగు వేయకమునుపే వంతెన టపటపలాడుచూ కూలిపోసాగెను. దానితో అర్జునుడు తలదించెను. భగవానుని వీపుమీదనుండి రక్తము ప్రవించుచున్నది. అర్జును డదియేమని అడుగగా “నా వీపును వంతెన కాధారముగా ఉంచియుండనిచో వంతెనతో సహా హనుమంతు డీపాటికే క్రిందకు దిగబడి పోయెడివాడు. దానివలన నీ కపఖ్యాతి కలుగు”నని సమాధానమిచ్చుచూ భగవానుడు “అర్జునా! మారుతివంటి మహా బలశాలు రెందరో వంతెనమీదనుండి నడచి వెళ్ళవలెనుకదా!

హనుమంతునియందు నామమాత్రమునకైననూ గర్వము లేదు. అతని జీవితములో ఎన్నడునూ గర్వము లేకపోవుటవలననే భగవానుడు తన భక్తులకు కలుగు గర్వముల నతనిద్వారా భంగపరచు చుండెడివాడు.

అర్జున గర్వభంగము

అర్జునునకు కూడా తన విలువిద్యా బలముపై గర్వముండెడిది. సంభాషణలో ఒకనా డర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితో - “మాధవా! రామావతారమందు సేతునిర్మాణమునకు నీవు పెద్ద ప్రణాళిక ఎందుల కేర్పాటు చేసినావు? బాణములతోనే వంతెన కట్టియుండిన సరిపోయెడిది కదా! పాపము, వానరులు నానా యాతనలు పడినారు” అనెను. దానికి భగవానుడు నవ్వుతూనే “సరే అర్జునా! నీవు సముద్రముపై ఒక చిన్న భాగమందు బాణములతో వంతెనకట్టుము. ఆపై జరుగునది నేను చూపించెదను” అనెను. అర్జునుడు వెనువెంటనే బాణములతో వంతెన కట్టివేసెను.

శ్రీకృష్ణ భగవానుడు హనుమంతుని స్మరించుటతో అతడు ప్రత్యక్షమాయెను. భగవ దాదేశానుసార మతడు బాణముల వంతెనమీదకు ఎక్కెను. అత డడుగుతీసి అడుగు వేయకమునుపే వంతెన టపటపలాడుచూ కూలిపోసాగెను. దానితో అర్జునుడు తలదించెను. భగవానుని వీపుమీదనుండి రక్తము ప్రవించుచున్నది. అర్జును డదియేమని అడుగగా “నా వీపును వంతెన కాధారముగా ఉంచియుండనిచో వంతెనతో సహా హనుమంతు డీపాటికే క్రిందకు దిగబడి పోయెడివాడు. దానివలన నీ కపఖ్యాతి కలుగు”నని సమాధానమిచ్చుచూ భగవానుడు “అర్జునా! మారుతివంటి మహా బలశాలు రెందరో వంతెనమీదనుండి నడచి వెళ్ళవలెనుకదా!

శ్రీ ఆంజనేయస్వామి పూజా విధానము

వైశాఖ బహుళ దశమి హనుమజ్జయంతి. అనాడే గాక నిత్యమూగాని, లేదా, ప్రతి శని - మంగళవారములందుగాని సర్వజనులు వ్యక్తిగతముగాగాని, సామూహికముగాగాని, తమకు తాముగాగాని, పురోహిత సహాయముతోగాని ఆచరించుటకు ఆంజనేయస్వామి పారి పూజావిధాన మీ దిగువ నీయబడుచున్నది.

ముందుగా దీపారాధనచేసి నమస్కరించి.....

ఆచమనం

కేశవాయస్వాహా	హృషీకేశాయ నమః	పురుషోత్తమాయ నమః
నారాయణాయస్వాహా	పద్మనాభాయ నమః	అధోక్షజాయ నమః
మాధవాయస్వాహా	వాసుదేవాయ నమః	నారసింహాయ నమః
గోవిందాయ నమః	శ్రీధరాయనమః	అచ్యుతాయ నమః
విష్ణవే నమః	దామోదరాయనమః	జనార్దనాయ నమః
మధుసూదనాయ నమః	సంకర్షణాయ నమః	ఉపేంద్రాయ నమః
త్రివిక్రమాయ నమః	వ్రద్ధ్యమ్నాయ నమః	హరయే నమః
వామనాయనమః	అనిరుద్ధాయ నమః	శ్రీకృష్ణాయ నమః.

భూశుద్ధి

ఉత్తిష్టంతు భూతపిశాచాః యేతే భూమిభారకాః।

ఏతేషా మవిరోధేన బ్రహ్మ కర్మ సమారభే ॥

(ప్రాణాయామము చేసి)

శ్రీ ఆంజనేయస్వామి పూజా విధానము

వైశాఖ బహుళ దశమి హనుమజ్జయంతి. అనాడే గాక నిత్యమూగాని, లేదా, ప్రతి శని - మంగళవారములందుగాని సర్వజనులు వ్యక్తిగతముగాగాని, సామూహికముగాగాని, తమకు తాముగాగాని, పురోహిత సహాయముతోగాని ఆచరించుటకు ఆంజనేయస్వామి వారి పూజావిధాన మీ దిగువ నీయబడుచున్నది.

ముందుగా దీపారాధనచేసి నమస్కరించి.....

ఆచమనం

కేశవాయస్వాహా	హృషీకేశాయ నమః	పురుషోత్తమాయ నమః
నారాయణాయస్వాహా	పద్మనాభాయ నమః	అధోక్షజాయ నమః
మాధవాయస్వాహా	వాసుదేవాయ నమః	నారసింహాయ నమః
గోవిందాయ నమః	శ్రీధరాయనమః	అచ్యుతాయ నమః
విష్ణవే నమః	దామోదరాయనమః	జనార్ధనాయ నమః
మధుసూదనాయ నమః	సంకర్షణాయ నమః	ఉపేంద్రాయ నమః
త్రివిక్రమాయ నమః	ప్రద్యుమ్నాయ నమః	హరయే నమః
వామనాయనమః	అనిరుద్ధాయ నమః	శ్రీకృష్ణాయ నమః.

భూశుద్ధి

ఉత్తిష్టంతు భూతపిశాచాః యేతే భూమిభారకాః।

ఏతేషా మవిరోధేన బ్రహ్మ కర్మ సమారభే ॥

(ప్రాణాయామము చేసి)

అంగైశ్చ సహితా న్సర్వే కలశాంబుసమాశ్రితాః ॥

గంగేచ యమునేచైవ గోదావరి సరస్వతీ

నర్మదా సింధు కావేర్యో జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు॥

ఆయాంతు శ్రీ మహాగణపతి పూజార్థం మమ దురితక్షయ
కారకాః కలశోదకేన దేవం, ఆత్మానం చ పూజా ద్రవ్యాణి సంప్రాక్ష్య.

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకం।

తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధిం కురు॥

మహాగణాధిపతి పూజ

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః, స్థిరోభవ। వరదోభవ।
సుముఖోభవ। సుప్రస్తున్నోభవ। స్థిరాసనం కురు॥

ఓం శ్రీ మహా గణాధిపతయే నమః ధ్యాయామి,
ఆవాహయామి, రత్నసింహాసనం సమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం
సమర్పయామి, హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి, ముఖే
ఆచమనీయం సమర్పయామి, స్నానం సమర్పయామి, వస్త్రయుగ్మం
సమర్పయామి, యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి, శ్రీగంధం
సమర్పయామి, అక్షతాన్ సమర్పయామి,

పుష్పైః పూజయామి. సుముఖాయ నమః, ఏకదంతాయ
నమః, జటిలాయ నమః, గజకర్ణకాయ నమః, లంబోదరాయ నమః,
వికటాయ నమః, విఘ్నరాజాయ నమః, గణాధిపాయ నమః,
ఫాలచంద్రాయ నమః, గజాననాయ నమః, వక్రతుండాయ నమః,
శూర్పకర్ణాయ నమః, హేరంబాయ నమః, స్కందపూర్వ జాయనమః,
శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః।

అంగైశ్చ సహితా స్సర్వే కలశాంబుసమాశ్రితాః ॥

గంగేచ యమునేచైవ గోదావరి సరస్వతీ

నర్మదా సింధు కావేర్యా జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు॥

ఆయాంతు శ్రీ మహాగణపతి పూజార్థం మమ దురితక్షయ
కారకాః కలశోదకేన దేవం, ఆత్మానం చ పూజా ద్రవ్యాణి సంప్రోక్ష్య.

శ్లో॥ స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకం।

తావత్త్వం ప్రీతిభావేన బింబేస్మిన్ సన్నిధిం కురు॥

మహాగణాధిపతి పూజ

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః, స్థిరోభవ! వరదోభవ!
సుముఖోభవ! సుప్రస్నన్నోభవ! స్థిరాసనం కురు॥

ఓం శ్రీ మహా గణాధిపతయే నమః ధ్యాయామి,
అవాహయామి, రత్నసింహాసనం సమర్పయామి, పాదయోః పాద్యం
సమర్పయామి, హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి, ముఖే
ఆచమనీయం సమర్పయామి, స్నానం సమర్పయామి, వస్త్రయుగ్మం
సమర్పయామి, యజ్ఞోపవీతం సమర్పయామి, శ్రీగంధం
సమర్పయామి, అక్షతాన్ సమర్పయామి,

పుష్పైః పూజయామి. సుముఖాయ నమః, ఏకదంతాయ
నమః, జటిలాయ నమః, గజకర్ణకాయ నమః, లంబోదరాయ నమః,
వికటాయ నమః, విఘ్నరాజాయ నమః, గణాధిపాయ నమః,
ఫాలచంద్రాయ నమః, గజాననాయ నమః, వక్రతుండాయ నమః,
శూర్పకర్ణాయ నమః, హేరంబాయ నమః, స్కందపూర్వ జాయనమః,
శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః।

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవా ధురంధరాయ నమః
ధ్యాయామి, ధ్యానం సమర్పయామి.

శ్లో॥ అగచ్ఛ హనుమద్దేవ, త్వం సువర్చలయా సహ
పూజాసమాప్తి పర్యంతం, భవసన్నిహితో ముదా॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, ఆవాహయామి, ఆవాహనం
సమర్పయామి.

శ్లో॥ భీమాగ్రజ మహాప్రాజ్ఞ, త్వం మమాభిముఖోభవ
శ్రీరామసేవకః శ్రీమన్ ప్రసీద జగతాం పతే॥
హే స్వామిన్, స్థిరోభవ, వరదోభవ, సుముఖోభవ,
సుప్రసన్నోభవ, స్థిరాసనం కురు॥

శ్లో॥ దేవ దేవ జగన్నాథ కేశరీ ప్రియనందన
రత్నసింహాసనం తుభ్యం, దాస్యామిహనుమత్ప్రభో॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, నవరత్న ఖచిత స్వర్ణ సింహాసనం
సమర్పయామి

శ్లో॥ యోగిధ్యేయాంఘ్రిపద్మాయ జగతాంపతయేనమః
పాద్యం మయార్చితం దేవ, గృహాణ పురుషోత్తమ॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ లక్ష్మణ ప్రాణసంరక్ష సీతాశోక వినాశన
గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం అంజనాప్రియనందన॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ వాలాగ్ర సేతుబంధాయ శతానన వధాయ చ
తుభ్యమాచమనం దత్తం ప్రతి గృహీష్వమారుతే॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, ముఖే ఆచమనీయం సమర్పయామి.

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ పాదసేవా ధురంధరాయ నమః
ధ్యాయామి, ధ్యానం సమర్పయామి.

శ్లో॥ ఆగచ్ఛ హనుమద్దేవ, త్వం సువర్చలయా సహ
పూజాసమాప్తి పర్యంతం, భవసన్నిహితో ముదా॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, ఆవాహయామి, ఆవాహనం
సమర్పయామి.

శ్లో॥ భీమాగ్రజ మహాప్రాజ్ఞ, త్వం మమాభిముఖోభవ॥
శ్రీరామసేవకః శ్రీమన్ ప్రసీద జగతాం పతే॥
హే స్వామిన్, స్థిరోభవ, వరదోభవ, సుముఖోభవ,
సుప్రసన్నోభవ, స్థిరాసనం కురు॥

శ్లో॥ దేవ దేవ జగన్నాథ కేశరీ ప్రియనందన॥
రత్నసింహాసనం తుభ్యం, దాస్యామిహనుమత్ప్రభో॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, నవరత్న ఖచిత స్వర్ణ సింహాసనం
సమర్పయామి.

శ్లో॥ యోగిధ్యేయాంఘ్రిపద్మాయ జగతాంపతయేనమః
పాద్యం మయార్చితం దేవ, గృహాణ పురుషోత్తమ॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, పాదయోః పాద్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ లక్ష్మణ ప్రాణసంరక్ష సీతాశౌక వివాశన
గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం అంజనాప్రియనందన॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, హస్తయోః అర్ఘ్యం సమర్పయామి.

శ్లో॥ వాలాగ్ర సేతుబంధాయ శతానన వధాయ చ
తుభ్యమాచమనం దత్తం ప్రతి గృహీష్వమారుతే॥
శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ.... నమః, ముఖే అచమనీయం సమర్పయామి.

తులసీదళ బిల్వాని మససా కల్పితానిచ

గృహాణ హనుమద్దేవ ప్రణతోఽస్మి పదాంబుజే॥

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, పుష్పాణి సమర్పయామి.

శ్లో॥ శాలీయా నక్షతాన్ రమ్యాన్ పద్మరాగ సమప్రభాన్

అఖండాన్ ఖండిత ధ్వంత స్వీకురుష్వదయానిధే॥

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ..... నమః, అక్షతాన్ సమర్పయామి.

అధాంగపూజా

మారుతయే నమః	- పాదౌ పూజయామి.
సుగ్రీవ సఖాయ నమః	- గుల్ఫౌ పూజయామి.
అంగద మిత్రాయ నమః	- జానునీ పూజయామి.
రామదాసాయ నమః	- ఊరూం పూజయామి.
అక్షపూయనమః	- కటిం పూజయామి.
లంకాదహనాయనమః	- వాలం పూజయామి.
సంజీవన నగాహరై నమః	- స్కంధౌ పూజయామి.
సౌమిత్రి ప్రాణదాతాయనమః	- వక్షస్థలం పూజయామి.
కుంతిత దశకంఠాయనమః	- కంఠం పూజయామి.
రామాభిషేక కారిణేనమః	- హస్తౌ పూజయామి.
మంత్రరచితరామాయణాయనమః	- వక్త్రం పూజయామి.
ప్రసన్న వదనాయనమః	- వదనం పూజయామి.
పింగళినేత్రాయ నమః	- నేత్రౌ పూజయామి.
శ్రుతి పారాయణాయనమః	- శ్రోత్రౌ పూజయామి.
ఊర్ధ్వపుండ్ర ధారిణేనమః	- కపోలం పూజయామి.
మణికంఠమాలాయనమః	- శిరః పూజయామి.
సర్వాభీష్ట ప్రదాయనమః	- సర్వాణ్యంగాని పూజయామి.

తులసీదళ బిల్వాని మనసా కల్పితానిచ

గృహాణ హనుమద్దేవ ప్రణతోఽస్మి పదాంబుజే॥

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ... నమః, పుష్పాణి సమర్పయామి.

శ్లో॥ శాలీయా సక్తతాన్ రమ్యాన్ పద్మరాగ సమప్రభాన్

అఖండాన్ ఖండిత ధ్వంత స్వీకురుష్యదయానిధే॥

శ్రీ సీతాసమేత శ్రీరామ..... నమః, అక్తతాన్ సమర్పయామి.

అధ్యాంగపూజా

మారుతయే నమః	- పాదౌ పూజయామి.
సుగ్రీవ సఖాయ నమః	- గుల్ఫౌ పూజయామి.
అంగద మిత్రాయ నమః	- జానునీ పూజయామి.
రామదాసాయ నమః	- ఊరూం పూజయామి.
అక్షఘ్నాయనమః	- కటిం పూజయామి.
లంకాదహనాయనమః	- వాలం పూజయామి.
సంజీవన సగాహరేనమః	- స్కంధౌ పూజయామి.
సౌమిత్రి ప్రాణదాతాయనమః	- వక్షస్థలం పూజయామి.
కుంఠిత దశకంఠాయనమః	- కంఠం పూజయామి.
రామాభిషేక కారిణేనమః	- హస్తౌ పూజయామి.
మంత్రరచితరామాయణాయనమః	- వక్త్రం పూజయామి.
ప్రసన్న వదనాయనమః	- వదనం పూజయామి.
పింగళినేత్రాయ నమః	- నేత్రౌ పూజయామి.
శ్రుతి పారాయణాయనమః	- శ్రోత్రౌ పూజయామి.
ఊర్ధ్వపుండ్ర ధారిణేనమః	- కపోలం పూజయామి.
మణికంఠమాలాయనమః	- శిరః పూజయామి.
సర్వాభీష్ట ప్రదాయనమః	- సర్వాణ్యంగాని పూజయామి.

ఓం అంజనాగర్భసంభూతాయనమః
 ఓం బాలార్కసదృశాయ నమః
 ఓం విభీషణ ప్రయకరాయ నమః 50
 ఓం దశగ్రీవ కులూంతకాయ నమః
 ఓం లక్ష్మణ ప్రాణదాత్రే నమః
 ఓం వజ్రకాయాయ నమః
 ఓం మహాద్భుతయే నమః
 ఓం చిరంజీవినే నమః
 ఓం రామభక్తాయ నమః
 ఓం దైత్యకార్యవిఘాతకాయ నమః
 ఓం అక్షహంత్రే నమః
 ఓం కాంచనాభాయ నమః
 ఓం పంచవక్త్రాయ నమః 60
 ఓం మహాతపసే నమః
 ఓం విజితేంద్రియాయ నమః
 ఓం రామసుగ్రీవ సంధాత్రేనమః
 ఓం సింహికాప్రాణభంజనాయనమః
 ఓం గంధమాదన శైలస్థాయనమః
 ఓం లంకాపుర విదాహకాయ నమః
 ఓం సుగ్రీవ సచివాయ నమః
 ఓం ధీరాయ నమః
 ఓం శూరాయ నమః
 ఓం దైత్యకులూంతకాయ నమః 70
 ఓం సురార్పితాయ నమః
 ఓం మహాతేజసే నమః
 ఓం రామచూడామణీ ప్రదాయనమః

ఓం కామరూపిణే నమః
 ఓం పింగాక్షాయ నమః
 ఓం వార్ధి మైనాక పూజితాయ నమః
 ఓం కబళీకృత మార్తాండమండలాయ నమః
 ఓం దాంతాయ నమః
 ఓం శాంతాయ నమః
 ఓం ప్రసన్నాత్మనే నమః 80
 ఓం శతకంఠ మదావహృతే నమః
 ఓం యోగినే నమః
 ఓం రామకథా లోలాయ నమః
 ఓం సీతాన్యేషణ పండితాయ నమః
 ఓం వజ్రదండస్థాయ నమః
 ఓం వజ్రసఖాయ నమః
 ఓం రుద్రవీర్యసముద్భవాయ నమః
 ఓం మహారావణమర్ధనాయ నమః
 ఓం స్వబీకాయ నమః
 ఓం వాగధీశాయ నమః 90
 ఓం సవవ్యాకరణ పండితాయనమః
 ఓం చతుర్భుజాయ నమః
 ఓం దీనబాంధవే నమః
 ఓం మహాత్మనే నమః
 ఓం భక్తవత్సలాయ నమః
 ఓం సంజీవన నగాహరేనమః
 ఓం శుచయే నమః
 ఓం వాఙ్మినే నమః
 ఓం దృఢవ్రతాయ నమః

ఓం అంజనాగర్భసంభూతాయనమః
 ఓం బాలార్కసద్భూతాయ నమః
 ఓం విభీషణ ప్రయంకరాయ నమః 50
 ఓం దశగ్రీవ కులంతకాయ నమః
 ఓం లక్ష్మణ ప్రాణదాత్రే నమః
 ఓం వజ్రకాయాయ నమః
 ఓం మహాద్యుతయే నమః
 ఓం చిరంజీవినే నమః
 ఓం రామభక్తాయ నమః
 ఓం దైత్యకార్యవిఘాతకాయ నమః
 ఓం అక్షహంత్రే నమః
 ఓం కాంచనాభాయ నమః
 ఓం పంచవక్త్రాయ నమః 60
 ఓం మహాతపసే నమః
 ఓం విజితేంద్రియాయ నమః
 ఓం రామసుగ్రీవ సంధాత్రేనమః
 ఓం సింహాకాప్రాణభంజనాయనమః
 ఓం గంధమాదన శైలస్థాయనమః
 ఓం లంకాపుర విదాహకాయ నమః
 ఓం సుగ్రీవ సచివాయ నమః
 ఓం ధీరాయ నమః
 ఓం శూరాయ నమః
 ఓం దైత్యకులంతకాయ నమః 70
 ఓం సురార్చితాయ నమః
 ఓం మహాతేజసే నమః
 ఓం రామచూడామణీ ప్రదాయనమః

ఓం కామరూపిణే నమః
 ఓం పింగాక్షాయ నమః
 ఓం వార్ధి మైనాక పూజితాయ నమః
 ఓం కబళీకృత మార్తాండమండలాయ నమః
 ఓం దాంతాయ నమః
 ఓం శాంతాయ నమః
 ఓం ప్రసన్నాత్మనే నమః 80
 ఓం శతకంఠ మదాపహృతే నమః
 ఓం యోగినే నమః
 ఓం రామకథా లోలాయ నమః
 ఓం సీతాన్వేషణ పండితాయ నమః
 ఓం వజ్రదండప్రాయ నమః
 ఓం వజ్రనఖాయ నమః
 ఓం రుద్రవీర్యసముద్భవాయ నమః
 ఓం మహారావణమర్దనాయ నమః
 ఓం స్పృటికాయ నమః
 ఓం వాగధీశాయ నమః 90
 ఓం నవవ్యాకరణ పండితాయనమః
 ఓం చతుర్చాహవే నమః
 ఓం దీనబాంధవే నమః
 ఓం మహాత్మనే నమః
 ఓం భక్తవత్సలాయ నమః
 ఓం సంజీవన నగాహరేనమః
 ఓం శుచయే నమః
 ఓం వాఙ్మినే నమః
 ఓం దృఢవ్రతాయ నమః

అంజనేయ ధ్యానమ్

శ్లో॥ గోష్పదీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసం
రామాయణ మహామాలా రత్నం వందేఽ నిలాత్మజం॥ 1

అంజనా నందనం వీరం జానకీ శోకనాశనం
కపీశ మక్షహంతారం వందే లంకా భయంకరమ్॥ 2

ఉల్లంఘ్య సింధోస్థలిలం సలీలం
యశ్శౌక వహ్నిం జనకాత్మజాయాః
ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం
నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం॥ 3

అంజనేయ మతి పాటలాననం
కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహం
పారిజాత తరుమూల వాసినం
భావయామి పవమాన నందనం॥ 4

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం
తత్ర తత్ర కృత మస్త్రకాంజలిం
బాష్పవారి పరిపూర్ణ లోచనం
మారుతిం నమత రాక్షసాంతకం॥ 5

మనోజవం మారుత తుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్ఠం
వాతాత్మజం వానరయూథ ముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి॥ 6

అంజనేయ ధ్యానమ్

శ్లో॥ గోష్పదీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసం
రామాయణ మహామాలా రత్నం వందేఽ నిలాత్మజం॥ 1

అంజనా నందనం వీరం జానకీ శోకనాశనం
కపీశ మక్షహంతారం వందే లంకా భయంకరమ్॥ 2

ఉల్లంఘ్య సింధోస్ఫులిలం సలీలం
యశ్శౌక వహ్నిం జనకాత్మజాయాః
ఆదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం
నమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం॥ 3

అంజనేయ మతి పాటలాననం
కాంచనాద్రి కమనీయ విగ్రహం
పారిజాత తరుమూల వాసినం
భావయామి పవమాన నందనం॥ 4

యత్ర యత్ర రఘునాథ కీర్తనం
తత్ర తత్ర కృత మస్త్రకాంజలిం
బాష్పవారి పరిపూర్ణ లోచనం
మారుతిం నమత రాక్షసాంతకం॥ 5

మనోజవం మారుత తుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం
వాతాత్మజం వానరయాథ ముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి॥ 6

హనుమత్ సూక్తమ్

శ్రీమాన్ సర్వలక్షణ సంపన్నో జయప్రదః।
 సర్వాభరణ భూషిత ఉదారో మహాన్నత ఉష్ణారూఢః।
 కేసరీ ప్రియనందనో వాయు తనూజో
 యథేచ్ఛం పంపాతీరవిహారీ గంధమాదన సంచారీ।
 హేమ ప్రాకారాంచిత కనక కదళీ వనాంతర నివాసీ పరమాత్మా
 మకరీ శాపవిమోచనో హేమవర్ణః
 నానారత్న భుజిత మమూల్యతరాం మేఖలాంచ
 స్వర్ణోపవీతం కౌశేయ వస్త్రంచ బిభ్రాణాం సనాతనో
 మహాబల అప్రమేయ ప్రతాపశాలీ రజితవర్ణః శుద్ధ స్ఫటిక సంకాశః
 పంచవదనః పంచదశ నేత్ర స్సకలదివ్యాస్తధారీ శ్రీసువర్చలా రమణో
 మహేంద్రా ద్యష్టదిక్పాలక త్రయ స్త్రింశద్గిర్వాణ
 మునిగణ గంధర్వ యక్ష కిన్నర వన్నగాసుర పూజిత పాదపద్మయుగళో
 నానావర్ణః కామరూపః
 కామచారీ యోగిధ్యేయః శ్రీ హనుమాన్ అంజనేయః విరాడ్రూపః విశ్వాత్మా
 పవన నందనః పార్వతీ పుత్రః ఈశ్వర తనూజః సకల మనోరథా న్నో దదాతు॥

(ఈసూక్తము పలుమార్లు పఠింపదగినది.)

హనుమత్ సూక్తమ్

శ్రీమాన్ సర్వలక్షణ సంపన్నో జయప్రదః।
 సర్వాభరణ భూషిత ఉదారో మహోన్నత ఉష్ణారూఢః।
 కేసరీ ప్రియనందనో వాయు తనూజో
 యథేచ్ఛం పంపాతీరవిహారీ గంధమాదన సంచారీ।
 హేమ ప్రాకారాంచిత కనక కదళీ వనాంతర నివాసీ పరమాత్మా
 మకరీ శాపవిమోచనో హేమవర్ణే
 నానారత్న భుజిత మమూల్యతరాం మేఖలాంచ
 స్వర్ణోపవీతం కౌశేయ వస్త్రంచ బిభ్రాణాం సనాతనో
 మహాబల అప్రమేయ ప్రతాపశాలీ రజితవర్ణః శుద్ధ స్ఫటిక సంకాశః
 పంచవదనః పంచదశ నేత్ర స్సకలదివ్యాస్త్రధారీ శ్రీసువర్చలా రమణో
 మహేంద్రా ద్యష్టదిక్పాలక త్రయ స్త్రింశద్ధీర్వాణ
 మునిగణ గంధర్వ యక్ష కిన్నర పన్నగాసుర పూజిత పాదపద్మయుగళో
 నానావర్ణః కామరూపః
 కామచారీ యోగిధ్యేయః శ్రీ హనుమాన్ అంజనేయః విరాడ్రూపః విశ్వాత్మా
 పవన నందనః పార్యతీ పుత్రః ఈశ్వర తనూజః సకల మనోరథా న్నో దదాతు॥

(ఈసూక్తము పలుమార్లు పఠింపదగినది.)

- శ్లో॥ క దాంజనాసూను పదాంబుజద్వయం
కరోర సంసార భయప్రశామకమ్
కరద్వయేన ప్రతిగృహ్య సాదరో
మదీయమూర్ధాన మలంకరో మృహమ్ ॥
- శ్లో॥ కదా లులంతం స్వపదాబ్జయో ర్ముదా
హతా త్సముద్ధాప్య హరీంద్రనాయకః
మదీయ మూర్ధ్ని స్వకరాంబుజం శుభం
నిదాయ మాభీ రితి వీక్యతే విభుః ॥
- శ్లో॥ ప్రదీప్తకార్త స్వశైల భాస్వరం
ప్రభూతరక్షో గణదర్ప శిక్షితమ్
వపుః క దాలింగ్య వరప్రదం సతాం
సువర్చలేశస్య సుఖీభవామృహమ్ ॥
- శ్లో॥ ధన్యోవాచః కపివర గుణస్తోత్ర పూతా కవీనాం
ధన్యోజంతుర్జగతి హనుమత్పాదపూజా ప్రవీణ
ధన్యావాసాస్సతత హనుమత్పాద ముద్రాభిరామా
ధన్యం లోకే కపికులమభూ దాంజనే యావతారాత్ ॥
- శ్లో॥ జంతునామతిదుర్లభంమనుజతా తత్రాపిభూదేవతా
బ్రహ్మణ్యేపిచ వేదశాస్త్ర విషయా ప్రజ్ఞాతతోదుర్లభా
తత్రా ప్యుత్తమదేవతా విషయిణీభక్తిర్భవో ద్భేదినీ
దుర్లభ్యాసుతరాం తథాపి హనుమత్పాదారవిందేరతిః ॥
- శ్లో॥ అహం హనుమత్ప్రదవాచ్యదైవం
భజామి సానంద మనోవిహంగం
తదన్యదైవం న కదాపి దేవం
బ్రహ్మాది భూయోపి న ఫాలనేత్రం ॥
- శ్లో॥ యశ్చాష్టక మిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ మానవః
పఠే దనన్య భక్త్యా సర్వా న్మామానవాప్నుయాత్ ॥

- శ్లో॥ క దాంజనాసూను పదాంబుజద్వయం
కఠోర సంసార భయప్రశామకమ్
కరద్వయేన ప్రతిగృహ్య సాదరో
మదీయమూర్ధాన మలంకరో మ్యహమ్ ॥
- శ్లో॥ కదా లురంతం స్వపదాబ్జయో ర్ముదా
హతా త్సముద్ధాప్య హరీంద్రనాయకః
మదీయ మూర్ధ్ని స్వకరాంబుజం శుభం
నిదాయ మాభీ రితి వీక్ష్యతే విభుః ॥
- శ్లో॥ ప్రదీప్తకార్త స్వ శైల భాస్వరం
ప్రభూతరక్షో గణదర్శ శిక్షితమ్
వపుః క దాలింగ్య వరప్రదం సతాం
సువర్చలేశస్య సుఖీభవామ్యహమ్ ॥
- శ్లో॥ ధన్యోవాచః కపివర గుణస్తోత్ర పూతా కవీనాం
ధన్యోజంతుర్జగతి హనుమత్పాదపూజా ప్రవీణ
ధన్యావాసాస్సతత హనుమత్పాద ముద్రాభిరామా
ధన్యం లోకే కపికులమభూ దాంజనే యావతారాత్॥
- శ్లో॥ జంతూనామతిదుర్లభంమనుజతా తత్రాపిభూదేవతా
బ్రహ్మణ్యేపిచ వేదశాస్త్ర విషయా ప్రజ్ఞాతతోదురభా
తత్రా ప్యుత్తమదేవతా విషయిణీభక్తిర్భవో ద్భేదిన్
దుర్లభ్యాసుతరాం తథాపి హనుమత్పాదరవిందేరతిః॥
- శ్లో॥ అహం హనుమత్పదవాచ్యదైవం
భజామి సానంద మనోవిహంగం
తదన్యదైవం న కదాపి దేవం
బ్రహ్మాది భూయోపి న ఫాలనేత్రం ॥
- శ్లో॥ యశ్చాష్టక మిదం పుణ్యం ప్రాతరుత్థాయ మానవః
పఠే దనన్య భక్త్యా సర్వా న్మామానవాపుయాత్॥

ఇం ఇం ఇం సింహనాదం
అమృతకరతలం ఆదిరంత్య ప్రకాశం
ఇం ఇం ఇం చిత్స్వరూపం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

3

శ్లో॥ సం సం సం సాక్షిభూతం
వికసిత వదనం పింగళాక్షం సురక్షం
సం సం సం సత్యగీతం
సకల మునిసుతం శాస్త్రసంపత్కరీయం
సం సం సం సామవేదం
నిపుణసులలితం నిఖిలతత్త్వస్వరూపం
సం సం సం సావధానం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

4

శ్లో॥ హం హం హం హంసరూపం
స్ఫుటవికటముఖం సూక్ష్మ సూక్ష్మావతారం
హం హం హం అంతరాత్మం
రవి శశినయనం రమ్యగంభీరభీమం
హం హం హం అట్టహాసం
సురవరనిలయం ఊర్ధ్వరోమం కరాళం
హం హం హం హంస హంసం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

5

ఇం ఇం ఇం సింహనాదం
అమృతకరతలం ఆదిరంత్య ప్రకాశం
ఇం ఇం ఇం చిత్స్వరూపం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

3

శ్లో॥ సం సం సం సాక్షిభూతం
వికసిత వదనం పింగళాక్షం సురక్షం
సం సం సం సత్యగీతం
సకల మునినుతం శాస్త్రసంపత్కరీయం
సం సం సం సామవేదం
నిపుణసులలితం నిఖిలతత్త్వస్వరూపం
సం సం సం సావధానం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

4

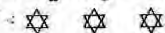
శ్లో॥ హం హం హం హంసరూపం
స్ఫుటవికటముఖం సూక్ష్మ సూక్ష్మావతారం
హం హం హం అంతరాత్మం
రవి శశినయనం రమ్యగంభీరభీమం
హం హం హం అట్టహాసం
సురవరనిలయం ఊర్ధ్వరోమం కరాళం
హం హం హం హంస హంసం
సకల దిశయశం రామదూతం నమామి॥

5

శ్రీ పంచముఖ హనుమంతమాల

ఓం నమో భగవతే పంచవక్త్రాయః ప్లవంగాధిపతయే।
 స్మరణ మాత్రేణ ఆవాహిత భూత ప్రేత పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస
 దానవ సిద్ధవిద్యాధరాపురోయక్షరాక్షస మహాభయ నివారణాయ।
 తత్వజ్ఞాన నిష్ఠాగరిష్ఠాయ। కామరూపధరాయ। జ్ఞాన ప్రదాయినే।
 అంజనీ గర్భ సంభూతాయ। మహాత్మనే। వాయుపుత్రాయ।
 సర్వకామప్రదాయ। నానాబంధవిమోచకాయ।
 కారాగృహ విమోచన దీక్షాధురంధరాయ।
 మహాబలశాలినే। సకల భూతిదాయకాయ।
 మమ సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యర్థం। సర్వజన వశీకరణార్థం।
 మమ వ్యాధి నివారణాయ।
 'అం' ఆకర్షణ ప్రదాయ। 'క్షం' సాధ్య బంధనాయ।
 'ణం' వాక్ష్మదాయ। 'సం' సర్వవిద్యా విశేషశాలినే।
 'క్లిం' సకల జగద్వశీకరణాయ। సకల నిష్ఠాగరిష్ఠాయ।
 'సౌః హుం హుం' ప్రతిపక్ష మనఃక్షోభనకరాయ। అన్యోన్య
 విద్వేషణ ప్రౌఢ ప్రతాపనాయ।
 'శ్రీం' సర్వ సంపత్ప్రదాయ। 'గ్లౌం' సకలభూత మండలాధి
 పతయే।
 భూత ప్రతాప ప్రచండవితరణా గ్రగణ్యాయ।
 'హ్రీం' చిరంజీవినే। వానర సార్వభౌమాయ। బ్రహ్మ క్షత్రియ
 నానాజాతి గ్రహదీన్ శీఘ్రం వశ్యం కురు కురు। శీఘ్రం ఆకర్షణం
 కురు కురు హుం వౌషట్।

(నిత్య పఠనాపరులకు సర్వ సౌఖ్య విజయాదులు లభించును)।

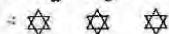
శ్రీ పంచముఖ హనుమంతమాల

ఓం నమో భగవతే పంచవక్త్రాయః ప్లవంగాధిపతయే।
 స్మరణ మాత్రేణ ఆవాహిత భూత ప్రేత పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస
 దానవ సిద్ధవిద్యాధరాపురోయక్షరాక్షస మహాభయ నివారణాయ।
 తత్త్వజ్ఞాన నిష్ఠాగరిష్ఠాయ। కామరూపధరాయ। జ్ఞాన ప్రదాయినే।
 అంజనీ గర్భ సంభూతాయ। మహాత్మనే। వాయుపుత్రాయ।
 సర్వకామప్రదాయ। నానాబంధవిమోచకాయ।
 కారాగృహ విమోచన దీక్షాధురంధరాయ।
 మహాబలశాలినే। సకల భూతిదాయకాయ।
 మమ సర్వాభీష్ట సిద్ధ్యర్థం। సర్వజన వశీకరణార్థం।
 మమ వ్యాధి నివారణాయ।
 'అం' ఆకర్షణ ప్రదాయ। 'క్షాం' సాధ్య బంధనాయ।
 'ణం' వాక్ప్రదాయ। 'సం' సర్వవిద్యా విశేషశాలినే।
 'క్లిం' సకల జగద్వశీకరణాయ। సకల నిష్ఠాగరిష్ఠాయ।
 'సోః హుం హుం' ప్రతిపక్ష మనఃక్షోభనకరాయ। అన్యోన్య
 విద్వేషణ ప్రౌఢ ప్రతాపనాయ।
 'శ్రీం' సర్వ సంవత్ప్రదాయ। 'గ్లోం' సకలభూత మండలాధి
 పతయే।

భూత ప్రతాప ప్రచండవితరణా గ్రగఙ్గాయ।

'హ్రీం' చిరంజీవినే। వానర సార్వభౌమాయ। బ్రహ్మ క్షత్రియ
 నానాజాతి గ్రహదీన్ శీఘ్రం వశ్యం కురు కురు శీఘ్రం ఆకర్షణం
 కురు కురు హుం హౌషధీ।

(నిత్య వతనాపరులకు సర్వ సౌఖ్య విజయాదులు లభించును)।

10. ఉల్లంఘ్య సింధోస్థలిలం సలీలం
యశ్శృకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః।
అదాయతేనైవ దదాహ లంకాం
నమామితం ప్రాంజలిరాంజనేయమ్॥
11. మనోజవం మారుతతుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్టం।
వాతాత్మజం వానర యూధముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసానమామి॥

అన్యశ్రీ హనుమత్కవచస్తోత్ర మహామంత్రస్య. శ్రీరామచంద్ర
ఋషిః, వీరహనుమాన్దేవతా, అనుష్టుప్పందః, శ్రీరామదూత ప్రీత్యర్థే
జపే వినియోగః॥

ధ్యానమ్

1. హనుమా నంజనాసూను ర్వాయుపుత్రో మహాబలః
రామేష్టః ఫల్గుణసఖః పింగాక్షోఽ మితవిక్రమః।
2. ఉదధిక్రమణత్పైవ సీతాశోక వినాశనః।
లక్ష్మణ ప్రాణాదాతాచ దశగ్రీవస్య దర్శహా॥
3. ద్వౌదశైతాని నామాని కపీంద్రస్య మహాత్మనః।
స్వాపకాలే పఠేన్నిత్యం యాత్రాకాలే విశేషతః।
తస్య మృత్యు భయం నాస్తి సర్వత్ర విజయీభవేత్॥
4. స్ఫుటికాభం స్వర్ణకాంతిం ద్వీభుజంచ కృతాంజలిమ్।
కుండలద్యయ సంశోభి ముఖాంభోజం హరిం భజేత్॥
5. అంజనేయ మతి పాటలాననం
కాంచనాద్రి కమనీయవిగ్రహమ్।
పారిజాత తరుమూలవాసినం
భావయామి పవమాననందనం॥

10. ఉల్లంఘ్య సింధోస్ఫలిలం సలీలం
యశ్శేకపహ్నిం జనకాత్మజాయాః
అదాయతేనైవ దదాహ లంకాం
సమామితం ప్రాంజలిరాంజనేయమ్॥
11. మనోజవం మారుతతుల్యవేగం
జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్ఠం
వాతాత్మజం వానర యూథముఖ్యం
శ్రీరామదూతం శిరసాసమామి॥

అస్యశ్రీ హనుమత్కవచస్తోత్ర మహామంత్రస్య. శ్రీరామచంద్ర
ఋషిః, వీరహనుమాద్దేవతా, అనుష్టుప్పంచదశః, శ్రీరామదూత ప్రీత్యర్థే
జపే వినియోగః॥

ధ్యానమ్

1. హనుమా నంజనాసూను ర్వాయుపుత్రో మహాబలః
రామేష్ఠః ఫల్గుణసఖః పింగాక్షోఽ మితవిక్రమః॥
2. ఉదధిక్రమణశ్చైవ సీతాశోక వినాశనః
లక్ష్మణ ప్రాణాదాతాచ దశగ్రీవస్య దర్శహా॥
3. ద్వాదశైతాని నామాని కపీంద్రస్య మహాత్మనః
స్వాపకాలే పరేన్నిత్యం యాత్రాకాలే విశేషతః॥
తస్య మృత్యు భయం నాస్తి సర్వత్ర విజయీభవేత్॥
4. స్ఫటికాభం స్వర్ణకాంతిం ద్వీభుజంచ కృతాంజలిమ్
కుండలద్వయ సంశోభి ముఖాంభోజం హరిం భజేత్॥
5. అంజనేయ మతి పాటలాననం
కాంచనాద్రి కమనీయవిగ్రహమ్॥
పౌరిజాత తరుమూలవాసినం
భావయామి పవమాననందనం॥

“ఏకముఖ హనుమత్కవచమ్”

ఓం శ్రీ గణేశాయ నమః॥ ఓం శ్రీ హనుమతే నమః॥

శ్లో॥ ఏకదా సుఖమాసీనం శంకర లోక శంకరం

ప్రపచ్చ గిరిజాకాంతం కర్పూరధవళం శివమ్ ॥

పార్వత్యువాచ :-

భగవద్దేవ దేవేశ లోకనాథ జగద్గురో

శోకాకులానాం లోకానాం కేన రక్షా భవేద్భవం॥

సంగ్రామే సంకటే ఘోరే భూత ప్రేతాదికే భయే

దుఃఖదావాగ్ని సంతప్త చేతసాం దుఃఖభాగినామ్॥

ఈశ్వర ఉవాచ :-

శృణుదేవి ప్రవక్ష్యామి లోకానాం హిత కామ్యయా

విభీషణాయ రామేణ ప్రేష్త్వా దత్తం చ యత్పురా ॥

కవచం కపినాథస్య వాయుపుత్రస్య ధీమతః

గుహ్యం తే సంప్రవక్ష్యామి విశేషా చ్ఛృణుసుందరి ॥

ఓం అస్య శ్రీ హనుమత్కవచస్తోత్రమంత్రస్య శ్రీరామ చంద్ర

ఋషిః । అనుష్టు ప్పందః । శ్రీ మహావీరో హనుమాద్దేవతా ।

మారుతాత్మజ ఇతిబీజం ॥ ఓం అంజనీసూనురితిశక్తిః । ఓం హ్రైం

హ్రాం హ్రౌం ఇతి కవచం । ఓం స్వాహా ఇతి కీలకం । లక్ష్మణ ప్రాణదాతా

ఇతి బీజమ్ । సకల కార్యసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః ॥

అథ కరన్యాసః :-

ఓం హ్రాం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః

ఓం హ్రీం తర్జనీభ్యాం నమః

ఓం హ్రూం మధ్యమాభ్యాం నమః

ఓం హ్రౌం అనామికాభ్యాం నమః

“ఏకముఖ హనుమత్సవమ్”

ఓం శ్రీ గణేశాయ నమః॥ ఓం శ్రీ హనుమతే నమః॥
 శ్లో॥ ఏకదా సుఖమాసీనం శంకర లోక శంకరం
 ప్రపచ్చ గిరిజాకాంతం కర్పూరధవళం శివమ్ ॥

పార్వత్యువాచ :-

భగవద్దేవ దేవేశ లోకనాథ జగద్గురో
 శోకాకులనాం లోకానాం కేన రక్షా భవేద్భవం॥
 సంగ్రామే సంకటే ఘోరే భూత ప్రేతాదికే భయే
 దుఃఖదావాగ్ని సంతప్త చేతసాం దుఃఖభాగినామ్॥

ఈశ్వర ఉవాచ :-

శృణుదేవి ప్రవక్ష్యామి లోకానాం హిత కామ్యయా
 విభీషణాయ రామేణ ప్రేమ్ణా దత్తం చ యత్పురా ॥
 కవచం కపినాథస్య వాయుపుత్రస్య ధీమతః
 గుహ్యం తే సంప్రవక్ష్యామి విశేషా చ్ఛృణుసుందరి ॥

ఓం అస్య శ్రీ హనుమత్కవచస్తోత్రమంత్రస్య శ్రీరామ చంద్ర
 ఋషిః । అనుష్టు ప్పందః । శ్రీ మహావీరో హనుమాద్దేవతా ।
 మారుతాత్మజ ఇతిబీజం ॥ ఓం అంజనీసూనురితిశక్తిః । ఓం హ్రైం
 హ్రోం హ్రౌం ఇతి కవచం । ఓం స్వాహా ఇతి కీలకం । లక్ష్మణ ప్రాణదాతా
 ఇతి బీజమ్ । నకల కార్యసిద్ధ్యర్థే జపే వినియోగః ॥

అథ కరన్యాసః :-

ఓం హ్రోం అంగుష్ఠాభ్యాం నమః
 ఓం హ్రీం తర్జనీభ్యాం నమః
 ఓం హ్రూం మధ్యమాభ్యాం నమః
 ఓం హ్రైం అనామికాభ్యాం నమః

స్ఫటికాభం స్వర్ణకాంతం ద్విభుజం చ కృతాంజలిం
 కుండలద్వయ సంశోభి ముఖాంభోజం హరిం భజేత్ ॥
 ఉద్యదాదిత్య సంకాశ ముదారభుజవిక్రమం
 కందర్ప కోటిలావణ్యం సర్వవిద్యావిశారదం
 శ్రీరామ హృదయానందం భక్త కల్పమహీరుహం
 అభయం వరదం దోర్భ్యం కలయే మారుతాత్మజం ॥
 అన్యాజిత నమస్తేఽస్తు నమస్తే రామపూజిత
 ప్రస్థానం చ కరిష్యామి సిద్ధిర్భవతుమే సదా ॥
 యో వారానిధి మల్ప పల్వల మివోల్లంఘ్య ప్రతాపాన్వితో
 వైదేహీ ఘనమౌర తాపహరణో వైకుంఠతత్వప్రియః ।
 అక్షాదూర్జిత రాక్షసేశ్వర మహాదర్పాపహరీ రణే
 సోఽయం వానరపుంగవోఽవతు సదాయుష్మాన్సమీరాత్మజః ॥
 వజ్రాంగం పింగ కేశం కనక మయలసత్కుండ లాక్రాంతగండం
 నానావిద్యాధినాథం కరతలవిద్యుతం పూర్ణకుంభం ధృఢంచ ।
 భక్తాభీష్టాధికారం నిహతనరజభుజం సర్వదా సుప్రసన్నం
 త్రైలోక్యత్రాణ హేతుం సకల భువనగం రామదూతం నమామి ॥
 ఉద్యల్లాంగూలకేశ ప్రచలజలధరం భీమమూర్తిం కవీంద్రం
 వందే రామాంఘ్రి పద్మభ్రమర పరివృతం తత్వసారం ప్రసన్నం ॥
 వజ్రాంగం వజ్రరూపం కనకమయల సత్కుండలాక్రాంత గండం
 దంభోలిస్తంభసార ప్రహరణ వికటం భూత రక్షోధినాథం
 వామేకరే వీరగదాం వహంతం శైలం చ దక్షే నిజకంఠలగ్నం
 దధానమాసాద్య సువర్ణ వర్ణం భజేజ్వలత్కుండల రామదూతమ్ ॥
 పద్మరాగమణి కుండలత్విషాం
 పాటలీకృత కపోలమండలం
 దివ్యదేహకదలీ వనాంత రే
 భావయామి పవహూన నందనం ॥

స్ఫటికాభం స్వర్ణకాంతిం ద్విభుజం చ కృతాంజలిం
 కుండలద్వయ సంశోభి ముఖాంభోజం హరిం భజేత్ ॥
 ఉద్యదాదిత్య సంకాశ ముదారభుజవిక్రమం
 కందర్ప కోటిలావణ్యం సర్వవిద్యావిశారదం
 శ్రీరామ హృదయానందం భక్త కల్పమహీరుహం
 అభయం వరదం దోర్భాగం కలయే మారుతాత్మజం ॥
 అన్యజిత నమస్తేఽస్తు నమస్తే రామపూజిత
 ప్రస్థానం చ కరిష్యామి సిద్ధిర్భవతుమే సదా ॥
 యో వారానిధి మల్లు పల్వల మివోల్లంఘ్య ప్రతాపాన్వితో
 వైదేహీ ఘనఘోర తాపహరణో వైకుంఠతత్వప్రియః ।
 అక్షాదూర్జిత రాక్షసేశ్వర మహాదర్శాపహరీ రణే
 సోఽయం వానరపుంగవోఽవతు సదాయుష్మాన్సమీరాత్మజః ॥
 వజ్రాంగం పింగ కేశం కనక మయలసత్కుండ లాక్రాంతగండం
 నానావిద్యాధినాథం కరతలవిదృతం పూర్ణకుంభం దృఢంచ ।
 భక్తాబీష్టాధికారం నిహతనరజభుజం సర్వదా సుప్రసన్నం
 త్రైలోక్యత్రాణ హేతుం సకల భువనగం రామదూతం నమామి ॥
 ఉద్యల్లాంగూలకేశ ప్రచలజలధరం భీమమూర్తిం కపింద్రం
 వందే రామాంఘ్రి పద్మభ్రమర పరివృతం తత్త్వసారం ప్రసన్నం ॥
 వజ్రాంగం వజ్రరూపం కనకమయల సత్కుండలాక్రాంత గండం
 దంభోలిస్తంభసార ప్రహరణ వికటం భూత రక్షాధినాథం
 వామేకరే వీరగదాం వహంతం శైలం చ దక్షే నిజకంఠలగ్నం
 దధానమాసాద్య సువర్ణ వర్ణం భజేజ్వలత్కుండల రామదూతమ్ ॥
 పద్మరాగమణి కుండలత్విషాం
 పాటలీకృత కపోలమండలం
 దివ్యదేహకదలీ వనాంత రే
 భావయామి పవన్మూన నందనం ॥

అథ మంత్ర ఉచ్యతే :-

ఓం ఐం హ్రోం హ్రీం హ్రూం హ్రౌం హ్రాః । ఓం
నమోభగవతే మహాబలపరాక్రమాయ । భూతప్రిత పిశాచ శాకినీ
డాకినీ యక్షిణీ పూతనా మారీ మహామారీ యక్షరాక్షస భైరవ భేతాశగ్రహ
రాక్షసాదికం క్షణేన హనహన । భంజయ భంజయ । మారయ
మారయ । శిక్షయ శిక్షయ । మహామహేశ్వరరుద్రావతార పటంఘస్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే హనుమదాఖ్య రుద్రాయ । సర్వదుష్ట జన
ముఖస్తంభనం కురుకురు । హ్రోం హ్రీం హ్రూం రం రం రంఘట్ స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే అంజనీగర్భ సంభూతాయ । రామ లక్ష్మ
ణానందకాయ । కపిసైన్య ప్రకాశనాయ । పర్వతోత్పాటనాయ ।
సుగ్రీవ సాధకాయ । రణోచ్ఛాటనాయ । కుమార బ్రహ్మచారిణే ।
గంభీర శబ్దోదయాయ । ఓం హ్రోం హ్రీం హ్రూం సర్వదుష్ట నివారణాయ స్వాహా॥

ఓం నమో హనుమతే సర్వగ్రహా నృత భవిష్య ద్వర్తమానా
న్దారస్థా నృమీపస్థా నృవ్యకాలదుష్ట దుర్బుధ్ధీ నుచ్ఛాట యోచ్ఛాటయ ।
పరబలాని క్షోభయ క్షోభయ । మమసర్వకార్యం సాధయ సాధయ ।
ఓం హ్రోం హ్రీం హ్రూం ఘట్ దేహి । ఓం శివం ఓం సిద్ధం । హ్రోం హ్రీం
హ్రౌం ఓం స్వాహా ॥

ఓం నమో హనుమతే । పరకృత యంత్ర మంత్ర పరాఽహంకార
భూతప్రిత పిశాచ పరదృష్టి సర్వవిఘ్న దుర్జన చేటకవిద్యా సర్వగ్రహ
భయోన్నివారయ నివారయ । వధవధ । పచపచ । దలదల । చిలుచిలు ।
కిలకిల । సర్వ కుయంత్రాణి దుష్టవాచం ఘట్ స్వాహా ॥

ఓం నమో హనుమతే పాహిపాహి । ఏహి ఏహి । సర్వగ్రహ
భూతానాం శాకినీ డాకినీనాం జ్వల ప్రజ్వల । భూత మండలం

అథ మంత్ర ఉచ్యతే :-

ఓం ఐం హ్రం హ్రీం హ్రూం హ్రౌం హ్రాః । ఓం
నమోభగవతే మహాబలపరాక్రమాయ । భూతప్రేత పిశాచ శాకినీ
డాకినీ యక్షిణీ పూతనా మారీ మహామారీ యక్షరాక్షస భైరవ భేతాశగ్రహ
రాక్షసాదికం క్షణేన హనహన । భంజయ భంజయ । మారయ
మారయ । శిక్షయ శిక్షయ । మహామహేశ్వరరుద్రావతార హుంఫట్ స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే హనుమదాఖ్య రుద్రాయ । సర్వదుష్ట జన
ముఖస్తంభనం కురుకురు । హ్రం హ్రీం హ్రం తం తం తంఫట్ స్వాహా॥

ఓం నమో భగవతే అంజనీగర్భ సంభూతాయ । రామ లక్ష్మ
ణానందకాయ । కపిసైన్య ప్రకాశనాయ । పర్వతోత్పాటనాయ ।
సుగ్రీవ సాధకాయ । రణోచ్ఛాటనాయ । కుమార బ్రహ్మచారిణే ।
గంభీర శబ్దోదయాయ । ఓం హ్రం హ్రీం హ్రూం సర్వదుష్ట నివారణాయ స్వాహా॥

ఓం నమో హనుమతే సర్వగ్రహ స్ఫుత భవిష్య ద్వర్తమానా
న్తారస్థా న్సమీపస్థా న్సర్వకాలదుష్ట దుర్బుధ్ధీ నుచ్ఛాట యోచ్ఛాటయ ।
పరబలాని క్షోభయ క్షోభయ । మమసర్వకార్యం సాధయ సాధయ ।
ఓం హ్రం హ్రీం హ్రూం ఫట్ దేహి । ఓం శివం ఓం సిద్ధం । హ్రం హ్రీం
హ్రౌం ఓం స్వాహా ॥

ఓం నమో హనుమతే । పరకృత యంత్ర మంత్ర పరాఽహంకార
భూతప్రేత పిశాచ పరదృష్టి సర్వవిఘ్న దుర్జన చేటకవిద్యా సర్వగ్రహ
భయోన్నివారయ నివారయ । వధవధ । పచపచ । దలదల । చిలుచిలు ।
కిలకిల । సర్వ కుయంత్రాణి దుష్టవాచం ఫట్ స్వాహా ॥

ఓం నమో హనుమతే పాహిపాహి । ఏహి ఏహి । సర్వగ్రహ
భూతానాం శాకినీ డాకినీనాం జ్వల ప్రజ్వల । భూత మండలం

భుజౌ పాతు మహాతేజాః కరౌచ చరణాయుధః
 నఖాన్నఖాయుధః పాతు కుక్షీం పాతు కపిశ్వరః ॥
 వక్షోముద్రాపహరీచ పాతు పార్శ్వశుజాయుధః
 లంకావిభంజనః పాతు పృష్ఠదేశం నిరంతరం ॥
 నాభిం చ రామ దూతస్తు కటిం పాత్వనిలాత్మజః
 గుహ్యం పాతు మహాప్రాజ్ఞః సక్థినీ చ శివప్రియః ॥
 ఊరూ చ జానునీ పాతు లంకా ప్రాసాదభంజనః
 జంఘే పాతు మహాబాహు ర్గుల్ఫౌపాతు మహాబలః ॥
 అచలోద్ధారకః పాతుపాదౌ భాస్కర సన్నిభః
 పాదాంతే సర్వసత్త్వాధ్యః పాతు పాదాంగులీ స్తధా ॥
 సర్వాంగాని మహాశూరః పాతురోమాణి చాత్మవాన్
 హనుమత్కవచం యస్తుపరే ద్విద్వాన్విచక్షణః ॥
 స ఏవ పురుషః శ్రేష్ఠో భుక్తిం ముక్తిం చ విందతి
 త్రికాల మేక కాలం వా పరేన్మాసత్రయం సదా ॥
 సర్వానిపూన్ క్షణాన్నిత్వా సపుమాన్ శ్రియమాప్నుయాత్
 మధ్యరాత్రే జలేస్థిత్వా సప్తవారం పరేద్యది ॥
 క్షయాపస్మార కుష్ఠాది తాపత్రయ నివారణం
 అర్కవారే ౭ శ్వత్థమూలే స్థిత్వాపఠతి యః పుమాన్ ॥
 అచలాం శ్రియమాప్నోతి సంగ్రామే విజయీ భవేత్
 యఃకంఠేధారయన్నిత్యం సపుమాన్ప్రియమాప్నుయాత్ ॥
 విపాహే దివ్యకాలేచ ద్యుతే రాజకులే రణే
 భూతప్రేత మహాదుర్గే రణే సాగర సంప్లవే ॥
 దశవారం పరేంద్రాత్రౌ మితాహారో జితేంద్రియః
 విజయం లభతే లోకే మానవేషు నరాధిపః ॥

భుజౌ పాతు మహాతేజాః కరోచ చరణాయుధః
 నఖాన్నఖాయుధః పాతు కుక్తిం పాతు కపిశ్వరః ॥
 వక్షోముద్రాపహరీచ పాతు పార్శ్వేషుజాయుధః
 లంకావిభంజనః పాతు పృష్ఠదేశం నిరంతరం ॥
 నాభిం చ రామ దూతస్తు కటిం పాత్వనిలాత్మజః
 గుహ్యం పాతు మహాప్రాజ్ఞః సక్థినీ చ శివస్రియః ॥
 ఊరూ చ జానునీ పాతు లంకా ప్రాసాదభంజనః
 జంఘే పాతు మహాబాహు ర్గుల్ఫౌపాతు మహాబలః ॥
 అచలోద్ధారకః పాతుపాదౌ భాస్కర సన్నిభః
 పాదాంతే సర్వసత్త్వాధ్యః పాతు పాదాంగులీ స్తధా ॥
 సర్వాంగాని మహాశూరః పాతురోమాణి చాత్మవాన్
 హనుమత్కవచం యస్తుపతే ద్విద్వాన్విచక్షణః ॥
 స ఏవ పురుషః శ్రేష్ఠో భుక్తిం ముక్తిం చ విందతి
 త్రికాల మేక కాలం వా పఠేన్మాసత్రయం సదా ॥
 సర్వానిపూన్ క్షణాన్విత్వా సపుమాన్ శ్రియమాప్నుయాత్
 మధ్యరాత్రే జలేస్థిత్వా సప్తవారం పఠేద్యది ॥
 క్షయాపస్మార కుష్ఠాది తాపత్రయ నివారణం
 అర్కవారే ౭శ్వత్థమూలే స్థిత్వాపఠతి యః పుమాన్ ॥
 అచలాం శ్రియమాప్నోతి సంగ్రామే విజయీ భవేత్
 యఃకంఠేధారయన్నిత్యం సపుమాన్ప్రియమాప్నుయాత్ ॥
 వివాహే దివ్యకాలేచ ద్యూతే రాజకులే రణే
 భూతప్రేత మహాదుర్గే రణే సాగర సంప్లవే ॥
 దశవారం పఠేద్రాత్రౌ మితాహరో జితేంద్రియః
 విజయం లభతే లోకే మానవేషు సరాధిపః ॥

“పంచముఖీ హనుమత్కవచమ్”

అస్యశ్రీ పంచముఖీ హనుమత్కవచ స్తోత్రమంత్రస్య ।
బ్రహ్మఋషిః । గాత్రీ ఛందః । శ్రీహనుమాన్దేవతా । రాం బీజం । మం
శక్తిః । చంద్రః కీలకం । ఓం రౌం కవచాయ హుం । హ్రం అస్త్రాయ ఫట్ ॥

ఈశ్వరోఽవాచ :-

అథధ్యానం ప్రవక్ష్యామి శృణు సర్వాంగ సుందరం
యత్కృతం దేవదేవేశి ధ్యానం హనుమతః ప్రియః ॥
పంచవక్త్రం మహాభీమం కపి యూథ సమన్వితం
బాహుభి ర్దశభి ర్యుక్తం సర్వకామార్థ సిద్ధిదం ॥
పూర్వంతు వానరం వక్త్రం కోటి సూర్య సమప్రభం
దంష్ట్రాకరాళ వదనం భృకుటీ కుటిలేక్షణం ॥
అస్యైవ దక్షిణం వక్త్రం నారసింహం మహద్భుతం
అత్యుగ్రతేజో వపుషం భీషణం భయనాశనం ॥
పశ్చిమే గారుడం వక్త్రం వక్రతుండం మహాబలం
సర్వనాగ ప్రశమనం సర్వ భూతాదికృంతనం ॥
ఉత్తరే సౌకరం వక్త్రం కృష్ణదీప్తనభోభయం
పాతాళే సిద్ధ భేతాళజ్వర రోగాది కృంతనం ॥
ఉద్ధౌహయాననం ఘోరం దానవాంతకరం పరం
యేన వక్త్రేణ విప్రేంద్రతాటకాయాః మహాహవే ।
దుర్గతేః శరణం తస్య సర్వశత్రుహరం పరం
ధ్యాత్వా పంచముఖం రుద్రం హనుమంతం దయానిధిం ॥
ఖడ్గం త్రిశూలం ఖట్వాంగం పాశమంకుశ పర్వతం
ముష్టితుమోదకౌ వృక్షం ధారయంతం కమండలుం ॥
భిందిపాలం జ్ఞానముద్రాం దశమం మునిపుంగవం

“పంచముఖీ హనుమత్కవచమ్”

అస్యశ్రీ పంచముఖీ హనుమత్కవచ స్తోత్రమంత్రస్య ।
 బ్రహ్మఋషిః । గాత్రీ ఛందః । శ్రీహనుమాన్దేవతా । రాం బీజం । మం
 శక్తిః । చంద్రః కీలకం । ఓం రౌం కవచాయ హుం । హ్రౌం అస్త్రాయ ఫట్ ॥
 ఈశ్వరోఽవాచ :-

అథధ్యానం ప్రవక్ష్యామి శృణు సర్వాంగ సుందరం
 యత్ప్రతం దేవదేవేశి ధ్యానం హనుమతః ప్రియః ॥
 పంచవక్త్రం మహాభీమం కపి యూథ సమన్వితం
 బాహుభి ర్దశభి ర్యుక్తం సర్వకామార్థ సిద్ధిదం ॥
 పూర్వంతు వానరం వక్త్రం కోటి సూర్య సమప్రభం
 దంష్ట్రాకరాళ వదనం భృకుటీ కుటిలేక్షణం ॥
 అస్యైవ దక్షిణం వక్త్రం నారసింహం మహద్భుతం
 అత్యుగ్రతేజో వపుషం భీషణం భయనాశనం ॥
 పశ్చిమే గారుడం వక్త్రం వక్రతుండం మహాబలం
 సర్వనాగ ప్రశమనం సర్వ భూతాదికృంతనం ॥
 ఉత్తరే సౌకరం వక్త్రం కృష్ణదీప్తనభోభయం
 పాతాళే సిద్ధ బేతాళజ్వర రోగాది కృంతనం ॥
 ఉద్వేహయాననం ఘోరం దానవాంతకరం పరం
 యేన వక్త్రేణ విప్రేంద్రతాటకాయాః మహాహవే ।
 దుర్గతేః శరణం తస్య సర్వశత్రుహరం పరం
 ధ్యాత్వా పంచముఖం రుద్రం హనుమంతం దయానిధిం ॥
 ఖడ్గం త్రిశూలం ఖట్వాంగం పాశమంకుశ పర్వతం
 ముష్టాతుమోదకౌ వృక్షం ధారయంతం కమండలుం ॥
 భిందిపాలం జ్ఞానముద్రాం దశమం మునిపుంగవం

ఓం హం హనుమతే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం హం వాయుపుత్రాయ తర్జనీభ్యాం నమః ।

ఓం అంజనీగర్భసంభూతాయ మధ్యమాభ్యాం నమః ।

ఓం రాం రామదూతాయ అనామికాభ్యాం నమః ।

ఓం రుం రుద్రమూర్తయే కనిష్ఠి కాభ్యాం నమః ।

ఓం రుం సీతాశోక నివారణాయ కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం అంజనీసుతాయ హృదయాయ నమః ।

ఓం రుద్రమూర్తయే శిరసేస్వాహా ।

ఓం వాయుపుత్రాయ శిఖాయైవషట్ ।

ఓం అగ్ని గర్భాయ కవచాయహుం ।

ఓం రామదూతాయ నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ।

ఓం పంచముఖి హనుమతే అస్త్రాయ ఫట్ ।

అథధ్యానం :-

శ్రీరామదూతాయ, అంజనేయాయ, వాయుపుత్రాయ, మహాబలాయ, సీతాశోక నివారణాయ, మహాబల ప్రచండాయ, లంకాపురీ దహనాయ, ఫల్గుణసఖాయ, కోలాహల, సకల బ్రహ్మాండ విశ్వరూపాయ, సప్త సముద్రాంతరాల లంఘితాయ, పింగళనయనా యామితవిక్రమాయ, సూర్యబింబ ఫలసేవాధిష్ఠిత పరాక్రమాయ, సంజీవన్యాయ అంగద లక్ష్మణమహాకపి సైన్య ప్రాణదాత్రే, దశగ్రీవ విధ్వంసనాయ, రామేష్టాయ, సీతాసహిత రామచంద్ర వరప్రసాదాయ, షట్ప్రయోగాగామ పంచముఖి హనుమన్మంత్ర జపేవినియోగః ॥

ఓం హం హనుమతే అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం హం వాయుపుత్రాయ తర్జనీభ్యాం నమః ।

ఓం అంజనీగర్భసంభూతాయ మధ్యమాభ్యాం నమః ।

ఓం రాం రామదూతాయ అనామికాభ్యాం నమః ।

ఓం రుం రుద్రమూర్తయే కనిష్ఠి కాభ్యాం నమః ।

ఓం రుం సీతాశోక నివారణాయ కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం అంజనీసుతాయ హృదయాయ నమః ।

ఓం రుద్రమూర్తయే శిరసేస్వాహా ।

ఓం వాయుపుత్రాయ శిఖాయైవషట్ ।

ఓం అగ్ని గర్భాయ కవచాయపంచ ।

ఓం రామదూతాయ నేత్రత్రయాయ వౌషట్ ।

ఓం పంచముఖి హనుమతే అస్త్రాయ ఫట్ ।

అథధ్యానం :-

శ్రీరామదూతాయ, అంజనేయాయ, వాయుపుత్రాయ, మహాబలాయ, సీతాశోక నివారణాయ, మహాబల ప్రచండాయ, లంకాపురీ దహనాయ, ఫల్గుణసఖాయ, కోలాహల, సకల బ్రహ్మాండ విశ్వరూపాయ, సప్త సముద్రాంతరాల లంఘితాయ, పింగళనయనా యామితవిక్రమాయ, సూర్యబింబ ఫలసేవాధిష్ఠిత పరాక్రమాయ, సంజీవన్యాయ అంగద లక్ష్మణమహాకపి సైన్య ప్రాణదాత్రే, దశగ్రీవ విధ్వంసనాయ, రామేష్ఠాయ, సీతాసహిత రామచంద్ర వరప్రసాదాయ, షట్పయోగాగామ పంచముఖి హనుమన్మంత్ర జపేవినియోగః ॥

ప్రసాదకాయ, మహావీర్యాయ, ప్రథమ బ్రహ్మాండనాయకాయ,
పంచముఖి హనుమతే భూత ప్రేత పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ
అంతరిక్షగ్రహ పరయంత్ర ॥

పరమంత్ర పరతంత్ర సర్వగ్రహోచ్ఛాటనాయ
సకలశృత సంహరణాయ, పంచముఖీ
హనుమద్వర ప్రసాదాయ, సర్వరక్షకాయ
జం, జం, జం, జంగ, జంగ స్వాహా ।
పఠిత్యేదతు కవచం । మహాంతం కవచం పఠేత్ ।
ఏక వారం పఠేన్నిత్యం సర్వ శత్రునివారణం ॥
ద్వివారం తు పఠేన్నిత్యం పుత్రపౌత్ర ప్రవర్ధనం
త్రివారం పఠేన్నిత్యం సర్వసంపత్కరం పరం ॥
చతుర్వారం పఠేన్నిత్యం సర్వమర్త్యవశంకరం
పంచవారం పఠేన్నిత్యం సర్వరోగనివారణం ॥
షడ్వారం తు పఠేన్నిత్యం సర్వదేవ వశంకరం
సప్తవారం పఠేన్నిత్యం సర్వకామార్థసిద్ధిదం
అష్టవారం పఠేన్నిత్యం సర్వసౌభాగ్యదాయకం
నవవారం పఠేన్నిత్యం సర్వైశ్వర్య ప్రదాయకం ॥
దశవారం పఠేన్నిత్యం సర్వసిద్ధిం లభేన్నరః ॥
కవచం స్మృతిమాత్రేణ మహాలక్ష్మీ ఫలప్రదం ॥

ఇతి శ్రీ చింతామణి రామభద్రే సుదర్శన సంహితాయాం

పంచముఖీ హనుమత్కవచం సంపూర్ణమ్. //

ప్రసాదకాయ, మహావీర్యాయ, ప్రథమ బ్రహ్మాండనాయకాయ,
పంచముఖి హనుమతే భూత ప్రేత పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ
అంతరిక్షగ్రహ పరయంత్ర ॥

పరమంత్ర పరతంత్ర సర్వగ్రహోచ్ఛాటనాయ
సకలశృత సంహరణాయ, పంచముఖీ
హనుమద్వర ప్రసాదాయ, సర్వరక్షకాయ
జం, జం, జం, జంగ, జంగ స్వాహా ।
పరిత్యేదతు కవచం । మహాంతం కవచం పఠేత్ ।
ఏక వారం పఠేన్నిత్యం సర్వ శత్రునివారణం ॥
ద్వివారం తు పఠేన్నిత్యం పుత్రపౌత్ర ప్రవర్ధనం
త్రివారం పఠతేన్నిత్యం సర్వసంపత్కరం పఠం ॥
చతుర్వారం పఠేన్నిత్యం సర్వమర్త్యవశంకరం
పంచవారం పఠేన్నిత్యం సర్వరోగనివారణం ॥
షడ్వారం తు పఠేన్నిత్యం సర్వదేవ వశంకరం
సప్తవారం పఠేన్నిత్యం సర్వకామార్థసిద్ధిదం
అష్టవారం పఠేన్నిత్యం సర్వసౌభాగ్యదాయకం
నవవారం పఠేన్నిత్యం సర్వైశ్వర్య ప్రదాయకం ॥
దశవారం పఠేన్నిత్యం సర్వసిద్ధిం లభేన్నరః ॥
కవచం స్మృతిమాత్రేణ మహాలక్ష్మీ ఫలప్రదం ॥

ఇతి శ్రీ చింతామణి రామభద్ర సుదర్శన సంహితాయాం

పంచముఖీ హనుమత్కవచం సంపూర్ణమ్.

సప్తగ్రహ స్వరూపీ మే జానునీ జంఘ యో స్తథా
 సప్త ధన్యప్రియః పాదో సప్త పాతాళ ధారకః ॥
 పహున్ ధనం ధాన్యం చ లక్ష్మీం లక్ష్మీ ప్రదోఽవతు
 దారాన్ పుత్రాంశ్చ కన్యాశ్చ కుటుంబం విశ్వపాలకః ॥
 అనుక్తస్థాన మపి మే పాయాద్వాయు సుతస్సదా
 చోరేభ్యో వ్యాళ దంష్ట్రీభ్యః శృంగిభ్యో భూత రాక్షసాత్ ॥
 దైత్యేభ్యోఽప్యథ యక్షేభ్యో బ్రహ్మరాక్షసజాద్భయాత్
 దంష్ట్రా కరాళవదనో హనుమన్మాం సదాఽవతు ॥
 పరశస్త్ర మంత్ర తంత్ర యంత్రాగ్ని జలవిద్యుతః
 రుద్రాంశః శత్రు సంగ్రామాత్సర్వావస్థా సు సర్వభృత్ ॥
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, ఆద్యకపి ముఖాయ, వీరహనుమతే,
 శత్రు సంహరణాయ, రం రం రం రం రం రం రం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, ద్వితీయ నార సింహాస్థాయ,
 అతుంగ్ర తేజోవపుషే, భీషణాయ, భయనాశనాయ, హం హం హం
 హం హం హం హం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, తృతీయ గరుడ వక్త్రాయ,
 వజ్రదంష్ట్రాయ, మహాబలాయ, సర్వరోగ విनाశనాయ, మం మం
 మం మం మం మం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, చతుర్థకోడ తుండాయ,
 సౌమిత్రి రక్షకాయ, పుత్రాద్యభివృద్ధికరాయ, లం లం లం లం లం
 లం లం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, పంచమాశ్వ వదనాయ,
 రుద్రమూర్తయే, సర్వవశికరణాయ, సర్వాగమ స్వరూపాయ, రుం
 రుం రుం రుం రుం రుం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, షష్ఠ, గోముఖాయ,
 సూర్యస్వరూపాయ, సర్వరోగ హరాయ, ముక్తి దాత్రే, ఓం ఓం ఓం
 ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, సప్తమ మానుష ముఖాయ,

సప్తగ్రహ స్వరూపే మే జానునీ జంఘ యో స్తథా
 సప్త ధన్యప్రియః పాదౌ సప్త పాతాళ ధారకః ॥
 పహున్ ధనం ధాన్యం చ లక్ష్మీం లక్ష్మీ ప్రదౌ ౭వతు
 దారాన్ పుత్రాంశ్చ కన్యాశ్చ కుటుంబం విశ్వపాలకః ॥
 అనుక్తస్థాన మపి మే పాయాద్వాయు సుతస్సదా
 చోరేభ్యో వ్యాళ దంష్ట్రభ్యః శృంగిభ్యో భూత రాక్షసాత్ ॥
 దైత్యేభ్యో ౭వ్యథ యక్షేభ్యో బ్రహ్మరాక్షసజాద్భయాత్
 దంష్ట్రా కరాళవదనో హనుమన్మాం సదా ౭వతు ॥
 పరశస్త్ర మంత్ర తంత్ర యంత్రాగ్ని జలవిద్యుతః
 రుద్రాంశః శత్రు సంగ్రామాత్సర్వావస్థా సు సర్వభృత్ ॥
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, ఆద్యకపి ముఖాయ, వీరహనుమతే,
 శత్రు సంహరణాయ, తం తం తం తం తం తం తం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, ద్వితీయ నారసింహస్వామయ,
 అత్యుగ్ర తేజోవపుషే, భీషణాయ, భయనాశనాయ, హం హం హం
 హం హం హం హం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, తృతీయ గరుడ వక్త్రాయ,
 వజ్రదంష్ట్రాయ, మహాబలాయ, సర్వరోగ వినాశనాయ, మం మం
 మం మం మం మం మం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, చతుర్థక్రోడ తుండాయ,
 సౌమిత్రి రక్షకాయ, పుత్రాద్యభివృద్ధికరాయ, లం లం లం లం లం
 లం లం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, పంచమాశ్వ వదనాయ,
 రుద్రమూర్తయే, సర్వవశీకరణాయ, సర్వాగమ స్వరూపాయ, రుం
 రుం రుం రుం రుం రుం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, షష్ఠ, గోముఖాయ,
 సూర్యస్వరూపాయ, సర్వరోగ హరాయ, ముక్తి దాత్రే, ఓం ఓం ఓం
 ఓం ఓం ఓం ఓం ఓం నమః స్వాహా!
 ఓం నమో భగవతే సప్త వదనాయ, సప్తమ మానుష ముఖాయ,

ఏకాదశముఖి హనుమత్కవచమ్

ఓం శ్రీ సమస్త జగన్మంగళాత్మనే నమః

శ్రీ దేవ్యువాచ :-

వైవానిగాణపత్యాని శాక్తాని వైష్ణవాని చ
కవచాని చ సౌరాణి యాని బాన్ధాని తాని చ
శృతాని దేవదేవేశ తద్వక్త్రాన్నిఃసృతాని చ
కించి దన్యత్తు దేవానాం కవచం యది కథ్యతే ॥

ఈశ్వర ఉవాచ :-

శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి సాపథానావధారయ
హనుమత్కవచం పుణ్యం మహాపాతక నాశనం ॥
ఏతద్గుహ్యతం లోకే శీఘ్రసిద్ధికరం పరం
జయో యస్య ప్రసాదేన లోకత్రయజితో భవేత్ ॥

ఓం అస్యశ్రీ ఏకాదశవక్త్ర హనుమత్కవచ మాలామంత్రస్య వీర
రామచంద్ర ఋషిః, అనుష్టు ప్పందః, శ్రీమహావీర హనుమాన్
రుద్రదేవతా, హ్రౌం బీజం, స్నే శక్తిః, మోహనార్థం రాజముఖీ
దేవతావశ్యార్థం బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భూతప్రేతాది
బాధాపరిహారార్థం శ్రీ హనుమద్దివ్యకవచాఖ్య మాలామంత్ర
జపేవినియోగః ॥

ఓం హ్రౌం అంజనేయ అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం రుద్రమూర్తయే తర్జనీభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం వాయుపుత్రాయ మధ్యమాభ్యాం నమః ।

ఓం హ్రౌం అంజనేసుతాయ అనామికాభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం రామదూతాయ కనిష్ఠికాభ్యాం నమః ।

ఓం హ్రౌం బ్రహ్మస్తాది నివారణాయ కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఏవం హృదయాదిన్యాసః

ఏకాదశముఖి హనుమత్కవచమ్

ఓం శ్రీ సమస్త జగన్మంగళాత్మనే నమః

శ్రీ దేవ్యువాచ :-

శైవానిగాణపత్యాని శాక్తాని వైష్ణవాని చ
కవచాని చ సౌరాణి యాని చాన్యాని తాని చ
శృతాని దేవదేవేశ తద్వక్త్రాన్నిఃసృతాని చ
కించి దన్యత్తు దేవానాం కవచం యది కథ్యతే ॥

ఈశ్వర ఉవాచ :-

శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి సావధానావధారయ
హనుమత్కవచం పుణ్యం మహాపాతక నాశనం ॥
ఏతద్గుహ్యతం లోకే శీఘ్రసిద్ధికరం పరం
జయో యస్య ప్రసాదేన లోకత్రయజితో భవేత్ ॥

ఓం అస్యశ్రీ ఏకాదశవక్త్ర హనుమత్కవచ మాలామంత్రస్య వీర
రామచంద్ర ఋషిః, అనుష్టుప్ చందః, శ్రీమహావీర హనుమాన్
రుద్రోదేవతా, హ్రౌం బీజం, స్నే శక్తిః, మోహనార్థం రాజముఖీ
దేవతావశ్యార్థం బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ ధాకినీ భూతప్రేతాది
బాధాపరిహారార్థం శ్రీ హనుమద్దివ్యకవచాఖ్య మాలామంత్ర
జపేవినియోగః ॥

ఓం హ్రౌం ఆంజనేయ అంగుష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం రుద్రమూర్తయే తర్జనీభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం వాయుపుత్రాయ మధ్యమాభ్యాం నమః ।

ఓం హ్రౌం ఆంజనేయాయ అనామికాభ్యాం నమః ।

ఓం స్నేం రామదూతాయ కనిష్ఠికాభ్యాం నమః ।

ఓం హ్రౌం బ్రహ్మస్ట్రాది నివారణాయ కరతలకరపృష్ఠాభ్యాం నమః ।

ఏవం హృదయాదిన్యాసః

సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం వాయుదిగ్భాగే మృగారూఢ హనుమతే, అంకుశ శక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం కుబేరదిగ్భాగే అశ్వారూఢ హనుమతే, గదాశక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాల సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం ఈశానదిగ్భాగే రాక్షసారూఢ హనుమతే, పర్వత శక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం అంతరిక్షదిగ్భాగే వర్షుల హనుమతే, ముద్గరశక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం భూమిదిగ్భాగే వృశ్చికారూఢ హనుమతే, వజ్ర శక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం వజ్రమండలే హంసారూఢ హనుమతే, వజ్రశక్తి సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహోద్బాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఇతి దిగ్బంధః :-

ఓం హ్రీం యీం యం ప్రచండ పరాక్రమాయ

ఏకాదశముఖ హనుమతే హంస గతిబంధ

వాగ్బంధ సర్పబంధ చోరబంధ వృశ్చికబంధ దుష్ట బంధ

మృగబంధ గజబంధ శార్దూల బంధ

భైరుండబంధ భూతబంధ ప్రేతబంధ

పిశాచబంధ జ్వరబంధ శూలబంధ సర్వదేవతా బంధ

సమూహోచ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం వాయుదిగ్భాగే మృగారూఢ హనుమతే, అంకుశ శక్తి
సహితాయ చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ
సమూహోచ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం కుబేరదిగ్భాగే అశ్వారూఢ హనుమతే, గదాశక్తి సహితాయ,
చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాల సమూహో
చ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం ఈశానదిగ్భాగే రాక్షసారూఢ హనుమతే, పర్వత శక్తి
సహితాయ, చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ
సమూహోచ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం అంతరిక్షదిగ్భాగే వర్షుల హనుమతే, ముద్గరశక్తి సహితాయ,
చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహో
చ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం భూమిదిగ్భాగే వృశ్చికారూఢ హనుమతే, వజ్ర శక్తి సహితాయ
చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహో
చ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

ఓం వజ్రమండలే హంసారూఢ హనుమతే, వజ్రశక్తి సహితాయ,
చోర వ్యాఘ్రు పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస శాకినీ డాకినీ భేతాళ సమూహో
చ్ఛాటనాయ, మాం రక్ష రక్ష స్వాహా ॥

జతి దిగ్బంధః :-

ఓం హ్రీం యీం యం ప్రచండ పరాక్రమాయ

ఏకాదశముఖ హనుమతే హంస గతిబంధ

వాగ్బంధ సర్పబంధ చోరబంధ వృశ్చికబంధ దుష్ట బంధ

మృగబంధ గజబంధ శార్పాల బంధ

భైరుండబంధ భూతబంధ ప్రేతబంధ

పిశాచబంధ జ్వరబంధ శూలబంధ సర్వదేవతా బంధ

ఓం హ్రం పూర్వముఖే వానరముఖ హనుమతే
 ఓం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఆగ్నేయముఖే మత్స్యముఖ హనుమతే
 రం సకల శత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం దక్షిణముఖే కూర్మముఖ హనుమతే
 మం సకల శత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం నైర్ఋతిముఖే వరాహముఖ హనుమతే
 క్షం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం వశ్చిముఖే నారసింహముఖ హనుమతే
 వం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం వాయుముఖే గరుడముఖ హనుమతే
 యం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఉత్తరముఖే వరభముఖ హనుమతే
 సం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఈశానముఖే వృషభముఖ హనుమతే
 హుం ఆం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఊర్ధ్వముఖే జ్వాలాముఖ హనుమతే
 ఆం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం అధోముఖే మార్జాలముఖ హనుమతే
 హ్రీం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం సర్వత్ర జగన్ముఖ హనుమతే
 స్నేం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం శ్రీ సీతారామ పాదుకాధరాయ, మహావీరాయ,
 వాయుపుత్రాయ, కనిష్ఠాయ, బ్రహ్మనిష్ఠాయ,
 ఏకాదశ రుద్రమూర్తయే, మహాబలపరాక్రమాయ,
 భానుమండల గ్రసనగ్రహాయ, చతుర్ముఖ వరప్రసాదాయ,

ఓం హ్రోం పూర్వముఖే వానరముఖ హనుమతే
 ఓం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఆగ్నేయముఖే మత్స్యముఖ హనుమతే
 రం సకల శత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం దక్షిణముఖే కూర్మముఖ హనుమతే
 మం సకల శత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం నైరృతిముఖే వరాహముఖ హనుమతే
 క్షం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం పశ్చిముఖే నారసింహముఖ హనుమతే
 వం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం వాయుముఖే గరుడముఖ హనుమతే
 యం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఉత్తరముఖే వరభముఖ హనుమతే
 సం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఈశానముఖే వృషభముఖ హనుమతే
 హుం ఆం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం ఊర్ధ్వముఖే జ్వాలాముఖ హనుమతే
 ఆం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం అధోముఖే మార్జాలముఖ హనుమతే
 హ్రీం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం సర్వత్ర జగన్ముఖ హనుమతే
 స్స్రేం సకలశత్రు సంహారకాయ హుం ఫట్ స్వాహా ॥
 ఓం శ్రీ సీతారామ పాదుకాధరాయ, మహావీరాయ,
 వాయుపుత్రాయ, కనిష్ఠాయ, బ్రహ్మనిష్ఠాయ,
 ఏకాదశ రుద్రమూర్తయే, మహాబలవరాక్రమాయ,
 భానుమండల గ్రసనగ్రహాయ, చతుర్ముఖ వరప్రసాదాయ,

శ్రీ విభీషణ కృతాంజనేయ స్తోత్రం

- వందే బాల దివాకర ద్యుతినిభం దేవారి గర్వాపహం
 దేవేంద్ర ప్రముఖ ప్రశస్య యశసం దేదీప్య మానంరుచా ।
 సుగ్రీవాది సమస్త వానర యుతం తత్త్వావ బోధ ప్రియం
 సంర క్తాయత లోచనం పవనజం పీతాంబ రాలంకృతం ॥ 1
- అంజనేయ మహావీరం బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మకం ।
 తరుణార్క ప్రభం శాంతం రామదూతం నమామ్యహం ॥ 2
- ఓం ఆపన్నాఖిల లోకార్తి హరిణే శ్రీహనుమతే ।
 అకస్మా దాగతోత్పత నాశనాయ నమోస్తుతే ॥ 3
- సీతా వియుక్త శ్రీరామ శోక దుఃఖ భయాపహ ।
 తాపత్ర యోపసంహరిన్ అంజనేయ నమోస్తుతే ॥ 4
- ఆది వ్యాధి మహా మారీ గ్రహ పీ డాపహరిణే ।
 ప్రాణాపహర్తే దైత్యానాం రామప్రాణాత్మనే నమః ॥ 5
- సంసార సాగరా వర్త గర్త సంభ్రాంత చారిణాం ।
 శరణా గత మర్త్యానాం శరణ్యాయ నమో నమః ॥ 6
- రాజద్వారే బిలద్వారే ప్రవేశే భూత సంకులే ।
 గజ సింహ మహా వ్యాఘ్ర చోర భీషణ కాననే ॥ 7
- మహా భయాగ్ని సంఛన్నే శత్రు సంఘ సమాకులే ।
 శరణార్ధి శరణ్యాయ వాతాత్మజ నమోస్తుతే ॥ 8
- ప్రభా తేవా ప్రదోషేవా యేస్మరం త్యంజనాత్మజం ।
 అర్థ సిద్ధిం యశః ప్రజ్ఞాం ప్రాప్నువంతి నసంశయః ॥ 9
- కారాగృహే ప్రయాణేచ సంగ్రామే దేశ విప్లవే ।
 యేస్మరంతి హనుమంతం తేషాం నాస్తి విపత్కదా ॥ 10

శ్రీ విభీషణ కృతాంజనేయ స్తోత్రం

- వందే బాల దివాకర ద్యుతినిభం దేవారి గర్వాపహం
 దేవేంద్ర ప్రముఖ ప్రశస్య యశసం దేదీప్య మానంరుచా ।
 సుగ్రీవాది సమస్త వానర యుతం తత్వాప బోధ ప్రియం
 సంర క్తాయత లోచనం పవనజం పీతాంబ రాలంకృతం ॥ 1
- ఆంజనేయ మహావీరం బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మకం ।
 తరుణార్క ప్రభం శాంతం రామదూతం సమామ్యహం ॥ 2
- ఓం ఆపన్నాఖిల లోకార్తి హరిణే శ్రీహనుమతే ।
 అకస్మా దాగతోత్పత నాశనాయ నమోస్తుతే ॥ 3
- సీతా వియుక్త శ్రీరామ శోక దుఃఖ భయాపహ ।
 తాపత్ర యోపసంహరిన్ ఆంజనేయ నమోస్తుతే ॥ 4
- అది వ్యాధి మహా మారీ గ్రహ పీ డాపహరిణే ।
 ప్రాణాపహార్తే దైత్యానాం రామప్రాణాత్మనే నమః ॥ 5
- సంసార సాగరా వర్త గర్త సంభ్రాంత చారిణాం ।
 శరణా గత మర్త్యానాం శరణ్యాయ నమో నమః ॥ 6
- రాజద్వారే బిలద్వారే ప్రవేశ భూత సంకులే ।
 గజ సింహ మహా వ్యాఘ్రు చోర భీషణ కాననే ॥ 7
- మహా భయాగ్ని సంఘన్నే శత్రు సంఘ సమాకులే ।
 శరణార్థి శరణ్యాయ వాతాత్మజ నమోస్తుతే ॥ 8
- ప్రభా తేవా ప్రదోషివా యేస్మరం త్యంజనాత్మజం ।
 అర్ధ సిద్ధిం యశః ప్రజ్ఞాం ప్రాప్నువంతి నసంశయః ॥ 9
- కారాగృహే ప్రయాణేచ సంగ్రామే దేశ విప్లవే ।
 యేస్మరంతి హనుమంతం తేషాం నాస్తి విపత్కదా ॥ 10

శ్రీ ఆంజనేయ మంగళాష్టకమ్

- గౌరీశివవాయు వరాయ అంజనేకేసరి సుతాయచ ।
 అగ్నిపంచక జాతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 1
- వైశాఖేమాసి కృష్ణాయాం దశమ్యాం మందవాసరే ।
 పూర్వాభాద్రా ప్రభూతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 2
- పంచాననాయ భీమాయ కాలనేమి హరాయచ ।
 కౌండిన్యగోత్ర జాతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 3
- సువర్చలా కళత్రాయ చతుర్బుజధరాయచ ।
 ఉష్ణారూఢాయ వీరాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 4
- దివ్యమంగళ దేహాయ పీతాంబర ధరాయచ ।
 తప్తకాంచన వర్ణాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 5
- కరుణారస పూర్ణాయ ఫలాపూప ప్రియాయచ ।
 మాణిక్యహార కంఠాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 6
- భక్తరక్షణ శీలాయ జానకీ శోక హరిణే ।
 సృష్టికారణ భూతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 7
- రంభావన విహారాయ తాడ్పండుపుర వాసినే ।
 సర్వలోకైక నాథాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 8

ఇతి స్తుత్యా హనుమంతం నీలమేఘోగతవృధః.

శ్రీ ఆంజనేయ మంగళాష్టకమ్

- గౌరీశివవాయు వరాయ అంజనీకేసరి సుతాయచ ।
అగ్నిపంచక జాతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 1
- వైశాఖేమాసి కృష్ణాయాం దశమ్యాం మందవాసరే ।
పూర్వాభాద్రా ప్రభూతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 2
- పంచాననాయ భీమాయ కాలనేమి హరాయచ ।
కౌండిన్యగోత్ర జాతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 3
- సువర్చలా కళత్రాయ చతుర్భుజధరాయచ ।
ఉష్ణారూఢాయ వీరాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 4
- దివ్యమంగళ దేహాయ పీతాంబర ధరాయచ ।
తప్తకాంచన వర్ణాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 5
- కరుణారస పూర్ణాయ ఫలాపూప ప్రియాయచ ।
మాణిక్యహార కంఠాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 6
- భక్తరక్షణ శీలాయ జానకీ శోక హరిణే ।
సృష్టికారణ భూతాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 7
- రంభావన విహారాయ తాడ్పందుపుర వాసినే ।
సర్వలోకైక నాథాయ ఆంజనేయాయ మంగళమ్ ॥ 8

ఇతి స్తుత్వా హనుమంతం నీలమేఘోగతవృధః.

బాణాగ్ని వారందరిన్ రావణున్ జంపగా నంత లోకంబు లానందమై
యుండు నవ్వేళలన్ న విభీషణు, న్వేడుకన్ దోడుకన్వచ్చి పట్టాభిషేకంబు
జేయించి సీతా మహాదేవినిన్ దెచ్చి శ్రీరాముకున్నిచ్చి యాయోధ్యకున్
వచ్చి పట్టాభిషేకంబు సంరంభమై యున్న నీకన్న నాకెవ్వరున్
గూర్మిలేరంచు మన్నించినన్ సేవించి రామభక్తి ప్రశస్తంబుగా నిన్ను
నీనామసంకీర్తనల్లేసితే పావముల్చాయునే భయములున్నీరునే
భాగ్యముల్గల్గునే సకలసామ్రాజ్యము ల్పకల సంపత్తులున్ గల్గునే
వానరాకార యో భక్తమందార యో పుణ్యసంచార యోవీర యోశూర నీవే
సమస్తంబు నీవే మహాఫలమ్ముగా వెలసి యాతారక బ్రహ్మమంత్రంబు
పఠించుచున్ స్థిరముగా వజ్రదేహంబు నుం దాల్చి శ్రీరామ శ్రీరామ
యంచున్ మనఃపూతమై ఎప్పుడున్ తప్పకన్ తలతునా జిహ్వాయందుండి
నీ దీర్ఘదేహంబు త్రైలోక్య సంచారివై రామనామాంకిత ధ్యానివై బ్రహ్మవై
బ్రహ్మ తేజంబునన్ రోద్రనీజ్వాల కల్లోల హవీర హనుమంత! ఓంకార
ప్రీంకార శబ్దంబులన్ భూత ప్రేత పిశాచ శాకినీ డాకినీగాలి దయ్యంబులన్
నీదు వాలంబునన్ జుట్టి నేలంబడంగట్టి నీ ముష్టిఘాతంబులం బాహు
దండంబులం రోమ ఖండంబులంద్రుంచి కాలాగ్ని రుద్రుండవై బ్రహ్మ
ప్రభాభాసితంబైన నీ దివ్య తేజంబునుం జూపి రారోరి నా ముద్దు
నరసింహ యంచున్ దయాదృష్టి వీక్షించి నన్నేలు నాస్వామి నమస్తే
సదాబ్రహ్మ చారి నమస్తే! వాయుపు త్రా నమస్తే నమస్తే నమో నమః॥

(ఈ దండకమును నిష్ఠతో పఠించి నట్లయిన సర్వపాపములు
నశించును. భయభాధలుండవు, భాగ్యములు గలుగును. భూత ప్రేత
పిశాచారగ శాకినీ డాకినీ గాలి దయ్యంబులు దగ్గరకు వేరవు.)

బాణాగ్ని వారందరినీ రావణున్ జంపగా నంత లోకంబు లానందమై
యుండు నవ్వేళలన్ నవ్విభీషణు, న్వేడుకన్ దోడుకన్వచ్చి పట్టాభిషేకంబు
జేయించి, సీతా మహాదేవినిన్ దెచ్చి శ్రీరాముకున్నచ్చి యాయోధ్యకున్
వచ్చి పట్టాభిషేకంబు సంరంభమై యున్న నీకన్న నాకెవ్వరున్
గూర్మిలేరంచు మన్నించినన్ సేవించి రామభక్తి ప్రశస్తంబుగా నిన్ను
నీనామనంకీర్తనల్లేనీతే పాపముల్పాయనే భయములున్నీరునే
భాగ్యముల్గల్గునే సకలసామ్రాజ్యము లృకల సంపత్తులున్ గల్గునే
వానరాకార యో భక్తమందార యో పుణ్యసంచార యోవీర యోశూర నీవే
సమస్తంబు నీవే మహాఫలమ్ముగా వెలసి యాతారక బ్రహ్మమంత్రంబు
పఠించుచున్ స్థిరముగా వజ్రదేహంబు నుం దాల్చి శ్రీరామ శ్రీరామ
యంచున్ మనఃపూతమై ఎప్పుడున్ తప్పకన్తలతునా జిహ్వాయందుండి
నీ దీర్ఘదేహంబు త్రైలోక్య సంచారివై రామనామాంకిత ధ్యానివై బ్రహ్మవై
బ్రహ్మ తేజంబునన్ రోద్రనీజ్వాల కల్లోల హవీర హనుమంత! ఓంకార
హ్రీంకార శబ్దంబులన్ భూత ప్రేత పిశాచ శాకినీ డాకినీగాలి దయ్యంబులన్
నీదు వాలంబునన్ జుట్టి నేలంబడంగట్టి నీ ముష్టిఘాతంబులం బాహు
దండంబులం రోమ ఖండంబులంద్రుంచి కాలాగ్ని రుద్రుండవై బ్రహ్మ
ప్రభాభాసితంబైన నీ దివ్య తేజంబునుం జూపి రారోరి నా ముద్దు
సరిసింహ యంచున్ దయాదృష్టి వీక్షించి నన్నేలు నాస్వామి నమస్తే
సదాబ్రహ్మ చారీ నమస్తే! వాయుపు త్రా నమస్తే నమస్తే నమో నమః॥

(ఈ దండకమును నిష్ఠిత పఠించి నట్లయిన సర్వపాపములు
నశించును. భయభాధలుండవు, భాగ్యములు గలుగును. భూత ప్రేత
పిశాచరగ శాకినీ డాకినీ గాలి దయ్యంబులు దగ్గరకు చేరవు.)

బాణాగ్ని వారందరినీ రావణున్ జంపగా సంత లోకంబు లానందమై
యుండు నవ్వేళలన్ న వివేచిణు, న్వేడుకన్ దోడుకన్యచ్చి పట్టాభిషేకంబు
జేయించి సీతా మహాదేవిని దెచ్చి శ్రీరాముకున్నిచ్చి యాయోధ్యకున్
పచ్చి పట్టాభిషేకంబు సంరంభమై యున్న నీకన్న నాకెవ్వరున్
గూర్మిలేరంచు మన్నించినన్ సేవించి రామభక్తి ప్రశస్తంబుగా నిన్ను
నీనామసంకీర్తనల్లేసితే పాపముల్పాయనే భయములున్నీరునే
భాగ్యముల్లునే సకలసామ్రాజ్యము ల్పకల సంపత్తులున్ గల్గునే
వానరాకార యో భక్తమందార యో పుణ్యసంచార యోవీర యోశూర నీవే
సమస్తంబు నీవే మహాఫలమ్ముగా వెలసి యాతారక బ్రహ్మమంత్రంబు
పఠించుచున్ స్థిరముగా వజ్రదేహంబు నుం దాల్చి శ్రీరామ శ్రీరామ
యంచున్ మనఃపూతమై ఎప్పుడున్ తప్పకనీతలతునా జిహ్వాయందుండి
నీ దీర్ఘదేహంబు త్రైలోక్య సంచారివై రామనామాంకిత ధ్యానివై బ్రహ్మవై
బ్రహ్మ తేజంబునన్ రోద్రనీజ్యాల కల్లోల హావీర హనుమంత! ఓంకార
హ్రీంకార శబ్దంబులన్ భూత ప్రేత పిశాచ శాకినీ డాకినీగాలి దయ్యంబులన్
నీదు వాలంబునన్ జాట్టి నేలంబడంగొట్టి నీ ముష్టిఘాతంబులం బాహు
దండంబులం రోమ ఖండంబులంద్రుంచి కాలాగ్ని రుద్రుండవై బ్రహ్మ
ప్రభాభాసితంబైన నీ దివ్య తేజంబునుం జూపి రారోరి నా ముద్దు
నరసింహ యంచున్ దయాదృష్టి వీక్షించి నన్నేలు నాస్వామి సమస్తే
సదాబ్రహ్మ చారీ సమస్తే! వాయుపు త్రా సమస్తే సమస్తే సమో నమః॥

(ఈ దండకమును నిష్ఠతో పఠించి సత్తయిన సర్వపాపములు
నశించును. భయభాధలుండవు, భాగ్యములు గలుగును. భూత ప్రేత
పిశాచోరగ శాకినీ డాకినీ గాలి దయ్యంబులు దగ్గరకు చేరవు.)

బాణాగ్ని వారందరిన్ రావణున్ జంపగా సంత లోకంబు లానందమై
 యుండు నవ్వేళలన్ న విభీషణు, న్వేడుకన్ దోడుకన్యచ్చి పట్టాభిషేకంబు
 జేయించి సీతా మహాదేవినిన్ దెచ్చి శ్రీరాముకున్నిచ్చి యాయోధ్యకున్
 పచ్చి పట్టాభిషేకంబు సంరంభమై యున్న నీకన్న నాకెవ్వరున్
 గూర్మిలేరంచు మన్నించినన్ సేవించి రామభక్తి ప్రశస్తంబుగా నిన్ను
 నీనామసంకీర్తనల్లేసితే పాపముల్పాయనే భయములున్దీరునే
 భాగ్యముల్గల్గునే సకలసామ్రాజ్యము ల్సకల సంపత్తులున్ గల్గునే
 వానరాకార యో భక్తమందార యో పుణ్యసంచార యోవీర యోశూర నీవే
 సమస్తంబు నీవే మహాఫలమ్ముగా వెలసి యాతారక బ్రహ్మమంత్రంబు
 పఠించుచున్ స్థిరముగా వజ్రదేహంబు నుం దాల్చి శ్రీరామ శ్రీరామ
 యంచున్ మనఃపూతమై విప్పుడున్ తప్పకన్తలతునా జిహ్వాయందుండి
 నీ దీర్ఘదేహంబు త్రైలోక్య సంచారివై రామనామాంకిత ధ్యానివై బ్రహ్మవై
 బ్రహ్మ తేజంబునన్ రోద్రనీజ్వాల కల్లోల హోవీర హనుమంత! ఓంకార
 హ్రీంకార శబ్దంబులన్ భూత ప్రేతపిశాచ శాకినీ డాకినీగాలి దయ్యంబులన్
 నీదు వాలంబునన్ జుట్టి నేలంబడంగొట్టి నీ ముష్టిఘాతంబులం బాహు
 దండంబులం రోమ ఖండంబులంద్రుంచి కాలాగ్ని రుద్రుండవై బ్రహ్మ
 ప్రభాభాసితంబైన నీ దివ్య తేజంబునుం జూపి రారేరి నా ముద్దు
 నరసింహ యంచున్ దయాదృష్టి వీక్షించి నన్నేలు నాస్వామి నమస్తే
 సదాబ్రహ్మ చారీ నమస్తే! వాయుపు త్రా నమస్తే నమస్తే నమో నమః॥

(ఈ దండకమును నిష్ఠతో పఠించి సట్లయిన సర్వపాపములు
 నశించును. భయభాధలుండవు, భాగ్యములు గలుగును. భూత ప్రేత
 పిశాచోరగ శాకినీ డాకినీ గాలి దయ్యంబులు దగ్గరకు చేరవు.)

9. మంజుమంజీర మహితపదాబ్జం "శ్రీరామ॥
10. దినమణిశతనిభ దివ్యప్రకాశం "శ్రీరామ॥
11. సకలసద్గుణబృంద సారా పయోధిం "శ్రీరామ॥
12. దాసముఖామ్భోజ దశ శతభానుం "శ్రీరామ॥
13. వాల్మీకి కృతకావ్య వరసరోహంసం "శ్రీరామ॥
14. శ్రేతజనకువలయ శీతమయూఖం "శ్రీరామ॥
15. రామలావణ్యాభ్రరాగమయూరం "శ్రీరామ॥
16. రామచంద్రపదరాజీవ మధుపం "శ్రీరామ॥
17. తరుణాయతదో స్పృంభ గంభీరం "శ్రీరామ॥
18. సుగ్రీవ శ్రీరామ సంధాన హేతుం "శ్రీరామ॥
19. సుగ్రీవ వేదిత శ్రీరామవృత్తాంతం "శ్రీరామ॥
20. అగ్నిసాక్షీకృత అర్కజరామం "శ్రీరామ॥
21. సీతాభూషణ సమర్పితరామం "శ్రీరామ॥
22. శ్రీరామ సుగ్రీవ సఖ్యోల్లాసం "శ్రీరామ॥
23. వాలివధోపాయ వరమృదువాక్యం "శ్రీరామ॥
24. సుగ్రీవ పట్టాభిషేక ప్రవీణం "శ్రీరామ॥
25. వాసరసేనా సమాహతధీరం "శ్రీరామ॥
26. సకల దేశాగత శాఖామృగాళిం "శ్రీరామ॥
27. రామచంద్రదత్త రమణీయభూషం "శ్రీరామ॥
28. స్వయంప్రభాదత్త సుఫలాతిభోజ్యం "శ్రీరామ॥
29. లంకాగమనసమలంకృత దేహం "శ్రీరామ॥
30. సాగరోల్లంఘన సంపూర్ణకాయం "శ్రీరామ॥
31. అబ్ధిమధ్యేమిత్ర నగపతిపూజ్యం "శ్రీరామ॥
32. సురస మాయాధ్యాంత సూర్యప్రకాశం "శ్రీరామ॥
33. ఛాయాగ్రహీచ్ఛేద శమనస్వరూపం "శ్రీరామ॥

9. మంజుమంజీర మహితపదాబ్జం ||శ్రీరామ||
10. దినమణిశతనిభ దివ్యప్రకాశం ||శ్రీరామ||
11. సకలసద్గుణబృంద సారా పయోధిం ||శ్రీరామ||
12. దాసముఖామ్భోజ దళ శతభానుం ||శ్రీరామ||
13. వాల్మీకి కృతకావ్య వరసరోహంసం ||శ్రీరామ||
14. శ్రీతజనకువలయ శీతమయూఖం ||శ్రీరామ||
15. రామలావణ్యాభ్రరాగమయూరం ||శ్రీరామ||
16. రామచంద్రపదరాజీవ మధుపం ||శ్రీరామ||
17. తరుణాయతదో స్తంభ గంభీరం ||శ్రీరామ||
18. సుగ్రీవ శ్రీరామ సంధాన హేతుం ||శ్రీరామ||
19. సుగ్రీవ వేదిత శ్రీరామవృత్తాంతం ||శ్రీరామ||
20. అగ్నిసాక్షీకృత అర్కజరామం ||శ్రీరామ||
21. సీతాభూషణ సమర్పితరామం ||శ్రీరామ||
22. శ్రీరామ సుగ్రీవ సఖ్యోల్లాసం ||శ్రీరామ||
23. వాలివధోపాయ వరమృదువాక్యం ||శ్రీరామ||
24. సుగ్రీవ పట్టాభిషేక ప్రవీణం ||శ్రీరామ||
25. వానరసేనా సమాహుతధీరం ||శ్రీరామ||
26. సకల దేశాగత శాఖామృగాళిం ||శ్రీరామ||
27. రామచంద్రదత్త రమణీయభూషం ||శ్రీరామ||
28. స్వయంప్రభాదత్త సుఫలాతిభోజ్యం ||శ్రీరామ||
29. లంకాగమనసమలంకృత దేహం ||శ్రీరామ||
30. సాగరోల్లంఘన సంపూర్ణకాయం ||శ్రీరామ||
31. అభిమధ్యేమిత్ర నగపతిపూజ్యం ||శ్రీరామ||
32. సురస మాయాధ్యాంత సూర్యప్రకాశం ||శ్రీరామ||
33. ఛాయాగ్రహిచ్ఛేద శమనస్వరూపం ||శ్రీరామ||

59. మధువన మధుపాన మత్తకపీష్టం ||శ్రీరామ||
60. కౌసలేయకార్య కరుణాసమర్థం ||శ్రీరామ||
61. రామనివేదిత రామవృత్తాంతం ||శ్రీరామ||
62. వరవిభవీషణరక్ష వాక్యనైపుణ్యం ||శ్రీరామ||
63. రామసంవర్ధిత రాక్షస సఖ్యం ||శ్రీరామ||
64. అబ్ధిబంధనకార్య అమితోత్సాహం ||శ్రీరామ||
65. ప్రబల జలధిసేతుబంధన నిపుణం ||శ్రీరామ||
66. ధూమాక్షకంపన త్రిశిరసంహారం ||శ్రీరామ||
67. రామనామత్రాణ రాక్షసనాశం ||శ్రీరామ||
68. రణకర్మశఘోర రాజితవేశం ||శ్రీరామ||
69. రావణఘనయుద్ధ రామతురంగం ||శ్రీరామ||
70. మేఘనాథసైన్య మృత్యుస్వరూపం ||శ్రీరామ||
71. రక్షేష్టజిద్యుద్ధ లక్ష్మణతురంగం ||శ్రీరామ||
72. లక్ష్మణమూర్ఖా సంరక్షణహృదయం ||శ్రీరామ||
73. సంజీవాద్రిగమన సంతోషస్యాంతం ||శ్రీరామ||
74. కాలనేమిక్యత ఘనమాయాయుక్తం ||శ్రీరామ||
75. మకరబంధీక్యత మహితపాదాబ్జం ||శ్రీరామ||
76. ధాన్యమాలినీ శాప దర్శితరూపం ||శ్రీరామ||
77. కాలనేమిదనుజఖండితధీరం ||శ్రీరామ||
78. ధిక్కు తాద్ర్యధీశ తీవ్రప్రకోపం ||శ్రీరామ||
79. గంధర్వసైన్య సంక్షోభప్రతాపం ||శ్రీరామ||
80. స్తబ్ధకీక్యతధృత సంజీవనాద్రిం ||శ్రీరామ||
81. భరతసంబోధిత ప్రశమితబాణం ||శ్రీరామ||
82. మాల్యవదాది మహాదధీహరణం ||శ్రీరామ||
83. లక్ష్మణప్రాణ సంరక్షణ నిలయం ||శ్రీరామ||

84. సౌమిత్రి నమ్మోహ జలధీసమీరం ||శ్రీరామ||
85. అబ్ధిమధ్య మధిత రాక్షసవారం ||శ్రీరామ||
86. స్థూలజంఘాసుర తుముల సంహరణం ||శ్రీరామ||
87. సింధూల్లంఘన జలజసమీరం ||శ్రీరామ||
88. వాలప్రకార సంవేష్టిత తీరం ||శ్రీరామ||
89. పాతాళలంకా ప్రవేశిత ధీరం ||శ్రీరామ||
90. మత్స్యవల్లభధీర మహనీయభీతం ||శ్రీరామ||
91. మైత్రీకృత ధీమత్స్యాధిపత్యం ||శ్రీరామ||
92. దోర్దండీకృతమంత్ర ధైర్య ప్రతాపం ||శ్రీరామ||
93. భిన్నతులాయస్త్ర భీమస్వరూపం ||శ్రీరామ||
94. బలరాక్షసకోటి భంజితసత్యం ||శ్రీరామ||
95. శ్రుతివాక్య శ్రవణ సంతోషిత స్వాంతం ||శ్రీరామ||
96. మైరావణకృత మర్కసంవేద్యం ||శ్రీరామ||
97. మైరావణ సైన్య మర్దితశూరం ||శ్రీరామ||
98. మహనీయాతి ఘోర మైరావణీయం ||శ్రీరామ||
99. దోర్దండీవ్యాఖ్యాతి ఖండితదైత్యం ||శ్రీరామ||
100. నీలమేఘకృత నిస్తులరాజ్యం ||శ్రీరామ||
101. రామలక్ష్మణపూర్వ లంకాభిగమనం ||శ్రీరామ||
102. సకలవానరస్తుతి సంతోషహృదయం ||శ్రీరామ||
103. ప్రబలమూలబల ప్రళయకాలాగ్నిం ||శ్రీరామ||
104. రామరావణయుద్ధ రామతురంగం ||శ్రీరామ||
105. దశకంఠ కంఠ విలుంఠన దీక్షం ||శ్రీరామ||
106. రాక్షసానుజదత్త లంకాభిషేకం ||శ్రీరామ||
107. పుష్పకాధిరూఢ పృథ్వీశ సహితం ||శ్రీరామ||
108. సాకేతపురవాస సబలసంయుక్తం ||శ్రీరామ||
109. భక్తపాప తిమిర భాస్కరరూపం ||శ్రీరామ||

110. శతకంఠవధోపాయ చాతుర్యయుక్తం ॥శ్రీరామ॥
111. ఏకైక రాక్షస ఏకైక రూపం ॥శ్రీరామ॥
112. శతకంఠచ్ఛేదక సీతాప్రబోధం ॥శ్రీరామ॥
113. అవనిజాధిపయుక్త రాజ్యప్రవేశం ॥శ్రీరామ॥
114. అశ్వమేధయాగ అమితోత్సాహం ॥శ్రీరామ॥
115. దశశత శిరచ్ఛేద దీక్షాప్రతాపం ॥శ్రీరామ॥
116. దశశత శిరోధార్య భాష్యాతిరిక్తం ॥శ్రీరామ॥
117. రాక్షస సైన్యాజిత భయదస్వరూపం ॥శ్రీరామ॥
118. దశ శత శిరచ్ఛేద దశరథసూనుం ॥శ్రీరామ॥
119. నకల సైన్యావృత సాకేతవాసం ॥శ్రీరామ॥
120. బోధిత కపివర్య పూర్ణస్వరూపం ॥శ్రీరామ॥
121. యుంకారోచ్ఛాటిత డాకినీ సైన్యం ॥శ్రీరామ॥
122. చిలితవాల సంవేష్టితకాయం ॥శ్రీరామ॥
123. యజితరామపాద యజురాదివాక్యం ॥శ్రీరామ॥
124. శ్రీకాకుళే శాశిత మందారం ॥శ్రీరామ॥
125. భక్తజనకాంక్షముక్తి నిధానం ॥శ్రీరామ॥
126. లీలావినోదిత దాసస్వరూపం ॥శ్రీరామ॥
127. పరిపాలిత భక్తపాదపకల్పం ॥శ్రీరామ॥
128. బుధజన వేదిత పూర్ణస్వరూపం ॥శ్రీరామ॥
129. మోహనఘన “పెదముక్తీవి” నివాసం ॥శ్రీరామ॥
130. భద్రాచలరామ భద్రసమేతం ॥శ్రీరామ॥
131. వరసుందర రామదాసాను పాలం ॥శ్రీరామ॥
132. మంగళ మంజనా మారుతపుత్రం ॥శ్రీరామ॥

॥సంపూర్ణం॥

శ్రీ మదాంజనేయాష్టోత్తర శతనామ స్తోత్రమ్

- అంజనేయో మహావీరో హనుమా న్నారుతాత్మజః॥
తత్వజ్ఞానప్రద స్సీతాదేవీముద్రా ప్రదాయకః॥ 1
- అశోకవనికాచ్ఛేత్తా సర్వమాయావిభంజనః॥
సర్వబంధ విముక్తా చ రక్షో విధ్వంసకారకః॥ 2
- పరవిద్యా పరీహరః పరశౌర్య వినాశనః॥
పరమంత్ర నిరాకర్తా పరయంత్ర ప్రభేదకః॥ 3
- సర్వగ్రహవినాశీ చ భీమసేన సహాయకృత్॥
సర్వదుఃఖహర స్సర్వలోకచారీ మనోజవః॥ 4
- పారిజాత ద్రుమూలస్థ సర్వమంత్ర స్వయాపవాన్॥
సర్వతంత్ర స్వరూపీ చ సర్వయంత్రాత్మక స్తథా॥ 5
- కపీశ్వరో మహాకాయ స్సర్వరోగహరః ప్రభుః॥
బలసిద్ధికర స్సర్వవిద్యా సంపత్ప్రదాయకః॥ 6
- కపిసేనానాయకశ్చ భవిష్యచ్ఛతురాననః॥
కుమార బ్రహ్మచారీ చ రత్నకుండల దీప్తిమాన్॥ 7
- సంచలద్వాలసన్నద్ధ లంబమానశిఖోజ్జ్వలః॥
గంధర్వ విద్యాతత్త్వజ్ఞో మహాబలపరాక్రమః॥ 8
- కారాగ్రహ విమోక్తా చ శృంఖలాబంధ మోచకః॥
సాగరోత్తరకః ప్రాజ్ఞో రామదూతః స్రతాపవాన్॥ 9
- వానరః కేసరీసుతః సీతాశోక నివారణః॥
అంజనాగర్భ సంభూతో బాలార్కసదృశాననః॥ 10
- విభీషణ ప్రియకరో దశగ్రీవ కులాంతకః॥
లక్ష్మణ ప్రాణదాతా చ వజ్రకాయో మహాద్యుతిః॥ 11

- చిరంజీవీ రామభక్తే దైత్యకార్యవిఘాతకః
అక్షహంతా కాంచనాభః పంచవక్త్ర మహాతపః॥ 12
- లంకిణీభంజన శ్రీమాన్ సింహికా ప్రాణభంజనః
గంధమాదనశైలస్థో లంకాపుర విదాహకః॥ 13
- సుగ్రీవసచివో ధీర శూరో దైత్యకులాంతకః
సురార్పితో మహాతేజో రామచూడామణి ప్రదః॥ 14
- కామరూపీ పింగళాక్షో వార్ధిమైనాక పూజితః
కబళీకృతమార్తాండ మండలో విజితేంద్రియః॥ 15
- రామసుగ్రీవ సంధాతా మహారావణ మర్దనః
స్ఫటికాభో వాగధీశో నవవ్యాకరణ పండితః॥ 16
- చతుర్బాహు ర్దీనబంధు ర్మహాత్మా భక్తవత్సలః
సంజీవననగాహర్తా శుచి ర్వాఙ్మీ దృఢ వ్రతః॥ 17
- కాలనేమి ప్రమథనో హరిమర్కట మర్కటః
దాంతశ్శాంతః ప్రసన్నాత్మా శతకంఠ మదాపహృత్॥ 18
- యోగీ రామకథాలోల స్సీతాన్వేషణ పండితః
వజ్రదంష్ట్రో వజ్రనఖో రుద్రవీర్య సముద్భవః॥ 19
- ఇంద్రజిత్రహితాఽ మోఘ బ్రహ్మాస్త్ర వినివారకః
పార్థధ్వజాగ్ర సంవాసీ శరపంజర భేదకః॥ 20
- దశబాహుర్దేశపూజ్యో జాంబవత్ప్రితివర్ధనః
ఇత్యేవం శ్రీహనుమతో నామ్నామష్టోత్తరం శతమ్॥ 21
- సీతాసమేత శ్రీరామపాదసేవా దురంధరః.
యః పఠేచ్ఛుణుయాన్నిత్యంసర్వాన్కామానవాప్నుయాత్

ఇతి కాళికారహస్యే శ్రీమదాంజనేయాష్టోత్తర శతనామస్తోత్రం సంపూర్ణము

శ్రీరామరక్షా స్తోత్రమ్

ఓం అస్య శ్రీరామరక్షా స్తోత్రమంత్రస్య బుధకౌశిక ఋషిః।
శ్రీ సీతారామచంద్రో దేవతా అనుష్టుప్ ఛందః। సీతా శక్తిః।
శ్రీమ ద్ధనుమాన్ కీలకం। శ్రీ రామచంద్ర ప్రీత్యర్థే శ్రీరామ
రక్షాస్తోత్ర జపే వినియోగః॥ //

ధ్యానమ్

ధ్యాయే దాజానుబాహుం ధృతశరధనుషం బద్ధ పద్మాసనస్తం
పీతం వాసో వసానం నవకమల దళ స్ఫుర్ధినేత్రం ప్రసన్నమ్।
వామాంకారూఢ సీతాముఖ కమల మిలల్లోచనం నీరదాభం
నానాలంకార దీప్తం దధత మురుజటా మండలం రామచంద్రమ్॥

స్తోత్రమ్

చరితం రఘునాథస్య శతకోటి ప్రవిస్తరమ్
ఏకైక మక్షరం పుంసాం మహాపాతక నాశనమ్॥
ధ్యాత్వా నీలోత్పలశ్యామం రామం రాజీవలోచనమ్
జానకీ లక్ష్మణోపేతం జటాముకుట మండితమ్॥
సాసి తూణ ధనుర్బాణ పాణిం నక్తంచరాంతకమ్
స్వలీలయా జగత్త్రాతు మావిర్భూత మజం విభుమ్॥
రామరక్షాం పఠేత్ప్రాజ్ఞః పాపఘ్నం సర్వకామదామ్
శిరోమే రాఘవః పాతు ఫాలం దశరథాత్మజః॥
కౌసల్యేయో దృశౌపాతు విశ్వామిత్రప్రియః శృతిః
ఘ్రాణం పాతు మఖత్రాతా ముఖం సౌమిత్ర వత్సలః॥

జహ్వం విద్యానిధిః పాతు కంఠం భరత వందితః
 స్కంధౌ దివ్యాయుధః పాతు భుజౌ భగ్నేశ కార్ముకః॥
 కరో సీతాపతిః పాతు హృదయం జామదగ్న్యజిత్
 మధ్యం పాతు ఖరధ్వంసీ నాభిం జాంబవదాశ్రయః॥
 సుగ్రీవేశః కటింపాతు సక్తిని హనుమత్ప్రభుః
 ఊరూ రఘూత్తమః పాతు రక్షకుల వినాశకృత్॥
 జానునీ సేతుకృత్ పాతు జంఘే దశముఖాంతకః
 పాదౌ విభీషణశ్రీదః పాతు రామౌఽఖిలం వపుః॥
 ఏతాం రామబలోపేతాం రక్షాం యః సుకృతీ పఠేత్
 స చిరాయుః సుఖీ పుత్రీ విజయీ వినయీ భవేత్॥
 పాతాళ భూతల వ్యోమ చారిణ శ్చద్మ చారిణః
 న ద్రష్టుమపి శక్నోతి రక్షితం రామనామభిః॥
 రామేతి రామభద్రేతి రామచంద్రేతి వా స్మరన్
 నరో న లిప్యతే పాపై ర్భుక్తిం ముక్తిం చ విందతి॥
 జగజ్జ్యైతైక మంత్రేణ రామనా మ్నాభిరక్షితమ్
 యః కంఠే ధారయే త్తస్య కరస్థాః సర్వసిద్ధయః॥
 వజ్రపంజర నామేదం యో రామకవచం స్మరేత్
 అవ్యాహతాత్మా సర్వత్ర లభతే జయమంగళం॥
 ఆదిష్టవాన్ యథా స్వప్నే రామరక్షా మిమాం హరః
 తథా లిఖితవాన్ ప్రాతః ప్రబుద్ధో బుధకౌశికః॥
 ఆరామః కల్పవృక్షాణాం విరామః సకలాపదామ్
 అభిరామ స్త్రిలోకానాం రామః శ్రీమా స్ససః ప్రభుః॥
 తరుణౌ రూపసంపన్నౌ సుకుమారౌ మహాబలో
 పుండరీక విశాలాక్షౌ చీర కృష్ణాజినాంబరౌ॥
 ఫలమూలాసినౌ దాంతౌ తాపసౌ బ్రహ్మచారిణౌ
 పుత్రౌ దశరథస్యైతౌ భ్రాతరౌ రామలక్ష్మణౌ॥
 శరణ్యౌ సర్వసత్త్వానాం శ్రేష్ఠౌ సర్వధనుష్ఠతాం
 రక్షః కుల నిహంతారౌ త్రాయేతాం నో రఘూత్తమౌ॥

ఆత్మసజ్యధనుషావిషుస్పృశా వివక్షయాశుగనిషంగసంగినౌ
 రక్షణాయ మమ రామలక్ష్మణావగ్రతః పథి సదైవ గచ్ఛతాం॥
 సన్నద్ధః కవచీ ఖడ్గీ చాపబాణధరో యువా
 గచ్ఛన్ మనోరథేఽస్మాకం రామః పాతు స లక్ష్మణః॥
 రామో దాశరథి శూరో లక్ష్మణానుచరో బలీ
 కాకుత్స్థః పురుషః పూర్ణః కౌసలేయో రఘూత్తమః॥
 వేదాంత వేద్యో యజ్ఞేశః పురాణ పురుషోత్తమః
 జానకీవల్లభః శ్రీమా నప్రమేయ పరాక్రమః॥
 ఇత్యేతాని జపేన్నిత్యం తద్భక్తః శ్రద్ధయాన్వితః
 అశ్వమేధాధికం పుణ్యం ప్రాప్నోతి న సంశయః॥
 రామం దూర్వాదశశ్యామం సద్మాక్షం పీతవాససం
 స్తువంతి నామభిర్ద్రివ్యై ర్నతే సంసారిణౌ నరాః॥
 రామం లక్ష్మణ పూర్వజం రఘువరం సీతాపతిం సుందరం
 కాకుత్స్థం కరుణార్ణవం గుణనిధిం విప్రప్రియం ధార్మికం
 రాజేంద్రం సత్యసంధం దశరథతనయం శ్యామలం శాస్త్రమూర్తిం
 వందే లోకాభిరామం రఘుకుల తిలకం రాఘవం రావణారిమ్॥
 రామాయ రామభద్రాయ రామచంద్రాయ వేధసే
 రఘునాథాయ నాథాయ సీతాయాః పతయే నమః॥
 శ్రీ రామ రామ రఘునందన రామ రామ
 శ్రీ రామ రామ భరతాగ్రజ రామ రామ
 శ్రీరామ రామ రణకర్కశ రామ రామ
 శ్రీ రామ రామ శరణం భవ రామ రామ॥
 శ్రీరామచంద్ర చరణౌ మనసాస్మరామి
 శ్రీరామచంద్ర చరణౌ వచసా గృణామి
 శ్రీరామచంద్ర చరణౌ శిరసా నమామి
 శ్రీ రామచంద్ర చరణౌ శరణం ప్రపద్యే॥

మాతా రామో మత్పితా రామచంద్రః
 స్వామీ రామో మత్పితా రామచంద్రః
 సర్వస్వం మే రామచంద్రో దయాళు
 ర్నాన్యం జానే నైవ జానే న జానే॥
 దక్షిణే లక్ష్మణో యస్య వామే చ జనకాత్మజా
 పురతో మారుతిర్యస్య తం వందే రఘునందనం॥
 లోకాభిరామం రణరంగధీరం
 రాజీవనేత్రం రఘువంశనాథం
 కారుణ్యరూపం కరుణాకరం తం
 శ్రీరామచంద్రం శరణం ప్రపద్యే॥
 మనోజవం మారుత తుల్యవేగం
 జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం
 వాతాత్మజం వానరయూథ ముఖ్యం
 శ్రీరామదూతం శరణం ప్రపద్యే॥
 కూజంతం రామరామేతి మధురం మధురాక్షరం
 ఆరుహ్య కవితా శాఖాం వందే వాల్మీకి కోకిలం॥
 అపదా మపహర్తారం దాతారం సర్వసంపదాం
 లోకాభిరామం శ్రీరామం భూయోభూయో నమామ్యహం॥
 భర్జనం భవభీజానా మార్జనం సుఖసంపదాం
 తర్జనం యమదూతానాం రామరామేతి గర్జనం॥
 రామోరాజమణిః సదా విజయతే రామం రమేశం భజే
 రామేణాభిహతా నిశాచర చమూ రామాయ తస్మై నమః॥
 రామాన్నా స్తి పరాయణం పరతరం రామస్య దాసోఽన్యహం
 రామే చిత్తలయః సదాభవతు మే భో రామ మాముద్ధర॥
 శ్రీరామరామ రామేతి రమేరామే మనోరమే
 సహస్రనామ తత్తుల్యం రామనామ వరాననే॥

॥ఇతి శ్రీ బుధకౌశికముని విరచితం శ్రీరామ రక్షాస్తోత్రం సంపూర్ణం॥

ఆంజనేయ స్తోత్రము

- శ్లో॥ శృణుదేవి ప్రవక్ష్యామి, స్తోత్రం సర్వభయాపహమ్ ।
సర్వకామప్రదం నృణాం, హనుమత్ స్తోత్రముత్రమమ్ ॥ 1
- శ్లో॥ తప్తకాంచన సజ్కాశం, నానారత్న విభూషితమ్ ।
ఉద్యద్బాలార్కవదనం, త్రినేత్రం కుణ్డలోజ్జ్వలమ్ ॥ 2
- శ్లో॥ మాంజీకాపీన సంయుక్తం, హేమయజ్ఞోప వీతినమ్ ।
పిఙ్గళాక్షం మహాకాయం, టక్కు శైలేస్త్ర ధారిణమ్ ॥ 3
- శ్లో॥ శిఖానిక్షిప్త వాలాగ్రం, మేరుశైలాగ్ర సంస్థితమ్ ।
మూర్తిత్రయాత్మకం పీనం, మహావీరం మహాహనుమ్ ॥ 4
- శ్లో॥ హనుమంతం వాయుపుత్రం, నమామి బ్రహ్మచారిణమ్ ।
త్రిమూర్త్యాత్మక మాత్మస్థం, జపాకుసుమ సన్నిభమ్ ॥ 5
- శ్లో॥ నానాభూషణ సంయుక్తం, ఆంజనేయం నమామ్యహమ్ ।
పఞ్చాక్షర స్థితం దేవం, వీల నీరద సన్నిభమ్ ॥ 6
- శ్లో॥ పూజితం సర్వదేవైశ్చ, రాక్షసాంతం నమామ్యహమ్ ।
అచలద్యుతి సజ్కాశం, సర్వాలంకార భూషితమ్ ॥ 7
- శ్లో॥ షడక్షరస్థితం దేవం, నమామి కపినాయకమ్ ।
తప్తస్యర్థమయం దేవం, హరిద్రాభం సురార్చితమ్ ॥ 8
- శ్లో॥ సుస్థరం సాబ్జనయనం, త్రిణేత్రం తం నమామ్యహమ్ ।
అష్టాక్షరాధిపం దేవం, హీరవర్ణ సముజ్జ్వలమ్ ॥ 9
- శ్లో॥ నమామి జనతా వంద్యం, లక్ష్మీప్రాసాద భంజనమ్ ।
అతసీపుష్ప సంకాశం, దశవర్ణాత్మకం విభుమ్ ॥ 10
- శ్లో॥ జటాధరం చతుర్భాహం, నమామి కపినాయకమ్ ।
ద్వాదశాక్షర మస్త్రస్య, నాయకం కుస్త్రధారిణమ్ ॥ 11
- శ్లో॥ అఙ్కుశఞ్చ దధానఞ్చ, కపివీరం నమామ్యహమ్ ।
త్రయోదశాక్షరయుతం, సీతాదుఃఖ నివారణమ్ ॥ 12
- శ్లో॥ పీతవర్ణం లసత్కాయం, భజే సుగ్రీవ మన్త్రిణమ్ ।
మాలామన్త్రాత్మకం దేవం, చిత్రవర్ణ చతుర్భుజమ్ ॥ 13

- శ్లో॥ పాశాఙ్కుశాఽభయకరం, ధృతటఙ్కం నమామ్యహమ్ ।
సురాసురగణై స్సర్వైః, స్సంస్తుతం ప్రణమామ్యహమ్ ॥ 14
- శ్లో॥ ఏవం ధ్యాయే న్నరేనిత్యం, సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
ప్రయాతి చిన్తితం కార్యం, శీఘ్రమేవ నసంశయః ॥ 15
- శ్లో॥ అష్టమ్యాంవా చతుర్థశ్యాం, అర్కవారే విశేషతః ।
సన్ధ్యా పూజాం ప్రకుర్వీత, ద్వాదశ్యాఙ్చ విశేషతః ॥ 16
- శ్లో॥ అర్కమూలేన కుర్వీత, హనుమ త్రుతిమాం సుధీః ।
పూజయేత్తత్ర విద్యాన్యో, రక్షవస్త్రేణవేష్టయేత్ ॥ 17
- శ్లో॥ బ్రాహ్మణానౌజయేత్పశ్చ, త్రత్రీత్యై సర్వకామదామ్ ।
యఃకరోతి సరోభక్త్యా, పూజాం హనుమతస్సుధీః ॥ 18
- నశస్త్రభయ మాప్నోతి, భయంవా వ్యస్తరిక్షజమ్ ॥
- శ్లో॥ అక్షాదిరాక్షస హరం దశకంఠ దర్శ
నిర్మూలనం, రఘువరాంఘ్రి సరోజ భక్తం ।
సీతావిషహ్య ఘన దుఃఖనివారకం తం
వాయోస్సుతం గిలిత భానుమహం నమామి ॥ 19
- శ్లో॥ మాంపశ్య పశ్య హనుమన్ నిజదృష్టి పాతైః
మాం రక్ష రక్ష పరితో రిపుదుఃఖ పుంజాత్ ।
వశ్యాంకురు త్రిజగతీం వసుధాధిపానాం
మే దేహి దేహి మహతీం వసుధాం శ్రియంచ ॥ 20
- శ్లో॥ అపద్భ్యో రక్ష సర్వత్ర, ఆంజనేయ నమోఽస్తుతే ।
బన్ధనం ఛేదయాజస్రం, కపి వీర నమోఽస్తుతే ॥ 21
- శ్లో॥ దుష్టరోగాన్ హనహన, రామదూత నమోఽస్తుతే ।
ఉచ్ఛాటయ రిపూన్సర్వా, న్నేహనంకురు భూభుజాం ॥ 22
- శ్లో॥ విద్యేషిణో మారయత్కం, త్రిమూర్త్యాత్మక సర్వదా ।
సక్షీవ పర్యతోద్ధార, మనోదుఃఖం నివారయ ॥ 23
- శ్లో॥ ఘోరానుపద్రవాన్ సర్వాన్, నాశ యాక్తాసురాంతక ।
ఏవం స్తుత్యాత్ హనుమంతం, నరఃశ్రద్ధా సమన్వితః ॥ 24

ఇ త్యుమాసంహితాయాం ఆంజనేయ స్తోత్రం సమూర్ధమ్.

ఆంజనేయ ప్రార్థన

శా॥ రామస్వామి నినున్ స్యక్తియ పరివా - రంబందు నగ్రేనరుం
గా మన్నించుటఁగాదె ముందు భవదా - భ్యం బల్కి సీతాసతిన్
సామిత్రిన్ భరతాదులన్ బిదప, నె - న్నంజూతు రుర్వీజనుల్
నీ మాహాత్మ్యముఁదెల్పు పాటి నరులే - రీ! భూస్థలిన్ మారుతీ!

(శ్రీ కొబ్బెలపూడి కోదండరామకవి)

సీ॥ శిలలనై నను నీటు - సేయఁజాలెడి వహ్ని
వడిదప్పి వేడిమి - నుడుగుఁగాక
ముండుటెండలనుండి - చండమార్తాండుండు
నుడుకాతీ చల్లనై - యుండుఁగాక
నియతి నుల్లంఘించి - నీరరాసులు నేడు
నిలయెల్ల నొకట ముం - చెత్తుఁగాక
విశ్వ ప్రపంచంబు - విలవిల లాడంగ
వాయువు స్తంభించి - వరులుఁగాక

గీ॥ నా మనంబు భవత్పాద - నశినములను
బట్టు విడవకుండఁజేసి కా - పాడుమయ్య
సురగిరి పమానధీర! కే-సరి కుమార!
రఘువతి విధేయ! గండి వీ-రాంజనేయ!

శ్రీ గోస్వామి తులసీదాస ప్రణీత హనుమాన్ చాలీసా

హనుమాన్ గుణగానము

రామపుజారి పర ఉపకారి
సద్ధర్మచారీ సద్బ్రహ్మచారి
జ్ఞాన గుణసాగర రూప ఉజాగరి
శంకర సువన సంకటమోచన
కేసరినందన కలిమలభంజన
రాఘవదూత జయ హనుమంత
అంజనినందన అసురనికందన
మంగళ మూరితి మారుతినందన
జయ రణధీర జయ రణఘోర
జయ బలభీమ జయ బలధామ

॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥
॥మహావీర బజరంగబలీ॥

ప్రార్థన

అతులిత బలధామం స్వర్ణశైలాభ దేహం
దనుజవన కృశాసుం జ్ఞానినామగ్రగణ్యమ్
సకలగుణ నిధానం వానరాణా మధీశం
రఘుపతి ప్రియభక్తం వాతజాతం నమామి॥
గోష్పదీ కృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసమ్
రామాయణ మహామాలా రత్నంపందేఽనిలాత్మజమ్॥
యత్ర యత్ర రఘునాథకీర్తనం
తత్ర తత్ర కృత మస్తకాంజలిం
బాష్పవారి పరిపూర్ణలోచనం
మారుతిం నమత రాక్షసాంతకం॥

హనుమాన్ చాలీసా

1. శ్రీ గురుచరణ సరోజ రజ
నిజ మన ముఖర సుధారి
వరనౌ రఘువర విమల యశ
జ్ఞో దాయకఫల చారి.

2. బుద్ధిహీన తనుజానికై
సుమిరౌఁపవన కుమార్
బలబుద్ధి విద్యాదేహ మొహి
హరహ కలేశ వికార్.

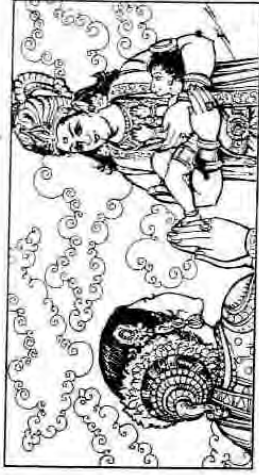
తా. శ్రీగురు చరణ కమలములోని
రజస్సుచే నామనస్సనే అద్దమును శుభ్రము
చేసుకొని ధర్మార్థ కామమోక్షములను
చతుర్విధ పురాషార్థముల నొసంగు శ్రీరామ
చంద్రుని విమల కీర్తిని వర్ణించెదను.

తా. ఈ శరీరం బుద్ధి హీనతచే గలిగినదని
తెలిసికొని పవన కుమారుని స్మరించెదను. అతను
నాకు బలమును, బుద్ధిని, విద్యను ఒసంగుటయేగాక,
కామోది వికారముల వలన గలిగిన క్షేణములను
హరించుగాక!

చౌ పాఠ

1. జయహనుమాత జ్ఞానగుణ సాగర
జయకవీశ చిహ్నలోక డిజాగర
2. రామదూత అత్యుత్తమ బలధామా
అంజనేవుత్ర పవనసుత నామా
3. మహావీర విక్రమ బజరంగీ
కుమతి నివార సుమతి కే సంగీ
4. కాంచనవరస విరాజ సువేషా
కాంచనకుండల కుంచిత కేశా

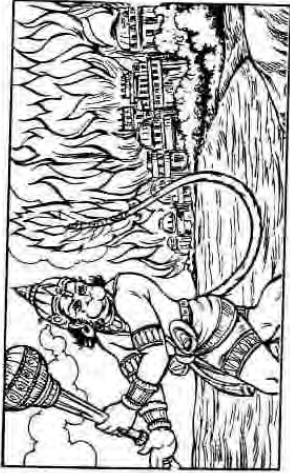
1. తా. జ్ఞానగుణ సాగరుడవైన ఓహనుమంతా! నీకు
జయమగుగాక! త్రిలోకష్టులను ప్రకాశింపజేయు ఓ కవీశా! నీకు
జయమగుగాక!
2. తా. రామదూతా! సాటిలేని బలమునకు అటవియైనవాడా!
అంజనేసుతా! పవన సుతుడను పెరుగలవాడా!
3. తా. మహావీరా! విక్రమస్వరూపా! పరిమళమువంటి శరీరము
కలవాడా! చెడ్డబుద్ధిని పోగొట్టవాడా! మంచిబుద్ధిగల వారికే
కోర్కెయివేవాడా!
4. తా. బంగారమువంటి శరదబ్బాయ గలవాడా! మంచి
వేషముతో నొప్పుడువాడా! చెవులకు కుండలములు ధరించినవాడా!
జాబ్బును ముడిపెట్టుకొనినవాడా!

5. హాథపత్ర బె ధ్వజా విరాజై
కాంధే. మూంజ జనెవూ ఛాజై
6. శంకరసువన కేసరీ నందన
చేజప్రతాప మహాజగవందన
7. విద్యావాస గుణీ అతి చాతుర
రామకాజ కరివేళ్ళ ఆతుర
8. ప్రభు స్థరిత్ర సునివేళ్ళ ఝసీయా
రామ లఖన నీతా మన బసీయా

5. తా. చేతిలో పత్రమును, ధ్వజమును గల్గి విరాజిల్లు వాడా!
స్వందమునందు ముంజను, జందెమును కల్గినవాడా!
6. తా. శంకరుని పుత్రుడా! (శివమీర్యమున బుట్టినవాడా) కేసరీ
(అంజనిభర్త) తనయా! గొప్పచేజ: ప్రతాపములు గలవాడా! నిమిష
జగములచే నమస్కరింపబడువాడా!
7. తా. విద్యాంసుడా కల్యాణగుణా! చతురత్వము కలవాడా!
రామకార్యమును నెరచేర్చుటకు ఆతురతపడువాడా!
8. తా. శ్రీరామప్రభు చరితములు విను రసీకుడా! నీతారామ
లక్ష్మణులను మనస్సున ధరించువాడా!

9. సూక్ష్మరూప ధరి నియమి దిభావా వికట రూప ధీరి అసురసంహారే
10. ఛీమరూప ధరి అసుర సంహారే రామచంద్ర కే కాజ స(వారే
11. లాయ సజీవన లఖన జియాయే శ్రీ రఘువీర హరఖి ఉర లాయే
12. రఘుపతి కీన్తి బహుత బడాయి కహా భరత సమ తుమ ప్రియభాయి

9. తా, సూక్ష్మరూపమును ధరించి నీతకు గానబడతవి, వికటరూపమును ధరించి రాక్షసుల చంపితివి
10. తా, భయంకర రూపమును ధరించి అనురులను సంహరించితివి. రామచంద్రుని కార్యమును నెరవేర్చితివి.
11. తా, సంచీవి తీసుకొనివచ్చి లక్ష్మణుని బ్రతికించితివి. దానికి శ్రీరాముడు సంతసించి నిన్ను హృదయమున హత్తుకొనెను.
12. తా, శ్రీరామచంద్రమూర్తి నిన్ను గొప్పగా పొగడి "సాదరా నీవు నాకు భరతునితో సమానమైనవాడ" వని పలికెను.

13. సహసవదన తుమ్మరో యశ గావై
అసకహి శ్రీపతి కరీర లగావై
14. ససకాదిక బ్రహ్మాది మునీశా
నారద శారద సహిత అహీశా
15. యమ కువేర దిగపాల జహవై
కవి కోవిద కహి సకే కహవై
16. తుమ ఉపకార సుగ్రీవ హి క్రిన్తా
రామ మిలాయ రాజపద దీన్తా

13. తా. పేయినోళ్ళ నీ యశమును గానము జేసి శ్రీరాముడు
నిన్ను భాగిలించుకొనెను.
14. 15 తా. ససకాది దేవర్షులు, బ్రహ్మాది దేవతలు,
మునీశ్వరులు, నారదుడు, సదస్వతీ ఆదితేమడు, యమకుబేరాది
దిక్పాలకులు, కవులు, పండితులు మొదలైనవారు నీ
యశోగానము నెంతని చేయగలుగుదురు!
16. తా. నీవు సుగ్రీవునకు ఉపకార మొనర్చితివి రామునితో
నాతనికే సఖ్యము కావించజేసి, రాజ్య సంపద నిష్పించితివి.

17. తుమ్మరొ మంత్ర విధిపణ మానా
లంకేశ్వర భయే నబ జగ జానా
18. యుగ సహస్ర యోజన పర భానూ
లీల్యో తాహ్ మధుర ఫలజానూ
19. ప్రభు ముద్రికా మేలిముఖ మాహీ
జలధి లాంఘి గయే అవరజ నాహీ
20. దుర్గమ కాజ జగతకే జేతే
సుగమ అనుగ్రహ తుమ్మరే తేతే

17. తా. నీ ఆలోచనలు విధిపణు డంగికరించియే లంకకు
రాజైన సంగతి లోకమంతకు తెలిసినదియే.
18. తా. రెండువేల ఆమడల దూరమున నున్న సూర్యుని
షుభుర ఫలముగా భావించి లీలగా గ్రహించితివి.
19. తా. శ్రీరామ ముద్రికను నోట సుంచుకొని సముద్రము
దాటితివనుటలో నాశ్చర్య మేమున్నది?
20. తా. జగమునందు కష్టమగు కార్యమేది కలదో అది నీ
అనుగ్రహము వలన సులభము కాగలదు.

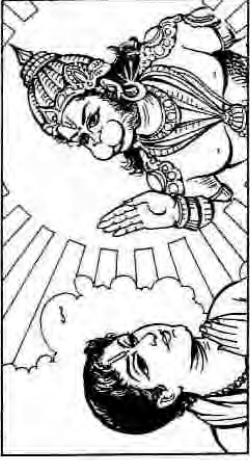
21. రామ దులారే తుమ రథవారే
హో తవ అజ్ఞా చిను సైతారే
22. సబ సుఖ లహై తుమ్హారీ శరనా
తుమ రక్షక కాహరాకో డరనా
23. అపన తేజ తుమ్హారో అపై
తీవ్ర లోక హంక తే కాంపై
24. భూత పితృవ నికట సహీ అనై
మహావీర జబ నామ సునావై

21. తా. నీవు రామ ద్వారమును గాచువాడవు నీ యాజ్ఞారేక
లోక దెప్పుడుకు వీలులేదు.
22. తా. నిన్ను శరణువేడిన నమస్త సుఖములున్నా,
లభించగలవు. నీవు రక్షకుడుగా నుండగా ఎవరికీ భయపడవలసిన
పనిలేదు.
23. తా. నీ తేజమును సంపాదించుకొనువాడవు నీవే. నీవు ఒక్క
కేక చేసినచో మూడు లోకములు ఒణికపోవును.
24. తా. మహావీరా ! నీ నామమును విన్నచో భూత ప్రేత
పితృసములు దగ్గరకు రాజాలవు.

25. నాపై దొంగ పోరై సబ పీరా
జవత నిరంతర హనుమత వీరా
26. సంకటసే హనుమాన భుడారై
మన క్రమ వచన ధ్యాన జో రోరై
27. సబ సర రామ తపస్వీ రాజా
తినకే కాజ సకల తుమ సాజా
28. ఔర మనోరథ జో కోయి లారై
కోణ అమిత జీవన ఫల పోరై

25. తా. నిరంతరము వీరహనుమానుని జపించినచో సమస్త
రోగములు, సమస్త పీడలు తొలగును.
26. తా. మనోవాక్యాయములచే నెవడు హనుమంతుని
ధ్యానించునో, వాని సతదు సమస్త సంకటముల నుండి బయట
పడవేయును.
27. తా. రాముడు రాజులందరకు మకుటము వంటివాడు.
తాపనులందరకు ప్రభువు. ఆయన కార్యము లన్నింటినీ నీవు
చక్కగా సవరించుదువు.
28. తా. ఎవరే యే మన్మోరథము కలిగియున్ననూ వారికి
జీవన ఫలిత మమితముగ లభించును.

29. చారోయుగ పరతాప తుమ్మరా
హై పరసిద్ధ జగత ఉజియారా
30. సాధు సంతకే తుమ రఖవారే
అసుర వికందన రామ దులారే
31. అష్టసిద్ధి నానిధి కే దాతా
అనవర దీప్త జానకీ మాతా
32. రామ రసాయన తుమ్మరే గోగో
సారర తుమ రఘుపతికే గోగో

29. తా. నీ ప్రతాపము నాలుగు యుగములలోను గల
దమట ప్రసిద్ధము. దానిచే జగత్తు ఛజ్జులమైనది.
30. తా. సాధు సజ్జనులను నీవు రక్షించుచుందువు.
అసురులను జంపి రామునకు ప్రయుడవైతివి.
31. తా. అష్టసిద్ధులను, నవనిధులను నొసంగు వాడవగుద
వను వరమును నీకు జానకీదేవి యొసంగెను.
32. తా. రామ రసాయనము నీయొద్ద గలదు. నీవు
రామచంద్రునకు శ్రద్ధాభుడవైన దాసుడవు.

33. తుమ్మరే భజని రామకోపాచై
జన్మ జన్మకే దుఃఖ చిసరాచై
34. అంతకాల రఘువతిపుర జాయీ
జహజన్మ హరిభక్త కహాయీ
35. ఔర దేవతా చిత్త న ధరయీ
హనుమత సేయి సర్వసుఖ కరయీ
36. సంకట కలై మిలై సబ పీరా
జో సుమిరై హనుమత బలవీరా

33. తా. నిన్ను ప్రార్థించిన శ్రీరాముడు సంతసించును.
జన్మాంతర దుఃఖములు నశించును.
34. తా. ఎచ్చట జన్మించిననూ హరి భక్తులని పిలువబడుచు
అంత్యకాలమున శ్రీరాముని పురమునకు చొప్పుదురు.
35. తా. ఇంకొకదేవతను చిత్తమున స్మరింపక హనుమంతుని
సేవించిన సర్వసుఖముల నాడొనగొర్రును.
36. తా. బలవీరుడు హనుమంతుని తలంచిన సంకటములు
తొలగును. పీడలు పోవును. కష్టములు నశించును. పి.
మంగళరూపా! వాయుపుత్రా! శ్రీ సీతారామ లక్ష్మణ సహతుడవై
సమస్త సేవలతో నీవు నా హృదయమున వసించుము.

37. జైజై హనుమాన గోసాయీ
కృపా కరే గురుదేవ కీ నాయా
38. జో శతవార పాత కర జోయా
చూటహి బంది మహాసుఖ హోయా
39. జో యహా పత్తె హనుమాన చాలీసా
హోయ సిద్ధి సాఫీ గోరీసా
40. తులసీదాస నదా హరిచరా
కీ జై నాథ హృదయ మహాదేరా॥

37. తా. హనుమత్రభువునకు జేవేలు, శ్రీ గురు దేవునివలె
కృప జూపుము.
38. తా. దీనిని నూరుసార్లు ఎవరు పఠనము చేయుదురో
వారికి బంధములు వీడి సుఖములు కలుగును.
39. తా. హనుమాన్ చాలీసా యను నీ స్తోత్రము నెవడు
పఠించెవరో వారికి పార్వతీ పరమేశ్వరుల సాక్షిగా సిద్ధి కలుగును.
40. తా. తులసీదాసు ఎల్లప్పుడూ హరిదాసే, ఓ నాథా! నీవు
నా హృదయములో నుండుము.

దోహ

పవనతనయ సంకట హరన
మంగళ మూరతి దూప
రామ లఖన సీతా సహిత
హృదయ బసహ సురభూప

-తులసీదాసు

హనుమాన్ చాలీసా సంపూర్ణము

హనుమాన్ జకి హారతి

ఆరతికి జై హనుమాన్ లలాకీ	
దుష్టదలన రఘునాథ కలాకీ	
జాకే బలసే గిరివర కాంపై	
రోగ దోష కాజే నికట న యూంపై	1
అంజని పుత్ర మహా బలదాయీ	
సంతనకే ప్రభు సదా సహాయీ	2
దే బీరా రఘునాథ పతాయే	
లంకా జారి రియానుధిలాయే	3
లంకా సోకాట్ సముద్ర-సీ భాయీ	
జాత పవనసుత భారన లాయీ	4
లంకా జారీ అసుర సంహారే	
రామజీ సియాకే కాజ సంవారే	5
లక్ష్మణ మూర్ఛిత వడే వకారే	
ఆని సజీవన ప్రాణ ఉబారే	6
పైరి పతాల తోరి జమకారే	
అహి రావణకీ భుజా ఉతారే	7
బాయే భుజా అసురదల మారే	
దహినే భుజా సంకటజనతారే	8
సుర నర ముని ఆరతి ఉతారే	
జైజైజై హనుమాన ఉచారే	9
కంచన ధార కపూర్ లోభాయీ	
ఆరతి కరత అంజనీ మాయీ	10
జో హనుమాన్ కి ఆరతి గావై	
బసి వైకుంఠ అమర్పద పావై	11

హనుమత్తత్వము

(శ్రీ ద్వారకా శరదా వీరాధీశులు)

శ్లో॥ ఉల్లంఘ్య సింధో స్ఫలిలం సలీలం
యః శోకవహ్నిం జనకాత్మజాయాః
అదాయ తేనైవ దదాహ లంకాం
సమామి తం ప్రాంజలి రాంజనేయం॥

మనసనాతన ధర్మమునందు అనేకములైన ఉపాస్య దేవతలున్నారు. స్మార్తౌపాసనయందు పంచదేవౌపాసన ప్రసిద్ధమైనది. కాని, ఈ ఉపాస్య దేవత లందరిలోను సాకార బ్రహ్మచర్యరూపాన్ని గురించి వివరించాలంటే హనుమంతుడు మాత్రమే అగ్రాసనా న్నలంకరించదగిన వాడు. సమ్యగ్బ్రహ్మచర్యపాలన, శత్రునిగ్రహము, కామవిజయం, కార్యసిద్ధి మున్నగు విషయములదృష్ట్యా రుద్రావతారమూర్తియగు హనుమంతుడు అత్యధిక ప్రసిద్ధిచెందెను. ఉపాసనావద్ధతిని గ్రహించాలంటే రామాయణాంతర్గత శ్రీ హనుమచ్ఛ్రిత్రావ లోకనము పరమావశ్యకము దాస్య భక్తికి హనుమంతుడు మాత్రమే ప్రముఖమైన ఉదాహరణ

శ్లో॥ శ్రీవిష్ణుః శ్రవణేపరీక్షి దభవద్వైయాసకిః కీర్తనే
ప్రహ్లాదఃస్మరణే తదంఘ్రిభజనేలక్ష్మీ పృథుఃపూజనే
అకూరత్యభివందనే కపిపతిర్దాస్యేత సఖ్యేఽర్జునః
సర్వస్యాత్మనివేదనేబలి రభూత్పుష్టాపితేషాంపరం॥

హనుమంతుడు తాను వానరుడై దాస్యభక్తిప్రభావముతో రామదాసుడై కూడ దేవత కాగలిగినాడు. ఇట్టి స్థితిని ఏ కపి

పొందలేకపోయాడు. హనుమంతుని ఆజన్మబ్రహ్మచర్య పాలనాధర్యము సర్వదా అద్వితీయమైనది. ఇట్టి శ్రేష్ఠాదాహరణ సృష్టియందు మరెందునూ కానరాదు. అష్టాంగ బ్రహ్మచర్యము విషయములో శాస్త్రవర్ణన లభిస్తుంది. కాని, యోగ వేదాంగాది స్వాధ్యాయము ద్వారా దివ్యజ్ఞానాభ్యాసాలుకూడ అవసరమై యున్నవి. జన్మాంతరీయస్థితి కూడ చూడబడుచున్నది. ఈ దృష్ట్యా సర్వస్వ సాధనాసంపన్నుడూ, రుద్రమూర్తీయగు హనుమంతుడు ఆజన్మబ్రహ్మచర్య పరిపాలన ద్వారా అపరిమిత శక్తిశాలియై శ్రీరామగాథను అమర మొనర్చినాడు.

అయిననూ హనుమదుపాసన ఉగ్రమని చెప్పబడు చున్నది. కావున, సాధకుడు తత్సంబంధమగు అభిచార (మారణ, మోహన) ఉపాసనలు చేయరాదు. ఆ మహనీయునకు సాదర ప్రణామము లందజేయుచు ముగించుచున్నాము.

శ్లో॥ మనోజవం మారుతతుల్య వేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం పరిష్కం
వాతాత్మజం వానరయూధ ముఖ్యం శ్రీరామదూతం శిరసా నమామి॥

శ్లో॥ బుద్ధిర్బలం యశోధైర్యం నిర్భయత్వ మరోగతా
సుదార్ద్యం వాక్పటుత్వం చ హనుమత్స్మరణా ద్భవేత్॥
(ఆనందరామాయణం)

భగవదవతారమూర్తియైన హనుమంతుని ఉపాసించుటకు కొన్ని సంప్రదాయ పద్ధతులున్నాయి. తదనుసారం శ్రద్ధాభక్తి విశ్వాసములతో ఆరాధింపగలిగినాడు. అష్టసిద్ధులతో బాటు ఆత్మోద్ధరణ కూడ జరుగుతుంది. శ్రీరామభక్త హనుమన్మందిరములు లేని గ్రామములు మన భారతదేశమునందు లేవనియే చెప్పాలి. అపార దయా సముద్రుడైన హనుమంతుని నమరించి, ఆరాధించి మీ రందరూ కృతకృత్యులగుదురుగాక! (శ్రీ శృంగేరి పీఠాధీశ్వరులు)

మహాబలశాలి హనుమంతుడు

(శ్రీ పూరీ గోవర్ధన పీఠాధీశ్వరులు)

అంజనీపుత్రుడు. పవనసుతుడు. రుద్రావతారమూర్తి. కేశరీ సందనుడు. సాధు శిరోమణి. కపి శిరోమణి. భక్త శిరోమణి. పాపనాశకరుడు అని అనేక నామములచే ప్రసిద్ధి చెందిన హనుమంతుని గూర్చి 'ఇందరికి ఇతడు ఎలా పుత్రుడు కాగలిగా'డనే సందేహం కలుగుతుంది. కాని, వాస్తవాన్ని విమర్శించి అర్థం చేసుకోగలిగినవాడు అన్నింటికీ చక్కని సమాధానము లభిస్తుంది. రుద్రావతారుడు కావడంచేత శంకర సందనుడైనాడు. 'ఆత్మావై జాయతే పుత్రః' అను శాస్త్ర వచనానుసారము వానర రాజగు కేశరీకి ఔరసపుత్రు డగుటచే 'కేశరీసందను' డనడం సుసంగతము. 'పుంజికష్టల' అనే అప్పురస శాపగ్రస్థయై కామరూపము గల దివ్యాత్మిదివ్య వస్త్రాభిభూషితయై పర్వతముమీద విహరించుచున్నది. వాయుదేవుడు ఆమెవైపు పురోగమించాడు. ఆమె వెంటనే 'పతివ్రతనగు నన్ను స్పృశించి తన సర్వనాశనాన్ని కోరు వాడెవడు?' అని గద్దిస్తూ పలికెను. అంతట సర్వప్రాణ స్వరూపుడగు వాయుదేవుడు బదులుగా " దేవీ అటువంటిదేమీ లేదు. అనంతకోటి బ్రహ్మాండనాయకుడు, అనాథనాథుడు, కరుణా వరుణాలయుడు, నిర్గుణనిరాకారుడూ అయిన భగవానుడు భూభార హరణార్థం మానవరూపమున అవతరింపనున్నాడు. ఆ పరమాత్మ సేవకై నేను నీ గర్భము నుండి పుత్రరూపమున అవతరించదలచాను. దయతో నన్ను క్షమింతువుగాక" అన్నాడు. అంతే, పవనసుత-అంజనీపుత్ర అను నామాలు హనుమంతుడికి విఖ్యాతమైనాయి.

ఈ విషయ సర్వస్వాన్నీ విశ్వసించలేనివారికి కూడ హనుమద్రూపమునందు అనన్య సామాన్యమైన వ్యక్తిత్వము గోచరమౌతుంది. పదునాలుగు లోకాలనూ జయించిన రావణునివంటి జగజ్జైట్టియొక్క నగరమందు ఏకాకిగా నిర్భయముగా ప్రవేశించి, వాని ఎదుట నిలచి, తన ప్రభువునకు జయజయరావములు

పలుకుతూ “రావణా! సావధానుడవై యుందువుగాక! నన్నెదుర్కొనవలయునని నీవుచేయు ప్రయత్నము నీ సర్వనాశనానికే దారితీస్తుంది. మహా బలపరాక్రమశాలురైన రామలక్ష్మణులకు నేను సేవకుడను. అజేయ బలపరాక్రమశాలీ, వానరరాజు అయిన సుగ్రీవుడు తన సేనా పరివారములతో వారిని సేవించుచున్నాడు. ఈ విశాల ప్రపంచమునందు ఎంతటి కఠినమైన కార్యమునైనా సాధించడమునందు ఈషణ్మాత్ర క్లేశాన్నీ పొందని శ్రీరామదూతను. మహేంద్రుని వజ్రాఘాతము కూడా నా దేహమును స్పృశించి వ్యర్థమైనది. ఈ ప్రపంచమంతా నా కెదురు నిలచిననూ దానిని నాశనముచేసి తీరుతాను. వాయునందనుడను కావడం వలన నేను కూడ అంతటి బలశాలిననియే తెలిసికొను” మనెను.

“వానరా! ఇది రావణుని లంక అనే విషయాన్ని విస్మరించి ప్రగల్భాలు పలుకుతున్నావ్వి. దేవ దానవ మానవులందరూ ఎవరి నామము విన్నంతమాత్రాన భయకంపితులగుదురో అట్టి రావణ చక్రవర్తిముందా నీ వాగాడంబరం?” అనగా “ఏకమాత్ర రావణుడొక లెక్కానాకు? వేలాది రావణులు కలసివచ్చినా నా ముందు నిలువ జాలరు” అని సమాధాన మిచ్చాడు హనుమ. “రావణునివద్ద అనేకమైన శస్త్రాస్త్రములున్నవి. “వాటిని వర్ణింపజాల”మని వారు పలుకగా, “మీ ఆయుధములన్నీ భూమియందే ఉంటాయి. నేను పర్వతాలతోనూ, మహావృక్షాలతోనూ ప్రహరణ నారంభించితే ఈ నృప్తియే తలక్రిందులైపోతుంది. మీరు చేయగలిగింది చేయండి. నేను ఇచ్చటకు వచ్చిన పనియగు జానకీ సందర్శనము గావించి, మీరు చూస్తుండగనే ఈ లంకను నాశనం చేసి మరలిపోతుంటే, మీరంతా చేతులు నలుపు, కుంటూ పశ్చాత్తాపము చెంది తీరుతారు” అని ప్రకటించడమే కాకుండా - మహా బలశాలి యగు హనుమంతుడు బుద్ధిబల, బాహుశక్తులతో తన ప్రతిజ్ఞ లన్నింటినీ పూర్తి చేశాడు. “సంకట సమయములందు ప్రతి వ్యక్తీయందును హనుమద్భావన, కార్యక్రమత్వములు జాగృతమగునుగాక!” అని, విమలాంబా చంద్రమౌళీశ్వరులను ప్రార్థించుచున్నాను.

పర్వమానకాలమందు హనుమదుపాసనావశ్యకత

(శ్రీ బదరీ పీఠాధీశ్వరులు)

నేటి భారతదేశంలో అర్థకామాలపై ధర్మశాసనం లేక పావడంచేత అమర్యావియై ఏషణులు పల్లవించి, పుష్పించి ఫలిస్తున్నాయి. బాల, వృద్ధ, స్త్రీ, పురుష భేదరహితముగా కామాచార, ఆభక్ష భక్షణాదిగాగల ప్రవృత్తులలో చిక్కుకుని విమోహితులై వ్యక్తి - సామాజిక - రాష్ట్ర - దేశాల విషయము లందు భ్రష్టులగుచున్నారు. ఒకవేళ ఎచ్చటనైనా న్యూనాధిక రూపమునందు ధార్మికత్వముగానీ, ఆధ్యాత్మ చింతన కానీ ఉంటే అక్కడకూడ వాటి ఆవరణలో దంభ, పాపండాది దుష్టవృత్తులు పనిచేయుచున్నవి. ఈ విషయ విమోహక దుస్థితిలో హనుమ దుపాసన పరమావశ్యకమైయున్నది. అతని చరిత్రవలన మనకు బ్రహ్మచర్యవ్రతపాలన, శీలరక్షణ, బలబుద్ధుల వికాసము, శ్రీరామునియందు అభిమాన రహితమైన దాస్యభావము మున్నగు మహత్తర గుణోపదేశములు లభించును.

“దేవోభూత్వా దేవంయజేత్” అనునది ఉపాసనా ముఖ్య సిద్ధాంతము. ఉప = సమీపము, ఆసన = ఉండుట (సమీప ముండుండుట) అని అర్థము. ఏ ఉపాసనద్వారా ఇష్టదేవతయందలి గుణరూపశక్తులందు సామీప్యసంబంధం ఏర్పడుతుందో, సాకారత్వ మేర్పడుతుందో, అదియే ఉపాసనా తాత్పర్యోద్దేశ్యమైయున్నది.

నేటి ఈ విషమస్థితిలో మానవమాత్రులకు విశేషించి బాలురకు, యువకులకు హనుమ దుపాసన అత్యంతా వశ్యకమైనది. బుద్ధి, వీర, బలాదులను ప్రసాదించి హనుమంతుడు తన భక్తులను సంరక్షిస్తూ ఉంటాడు. భూత ప్రేత రాక్షసాదులు ఆ మహాత్ముని నామోచ్చరణ

మాత్రముచేతనే పారిపోతాయి. స్మరణమాత్రముచేతనే అనేకరోగాలు శాంతిస్తాయి. మానసిక దౌర్బల్య సంఘర్షణలలో ఆ స్వామి సహకారం లభిస్తుంది. ఆయన సహకారము వలననే శ్రీ తులసీదాస మహాకవికి శ్రీరామదర్శన మహద్భాగ్యం లభించింది. నేడు కూడ చాలమంది భక్తులకు ఆ మహనీయుని అనుగ్రహప్రసాదం లభిస్తూనేయుంది. కావున, హనుమత్కృపను సంపాదించుట కొరకు శాస్త్రప్రతిపాదిత ఉపాసనా పద్ధతులు గలవు. వాటి ననుసరించి ఉపాసనలో సంలగ్నులు కాగలిగిన నాడు, అనేక లౌకికసిద్ధులు లభిస్తాయి. దేశ ఔన్నత్యానికి అనేక కార్యకలాపాలు కొనసాగుతున్నాయి. కాని ఆధ్యాత్మిక రంగంలో జరుగవలసినంత కృషి జరగడములేదు. / తత్ఫలితంగా భౌతికసమృద్ధి మానవునికి వరదానముగా కాక అధిశాపముగా నున్నది. ఇట్టిస్థితిలో దేశమునకు కావలసిన ఆదర్శము మనకు హనుమచ్ఛరిత్రయందు లభ్యమగుచున్నది. భగవత్తత్వ విజ్ఞానమునకు, భక్తిసేవలకు, హనుమంతుడు మనకు ఉజ్జ్వలమగు ఉదాహరణము. మహాత్తమ భావాలతో భగవదనురక్తి - సేవలకు, వ్యక్తిత్వ పూర్ణవికాసాలకు ఉదాహరణలు హనుమచ్ఛరిత్రయందే లభిస్తాయి.

హనుమంతుడు బాలబ్రహ్మచారి. ఆ మహనీయుని ధ్యానబ్రహ్మచర్యానుష్ఠానము వలన నిర్మలాంతఃకరణమునందు సమగ్రమగు భక్తికలుగుతుంది. హనుమచ్ఛరిత్రలో శక్తిసంచయ - సదుపయోగములు, భగవద్భక్తి, నిరహంకారము మున్నగునవి సంపూర్ణముగా యుండుటవలన అతనిని ఆరాధించడము వలన - ఆ సద్గుణములన్నీ సాధకులూ, భక్తులూ అయిన యువకులకూ, బాలురకూ కూడా లభించును.

నందా రక్షకుడు హనుమంతుడు

శ్లో॥ యదివా త్రిద శేశానాం న దృష్ట్యాస్కృత శ్రమః

బద్ధ్యా రాక్షసరాజా మానయిష్యామి రావణ॥

తా॥ “స్వర్గంలో కూడ సీతాదేవి లభించనిచో నేను త్రైలోక్యవిజేత అయిన రాక్షసరాజగు రావణాసురునే బంధించి తీసుకువస్తా” నని, శ్రీరామ భక్తుడగు హనుమంతుని సత్వోక్తి.

అందువలననే శ్రీరామచంద్రుడు హనుమంతుని యశస్సును గానం చేస్తూ-‘యుద్ధమందు మారుతి చూపిన పరాక్రమాన్ని యమేంద్రోపేంద్రకుబేరాది లోకపాలుర యందు కూడ జూడజాలము’ అనెను.

శ్లో॥ న కాలస్య న శక్రస్య న విష్ణో ర్విత్తవస్యచ

కర్మానితాని శ్రూయంతే యానియుద్ధే హనుమతః॥

హనుమంతునివలె పరాక్రమశాలియై నిష్కాముడైన వాడే ధర్మాన్ని రక్షించగలడు. సమర్పణ, త్యాగం, కర్తవ్య పూర్తియందు నిష్ఠలేనివాడు-సత్యమగు సేవకుడుగాగాని, ధర్మరక్షకుడుగా గానీ కాజాలడు. ఆసక్తిరహితమైన కర్మ సాధనను గీతాచార్యులు సిద్ధి సోపానముగ వ్యక్తపరచెను. హనుమంతునివంటి నిష్కామ పరాక్రమ వంతుడుగు సేవకుడు లేనిచో శ్రీరామచంద్రుని సత్పక్షమునకు విజయలక్ష్మి లభించి యుండెడిదికాదు. యుద్ధకాండమందు జాంబవంతుడు “హనుమంతుడు జీవించియున్నచో మనమందరము

లేకపోయిననూ శ్రీరామచంద్రునకు విజయము నిశ్చయముగ లభించి తీరుతుంది" అంటాడు. ఆ మాట వాస్తవమేగదా! సేవకునకు నిష్కామభావమే కాకుండా సత్య, బ్రహ్మ చర్యము లత్యంత ఆవశ్యకములై యున్నవి. శారీరక నవ్తధాతుసారమగు శుక్రనామకధాతువును సంరక్షించుటయే బ్రహ్మచర్యమునకు అర్థము. సత్యమనగా మనోవాక్కుర్మల ఏకత్వము. ఈరెండింటికినీ ఆదర్శమూర్తి హనుమంతుడు. అతని శరీరము అఖండ బ్రహ్మచర్యమునకు ప్రసిద్ధి నొందినది. ఆ ఈ కారణము వలననే ఆయన వజ్రాంగుడని పిలువబడ్డాడు. ఆయన బలపరాక్రమాలకు హద్దులు లేవు. సత్యమునకు హనుమచ్ఛరిత్ర అద్వితీయమైనది. వాక్కుచేత అతడు శ్రీరామచంద్రునకు వందన మందజేస్తూ అతనిని హృదయమందారాధిస్తున్నాడు కూడ.

శ్రీరామభక్తి, సద్గుణముల కారణంగానే హనుమంతుని స్మరణ మమోఘమై, ఫల ప్రదమైనది. లౌకికసమస్య లెదురైనపుడు కార్యసాధనకు భక్తులు శ్రీరామసమేతుడైన హనుమత్స్మరణ చేయవలెను. భక్తజనవశంకరుడగు హనుమంతుడు తన సేవకుని అభీష్టమును సర్వదా నెరవేర్చుటకు సంసిద్ధుడగు చుండును.

రామరహస్యోపనిషత్తునం దతడిలా అన్నాడు -

శ్లో॥ "లౌకికే సమనుప్రాప్తే మాం స్మరే ద్రామసేవకం"

శ్రీ రామనామ రసీకుడు హనుమంతుడు

హనుమంతుడు తన విశేషకాలాన్ని రామనామ సంకీర్తనయందే లగ్నం చేస్తాడు. నామసంకీర్తనమాత్రంచేతనే ప్రేమోన్మత్తు డౌతుంటాడు. అతని నేత్ర కమలాల నుండి ప్రేమాశ్రువులు జలజల రాలుతుంటాయి. సుదీప్త రూపంలో అతని శరీరము రోమాంచితమౌతుంది. శ్రీహనుమత్సంహితోక్త నిమ్మలిఖిత శ్లోకము లందు, హనుమంతుడు తన రసనేంద్రియమున కీ విధముగా ఆదేశించినాడు -

శ్లో॥ "హే జిహ్వే జానకీజానే రామం మాధుర్య మండితం
భజస్య సతతం ప్రేమ్నా చ ద్వాంధాసహితం స్యతం॥
జిహ్వే శ్రీరామ సంస్మరణే విలంబం కురుషేలాపేకథం
ప్రథాయాసాది తే కించి ద్వి నా శ్రీరామసుందరం॥

శ్లో॥ ఆసీనోవా శయనోవా త్విష్టన్యా యత్రకుత్రవా

శ్రీరామనామ సంస్మృత్య యాతితస్మరణం పదం 11

తా॥ ఓ రసనేంద్రియమా! నీవు శుభములు కోరుచున్న యెడల శ్రీ జానకీపతియొక్క మధురాతి మధుర శ్రీరామ నామమును సతతమును ప్రేమపురస్కరముగా స్మరించు చుండుము. ఓ రసనేంద్రియమా! రామనామోచ్ఛారణకై ఎందులకు ఆలసించు చున్నావు? మధుర మనోహర శ్రీరామ నామోచ్ఛారణ రహితముగ క్షణకాలముకూడ వ్యర్థము చేయరాదు. పరున్నా, నిలబడియున్నా, ఏ దశయందైనా శ్రీరామ నామస్మరణ చేయువాడు పరమపదాన్ని పొందుతాను.

శ్రీరామ నామమును హనుమంతుడు తన జీవన సర్వస్వముగ భావించాడు.

శ్లో॥ కేవలం రామనామైవ సదా మ జ్ఞీవనంమునే

సత్యం వదామి సర్వస్యం ఇదమేకం సదా మమ॥

“మునీ! ఏకమాత్రమైన శ్రీరామనామమే నా జీవనము. సదా శ్రీరామనామమే నాకు ఏకమాత్ర మైన సర్వస్వమై యున్నది”. హనుమంతుడు విశ్వననీయమగు తన హృదయమందు రామనామమునే పరమతత్వముగ స్వీకరించెను. ఇతరేతరములైన సాధనములు అతని దృష్టిలో అత్యల్పములు. ఆదినారాయణమందలి సేతుబంధన ప్రకరణమందు హనుమంతుడు నలనీలురకు శ్రీరామ నామము నుపదేశించుచు....

శ్లో॥ ఏకతః సకలామంత్రా ఏకతో జ్ఞానకోటయః
ఏకతో రామనామస్యా దదపిశ్యా న్నవైసమం
దేశకాల క్రియాజ్ఞానా దనపే క్త్యః స్యరూపతః
అనంతకోటిఫలదో రామమంత్రో జగత్పతేః॥

త్రాసుయందలి ఒక నిబ్బెయందు నమస్త మహా మంత్రములనూ, అనంతకోటి జ్ఞానధ్యానాది సాధనా ఫలములనూ వుంచి - రెండవదానియందు కేవల శ్రీరామ నామమును మాత్రముంచినచో అవన్నీ కలసియు దీనితో సరితూగవు. శ్రీరామ నామసాధనయందు దేశకాలాది పవిత్రతలు అనుష్ఠానాది క్రియలు, జ్ఞానాదులు అవసరములేదు. శ్రీరామనామ మంత్రోచ్ఛారణ మాత్రము చేతనే అనంతకోటి ఫలములు లభించును.

శ్రీరామనామ భజనమందలి విలక్షణమే మన 'తుమిరి పవనసుత పావననామ, అపనేబసకరి రాకేపు రామో'.

సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడూ సర్వేశ్వరుడూనై పరమ ప్రభువును కూడ స్వపశము చేసికొనగల శ్రీరామనామ కీర్తనతో సమమైన అన్యసాధన మరేమి గలదు?

స్నేహపూర్వకముగ శ్రీరామనామమును జపించువారి ఎడల హనుమంతుడు ప్రసన్నత గలిగియుండును. అట్టి వారికి తాను కల్పవృక్షమై సమస్త మనోరథములను సఫల మొనర్చును.

శ్లో॥ యే జపంతి సదాస్నేహో న్నామం మాంగల్య కారణం
 శ్రీమతో రామచంద్రస్య కృపాతో మమ స్వామినః
 తేషా మర్థే సదా విప్ర ప్రదాతాహం ప్రయత్నతః
 దదామి వాంఛితంనిత్యం సర్వదా సౌఖ్యముత్తమమ్॥

విప్రవర్యా! నా స్వామియు, దయాసాగరుడు, శ్రీమంతుడు నైన
 శ్రీరామచంద్రుని మంగళకర నామమును ఏమానవులు సదా
 ప్రేమపూర్వకముగ జపింతురో వారి సమస్తమైన కోరికలను నేను
 అనుక్షణము ప్రయత్నపూర్వకముగ నెరవేర్చుచు, ఉత్తమ సుఖములను
 ప్రసాదింతును.

ఈ రీతిగ హనుమంతుడు నామకీర్తనయందు సదా జాగరూకుడై
 యుండును. కీర్తన ప్రియులందరినీ సదా రక్షించుచు అతడు
 సహకరించుచుండును.

“హనుమచ్ఛరిత్రపై సింహావలోకనం”

ధర్మమే ప్రాణ స్వరూపంగా గల భారతావని యందు
 హనుమంతుని చిన్న లేక పెద్ద దేవాలయము గాని, మందిరముగాని,
 విగ్రహము గాని లేని నగరము కానీ, గ్రామముకానీ, జనపదముగానీ
 లేవు. వ్యాయామ కళాశాల యందు కూడ విగ్రహాలు లేనిచోట
 కనీసం హనుమంతుని మట్టిబొమ్మనైనా పెట్టుకొని పూజించుచున్నారు.
 తను మనః ప్రాణాలలో అననేల! వీర హనుమ త్రృభావములేని
 ప్రదేశము ఈ భారతావనియందే లేదని చెప్పవచ్చును. మనకు శక్తిని,
 భక్తిని, సమర్పణనూ, నిష్కపటసేవనూ, త్యాగ బలి దాస భావాదులను
 అతడు సదా ప్రసాదిస్తూనే యుంటాడు. పరమ ఆదర్శమూర్తి యగు
 పవన తనయుని గాధ జ్యోతిర్మయ స్తంభసదృశంగా మనకు
 కళ్యాణమార్గాన్ని, నిశ్చితమగు దిశను నిర్దేశిస్తాంటుంది. శ్రీ
 సీతారాముల అనన్యభక్తుడైన హనుమంతుడు అఖండ బ్రహ్మచర్య

వ్రత పాలకుడు, వీరత్వ, శూరత్వ, బుద్ధిత్వ, దక్షత్వాది సద్గుణములకు అతడు నిధి. వజ్రాంగుడు, అత్యంత శక్తిసంపన్నుడు, పరమ పరాక్రమధీశాలి, శాస్త్రపారంగత విద్వాంసుడు, పరమనీతిజ్ఞుడు, సరళస్వరూపుడు, జీవిత సర్వస్వాన్నీ రామాంకిత మొనర్చినవాడు. అతని రోమ రోమమును రామమయము. ఒకానొకసారి అతడు శ్రీరామునితో-

శ్లో॥ దేహదృష్ట్యాతు దాసోఽహం జీవదృష్ట్యా త్వదంశకః .
వస్తుతస్తు త్వమేవాహం ఇతి నిశ్చితమేః మతా॥

అనగా “ప్రభూ! దేహదృష్ట్యా దాసుడనగు నేను, జీవ రూపేణ మీ అంశను కాని, పరమార్థదృష్టితో చూడగా నేనూ మీరూ ఒకటేనని నా నిశ్చితాభిప్రాయము” అనినాడు.

హనుమంతుడు ప్రసన్నుడగుట ఆలస్యము గాదు. “రామ రామ సీతారామ” అని జపిస్తే చాలు. ఆ రామభక్తుడు ప్రసన్నుడౌతాడు. మానవుడెలాగైనా భగవదాస్మృతుడు కావాలనీ, జన్మ జరా మరణాదుల నుంచి ముక్తి నందాలనీ, దయామయుడైన ప్రభునివైపు పురోగమించాలనీ, స్వామికి సర్వస్వాన్నీ సమర్పించి తాను సునిశ్చిత మంగళ ప్రదముల నందాలని నిరంతరము ప్రయత్నించాలి. ఇందుకు కృపామయమూర్తి యైన శ్రీ హనుమంతుడు సదా ప్రయత్నిస్తాడు. ఏదో వంకతో ప్రేరణ, ప్రోత్సాహములను ప్రసాదిస్తాంటాడు. అతడు ప్రాణాధికంగా ప్రేమిస్తాంటాడు కూడ.

అమంగళముల నంతముచేసి సన్మంగళములను చేకూర్చునట్టి భక్తవరుడు హనుమంతుడు. భక్త శ్రేష్ఠుడు, భక్తజనరక్షకుడు అయిన పావని చరిత్ర పరమ పవిత్రమై, పరమమధురమై, పరమాదర్శము, అత్యద్భుతమునై యున్నది. పావని జనని పుణ్యశీలిని యగు

అంజనాదేవి, కాని రుద్రవీర్యసముద్భవునిగ, వాయుసుతునిగ, కేశరీ నందనునిగ ఆయనకు నామాంతరములు గలవు. అనగా శివ, వాయు, కేశరు లీతని జనకులు. ఈ విషయాలను స్పష్టికరించు గాథ లనేకములుగలవు. వివిధ పురాణ వర్ణిత, కల్పాంతర భేద గాథలను సమన్వయపరచుకొనగల సంప్రదాయ సిద్ధమైన ఆధ్యాత్మికదృష్టి, శ్రద్ధ, విశ్వాసము లత్యవసరములై యున్నవి. ఈ విషయ సర్వస్వముపై పురాణాలలో కూలంకషచర్చ జరిగియున్నది.

కిష్కింధాకాండలో శ్రీరామచంద్రుడు:-

**శ్లో॥ నాన్ ఋగ్వేదవినితస్య నాయజుర్వేద ధారిణః
నా సామవేద విదుషః శక్యమేవం ప్రభాషితుమ్॥**

(వాల్మీకి రామాయణం)

తా॥ ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదాధ్యయన రహితుడు ఈ రీతిని భాషింపజాలడు. (అనగా హనుమంతుడు సర్వవేద పారంగతుడని యర్థము.)

ఈ విధంగా కిష్కింధాకాండనుండి శ్రీరామ పట్టాభిషేక ఘట్ట పర్యంతము ప్రతీ ప్రకరణము నందు హనుమంతుడు ప్రధాన రూపమున విరాజిల్లినాడు. ఇతడు లేనిచో రామాయణము అసంపూర్ణముగనే యుంటుంది. ఇతనిని మనం రుద్రావతారునిగా భావించి "రుద్రమూర్తయే నమః" యని పూజిస్తూయున్నాము. ఈ మహాత్ముని స్మరణమాత్రమున బుద్ధిబలము, యశోధైర్యములు, ఆరోగ్య నిర్భయత్వములు, సుదృఢత్వ వాక్పటుత్వములూ కూడా లభిస్తాయి.

మన హనుమంతుడు

శ్లో॥ గోపురీకృత వారాశిం మశకీకృత రాక్షసం

రామాయణమహామాలారత్నం వందేఽనిలాత్మజం॥

ఈ పవిత్ర భారతదేశములో జన్మించిన ధర్మాభిమాను లందరూ రామాయణ గ్రంథాన్ని పారాయణ చేస్తూనే యుంటారు. సామాన్యులు కూడా ఆ గ్రంథ ప్రతిపాద్య నాయకుడైన మర్యాదా పురుషోత్తముడగు శ్రీరామచంద్రుని గాథను న్యూనాధిక రూపములో పఠించియో, ఆలకించియోయే యుంటారు. ఈ పవిత్ర గ్రంథము మనకు మార్గదర్శకమైనది. మన ఉత్తమ సంస్కారములన్నింటిమీద రామాయణ ప్రభావము ఉంది.

తల్లులు మన బాల్యమునందే రామాయణ గాథను మనకు వినిపించేవారు. భజన సంఘాలవారు రామ భజనలను చేస్తూ భక్తజనావళిని ఆనందసాగరమున ముంచెత్తెడివారు. పౌరాణికులు శ్రీరామగాథను పఠించి మనకు వినిపించెడివారు. ఒక్క రామాయణ మహాకావ్యమునందే మాతాపితరుల, సతీపతుల, పితాపుత్రుల, సహోదరీ బాంధవుల, రాజు ప్రజల, ప్రభు సేవకుల పరస్పరకర్తవ్యాన్ని గురించి నేర్చుకోవలసినవి ఎన్నో ఉన్నాయి. రామాయణ గ్రంథ ప్రధాన నాయకుడు శ్రీరామ చంద్రుడే అయినా, అందులో కీర్తింధాకాండ నుండి శ్రీహనుమంతుని మహోన్నత గుణగణాలు మనకు విశేషంగా లభిస్తాయి.

మ॥ తపనాకార ఘనద్యుతీ! నగధృతీ! దైతేయ కాలాకృతీ!

జపహామాదికృతీ! బృహస్పతిమతీ! సంతుష్ట సీతాపతీ!

కపిరాజాప్తమతీ! మహాగుణతతీ! కాకుత్స్థ సేవారతీ!

విపులానందయతీ! ప్రభంజనగతీ! - విశ్వేన్నతీ! మారుతీ!

(శ్రీ కొద్దిలపూడి కొదండరామకవి)

సుందరకాండ సారం

గ్రంథకర్త నామాది వివరణలు

మూలం : పరమపూజ్య
శ్రీశ్రీశ్రీ మొరార్జీ బాపూజీ మహారాజ్
సద్విచార్ పరివార్
అహమ్మదాబాద్ (గుజరాత్)

అనువాదకులు : శ్రీ పురాణపండ రాధాకృష్ణమూర్తి

తులసీదాస మహాకవి పరమోత్మ ప్రార్థనతో సుందరకాండ రచనకు శ్రీకారం చుడతాడు. ప్రథమ మంత్రంలో ప్రభువుయొక్క నిర్వాణ ప్రద శాంతి ప్రద శాశ్వతరూప వందనం జరిగింది. ద్వితీయ మంత్రంలో గోస్వామి ప్రభువు నిలా యాచిస్తాడు.

శ్లో॥ నాన్యస్సహ రఘుపతే హృదయేఽస్మదీయే
సత్యం వదామి చ భవా నఖిలాంతరాత్మా
భక్తిం ప్రయచ్ఛ రఘుపుంగవ నిర్భరాం మే
కామాది దోషరహితం కురు మానసం చ॥

ఈ శ్లోక భావం అత్యంత సుందరమైనది.

“ప్రభూ! నువ్వు అఖిల బ్రహ్మాండాలకూ అంతరాత్మవు. సర్వుల హృదయభావాలనూ నువ్వెరుగుదువు. హేరఘు పుంగవా! నాకు నీ దృఢ భక్తిని ప్రదానం చెయ్యి. నా అంతరంగం నుండి కామాది వికారాలను దూరం చెయ్యి.”

తృతీయ శ్లోకంలో హనుమ ద్వందనం జరిగింది. గోస్వామి హనుమంతుని సద్గుణాలను స్మరించనారంభిస్తాడు. మారుత అనంత గుణాఢ్యుడని ఆయనకు తెలుసు. కనుకనే “సకలగుణ నిధానం” అని వందనం సంపూర్ణం చేసి సుందర కాండ కథను ఆరంభిస్తాడు.

‘జామ్యవంతకే వచన సుహా ఏ! సుని హనుమంత హృదయ అతిభా ఏ! తబలగిమోహిపరిభేహు తుదుభాయీ! సహదుఃఖ కందమూలఫల బాహు’

జాంబవంతుని సుందరకథనం హనుమంతునికి విశేషంగా నచ్చుతుంది. అతడు తోటి వానరులతోటి అంటాడు “సోదరులారా! నేను సీతామాతను అన్వేషించ వెళుతున్నాను. నేను మరలి వచ్చేవరకూ మీరు కందమూలాలను భక్షిస్తూనాకై ప్రతీక్షిస్తూ ఉండండి” నేను అవశ్యం మరలి వస్తానని మీకు విశ్వాసపూర్వకంగా చెబుతున్నాను. మరలి వచ్చే కాలపరిమితిని గురించి నేనిప్పుడు చెప్పలేకపోతున్నాను. కాని ఒక విషయం మాత్రం నిశ్చయం. ప్రభువులు నాకు అప్పగించిన పనిని మాత్రం నేను పూర్తి చేసుకొనియే వస్తాను.”

తన అనుచర సహచరవర్గంతో తాను తప్పక మరలి వస్తానని హనుమంతుడు ఎందుకు చెప్పాడన్న ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది. మరలి వచ్చే అవధి నిశ్చయం కాకుంటే సర్వులనూ శ్రీరామ సన్నిధికే పంపి ఉండేవాడు. సాగరాన్నే లంఘించలేని వారు లంకలో తనకేమైనా ఆపదవస్తే ఎట్టి సహకారాన్నీ అందించలేరని కూడా అతనికి తెలుసు. అయినా తన సహచరులందర్నీ అతడు తన రాకకై నిరీక్షించమనియే చెబుతాడు.

ఈ యోచనలో హనుమంతునికి ఓ దృఢమైన అభిప్రాయం ఉంది. పరోపకారంలో, లేదా, భగవత్కార్యంలో సర్వులూ ఈ దృష్టినే కలిగి ఉండాలి.

సర్వులనూ పంపివేసి, ఆపై స్వయంగా కార్యసిద్ధి సందేశంతో హనుమంతు డొక్కడే పురోగమించి ఉంటే శ్రేయస్సుఏకమాత్రుడైన హనుమంతునకు మాత్రమే దక్కుతుంది. కాని, భగవత్కార్య సంపాదనా యశస్సును ఆ మహాత్ముడు సర్వులకూ అందించా లనుకున్నాడు. అందుకే అతడు వారితో మీరు సాగరతీరాన్ని విడనాడి నేను మరలి వచ్చే వరకూ ఎక్కడకూ పోవద్దని కూడ చెప్పాడు. “రామకార్యాన్ని సాధించుకుని నేను మరలి వచ్చిన తరువాతనే మనమందరం కలిసి ప్రభు సన్నిధికి వెడదాము” అన్నాడు. తద్వారా కార్యసాధన వల్ల లభించిన ప్రశంసలు సర్వవిధాలా తన సమాజాని కంతకూ లభిస్తాయి కదా!

కీర్తి ప్రాప్తిలో సర్వులూ భాగస్వాములై ఉండాలన్నది హనుమంతుని దృష్టి. సత్కార్యంలో సర్వులనూ పాల్గొన జెయ్యాలి.

సాగరతీరంలో ఓ పర్వతం ఉంది. ఒక్క గెంతు గెంతి మారుతి దాని పైకి ఎక్కాడు. రామకార్య సంబంధితమైన సంపూర్ణ యాత్రలో అతడుమూడు పర్వతాలను అధిరోహించాడు. ప్రథమ పర్వతం ఎక్కి దాహంగా ఉన్న వానరులకు అతడు సరోవరాన్ని గురించి చెప్పాడు. ద్వితీయ పర్వతం ఎక్కి సాగరోల్లంఘన చేసాడు. తృతీయ పర్వతం లంకలో ఉంది.

పర్వతత్రయాన్ని అధిరోహించడమంటే సాధకుడు పరమాత్మ సంధానంలో మనసా, వాచా, కర్మణా-చాంచల్య కంపనాలు రానట్టి దృఢమైన భూమికపై స్థిరుడై ఉండడం.

గోస్వామి భావనానుసారం పర్వతం - ధైర్య అచలతా సర్వస్వప్రతీక. భగవత్కార్యానికి ధైర్య, స్థైర్య, అచలతత్వాలు లేకుంటే అదీ నెరవేరదు.

లంకా ప్రయాణవేళలో మారుతి సహచరులతో అంటాడు. "సాధరులారా! నేను బయలు దేరుతున్నాను నన్ను ఆశీర్వదించండి".

భగవత్కార్య సిద్ధికి సాధకుడు నిరహంకారి కావడము అత్యంతావశ్యకమైనది. సత్కార్యం చేసినా మౌనంగా ఉండగల్గడం అత్యంతావశ్యకమైనది.

సీతాన్వేషణార్థం బయలుదేరిన వానర భల్లూక దళాలలో భగవత్కార్యాన్ని నెరవేర్చగల శక్తిశాలి హనుమంతుడు మాత్రమే. అయినా అతడు నిరహంకారిగా, మౌనిగా ఉండిపోయాడు. పవనాత్మజుడు సర్వులకూ వినయంగా ప్రణమిల్లాడు. భక్తివర్ధిల్లడంతో సర్వులకూ ప్రణమిల్లాలన్నభావం జాగృతమౌతుంది. అహంకారభావమే శిరస్సుపై తాండవ మాడుతుంటే శిరస్సు ఒంగదు. నెత్తిమీద బరువు శిరస్సును అవనతం చేయడంలో ఆటంకాన్ని కలుగజేస్తుంది. జ్ఞాన, అహంకార భావాలనూ, పుస్తకజ్ఞాన - భారాలనూ మోసేవాడు నమస్కరించజాలడు. యధార్థ జ్ఞానం కలిగిన మీదటనే అహంకారం నశిస్తుంది.

హనుమంతునిలో 'నమత్వం' అనే ఈ మహత్తర గుణాన్ని ఇక్కడ తిలకిద్దాము.

శ్రీయాంసి బహువిఘ్నాని

పదే పదే రఘురాముని శ్రీచరణారవిందాలను స్మరించి మారుతి పైకి ఎగిరాడు. అతడు ఆకాశమార్గంలో ఎగురు తున్నాడు.

సాగరదేవుని హృదయం హర్షోల్లసితమై “నేడు నాజన్మ ధన్యమైనది. నన్ను లంఘించుచున్నది. ఓ రామభక్తుడు కదా! ఇది నాకు మహద్భుష్టమే!” సాగరగర్భంలో మైనాక నామకపర్వతరాజు ఉంటున్నాడు. అతనికి రెక్కలున్నాయి. పురాణాలను అనుసరించి ఆదికాలంలో పర్వతాలన్నిటికీ రెక్కలుండేవి అపర్వతాలు ఎగిరి అహంకారవశాన యోచించకుండ ఎక్కడ పడితే అక్కడ వ్రాలుతుండేవి. దానివల్ల గ్రామాలకు గ్రామాలు అణగి పోయేవి. కనుక, లోకకళ్యాణార్థం మహేంద్రుడు వజ్రాయుధంతో వాటి రెక్కలను నరికేసాడు. కానీ, మైనాకునకు మాత్రం సాగరగర్భంలో ఆశ్రయం లభించడంవల్ల, అతడు సురక్షితముగా ఉండిపోయాడు.

నిజాశ్రితుడైన మైనాకునితో సాగరుడు “మైనాకా! నువ్వు పైకిలేచి భగవద్భక్తుడైన హనుమంతునకు విశ్రాంతిని ప్రసాదించు” అన్నాడు. మైనాకుని శిఖరాలు స్వర్ణమయాలు, సాగరతలంనుండి అతడు బయటకు లేచాడు. చేతులు జోడించి అతడు మారుతిని ప్రార్థిస్తూ “హనుమా! నా ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించు. కొంతసేపైనా నాపై విశ్రమించు. మార్గం సుదీర్ఘంగా ఉందికదా!” అంటాడు.

ఈ ప్రసంగంలో తులసీదాసభక్తుని భావాన్ని గ్రహించండి. జీవితంలో భగవత్ప్రాప్తికై యాత్ర కొనసాగేవేళలో స్వర్ణశిఖర సదృశమైన అనేక విశ్రమస్థలాలు వస్తాయి. వైభవలోభాలు ఆకర్షిస్తాయి. సుఖ సాధనల బాహుళ్యం ఎదురుగావచ్చి ఆహ్వానిస్తుంది. సంపత్తుల ఆధిక్యత విపత్తి అనీ, సుఖాధిక్యత దుఃఖమనీ గోస్వామి అంటాడు.

హనుమంతుడు అత్యంత సావధానంగా ఉన్నాడు. అతడు యోచించి “స్వర్ణం మానవునికి విశ్రాంతి నివ్వదు. కాని దానిని తిరస్కరించనూరాదు” అనుకుంటూ, మైనాకశిఖరాలను మాత్రం స్పృశించి అతనికి కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తూ “మైనాకా రామకాజకీవా బినుమోహికహా విశ్రామ్” అంటాడు.

యాత్ర సాగుతున్నది. దేవతలు హనుమంతుని బుద్ధిబలాన్ని తెలుసుకోదలచి - నాగమాత అయిన సురసను పిలిచి “అమ్మా! మారుతి మార్గానికి విఘ్నాన్ని కలిగించి, నువ్వు అతని బుద్ధి బలాన్ని పరీక్షించు” అని కోరాడు.

ఆకాశమార్గంనుండి సురస హనుమంతుని యాత్రా మార్గానికి అవరోధంగావచ్చి “నేడు దేవతలు నిన్ను నాకు అహరంగా సమర్పించారు. నేను నిన్ను భక్తిస్తాను” అంటుంది.

హనుమంతుడు చేతులు జోడించి “మాతా! నన్ను భక్షించడం వల్ల నీ ఆకలి తీరుతుందీ అంటే అలాగేకానీ. కాని నా ప్రార్థన ఒకటి ఆలకించు. నేను శ్రీరామకార్యార్థినై యాత్ర చేయుచున్నాను. శ్రీరామసందేశాన్ని జానకీదేవికీ, ఆ దేవి సందేశాన్ని రామచంద్రులకూ విన్నవించిన పిదప నేను నీ దగ్గరకు వస్తాను. ఆపై నీ ఆకలిని తీర్చుకొందువు గానీ, ప్రస్తుతం నా పురోగమనానికి విఘ్నం కలిగించకు” అన్నాడు.

సురస “నేను నాగమాతను. ఆకలివేసిన క్షణంలో నేను నా గ్రుడ్లనైనా సరే భక్షించివేస్తాను. అట్టిదశలో నిన్ను విడిచి పెడతానా? పైగా నువ్వు మరలి వస్తావనడానికి నమ్మకమేమిటి? ఇప్పుడే నేను నిన్ను మింగివేస్తాను” అన్నది.

హనుమంతుడు “మరలివస్తానని నేను వాగ్దానం చేస్తున్నాను. నువ్వు స్త్రీవి. నేను ఓ నారీమణిని ఉద్ధరించే కార్యంలో నిమగ్నుడనై

చెడుతున్నాను సీతాదేవి రావణుని బందీలో ఉంది. పరాధీనురాలైన ఆ నారీమణి సందేశాన్ని నేను శ్రీరామచంద్రులకు అందజెయ్యాలి, నువ్వు సహకరించవలసిందే" అని సామంగా చెప్పాడు.

సురస అంగీకరించకపోవడంతో - ఆమెను తనను మ్రింగడానికి రమ్మంటాడు.

సురస యోజన విశాలంగా తన నోటిని తెరుస్తుంది. మనసా రామచంద్రుని స్మరించి మారుతి తన శరీరాన్ని రెండు యోజనాలు పెంచుతాడు. సురస నాలుగు యోజనాలు తన వదనాన్ని విస్తృతం చేస్తుంది. హనుమంతుడు ఎనిమిది యోజనాల శరీరాన్ని ధరిస్తాడు చివరకు "సత జ్ఞాన తేహి ఆననకీపహా అతిలఘురూపమ పవనసుత లీన్వా" సురస శతయోజన వైశాల్యంతో తన నోటిని విస్తరింపజేయగా మారుతి అతి సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి యుక్తిగా కార్యాన్ని సాధించదలచి సురసనోట ప్రవేశించి, ఆమె నోటిని మూసుకునే లోపల బయటకు వచ్చేస్తాడు. "అమ్మా! నువ్వు నన్ను భక్షించాలికదా! నేను నీనోట ప్రవేశించి బయటకు వచ్చేసాను, నువ్వు నన్ను భక్షించినట్లే అయినది. ఇక నువ్వు నాకు మార్గాన్ని ప్రసాదించు" అనగా, హనుమంతుని బుద్ధిబలానికి అత్యంత ప్రసన్నురాలైన సురస అతణ్ణి ఆశీర్వదిస్తూ - "హనుమా! ఆవశ్యం నీ శ్రీరామకార్యం సిద్ధిస్తుంది" అని ఆశీర్వదించింది. సురస వెళ్ళగానే మారుతి పురోగమించాడు.

సురసను శిక్షించగల శక్తిసంపన్నుడైనా కూడా హనుమంతుడు ఆమెకు ఎందుకు నమస్కరించా డన్న ప్రశ్న వస్తుంది.

దైవకార్యాన్ని సాధించడానికి పురోగమించనున్నవాని సమక్షంలో దర్పపూర్ణమైన వ్యక్తిత్వం ఏదైనా ఎదురైతే సాధకుడు దానిని ఎదుర్కొనడానికి ప్రయత్నించరాదు. దానికి విపరీతంగా తన గరిమను వర్ధిల్లజెయ్యాలి. తద్వారా ప్రతిద్వంద్వి స్వయముగా లొంగిపోతాడు.

తల వంచేస్తాడు. రెండవ విషయం-విపరీతంగా వర్ధిల్లితే అనంతర కాలంలో అది తగ్గడం చాలా కష్టమవుతుంది. భక్తిమార్గంలో అధికారదర్శాన్ని జీర్ణం చేసుకుంటూ వినయంగా వినమ్రంగా కార్యాన్ని సాధించ ప్రయత్నించినవాడు తప్పనిసరిగా సఫలత్వాన్ని పొందుతాడు. భగవత్కార్యయాత్రలో స్పర్థ కలిగి ఉండడమే ప్రథమ విఘ్నమౌతుంది. భక్తితో ప్రతిద్వంద్వత్వవృత్తి లేనివానికి శత్రువులు కూడ తలలు వంచేస్తారు. అంతేకాదు శుభకామనలను వ్యక్తంచేస్తారు. అతని మార్గంలో వచ్చే అవరోధాలుగూడ ఆశీర్వాదాలుగా మారతాయి. స్పర్థను నివారించి మారుతి తనను సంఘర్షణ నుండి రక్షించుకున్నాడు. సురసారూపమైన అవరోధం నుండి ఆశీర్వాదం పొందాడు.

మహాత్ములు సురసను వాసనలకు ప్రతీకగా భావిస్తారు. వాసనలు సర్వదా అధికాధికంగా ముఖాన్నీ నోటనీ వ్యావృతం చేస్తూంటాయి. వాసనలకు ఎన్నడూ తృప్తి అనేది కలుగదు. వాసనల నుండి విశ్వంలో ఏమూలాకూడా రక్షణ పొందలేరు.

యావత్ సాగరం మీదా సురస వ్యాపించిపోయింది. భావ మేమంటే సంసార సాగరం వాసనావృతమై ఉంది. అందుకే దాని బారినుండి ఎవరూ తప్పించుకోజాలరు.

“కంటకాన్ని కంటకంతోనే తొలగించుకోవాలి. సాంసారిక వాసనలన్నిటినీ జయించడానికి భగవద్భావాలను జాగృతం చేసుకోవా” లంటాడు తులసీదాసు.

సురసను తిరస్కరించి మారుతి పురోగమిస్తాడు. కానీ అతని గమనం అకస్మాత్తుగా ఆగిపోతుంటే తన ఛాయను ఎవరో బంధిస్తూన్నట్లు అతనికి అనుభవం కలిగింది. నాలుగుదిక్కులూ చూచినా అతనికెవరూ కనబడలేదు. క్రిందకు చూడగా సాగరగర్భంలో కూర్చుని ఓ రాక్షసి తన ఛాయను స్తంభింపజేస్తున్నది. ఆ రాక్షసి పేరు సింహిక.

భక్తిమార్గంలో ప్రథమ విఘ్నం పైనుండి వచ్చింది. రెండవ విఘ్నం సాగర గర్భంనుండి వచ్చింది. ఇది దాని ప్రథమ విచిత్రత. రెండవ విచిత్ర మేమంటే అది జలజంతువులను విడనాడి ఆకాశ జీవులను ఆకర్షించి భక్తించి వేస్తున్నది.

పరమాత్మ ప్రాప్తిమార్గంలో ఈర్ష్య కలిగి ఉండడం అత్యంత బాధాకర విషయమే. దీనిపట్ల సాధకుడు పూర్ణసావధానుడై చరించాలి.

సాగరంలో సింహిక ఉండడమంటే మానవహృదయం సాగర సదృశ విశాలమైనదైతే అందులో ఎక్కడో అక్కడ ఈర్ష్యాబీజం ఉంటుంది. సింహిక జలచరాలను భక్తించదు. ఈర్ష్యాస్వభావం అంతే. అది తనతో సమానులను వేధించదు. తనకన్న ఉన్నతులైనవారిని సర్వదా క్రిందకు పడగొట్టాలని ప్రయత్నం చేస్తుంది.

మానవుడు ఎవరిమీదనైనా ప్రత్యక్షంగా దెబ్బకొట్ట లేకపోతే అతడు వాని ఛాయను పట్టుకుంటాడు. ఛాయ నల్లగా యుంటుంది. భావ మేమంటే ఈర్ష్యాగ్రస్తుడైనవాడు పరుల శిలోజ్ఞుల చరిత్రను దర్శింపజాలక వాని ధూమాల పక్షాన్ని పట్టుకుంటాడు.

హనుమంతునికి ఛాయా శ్యామలత్వంలో కూడ కళంకమన్నది ఏదీలేదు. ఆ శ్యామలత్వం అతని రోమరోమాలలోనూ వ్యాపించియున్న శ్రీరామచంద్రుని శ్యామవర్ణ స్వరూపమే.

సింహిక మారుతి ఛాయను స్తంభింపజేయడంతో అతడు ముష్టి ప్రహారం చేసి పురోగమించాడు.

భగవద్భాత్రా మార్గంలో వాసన, ఈర్ష్యా రూపములైన విఘ్నాలను రెండింటినీ అధిగమించి మారుతి లంకానగరం చేరాడు. తీరంలోయున్న పర్వతాన్ని అధిగమించి లంకానగరాన్ని దర్శించ సాగాడు. సువర్ణనిర్మితమైన కోటను చూసాడు. అతడెన్నడూ రావణుని చూడలేదు. అయినా అతడు మనసా రావణుని ప్రశంసించాడు.

కారణం? అతడు పాషాణలోహ నిర్మితమైన కోటనుగాక, సువర్ణ నిర్మితమైన కోటనే ఏర్పాటు చేసాడు.

తులసీదర్శనంలో - బంగారుకోట మోహానికి ప్రతీకయే. ప్రపంచంలో మహామహాత్మాగులనుకున్నవారు కూడా మోహముక్తులు కాలేదు. మోహగ్రంథి విచ్ఛేదం కానంతవరకు భక్తిసన్నిధికి చేరడం కష్టతరమే.

లంకలో అరామాలూ, ఉపవనాలూ, వాటికలూ ఉన్నాయి. మునులను సహితం మోహింపజేసే సుందరాంగనలు నివసిస్తున్నారు. మదిరాపాన, మాంసభక్షణలు అక్కడ విశేషంగా కొనసాగుతున్నాయి. ఆ భోగనగరంలోని రమణీయ భీభత్స దృశ్యాలను హనుమంతుడు తిలకించాడు.

లంకానగరం యొక్క కోట నలువైపులనుండి రక్షకభటులచే అవరించబడి సురక్షితంగా ఉంది. అయోధ్యలో కాపలావాళ్ళులేరు. అయోధ్యలో మహాత్వం స్వర్ణానికికాదు సమర్పణకుంది. ఏ సంపదలో సమర్పణ భావం లేకుండా అపహరణభావం ఉంటుందో అక్కడ కాపలాదారుల అవసరం ఉంటుంది. త్యాగమూ, సమర్పణా ఉన్న సంపదకు కాపలాదారుల అవసరం ఉండదు.

రావణుని భావసర్వస్వం అపహరణకు సంబంధించినదే. స్వర్ణలంకకు ప్రభువే అయినా అతడు తులం బంగారమైనా దానం చేయలేదు. ఈ విషయమై రామాయణంలో ఎక్కడా ఉల్లేఖించబడలేదు.

నలువైపులా ఉన్న రక్షకభటులను తిలకించి, మారుతి రాత్రివేళ లంకలో ప్రవేశించా లనుకున్నాడు. కారణం? మానవమాత్రుని యదార్థ స్వరూపం రాత్రివేళలోనే స్పష్టమౌతుంది. పగటివేళ మానవుడు కృత్రిమ వ్యవహార కపట రూపాదులతో తన చరిత్రను కప్పిపుచ్చుకుంటాడు.

హనుమంతుడు లంకయొక్క వాస్తవిక రూపాన్ని దర్శించదలచాడు. అందులకే అతడు తత్కార్యార్థం రాత్రిసమయాన్ని ఎన్నుకున్నాడు.

రెండవ విచిత్రం హనుమంతుడు అత్యంత సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించడంలోని ఆంతర్యం. మానవుడు ఓసారి ఉన్నతస్థానాన్ని పొందిన తరువాత ఒంగడం అతని స్వభావానికి వ్యతిరేకమైనది. భక్తిభావం విశేషంగా గలవారే, మహాత్ముల కృపకు పాత్రులు కాగలిగినవారే లఘుత్వాన్ని స్వీకరించ గలుగుతారు. భగవత్కార్య సాధకులైనవారి జీవితాలలో ప్రభుచరణాలయందు అవశ్యభావం ఉండడం అత్యంత వశ్యకమని గ్రహించాలి.

తెరచిన పుస్తక సదృశముగా ఉన్నవారికి కాపలా అవసరంలేదు రహస్యమున్నచోటనే రక్షణార్థం కాపలాదారులు కావాలి. భేదదృష్టి ఉన్నవాడు కనుక రావణుని జీవితానికి ఆవరణ, రక్షణలు కావాలి.

మారుతి సూక్ష్మరూపాన్నే ధరించినా రావణుని సంరక్షావ్యవస్థలో బంధింపబడ్డాడు. లంకిణీ హనుమంతునితో అంటుంది -

“జానేహి నహి మరము సత మోరా! మోర ఆహార జహాలగిచోరా?”

“అరే మూర్ఖడా! నువ్వు నన్ను గుర్తించడంలేదా? లంకాచోరుడా! నాకు ఆహారం కారా” అనడంతో కుపితుడైన హనుమంతుడు -

“మురికా ఏక మహాకపి హనీ, రుధిర బమత దరనీరన మానీ”.

“లంకిణీ! నువ్వు నన్ను-దొంగ-అంటావా? కానీ, రావణుని మించిన దొంగ విశ్వంలో మరియొకడు లేడు. నీ రక్షణలోయున్న అతడు సీతాదేవిని అపహరించాడు. నీలో భేదబుద్ధి వుంది.” భేదబుద్ధిని అభేదబుద్ధిగా మార్చాలనియే హనుమంతుడు లంకిణీ మస్తకంమీద కొట్టాడు. ఆ దెబ్బకు అది రక్తం కక్కుకుంటూ నేలకూలింది.

భగవత్కార్యంలో తృతీయ విఘ్నం భేదబుద్ధియే.

లంకిణీ అంటుంది “మారుతీ! నువ్వు రామదూతవు. బ్రహ్మ

దేవుడు రావణునకు వరాలిచ్చి మరలే సమయంలో మార్గంలో నేను ఆయనను కలిసాను - రావణునికి మృత్యువు ఎప్పుడు వస్తుంది? - అని, నే నాయనను అడుగగా - ఓ వానరుని ముష్టి ప్రహారంచే నేను వ్యాకుల నైన కొద్ది కాలానికే రాక్షస కులమంతా నశిస్తుం దని ఆయన చెప్పాడు.

అంజనేయా! రాక్షసుల వినాశకాలం సమీపించినదని నాకు అవగతమౌతున్నది. ఆ కార్యాన్ని నాతోటే నువ్వు ఆరంభించావు. నీ దర్శనం కలగడంవల్ల నేను భాగ్యశాలి నయ్యాను”.

క్షణకాలం క్రితం మారుతిని చోరుడన్న లంకిణి ఇప్పుడతణ్ణి మహాత్మునిగా ప్రకటించింది. అదిలో ఉన్నట్లే హనుమంతుడు ఇప్పుడూ ఉన్నాడు. చోర - సంత భావాలు దృష్టిభేదం వల్ల ఏర్పడుతాయి. రామభక్తుని ప్రహర మాత్రంచేతనే బుద్ధి బాగుపడుతుంది.

సంత, లేదా, సత్సంగమాత్రంచే జీవుని భేదబుద్ధి నాశన మౌతుంది.

ఇప్పుడు హనుమంతుని విఘ్నాలన్నీ దూరమైపోతాయి. సూక్ష్మరూపంలో అతడు లంకలో ప్రవేశించాడు. గోస్వామి వర్ణిస్తాడు-

“మందిర్ ప్రతికర్ సోదాదేభే జహం తహం అనగినతజోధాజీ”

హనుమంతునికి ప్రత్యేకభవనము మందిరంలా గోచర మౌతుంది. ప్రతిభవనంలోకి అతడు వెళ్ళి అసంఖ్యాక యోధులను చూస్తాడు.

లంకలోని భవనాలు మందిరాలా? లేక హనుమంతునిలో భేదబుద్ధి యున్నదా? మందిర భావనతో హనుమంతుడు లోపలకు ప్రవేశిస్తున్నాడు. కానీ లోపల భోగవిలాసమగ్నులైన రాక్షసులను చూస్తున్నాడు. బాహ్యరూపం మందిరాలు - అంతరంగంలో భోగవిలాసాల-తాండవాలు రావణీయ విచారణాధార ఇదియే.

రావణాంతఃపురములో మారుతి ప్రవేశించాడు. అక్కడ భోగాధిక్యతను చూసాడు. ఇక్కడ భక్తి అసంభవ మనుకున్నాడు బయటకు వచ్చాడు.

లంకానగరమంతా పరిభ్రమించాడు. ఓ భవనంవైపు చూశాడు.

“భవన్ ఏక్ పుని దీభే ముహావా హరి మందిర్ తహం భిన్నబన్వా”.

పార్వభాగంలో పృథ గ్రూపేణ నిర్మించబడ్డ మందిరాన్ని తిలకించాడు. ఆ మందిర ద్వారం మీద రామాయుధాలైన ధనుర్పాణాలు చిత్రించబడి ఉన్నాయి. ప్రాంగణములో తులసిమొక్క ఉంది. విధిగా ఇది భగవద్భక్తుని ఆవాసమై ఉంటుందనే అభిప్రాయం హనుమంతునికి కలిగింది. వెంటనే లంకానగరంలో రామభక్తుని అవసరం ఏమున్నదన్న శంక కూడా కలిగింది. తులసీదాసు అంటాడు-

“లంకానిచరన్ నికరవాసా ఇహఃకహః సజ్జనకరబాసా

మన మహాః తరక్ కరై కలాకా, తేహి సమయ విభీషన్ జాగా”

హనుమంతుడు మనసా తర్క వితర్కాలు కొనసాగిస్తుండ గానే విభీషణుడు మేలుకొన్నాడు. లేస్తూనే అతడు “రామనామ స్మరణ” ఆరంభించసాగాడు. అది వినగానే - తన కొక సజ్జనుణ్ణి కలిసే మహదవకాశం లభించిందని హనుమంతుడు మహానందం చెందాడు.

హనుమదాగమన విభీషణ జాగరణలు ఒక సుందరమైన యోగం అనే చెప్పాలి. హనుమంతునివంటి సంత మహాత్ముడు ప్రవేశించనంత వరకు జీవితంలో యదార్థమైన జాగరణ జరగదని గ్రహించాలి. విభీషణుడు రామజవం బాగానే చేస్తాడు. కానీ రామకార్యాన్ని ఈషణ్మాత్రం చెయ్యడు. అతని భక్తి సుషుప్తమై ఉంది. అందుకే రావణుడు సీతాపహరణం చేసి వచ్చిన తరువాత అతడు నిండుకొలువులో రావణుని నిందించలేదు!

ఇది సుషుప్తభక్తి. సంత మహాత్ముని ఉపదేశంవల్ల జీవితంలో యదార్థ మైన జాగృతి కలుగుతుంది.

ఇతడు రామభక్తుడేనన్నభావం విభీషణుని విషయంలో హనుమంతునికి కలిగింది. ఇతనితో పరిచయం చేసుకోవాలి. సజ్జన సాంగత్యం ఎన్నడూ వ్యర్థం కాదు.

హనుమంతుడు విప్రవేషంలో విభీషణుని దగ్గరకు వెళ్ళాడు. 'తమ రెవరు?' అని విభీషణుడు ప్రశ్నిస్తూనే "మీ దర్శన మాత్రంచే నాకు శాంతి కలుగుతున్నది. తమరు భగవత్ప్రేమకులా? మీపట్ల నా హృదయంలో తీవ్రమైన ప్రేమ ఉప్పొంగుతున్నది. దీనులపై దయచూపునట్టి శ్రీరామ ప్రభువులు నన్ను కృతకృత్యునిచేయ మిమ్మల్ని పంపారా" అన్నాడు.

ఆ ప్రశ్నకు హనుమంతుడు మహాసందం చెందాడు. అవశ్యం ఇతడు సత్పురుషుడే అనుకున్నాడు. ఇక అతని దగ్గర దాపరిక మవసరం లేదని భావించి, ప్రప్రథమంలో రామకథను చెప్పి, ఆ ప్రభు చరిత్రను గానం చేసిన తరువాత "నేను రామదూతను" అంటాడు.

సంత మహాత్ములు తమ పరిచయాన్ని ఆరంభంలో ప్రభు నామంతో చేస్తారు! అవసరమైతేనే తమకు సంబంధించిన పరిచయాన్ని చేసుకుంటారు. సాంసారికులు ఆదిలో స్వపరిచయం చేసుకుంటారే కానీ, దైవనామ గుణ కీర్తనలు చెయ్యరు.

సంత జనులు స్వప్రభావాన్ని గుప్తంగా ఉంచుకుంటారు. సాంసారికులు తమ ప్రభావాన్ని చాటుకుంటారు!

హనుమంతుడు స్వనామాన్ని వ్యక్తం చేయడంతో విభీషణుడు అతని శ్రీచరణాలపై వాలిపోయాడు.

మారుతీ అతణ్ణి హృదయానికి హత్తుకుంటాడు. భక్తులిద్దరి సమాగమం జరుగుతుంది. విభీషణుడు "మారుతీ! నీరాక కారణంగా

ప్రభువులు నాపై దయచూపా రనిపిస్తోంది. అచిరకాలంలోనే నాకు శ్రీరామప్రభు దర్శనమౌతుందని విశ్వాసం కలుగుతోంది." అనగా హనుమంతుడు "విభీషణా! ఈ రాక్షస నగరంలో నువ్వు ఎలా భక్తిపాదన చెయ్యగలుగు తున్నావు?" అని ప్రశ్నించాడు. అందుపై విభీషణుడు "మారుతీ! ముప్పైరెండు దంతాల మధ్య నున్న నాలుకవలె నేనిక్కడ ఉంటున్నాను" అన్నాడు.

జిహ్వ కోమలమైనది శూలాలవలె గ్రుచ్చుకునే ముప్పై రెండు దంతాల మధ్య దానిని రక్షించుకోవలసి వస్తున్నది. రాక్షస నిలయమైన లంకలో విభీషణుని స్థితి అలా ఉంది/హనుమంతుడు "విభీషణా! నీకిట్టి యోగం లభించినదంటే శ్రీరామచంద్రుని కృప నీపై సంపూర్ణంగా ఉన్నట్లే. నేను యదార్థమే చెబుతున్నాను శరీరంలో ముందుగారాలిపోయేవి యేవి? దంతాలా? నాలుకా!" అని అడిగాడు.

"దంతాలే హనుమా !" అని జవాబిచ్చాడు విభీషణుడు.

"అయితే విను ఒకమాసం కాలవ్యవధిలో రామబాణాల వల్ల ఇక్కడున్న రాక్షసులు దంతాలవలె అంతమైపోతారు. జిహ్వవలె ఉన్న నువ్వు మాత్రం శాశ్వతంగా ఉంటావు" అన్నాడు. శాశ్వతంగా ఉండడమన్నది - సంతత్వానికి ప్రతీక.

దంతాలు దుర్లభములు. జిహ్వ సజ్జనుడు. దుర్లభములమధ్య సజ్జనుడు మెలగవలసి వస్తుంది. దుర్లభు లెంతగా వేధించినా సజ్జనుడు నీతిని విడువజాలడు. దంతాలమధ్య ఏమైనా చిక్కుకుంటే నాలుక దానిని తీసివేస్తుంది. అలాగే సజ్జనుడు కూడ దుర్లభములమధ్య ఉంటూనే వారి కష్టాలను, సంతాపాలను దూరం చేస్తాడు.

హనుమంతుడు విభీషణునకు ఓ నూతనమైన దృష్టిని ప్రసాదించాడు. విభీషణుడు అనుభవించిన దుఃఖస్థితి ఇప్పుడు సుఖస్థితిగా మారింది.

సంత - స్థితి మారదు. వారు స్థితి విశేషాన్ని దర్శించే దృష్టిని మాత్రమే మారుస్తుంటారు. విభీషణుడు “హనుమా! నీ వంటి భక్తశ్రేష్ఠుని దర్శనం కలిగిందంటే నాపై రామచంద్రులకు విశేష కృప కలిగిందనియే భావిస్తున్నానన్నాడు”.

కించిత్ దుష్టస్వరంతో మారుతి “విభీషణా! నీవంటి వెర్రివారిపై ప్రభువులు ఎన్నడూ దయచూపరు. నేను సదా రామసేవలో ఉంటాను కనుక ఎవరిపై రామకృప ఉంటుందో నాకు తెలుస్తుంది”. - అనగా-

విభీషణుడు “హనుమా! నేను ఏకాంతంలో రామనామ జపం చేస్తున్నాను. నిశాచరనగరంలో భగవన్మందిరాన్ని ఏర్పాటు చేసాను. అయినా భగవానుడు నాపై దయచూపడా?” అని అడిగాడు.

“చూపడు. నువ్వుకేవలం రామనామ జపం చేస్తున్నావే కాని, రామకార్యాన్ని సాధించడంలేదు. నువ్వు జపించే శ్రీరామచంద్రుని ఇల్లాలినే నీ అన్న అపహరించి తీసుకువచ్చాడు అతని సభలో నువ్వు మహామంత్రివి. అయినా, ఎన్నడైనా “అన్నా నువ్వు దుష్కార్యం చేసావు” అని అన్నావా? సీతా మాతను సందర్శించావా? ఒక్కసారైనా ఆమె సన్నిధానానికి వెళ్ళావా? ఎవరి నామాన్ని నువ్వు స్మరించుచున్నావో అతని ఆదర్శ సంస్కృతులను నువ్వు సేవించగలిగినవాడే ఆ ప్రభువులకృప నీపై కలుగుతుంది” - అని బోధించాడు హనుమ.

భగవత్కృపను పొందడానికి భగవన్నామంతోబాటు దైవకార్య సమన్వయం కూడ జరుగుతుండాలి. కేవలం జపం మాత్రం చేస్తూ రామకార్యాన్ని ఆచరించనివాడు రామకృపకు పాత్రుడు కాజాలడు.

విభీషణుడు అంగీకరించాడు. “హనుమా! ఇక నేను రామకార్యాన్ని సాధిస్తాను! రామకృపకు పాత్రుడనౌతాను” అన్నాడు.

“విభీషణా! రామనామ జపంతో రామకార్య సమన్వయ మైతే ప్రభువు నిన్ను ప్రేమిస్తాడే కాని కరుణించడు. కృప చూపడం కంటే సేమించడమే విశేషమైనది.

సోదరా! విభీషణా! నేను జానకీమాతను దర్శించాలనుకుంటున్నాను”.

“మారుతీ! ఏ సంబంధంగానువ్వు నన్ను సోదరా అని సంబోధించావు”

“ఏ సోదరులకన్నా, విభీషణా! మన బ్రాతృత్వం అత్యంత సన్నిహితమైనది. మన దౌర్భాగ్యమేమంటేనే నింతవరకూ పితృదర్శనమే చేసాను. నువ్వు మాతృదర్శనము చేశావు. నువ్వు నేడు నాకు సీతామాతను దర్శింప జెయ్యి. త్వరలో నేను నీకు సాగరతీరంలో రామప్రభు దర్శనం చేయిస్తాను”. విభీషణుడు హనుమంతుని కౌగిలించుకున్నాడు సీతాదర్శన మార్గాన్ని అతడు హనుమంతునకు చెప్పాడు.

విభీషణుడు ఇంకా సంపూర్ణ జాగరణను పొందలేదు. అతడు స్వయంగా చెంగటనుండి హనుమంతునకు జానకీదేవిని దర్శింపజేయాలి, కాని, ఇలాచేస్తే కార్యసిద్ధి జెతుంది. అని ఉపదేశకునివలె పలికాడు.

విభీషణుడు సంపూర్ణ జాగరణను పొందడానికి ఇంకా సమయం పడుతుందని హనుమంతుడు గ్రహించాడు.

సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి హనుమంతుడు ఆశోకవనంలో ప్రవేశించాడు. అక్కడ అనేకములైన తరులతాగులూదులు వికసించిన పుష్పాలతో మనోహరంగా ఉన్నాయి. ఉద్యానవన శోభను తిలకిస్తుంటే అక్కడ “సదా వసంత ఋతువే ఉంటుందా!” అన్నట్లుంది.

ఓ అశోకవృక్షం క్రింద ఓనారీమణి దైన్యహైన్యస్థితిలో ఉండడం అతడు చూసాడు.

ఆమెశరీరం కృశించియుంది. శిరోజాలు ఏకవేణీ రూపాన్ని దాల్చాయి. మనస్సు శ్రీరామ చరణాలపై లగ్నమై వుంది. శ్వాసోచ్ఛ్వాసలపై రామజపం అఖండంగా కొనసాగుతున్నది.

‘ఈమెయే సీతామాత’ అన్న విశ్వాసం హనుమంతునకు కలిగింది. నాలుగు లక్షణాలద్వారా భక్తిని గుర్తించవచ్చును.

1. సీతాదేవి శరీరం శుష్కించి ఉంది.
2. నిర్విరామంగా ఆమె రామనామజపం చేస్తున్నది.
3. ఆమె దృష్టి స్వీయచరణాలపై ఉంది.
4. ఆమె మనస్సు రామచరణాలపై ఉంది.

భక్తుని శరీరం క్రమక్రమంగా కృశిస్తూంటుంది. భక్తివర్ధిల్లు తూంటుంది. బరువు తగ్గుతూంటుంది. బరువుపెరిగితే భక్తి తరుగుతూంటుంది. శరీర భారము తగ్గడమువల్ల తేజస్సు వర్ధిల్లుతుండడము భక్తికి ప్రథమ లక్షణము.

ద్వితీయలక్షణము జపము కొనసాగడము. జిహ్వాతో రామనామోచ్చారణ జరుగుతుంటుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు ఎవరిదో నామాన్ని తీసుకుంటుంది. కానీ జిహ్వాతో రామ నామోచ్చారణ జరుగుతుంది. ఇది భక్తిస్థితి

భక్తుడు నిజదృష్టిని స్వీయచరణాలపై ఉంచి మనస్సును శ్రీరామచరణాలపై ఉంచుతాడు. భక్తిమార్గసాధకునికి దృష్టి సదా స్వీయచరణాలపై ఉంటూ, మనస్సు ఆరాధ్యుని చరణాలపై సర్వదా ధ్యానమందు లీనమై ఉంటుంది.

“నేను విప్రవేషములో సాక్షాత్కరించుకోనా? స్వస్వరూపములోనే వెళ్ళనా? ముద్రికను అర్పింతునా? ఏమి చేయుదును?” అని, ఆలోచించాడు ఆంజనేయుడు.

తులసీదాసు అంటాడు - భక్తితో దేవిని సమీపించిన సాధకుడు తర్కవితర్కములు చేయరాదు. స్వయముగా సమర్పితుడుకావాలి. భక్తిని చేరికూడ సాధకుడు తర్కవితర్కాలు చేస్తూకూర్చుంటే రావణుడువచ్చి విక్షేపాన్ని కలిగిస్తాడు!

హనుమంతుడు యోచిస్తుండగానే, రావణుడు వికటాట్ట హాసాలతో, ఆడంబరముగా, మండోదరీ సమేతముగా అక్కడకు వస్తూనే-

“సుందరాంగీ! ఒక్కసారి నువ్వు కన్నెత్తి నన్ను చూస్తే నేను మండోదర్యాది రాణులందరీ నీ దాసీలనుగాచేస్తాను” అంటాడు.

సీత - రామస్మరణ చేసుకుని, ఓ తృణాన్ని అడ్డుగా పడవేసి...
“రావణా! సూర్యోదయానంతరమే కమలం వికసిస్తుంది. మిణుగురు పురుగుల ప్రకాశానికి కమలం వికసిస్తుందా? రాముడు సూర్యుడు, నా మనస్సు కమలము, నువ్వు మిణుగురు పురుగులాంటి వాడవు” అంది.

తనను పురుగుని సీత భాషించడముతో రావణుడు కరవాలము తీసి ఆమెను అంతము చెయ్యాలని అడుగువేసి “సీతా! నువ్వు నన్ను అవమానించావు. ఇప్పుడే కృపాణంతో నీ మస్తకాన్ని ఖండిస్తాను” అన్నాడు.

రావణుడు సీతను వధించ అడుగు వేయబోగా హనుమంతుడు కూర్చునిఉన్న వృక్షశాఖ కంపించసాగింది. “ఈ దుష్టుడు ఇంకా ముందుకు అడుగులు వేస్తే నేను వీడి కంఠాన్ని పట్టుకుంటాను. నాతల్లిని వీ డేమి చేసినా నేను సహించను” అనుకున్నాడు - హనుమ.

సీతాదేవి, కృపాణాన్ని సంబోధించి “సోదరీ! నువ్వు స్త్రీజాతికి చెందినదానివే, నేనూ స్త్రీనే. నాకు దుఃఖము వచ్చినది. దయతలచి నా కుత్తుకపై పడి నన్ను అంతముచెయ్యి. తద్వారా ఈ దుఃఖాలనుండి నేను విముక్తురాలనౌతాను” అంటుంది.

ఖడ్గహస్తుడైన రావణుడు సీతవైపుకు నడవడం చూసి మండోదరీ అతని హస్తాన్ని పట్టుకొని “నాథా! అబలను అంతము చెయ్యరాదు. కత్తిని ఒరలో పెట్టండి” అంది.

రావణుడు కత్తిని ఒరలో పెట్టేశాడు. అతడు సీతతో 'మాసము లోగా నువ్వు నా మాట వినకపోతే నేను నిన్ను అంతము చెయ్యడము తప్పదు' అన్నాడు. ఆపై అతడు రాక్షసస్త్రీలను సంబోధించి 'మీరు సీతను నెలలోగా నాకు వశమయ్యేటట్లు వేధించి ఒప్పించండి' అని మండోదరీ సహితంగా వెళ్ళిపోయాడు. //

రాక్షసాంగనలు సీతను వేధించసాగారు. అందులో త్రిజటఅనే స్త్రీమాత్రం సీతాదేవికి సహకరిస్తూ ధైర్యము చెబుతూన్నది. సీతాదేవి త్రిజటను "అమ్మా" అంటున్నది. త్రిజట రాక్షససాంగనలతో - "రావణుడు ఆదేశించినా, మీరు మాత్రము సీతను వేధించకండి. కారణము - నేడు నేను ఓస్వప్నమును కన్నాను. ఓ వానరము లంకలోకి ప్రవేశించినది. అది లంకను దగ్ధముచేసి రాక్షసులను సంహరించినది పరాజితుడైన రావణుడు దక్షిణదిశగా పారిపోయాడు. లంకా రాజ్యము విభీషణునకు దక్కింది. ఇదంతా నేను కలలో చూసాను. అనతికాలంలోనే ఈ స్వప్నము సత్యమౌతుందని నా కనిపిస్తున్నది. కనుక, సీతాదేవికి కష్టము కలిగించకండి" అంది.

రాక్షసాంగనలు భయభీతులై సీతాదేవికి ప్రణమిల్లి వెళ్ళి పోయారు. "నే నిక్కడకు వచ్చాను. ఈమెకు స్వప్నమూ వచ్చినది. ఎలాగైనా భగవానుడు ఈమె స్వప్నాన్ని సత్యము చేయునుగాక!" అని తలచాడు హనుమ.

అతనికి అక్కడే లంకాదహన సంకల్పము కలిగినది. సీతాదేవి త్రిజటతో "అమ్మా! నాకు అగ్నిని తెచ్చిపెట్టు, నేను దగ్ధమైపోతాను" అంది.

"సుకుమారీ! ఇది లంక. ఇక్కడ అగ్ని దొరకదు" అని త్రిజట పలికిన పలుకులను హనుమంతుడు ఆలకించాడు. ఇక్కడ అగ్నిదొరకదన్న మాట. రేపు నేను ప్రతీ ఇంటినీ అగ్నికి ఆహుతి చేస్తాను అనుకుంటాడు.

సీతాదేవిని ఓదార్చి త్రిజట వెళ్ళిపోయింది. సీతాదేవికి రామవిరహము సహించరానిదిగా ఉంది. “ఓ ఇ నాంగారులారా ! మీరు క్రిందకు వచ్చి నన్ను దహించి వేయండి” అని సీతాదేవి తారాగణాన్ని సంబోధించి ప్రార్థిస్తుంది

సీతాదేవి వృక్షనవాంకురాలతో పలుకుతుంది. “మీరు నన్ను భస్మము చెయ్యండి” అని,

సీతాదేవి ఆత్మహత్యా ప్రయత్నములో అధీనురాలు కావడముతో హనుమంతునకు క్షణమొక యుగముగా గడుస్తుంది. సాక్షాత్తు భక్తి సమాప్తి ఆమె మరణయోచన సర్వదా అమంగళ కరమైనదే.

నా తల్లి ఆత్మదాహ విషయాన్ని ఎలా చెప్పగలిగింది? అతనికి తత్కారణం అవగాహనమైంది. రావణుడు ప్రవేశించడముతో సీతాదేవి రామస్మరణ విస్మరించినది. రామ స్మరణలో సీతాదేవిని పునః సంలగ్నము చెయ్యాలని గ్రహించి మారుతి, రామనామాన్ని స్మరిస్తూ రామముద్రికను క్రిందకు పడవేస్తాడు.

సీతాదేవి ముద్రికను తీసి దానిపై చెక్కబడిన రామనామాన్ని చదివింది. ఆమె యోచించసాగింది. రాముని ఎవరూ పరాజితము చెయ్యలేరు. అతడు అజేయుడు. మాయద్వారా కూడా ఇట్టి ముద్రికను తయారు చేయలేరు. అట్టిదశలో ఇక్కడకు ఎవరి ముద్రికను తీసుకువచ్చి ఉంటారు?

ఈ విధముగా సీతాదేవి యోచిస్తుండగా శాఖపై కూర్చున్న మారుతి రామ కథను ప్రారంభించాడు. అత్యంత భక్తి భావముతో మారుతి కథాగానము చేస్తున్నాడు. రామ కథా శ్రవణంతో ఆమె వ్యధ దూరము కాసాగినది. రామకథలో దుఃఖాలను దూరంచేయగల దివ్యశక్తి ఉంది. పైగా హనుమంతునివంటి గాయకుడే గానమారంభిస్తే చెప్పేదేముంది? సీతాదేవి దుఃఖ మంతా దూరమైపోయింది.

ఆమె ప్రశ్నించకుండా ఉండలేకపోయింది. ఆమె కథను మధ్యలోనే ఆమె ఆపి “వత్సా! ఇంతటి సరసగాథను గానం చేసే నువ్వెవరవు? నా సమ్ముఖానికి రా” అంది.

దీని తాత్పర్యమేమంటే - భక్తి సాధకుణ్ణి ప్రశ్నిస్తుంది. “నువ్వు చక్కగా మాట్లాడుతున్నావు, చక్కగా పాడుతున్నావు. స్వయందార్థ రూపములో నా సమ్ముఖానికిరా. ఇంతవరకూ నువ్వు పరిభ్రమిస్తూ వేషాలుమారుస్తూ వచ్చావు. ఇప్పుడు స్వస్వరూపంలోరా. ఉన్నవాడవు ఉన్నట్లుగారా. ఇతరుల దగ్గరనీ వేషాలు సాగుతాయి. కానీ నాదగ్గరకు మాత్రము యదార్థ రూపముతోనే నువ్వు రావాలి”.

రామనామాన్ని స్మరించుకుంటూ మారుతి జానకీమాత సమక్షానికి వానర రూపంలోనే వచ్చాడు. అతణ్ణి సీతాదేవి భయాశ్చర్యాలతో చూచి ముఖము తిప్పుకుంది. రాక్షసుడు వానర రూపంలో వచ్చాడేమోనన్న శంక ఆమెకు కలిగినది.

ఎవరినైనా ఆహ్వానించి ముఖము ప్రక్కకు త్రిప్పు కోవడముచే వారిని అవమానించడమే అవుతుంది. కానీ, హనుమంతుడు ఆమె ప్రవర్తనను అపార్థము చేసుకోలేదు. అందుకతడు సుందరమైన అర్థాన్ని తీస్తూ “అమ్మా! నన్ను చూసి మీ ముఖాన్ని ప్రక్కకు త్రిప్పుకుని సరిగ్గానే ప్రవర్తించారు” అన్నాడు.

“అదెలా?” అ నడిగింది జానకి.

“అమ్మా! కథావచకుని ముఖము చూడలేము. అతనికథను మాత్రమే వినడం జరుగుతుంది. నేను వానరుడను. పైగా నా ముఖము చూడడానికి బాగుండదు కదా! నా కథను వినడమే యోగ్యమైన విషయము”.

“నువ్వెవరవు?”

“తల్లీ! నేను రామదూతను”

“దీనికి ప్రమాణమేమిటి?”

“నేను నిన్ను అమ్మా అని సంబోధిస్తున్నాను, ఇది చాలదా!”

“చాలదు. అమ్మా - అనే సంబోధన విషయములో నాకు గతానుభవం ఉంది”

“ఏ ప్రకారంగా?”

“రాక్షసులు కూడా అమ్మా! అంటారు. కానీ తర్వాత అవహసిస్తారు. అందుకే అమ్మా! అనే సంబోధనపై నాకు విశ్వాసములేదు”

దానితో హనుమంతుడు అత్యంత ఖిన్నుడై పోయాడు. అతనికనులనుండి అశ్రువులు వెలువడ్డాయి. అతడు యోచించ సాగాడు. ఇంతసుదీర్ఘమైన యాత్రచేసి, నేను భక్తితో దేవిసన్నిధానానికి వచ్చానే. ఇప్పుడీమె నానుండి ప్రమాణం కోరుతున్నదే! నాదగ్గర ప్రమాణరూపంలో ఉన్న రామముద్రికను కూడ నే నీమీకు ఇచ్చేసాను. అయినా జానకీదేవి నన్ను రామదూతగా అంగీకరించడములేదే! ఇక నేను చేయ గలిగిందేమిటి? ఈమె కెలా విశ్వాసాన్ని కలిగించగలను? అని విచారించసాగాడు.

చిట్టచివరకతడు “అమ్మా! నేను రామభక్తుణ్ణి. అమ్మా! అనే నా సంబోధనపై మీకు విశ్వాసము కలగడములేదు. ఇప్పుడు నేనొక ప్రమాణము ఇస్తున్నాను. కరుణానిధానిపై ప్రమాణం చేసి చెబుతున్నాను. నే నాయన భక్తుణ్ణి!”

కరుణానిధాన శబ్దాన్ని ఆలకిస్తూనే సీతాదేవి అతనికి ఎదురు వచ్చింది. కరుణానిధాన సంబోధన రామునిపట్ల సీతామాత యొక్క అంతరంగ సంబోధన. మొత్తం అయోధ్యా నగరములో సీతాదేవి మాత్రమే రామచంద్రుణ్ణి అలా సంబోధిస్తుంది.

“నా ఈ రహస్యమయ సంబోధన నెరిగినవాడు అవశ్యం రామప్రభువుల అంతరంగ వ్యక్తియే అయ్యుంటా”డనుకుంది.

సీతామాతను సమ్ముఖంలో దర్శించి మారుతి ఆమె చరణార విందాలకు వందనముచేసాడు. రామదూతను, ప్రకటితుడవు కమ్మని నేను రామకథను అపుజేసానే - అని సీతాదేవి బాధపడసాగింది. బాధలేదు. ఈ గాధవల్లనే నా దుఃఖం దూరమైంది. ఈ కథ కొనసాగితే బాగుండునే! అనుకుంటూనే, ఆమె కథ కొనసాగడానికి ఓ ఆలోచన చేసింది. “నువ్వు రామభక్తుడవని నేను విశ్వసిస్తున్నాను. కానీ, రాముడు నరుడు, నువ్వు వానరుడవు, ఈ నరవానర సంయోగము ఎలా జరిగినది?” అని ప్రశ్నించింది.

నరవానర స్నేహాన్ని వివరించడముకోసము కథ పునః ప్రారంభమైనది. ఋష్యమూక సానువులలో రామసుగ్రీవుల కలయికవరకూ గల గాధను చెప్పి హనుమంతుడు కథను అపుజేసాడు.

“ఇంత కథ మాత్రమేనా!”

“ఇకపై గాధ నా సంబంధమైనది తల్లీ! నా గాధను స్వయంగా నేను చెప్పకలేను, దీనిని ప్రభువులే మీకు చెబుతారు.”

హనుమంతుడు సీతామాతకు ప్రభుసందేశాన్ని వివరించి “అమ్మా! ప్రభువులు మీ వియోగములో దుఃఖిస్తున్నారు, ఆయన వాణిని ఆలకించండి”...

- సీతా! నీ వియోగంలో వృక్షచ్ఛాయకూడా దుఃఖాన్ని కలుగజేస్తున్నది. శీతలపవనాలు అగ్ని సమంగా తపింప జేస్తున్నాయి. వానతుంపరులు మరిగిన నూనె బిందువులలా నాకు అనిపిస్తున్నాయి. నీ విరహంలో నేను అత్యంత దుఃఖితుడనై ఉన్నాను -

రామ విరహ విషయాలను గురించి మారుతి పలుకుతూంటే సీతాదేవి “హనుమా! ప్రభువులు నన్నింతగా స్మరిస్తుంటే నన్ను తీసుకెళ్ళడానికి ఏల రావడములేదు? వారు తమ ధనుర్పాణాలను మరచిపోయారా? జయంతుణ్ణి ఆయన బ్రహ్మలోక పర్యంతము యాత్ర చేయించగలిగినవారే! అదీ మరచినారా?” అని అడిగింది.

హనుమంతుడు ఉత్తమదూత. అతడు చక్కగా బదులు పలికాడు “తల్లీ! నీ ధ్యాసలో రామప్రభువులు తను క్షత్రియుడననిగానీ, తనహస్తాలలో ధనుర్పాణాలున్నాయని గానీ స్మరించడము లేదు” //

ఆ పలుకులు విన్న జానకీదేవి ఆనందాంబుధిలో మునిగి పోయినది. రఘురాముని యావత్సందేశాన్ని మారుతి జానకీదేవికి వినిపించాడు. ప్రభువుల సందేశాన్ని ఆలకించి, జానకీదేవి పరమప్రసన్నురాలైంది. రామ లక్ష్మణులను స్మరించడంతో ఆమె కనుల నీరు నిండినది. అది హనుమంతుడు చూడలేకపోయాడు. “అమ్మా! ఇప్పుడే నేను లంకను సర్వనాశనం చేసి నిన్ను శ్రీరామ సన్నిధికి తీసుకువెడతాను. కానీ, ఇందుకు ప్రభువులు అనుమతించి యుండలేదు”.

హనుమంతుని పలుకుల నాలకించి ఇతడు అధికాడంబరముగా మాట్లాడుతున్నాడేమో? ననిపించింది సీతాదేవికి. “హనుమా! నువ్విక్కడకు రావడమే చాలగొప్ప విషయము. సర్వులనూ అంతము చేస్తానంటున్నావు. కానీ, ఇక్కడున్న వారు సామాన్యులుకారు. ఘోర మహాభయంకర రాక్షసులు రామచంద్రులు. సమావేశ పరచియున్న వానర భల్లూకవీరులు నీకు సములా, లేక, నీకన్నా అధిక బలశాలురా?” అని ప్రశ్నించింది.

“అమ్మకు నే నెవరో, ఇంకా తెలిసినట్లు లేదే?” అని గ్రహించిన మారుతి - ఈమె నా లఘురూపాన్ని మాత్రమేగా చూసింది అనుకుంటూ - అతడు తన పాదాంగుష్ఠాన్ని పృథ్విపై అణగ ద్రొక్కాడు.

“కనక భూధరాకార శరీరా, సమరభయంకర అతి బలవీరా,

స్వర్ణమయ సుమేరుగిరి సమంగా నిజస్వరూపాన్ని ప్రకటింప చేశాడు.

హనుమంతుని త ద్విరాడ్రూపాన్ని దర్శించి జానకీదేవి కనులు మూసుకుని - “హనుమా! ఆదిలో ఉన్నట్లుగానే ఉండు” అంది.

మారుతి పూర్వ లఘురూపంలో నిలబడ్డాడు “అమ్మా! నేను విశాల కాయుణ్ణికాదు. నా దేహము మహత్తరమైనది కాకపోయినా నీ దర్శన భాగ్యము వల్ల మహత్తరమైన దౌతుంది”. “వత్సా! నువ్వు అజరుడవౌతావు. నిన్ను వార్ధక్యము ఆవహించదు” అని దీవించింది.

హనుమంతుడు స్థిత ప్రజ్ఞనివలె మౌనంగా ఉండి పోయాడు. అతని కేమీ ఆనందము కలగలేదు. ఈ ఆశీర్వాదము వల్ల హనుమంతుడు సంతసించలేదని సీతామాత గ్రహించి “నువ్వు అమరుడవౌతావు” అంది.

ఆ వరమూ హనుమంతునిపై ప్రభావాన్ని కలిగించలేదు.

సీతాదేవి పునః పలికింది - “నువ్వు గుణవంతుడ వయ్యెదవు గాక!” అని పలికినా మారుతి ఆనందించలేదు. అంత ఆమె “మారుతీ! నువ్వు అమరుడవౌతావు, అజరుడవౌతావు, గుణవంతుడవౌతావు శ్రీరామ ప్రభువులు నిన్ను విశేషంగా ప్రేమిస్తారు” అన్నది.

“రామప్రభువులు నిన్ను విశేషంగా ప్రేమిస్తారు” అన్నపలుకులు వింటూనే హనుమంతుడు అత్యంత ప్రసన్నుడయ్యాడు. అతడు సమాధి మగ్నుడయ్యాడు. ఆ స్థితి అనిర్వచనీయమైంది.

హనుమంతుడు జానకీదేవి చరణాలను పట్టుకున్నాడు. “అమ్మా! నీ ఆశీర్వాదము అమోఘమైనది నేను ధన్యుడ నయ్యాను”.

అనంతరం హనుమంతుడు “అమ్మా! నాకు చాలా ఆకలిగా ఉంది. నువ్వు అనుమతిస్తే నే నీతోటలోని ఫలాలు ఆరగిస్తాను”

సీత “ఫలాలు తినవద్దనను కానీ, ఫలాలు కోయవద్దు. రాలినవాటినే భక్షించు. రాక్షసు లనేకమంది ఈ వనానికి కాపలా కాస్తున్నారు. శ్రీరామచంద్రుల చరణారవిందాలను హృదయమార స్మరించి మధుర ఫలాలను భక్షించు” అంది.

మారుతి ఆశోకవనములో పరిభ్రమిస్తున్నప్పుడు చెట్లనిండా ఫలాలున్నాయి కానీ. నేలమీద ఒక్క పండ్లా లేదు. “అమ్మ రాలినపండ్లనే తినుమన్నది! పండ్లు కోయరాదు. పళ్ళుకోస్తే అమ్మ ఆదేశాన్ని అతిక్రమించినట్లాతుంది. ఇప్పుడేమి చేసేది” అనుకుంటున్న అతనికి ఓ ఉపాయము తట్టింది. ఒక్కొక్కచెట్టునే ఊడబెరకసాగాడు చెట్లను ఊపడంతో పళ్ళు నేలమీద పడసాగాయి. రాలిన పళ్ళను అప్పుడు తినసాగాడు దానితో బాటు “అమ్మా! నేను నీ ఆజ్ఞానుసారమే పళ్ళను తింటున్నాను” అనసాగాడు.

వృక్షాలు వానరులకు నివాసస్థానాలు కదా! ఫలాలు వారికి భోజన వస్తువులు కదా! అట్టే దశలో మారుతి చెట్టును ఎందుకు పీకసాగాడు అన్న ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది.

ప్రథమ దృష్ట్యా వానరస్వరూపంలో మారుతి. వానర స్వభావాను సారం చెట్లనూ, కొమ్మలనూ ఊపడం విరగొట్టడమే చేసాడు. కానీ మారుతి సామాన్య వానరుడా? అతడు, “బుద్ధిమతాం పరిష్టం” బుద్ధిమంతులలోనే సర్వశ్రేష్టుడు. అయితే అతడు వృక్షాలను ఎందుకు ఊడబెరికాడు? తులసీ దర్శనంలో ‘మోహవిడపి’ శబ్దం వచ్చింది. హనుమంతుని వంటి మహాయోగి భక్తితో మాతకు సమర్పితుడై ‘మోహవిటపి’ని నాశనం చేస్తున్నాడు.

వృక్షాలను ఊడబెరకడానికి మరో కారణం ఉంది. పళ్ళు తింటున్నా అతనికి సీతామాత దర్శనమౌతూ ఉండాలి. కనుక, సీతా మాతృసందర్శనంలో విఘ్నంగా నిలచిన వృక్షాలను అతడు ఊడబెరికి వినీరేసాడు.

హనుమ తృధన మేమంటే - భక్తిపరమార్థ సాధనలో నిక్షేపాన్ని కలిగించే తత్వాలను నాశనం చెయ్యాలి. ప్రహ్లాదుడు తండ్రితోనూ, ద్రువుడు తల్లితోనూ, విభీషణుడు సోదరునితోనూ, మీరాబాయి

కుటుంబ సభ్యులతోను సంబంధాన్ని తెంచుకున్నారు. నయనాలు విక్షేపాన్ని కలిగిస్తున్నాయని తలచి సూరదాసు మహాకవి తన నేత్రాలను ఊడబెరికేసుకున్నాడు.

గోస్వామి భావమేమంటే భక్తికి ఆటంకాన్ని కలిగించే వాటితో గల సంబధాన్ని దూరం చేసుకోవాలి.

మారుతి చెట్లను విరుగగొడుతూ పలాలను భక్తిస్తుండడం చూసి రక్తకభటులైన రాక్షసులు పరుగెత్తుకువచ్చి హనుమంతుణ్ణి బాధించాలని ప్రయత్నించారు. అలాంటి రాక్షసులందరినీ మారుతి సంహరించాడు. హతశేషులు భయభీతులై రావణుని దర్బారులో పిర్యాదు చేసారు.

“ప్రభూ! వానరుడొక డెవడో వచ్చి అశోకవనాన్ని విధ్వంసం చేసాడు”.

కుపితుడైన రావణుడు పంపిన అసంఖ్యాక రాక్షస వీరులందరినీ మారుతి సంహరించేస్తాడు. దానితో ఆ రాక్షసరాజు పరాక్రమశాలియైన అక్షయకుమార నామక సుతుణ్ణి పంపాడు. మారుతి ఓ వృక్ష ప్రహారంతో వాణ్ణి అంతం చేసేసి, ఉచ్చైస్వరంతో గర్జించాడు.

ఈ వార్త రావణునికి అందడంతో అతడు తన జ్యేష్ఠ పుత్రుడైన ఇంద్రజిత్తుని పంపాడు. హనుమంతునికీ ఇంద్రజిత్తుకూ మధ్య ఘోరయుద్ధం జరిగింది. తలచుకుంటే హనుమంతుడు ఇంద్రజిత్తును సంహరించగలడు. వినయ పత్రికలలో వర్ణించిన ప్రకారంచూస్తే ఇంద్రజిత్తు “కాముడు” హనుమంతుడు బ్రహ్మచారి. బ్రహ్మచారికి కామశమనం విశేష విషయం కాదు.

ఇంద్రజిత్తు యొక్క యుద్ధ పద్ధతి విశేషమేమంటే అత డెక్కడ యుద్ధం చేసినా వైరివీరులను బంధించేవాడు కామప్రవృత్తి సదా బంధనకార్యాన్నే కొనసాగిస్తూంటుంది.

రావణు డెవరినీ బంధించడు. అత డందరినీ అంతం చేస్తుంటాడు. అతడు మోహస్వరూపుడు. మోహం ఆ స్వరూపులను అంతం చేస్తుంటుంది.

కుంభకర్ణు డెవరినీ బంధించడు. అంతం చెయ్యడు. అత డందరినీ మింగివేయడమే. అది అహంకార కార్యము.

అశోకవాటికలో ఇంద్రజిత్తు ద్వారా మారుతి బంధించబడడమనే ఘట్టం రామచరిత మానసలో బహుసుందరంగా వర్ణించబడింది. కైలాసశిఖరంపై సుఖాసీనుడైన శంకర భగవానుడు ఈ ప్రసంగాన్ని వర్ణిస్తూ “భవానీ! హనుమంతుడు బంధనంలోకి వచ్చాడు.” అంటాడు.

“స్వామీ! నిజంగానే మారుతి బంధించబడ్డాడా?”

“దేవీ! ఎవరినామస్మరణ మాత్రంచే జ్ఞానుల జననమరణ బంధనాలను ఖండించి వేస్తుంటాడో ఆరామదూత బంధనాలలోకి వస్తాడా? హనుమంతుడు ప్రభుకార్యాన్ని సాధించడానికి బంధనాలను అంగీకరించాడు. అంతే”.

ఇంద్రజిత్తును హనుమంతుని ద్వారా కాకుండా లక్ష్మణుని ద్వారా అంతంచేయించడం జరుగుతుంది. లక్ష్మణుడు గృహస్థాశ్రమ వాసి. ఊర్మిళాదేవికి భర్త. గృహస్థుద్వారా కామశమనంతరగడం అత్యంత మహత్వపూర్ణ విషయం.

ఇంద్రజిత్తు మారుతిపై బ్రహ్మస్థాన్ని సంధానము చేసాడు. మూర్ఛితుడై పడియున్న మారుతిని అతడు నాగపాశబద్ధుణ్ణి చేసాడు. ఇంద్రజిత్తు హనుమంతుని బంధించి రావణుని ఆస్థానములో నిలబెట్టాడు.

హనుమంతుని చూసి రావణుడు- “నువ్వెవరవు? పళ్ళు ఎందుకు తిన్నావు? చెట్లను ఎందుకు విరుగగొట్టావు? నా రాక్షసులను ఎందుకు సంహరించావు?” అని అడిగాడు.

“నేను రామదూతను. ఆకలితో ఉన్నాను. కనుక పళ్ళు తిన్నాను. ఫలపుష్పాదులను నువ్వు సృష్టించలేదు. వీటన్నింటినీ సృష్టించినవాడు రామప్రభువే. వీటిపై నీకెంత అధికారము ఉన్నదో వాకూ అంతే.” అన్నాడు హనుమ.

“బాగుంది. మరైతే చెట్లను ఎందుకు నాశనము చేశావు?” తిరిగి ప్రశ్నించాడు - రావణాసురుడు.

“నేను వానరుడను, తత్స్వభావానుసారము చెట్లను ధ్వంసము చేశాను.”

“కానీ, రాక్షసులను ఎందుకు అంతము చేశావు?”

“నేను నా అంతగా ఎవరినీ అంతము చెయ్యలేదు. నన్ను చంపాలని వచ్చినవారే నా చేతులలో మరణించారు.

రావణా! నా మాటలు విని సీతామాతను శ్రీరామచంద్రులకు అప్పగించు.”

ఆ పలుకులు విన్న రావణుడు - ఆ వానరాన్ని వధించమని రాక్షసులను ఆదేశించాడు.

రాక్షస మూకలు కత్తులు ధరించి మారుతిని వధించ బోతుండగా విభీషణుడు లేచి వినయంగా - “దూతను వధించడము రాజనీతి సమ్మతించిన విషయంకాదు, మరేశిక్షనైనా విధించండి ప్రభూ!” అన్నాడు.

విభీషణుని వచనాలు రావణునికి నచ్చాయి. “వాలమంటే వానరాలకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రమైనది. ఇతని వాలానికి ఘృతతైలాదులను పోసిన గుడ్డలుచుట్టి నిప్పును ముట్టించండి. తోకలేని ఈ కోతిని చూసి వీని ప్రభువు కూడా పరాభవాన్ని చిత్తగిస్తాడు.”

హనుమంతుని వాలాన్ని దగ్ధం చెయ్యాలన్న నిర్ణయం జరిగింది.

సజ్జనుని వచన మేమంటే - వానరాలకి వాలంమీద మమకారమైతే, నరుడికి ముక్కుమీద - అంటే ప్రతిష్టమీద మమకారము ఉంటుంది. ఎవరికైనా కష్టం కలిగించదలిస్తే వాని మమకారము మీద దెబ్బకొట్టు.

మారుతి తన వాలాన్ని లంకానగరములో ఉన్న ఘృతతైలాదులు పూర్తిగా అయిపోయేటంతటి విశాలముగా పెంచేశాడు. నగరములోని వస్త్రాలన్నీ అయిపోయాయి.

తోకకు గుడ్డలుచుట్టి రాక్షసులు హనుమంతుని లంకా నగరమంతా తిప్పారు. ఆ వింతను చూడాలని నగరవాసులంతా వచ్చారు. వికటాట్టహాసాలు చేయసాగారు.

బంధితుడై యున్న హనుమంతుణ్ణి ప్రజలు డోళ్ళు వాయిస్తూ, అపశబ్దాలు పలుకుతూ, వ్యంగ్యముగా వ్యవహరిస్తూ తన్న సాగారు కూడా.

మారుతిని నగరమంతా త్రిప్పి రాక్షసులు అతణ్ణి సాగరతీరానికి తీసుకుపోయారు. అతనితోకకు నిప్పు ముట్టించారు. దానితో మారుతి ఎగిరి పర్వత శిఖరం ఎక్కాడు వాలం దగ్గమై లంకానగరములో యధాతథంగా ఉండిపోతే త్రిజట స్వప్నం వృధా ఔతుందని గ్రహించాడు. రెండవది లంకానగరములో అగ్నికి లోటుందని భావించి - తన రాకవల్ల కూడ అగ్ని స్వల్పముగా ఉన్నదన్న లోటు తీరాలని ఇంటింటికి విశేషముగా అగ్నిని అందించాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

రామాజ్ఞలేనిదే ఈ పని ఎలా చేయడమా ? అనుకున్నాడు. వెళ్ళి రావాలంటే అత్యధిక విలంబన మౌతుంది.

అదే సమయంలో రామప్రభు హృదయంలో స్పందన కలిగింది. అతను లక్ష్మణునితో "సౌమిత్రి! మన హనుమంతుడు లంకాదహనానికి

అనుమతిని కోరుతున్నాడు దూతను పంపడానికి అవకాశమేలేదు” - అన్నాడు.

అందువల్ల రామప్రభువు 49 వాయువులను ప్రేరేపించి హనుమంతుని కర్ణంలో లంకాదహనానికి తన అనుమతిని వినిపించం దన్నాడు.

రామచంద్రుని ప్రేరణానుసారం 49 వాయువులూ బయలు దేరాయి అవి హనుమంతుని కర్ణకుహరాలలో రామచంద్రుల ఆదేశాన్ని వినిపించాయి.

హనుమంతుడు భయంకరంగా గర్జించి స్వస్వరూపాన్ని ఆకాశ పర్యంతం విస్తరింపచేశాడు. అంతే, స్వల్ప కాల వ్యవధిలోనే లంకనంతనూ దగ్ధం చేసేశాడు. అత న్నైవరూ వారించలేక పోయారు. వేధించనూ లేకపోయారు.

ఏ యే గృహాలనుండి ఘృత, తైల, వస్త్రాదులు వచ్చాయో ఆయా గృహాలన్నీ అగ్నిహోత్రునికి ఆహుతి అయిపోయాయి. విభీషణుని మందిరమునుండి సామానేదీ రాలేదు కనుక అది చెక్కు చెదరలేదు రెండవది హనుమంతుడు విభీషణుని “సోదరా!” అని సంబోధించాడు. సోదర బాంధవ్య నిర్వహణ జరిగినది.

లంకా దహనము చేసి హనుమంతుడు సాగరములో మునిగాడు. వాలాగ్నిని శాంతింపజేసుకున్నాడు. సాగర స్నానముచేసి శ్రమను దూరము చేసుకున్నాడు. సూక్ష్మరూపాన్ని ధరించి సీతామాత సమ్ముఖములో చేతులు జోడించి నిలచాడు.

“హనుమా ! లంకకు నిప్పు అంటుకుందా ? విపరీత జ్వాలలు లేస్తున్నాయే ? ఇదంతా ఏమిటి ?”

“అమ్మా ! పెద్ద నగరము ! ఏదో కోలాహలము కొనసాగుతూనే

ఉంటుంది. మీ రేమీ విచారించవలసిన పనిలేదు."

"లేదుహనుమా ! ఇలా ఎన్నడూ జరగలేదు నువ్వు వచ్చిన తరువాతనే జరిగినది."

"కోపగించనంటే చెబుతానమ్మా ! మాతా ! ఇదంతా నీ ఈ కుమారుని పరాక్రమమే."

"నీ పరాక్రమమా ?"

"తల్లీ ! ఇందులో ఆశ్చర్యపడవలసిన దేముంది? ఇదంతా ప్రభులీలలలో ఒక భాగము మాత్రమే."

జరిగిన కథనంతా చెప్పి సీతామాతకు ప్రణమిల్లి - "అమ్మా లంకదగ్గరమై పోతున్నప్పుడు నాకు ఓ విచారము కలిగింది."

"ఏమిటి ?"

"అగ్నిజ్వాలలు అశోకవన పర్యంతము వచ్చేస్తాయేమో నన్నంత ప్రచండముగా ఉన్నాయి."

"హనుమా ! నువ్వుంత పొరపాటు నెందుకు భావించావు?"

"ఏమి పొరపాటమ్మా ?"

"అగ్నినాకు బహుదూరములో ఉంది కానీ, నీ శరీరముమీదనే నిప్పు ఉంది. జ్వలించే నీ వాలాగ్ని ప్రభువులు నీకే మాత్రము వేదన కలిగించకుండా ఉంచగా, లంకాగ్నిని నా దగ్గరకు రానిస్తారా ?"

హనుమంతుని మనస్సు సమాధానపడింది. సీతా భగవతి చరణాలకు ప్రణమిల్లి అతడు పలికాడు "అమ్మా ! నేను తిరిగి వెళ్ళుచున్నాను. ప్రభువులు అనుమతించలేదు-లేకుంటే పనులన్నీ చక్కబెట్టి నేను నిన్ను వెంట తీసుకువెళ్ళేవాడను, అమ్మా ! నేను దృఢవిశ్వాస పూర్వకముగా చెబుతున్నాను. మాసంగడుపులోగా మేమంతా వస్తాము.

మాతా ! గుర్తు నిమిత్తం ప్రభువులు అంగుళీయకాన్నిచ్చినట్లుగా మీరు కూడా ఏమైనా ఆనమాలు నివ్వండి”.

తన చూడామణినీతీసి జానకీమాత హనుమంతుని చేతికి ఇచ్చింది.

ఈ ప్రసంగాన్ని మానసకారుడు వర్ణిస్తూ - హనుమంతుని ప్రస్తావనవేళలో సీతామాతవిలపిస్తూ - “హనుమా! ఏకమాత్రాధారుడవుగా నువ్వు నాకు దొరికావు. నీ రాకతో నాకు ధైర్యము కలిగింది. శాంతి లభించింది, ఇప్పుడు నువ్వు మరలిపోవడంతో ఆ రాత్రులనే అనుభవించాలి - నా పరిస్థితి చూసావు గదా ! అధికముగా నేను చెప్పేదేముంది ? నా స్మరణ గురించి ప్రభువులకు వేరే చెప్పనవసరం లేదు. నా విషయమై వారు పడుతూన్న వేదనను గురించి నువ్వు చెప్పావుకదా ! జయంతుని వృత్తాంతాన్ని నువ్వు వారికి వివరించి, మీరు క్షత్రియులనీ, మీ కరకమలాలలో ధనుర్బాణా లున్నాయనీ నామాటగా తెలియచెప్పు. మరోమాటకూడ చెప్పు. నెలరోజులకుగాని ప్రభువులు రాకపోతే నేను సజీవముగా వారికి లభించను” అంటూన్న ఆమె నేత్రాలు నీటితో నిండిపోయాయి. /

అనేకమార్లు మాతృచరణాలకు ప్రణమిల్లి మారుతి సెలవు తీసుకున్నాడు. హనుమంతుని యాత్ర సార్థకమైంది.

సాగర తీరము లోని శిఖరాన్నధి రోహించి మారుతి భయంకరముగా సింహగర్జన చేసాడు. అమోఘ రామబాణ సమ వేగముతో ఒక్క గెంతు గెంతి ప్రయాణోన్ముఖుడయ్యాడు.

సాగరతీరములో అతని సహచరు లందరూ అతని రాకకై నిరీక్షిస్తున్నారు. హనుమ దాగమనంతో వారునాట్యం చెయ్యసాగారు. జయజయ ధ్వనాలు పలికారు. అందరికీ మారుతి చూడామణినీ చూపించాడు. జరిగిన కథనంతా చెప్పాడు. తరువాత అందరికందరూ సుగ్రీవ సన్నిధికి వచ్చారు. సుగ్రీవునికి ప్రణమిల్లి వానరులిలా పలికారు.

“ప్రభూ ! మనందరికార్యాన్నీ మారుతీ ఏకమాత్రుడుగా సాధించుకు వచ్చాడు. మన ప్రాణాలను కాపాడాడు. అతడే లేకపోతే మేము సజీవముగా ఉండేవారము కాదు”

తరువాత, సుగ్రీవ సహితులై సర్వులూ శ్రీరామసన్నిధి చేరారు. ప్రభు చరణాలకు వినయముగా ప్రణమిల్లి, మారుతీ, మాతృసందేశాన్ని వినిపించాడు. జానకీ దేవి దుఃఖస్థితిని గ్రహించిన రామచంద్రుని నేత్రాలు కన్నీటితో నిండిపోయాయి.

“మనసా వాచా కర్మణా త్రికరణశుద్ధిగా నన్నే నమ్ముకుని ఉన్నవారికి ఎన్నడూ కలలో కూడ విపత్తులు రావు” అన్నాడు.

తత్సమయంలో మారుతీ చక్కగా అంటాడు “ప్రభూ! నిన్ను స్మరించకుండా ఉండడంకంటే జీవునకు విపత్తి వేరే ఏముంటుంది?”

“స్వామీ ! విశేషముగా చెప్పను. నా తల్లికి సంబంధించిన దుఃఖాలను ఆ భూపుత్రి మాత్రమే సహించగలదు. ఇంత మాత్రం అర్థం చేసుకోండి. ఇంక ఎంతమాత్రం ఆలస్యం చెయ్యరాదు. మీరు పరిశ్రమించాలంటే నాకు అనుజ్ఞ నివ్వండి. - రావణ కులములో తర్పణాలీయదగిన వాడెవడూ శేషించకుండా చేస్తాను” అంటూన్న అతని నేత్రాలలో ఆవేశము గోచరించింది. హనుమంతుణ్ణి హృదయమునకు హత్తుకుని రామచంద్రుడు - ‘మారుతీ నేను నీ రుణవిముక్తుడను కాజాలను’ అంటాడు. జీవునికి ఇంతకంటే ఏమి కావాలి ?

హనుమంతుడు భగవచ్ఛరణాలపై వాలిపోయాడు. భగవానుడు తన వరదహస్తాన్ని మారుతీ మస్తకం మీద ఉంచాడు. రామప్రభువు మారుతీ మస్తకంపై నిజహస్త ముంచగానే కథను చెబుతూన్న శంకరుడు సమాధిగతుడై పోయాడు.

‘ప్రభూ ! ఇక ఆలసింపకండి. యుద్ధ సన్నాహం చెయ్యండి’ అన్నాడు మారుతి. సుగ్రీవుడు సైన్యాన్ని సిద్ధం చేశాడు. సైన్యసమేతుడై రామచంద్రుడు సాగరతీరము చేరాడు.

సాగరానికి అభిముఖంగా రామ సైన్యాలు వచ్చి ఉన్నాయన్న వార్త రావణునికి అందింది. “ఇప్పుడు మనం ఏమి చెయ్యా”లని అతడు మంత్రుల నడిగాడు. మంత్రు లతణ్ణి ప్రశంసించారు. సీతను తిరిగి రామునికి అప్పగించుమని పలికిన విభీషణుని రావణుడు కాలితో తన్నాడు. “నాకు నీ అవసరం లేదు. నువ్వు ఆ తపస్విదగ్గరకే పో” అన్నాడు.

విభీషణుడు రావణుని పరిత్యజించి, శ్రీరామ సన్నిధికి వచ్చి శరణు వేడుతాడు. రామచంద్రుడు విభీషణునికి శరణిస్తాడు. అంత విభీషణుడు - “స్వామీ ! ఆదిలో వాసనలుండేవి కానీ, నీ దర్శన మాత్రంచే అవన్నీ నశించి పోయాయి. ఇక తమ పవిత్ర భక్తి మీరి మనస్సు దేనినీ కోరడంలేదు” అన్నాడు. భగవానుడు సాగరజలాలను తెప్పించి విభీషణుణ్ణి లంకా రాజ్యానికి రాజుగా అభిషిక్తుని చేశాడు. జీవుడు భగవానునితో ‘నాకే కోరికలే’దని చెప్పగలిగిననాడు పరమాత్మ అట్టివానికి సర్వాన్నీ ప్రసాదిస్తాడు, విభీషణుడు భగవంతునివా డయ్యాడు.

భగవానుడు సుగ్రీవ విభీషణులను ప్రశ్నించాడు - మధ్యలో వచ్చే సాగరాన్ని ఎలాదాటేది ? అని. త్రిరాత్ర దీక్షతో ఉపవసించి ప్రార్థించమని విభీషణుడు సలహాఇచ్చాడు. సాగరతీరంలో రామప్రభువు త్రిరాత్ర దీక్షలో కూర్చుని ప్రార్థించాడు. సాగరుడు దారికి రాలేదు.

“లక్ష్మణా ! ధనుర్పాణాలు తీసుకురా, సాగరుడు ఇలా దారికి వచ్చేటట్టులేదు” అని లక్ష్మణునితో పలికి రామచంద్రుడు శరసంధానం చెయ్యగా సాగరములో జ్వాలలు లేచాయి.

ముత్యాల పళ్ళెరంతో సాగరుడు రామచంద్రుని శరణు వేడాడు.
 “ప్రభూ ! నీ సైన్యంలో నల నీల నామాలతో వానరు లిద్దరున్నారు.
 వారి హస్త స్పర్శ మాత్రంచే రాళ్ళు నీళ్ళపై తేలుతాయి! తద్వారా మీరు
 సేతు నిర్మాణము చెయ్యండి, నేను సహకరిస్తాను” అంటూ భగవంతుణ్ణి
 ప్రార్థించి సముద్రుడు స్వస్థానానికి వెళ్ళిపోయాడు.

“ఈ రామగాధను గానం చేసేవారు, ఆలకించే వారు నౌక
 లేకుండానే భవసాగరాన్ని తరిస్తారు” అని అశీర్వాదించి గోస్వామి
 సుందరకాండను పూర్తి చేశాడు.

శ్రీరామ జయరామ జయ జయ రామ

ఆంజనేయ ప్రార్థన

పున్నాగవరాళి - రాగము

అంజనానందన నమోనమో - అసురాక్రందన నమోనమో ॥

రామస్యందన నమో నమో - వానర నందన నమోనమో

మారుత నందన - జయహనుమాన్

మారుతిరాయా వాయుపుత్ర - ఆంజనేయా బలభీమా ॥

బలభీమ బలభీమ వాయుపుత్ర బలభీమ

మారుతి రాయా బలభీమా - భజనా శ్రీరామా ప్రేమా ॥

సద్గుణవంతా హనుమంతా - అతిబలవంతా ధీమంతా

మారుతనందన నమో నమో - వానరనందన నమోనమో ॥

జయజయరాం జయజయ హనుమాన్

జయ హనుమాన్ జయ హనుమాన్

జయ జయ హనుమా జయహనుమా

శాంతి దాంతి భూషణాయ

మోహ బంధ ఛేదనాయ

నమ ఆంజనేయ

నమ ఆంజనేయ

సత్యధీ పరాక్రమాయ	నమ ఆంజనేయ
నిత్యముక్త మానసాయ	నమ ఆంజనేయ
రామచంద్ర సేవకాయ	నమ ఆంజనేయ
వజ్రదేహ పంజరాయ	నమ ఆంజనేయ
శ్రీపరేశ సేవకాయ	నమ ఆంజనేయ
దైవకార్య పోషకాయ	నమ ఆంజనేయ
సీతాదుఃఖనాశకాయ	నమ ఆంజనేయ
లంకాపుర దాహకాయ	నమ ఆంజనేయ
భీమగర్వ దాహకాయ	నమ ఆంజనేయ
రామచంద్ర సేవకాయ	నమ ఆంజనేయ
రక్తవస్త్రధారణాయ	నమ ఆంజనేయ
క్షుద్రదేవతాంతకాయ	నమ ఆంజనేయ
రామనామ భావనాయ	నమ ఆంజనేయ
గోష్పదీకృ తార్లవాయ	నమ ఆంజనేయ
సర్వరోగ హరకాయ	నమ ఆంజనేయ
పాపకర్మ భంజ నాయ	నమ ఆంజనేయ
రామసత్కథా బుధాయ	నమ ఆంజనేయ
సర్వదుఃఖ నాశకాయ	నమ ఆంజనేయ
సత్యవాఙ్మహోన్నతాయ	నమ ఆంజనేయ
దేవలోక వందితాయ	నమ ఆంజనేయ
రామపాద సేవకాయ	నమ ఆంజనేయ
రామరూప పూజితాయ	నమ ఆంజనేయ
కామరూప ధారణాయ	నమ ఆంజనేయ
రక్తమాల్య భూషణాయ	నమ ఆంజనేయ
డాకినీ గ్రహాంతకాయ	నమ ఆంజనేయ
లక్ష్మీకాంత రమణాయ	నమ ఆంజనేయ

రామదూత హనుమాన్ కి జై

పవనసుత హనుమాన్ కి జై

(ప్రార్థనా తరంగిణి నుండి)

శ్రీ రస్తు

ఆంజనేయ సహస్ర నామావళిః

(ప్రతి నామముకు ముందు 'ఓం', చివర 'నమః' అనియు చదువుకోవలెను.)

ఓం హనుమతే నమః	ఓం శర్వాయ నమః	ఓం కల్యాణాయ నమః
శ్రీ ప్రదాయ	పరస్మై	ప్రకృతిస్థిరాయ
వాయుపుత్రాయ	అవ్యక్తాయ	విశ్వంభరాయ
రుద్రాయ	వ్యక్తవ్యక్తాయ	విశ్వమూర్తయే
అనఘాయ	ధరాధరాయ	విశ్వాకరాయ
అజరాయ	పింగకేశాయ	విశ్వపాయ
అమృత్యవే	పింగరోష్ణే	విశ్వాత్మనే
వీరవీరాయ	శ్రుతిగమ్యాయ	విశ్వసేవ్యాయ 50
గ్రామవాసాయ	సనాతనాయ 30	విశ్వా
జనాశ్రయాయ 10	అనాదయే	విశ్వహరాయ
ధనదాయ	భగవతే	రవయే
నిర్గుణాయ	దేవాయ	విశ్వదేష్టాయ
శూరాయ	విశ్వహేతవే	విశ్వగమ్యాయ
వీరాయ	జనాశ్రయాయ	విశ్వద్యేయాయ
నిధిపతయే	ఆరోగ్యకర్త్రే	కళాధరాయ
మునయే	విశ్వేశాయ	ప్లవంగమాయ
పింగాక్షాయ	విశ్వనాథాయ	కపిశ్రేష్టాయ
వరదాయ	హరీశ్వరాయ	జ్యేష్ఠాయ 60
వాంగ్మినే	భర్గాయ 40	విద్యావనేశరాయ
సీతాశోకవినాశకాయ 20	రామాయ	బాలాయ
శివాయ	రామభక్తాయ	వృద్ధాయ

ఓం యువాయ నమః	ఓం రక్షోఘ్నాయ నమః 90	ఓం జగద్విశ్రే నమః
తత్త్వాయ	పుండరీకాక్షాయ	హరయే
తత్త్వగమ్యాయ	శరణాగతవత్సలాయ	శ్రీకాయ
సుఖాయ	జానకీప్రాణదాత్రే	గరుడస్మయభుజనాయ
అజాయ	రక్షప్రాణాపహరకాయ	పార్థధ్వజాయ
అంజనాసూనవే	పూర్ణసత్త్వాయ	వాయుపుత్రాయ 120
అవ్యగ్రాయ 70	పీతవాససే	అమితపుష్పాయ
గ్రామశాంతాయ	దివాకరసమప్రభాయ	అమితప్రభాయ
ధరాధరాయ	ద్రోణహస్తే	బ్రహ్మపుష్పాయ
భూర్భువస్స్వర్లోకాయ	శక్తినేత్రే	వరబ్రహ్మణే
మహర్లోకాయ	శక్త్యై 100	పుష్పాయ
జనోలోకాయ	రాక్షసమారకాయ	రామేష్టాయ
తపసే	రక్షోఘ్నాయ	సుగ్రీవాదియుతాయ
అవ్యయాయ	రామదూతాయ	జ్ఞానినే
సత్యాయ	శాకినీజీవహరకాయ	వానరాయ
ఓంకారగమ్యాయ	భుభుక్కారహతారాతి	వానరేశ్వరాయ 130
ప్రణవాయ 80	గర్వాయ	కల్పస్థాయినే
వ్యాపకాయ	పర్యతభేదనాయ	చిరంజీవినే
అమలాయ	హేతుమతే	ప్రసన్నాయ
శివాయ	ప్రాంశుబీజాయ	సదాశివాయ
ధర్మప్రతిష్ఠాత్రే	విశ్వభక్తే	సన్నతయే
రామేష్టాయ	జగద్గురవే 110	సద్గతయే
ఫల్గునప్రియాయ	జగత్తాత్రే	భుక్తిముక్తిదాయ
గోష్పదీకృతవారాశయే	జగన్నాథాయ	కీర్తిదాయకాయ
పూర్ణకమాయ	జగదీశాయ	కన్యై
ధరాపతయే	జనేశ్వరాయ	కీర్తిప్రదాయ 140

ఓం సముద్రాయ నమః	ఓం బ్రహ్మచారిణే నమః	ఓం ప్రాణదాయ నమః
శ్రీప్రదాయ	జితేంద్రియాయ	ప్రాణాయ
శివాయ	ఊర్వగాయ	జగత్ప్రాణాయ
ఉదద్రిక్రమణాయ	లాంగూలినే 170	సమీరణాయ
దేవాయ	మాలినే	విభీషణప్రియాయ
సంసారభయనాశనాయ	లాంగూలహతరాక్షసాయ	శూరాయ
వార్ధిబంధనకృతే	సమీరతనూజాయ	పిష్పలాశ్రయ సిద్ధిదాయ
విశ్వజేత్రే	వీరాయ	సుహృదే 200
విశ్వప్రతిష్ఠితాయ	వీరమారాయ	సిద్ధాశ్రయాయ
లంకారయే 150	జయప్రదాయ	కాలాయ
కాలపురుషాయ	జగన్మంగళదాయ	కాలభక్తకభర్తితాయ
లంకేశ గృహభంజనాయ	పుణ్యాయ	లంకేశనిధనాయ
భూతావాసాయ	పుణ్యశ్రవణకీర్తనాయ	స్థాయినే
వాసుదేవాయ	పుణ్యకీర్తయే 180	లంకాదాహకాయ
వసవే	పుణ్యగతయే	ఈశ్వరాయ
త్రిభువనేశ్వరాయ	జగత్పావనపావనాయ	చంద్రసూర్యాగ్నినేత్రాయ
శ్రీరామదూతాయ	దేవేశాయ	కాలాగ్న్యయే
కృష్ణాయ	జితరోధాయ	ప్రళయాంతకాయ 210
లంకాప్రాసాదభంజనాయ	రామభక్తివిధాయకాయ	కపిలాయ
కృష్ణాయ 160	ధ్యాత్రే	కపిశాయ
కృష్ణస్తుతాయ	ధ్యేయాయ	పుణ్యరాశయే
శాంతాయ	భగాయ	ద్వాదశరాశిగాయ
శాంతిదాయ	సాక్షిణే	సర్వాశ్రయాయ
విశ్వపావనాయ	చేతసే 190	అప్రమేయాత్మనే
విశ్వభోక్త్రే	చైతన్యవిగ్రహాయ	రేవత్యాదినవారకాయ
మారీచఘ్నాయ	జ్ఞానదాయ	లక్ష్మణప్రాణదాత్రే

ఓం సీతాజీవనహేతుకాయనమః	ఓం కారణాయ నమః	ఓం వాయవే నమః
రామద్వేయాయ 220	ప్రకృతేపరాయ	కౌటేరాయ
హృషీకేశాయ	భాగ్యదాయ	ఈశ్వరాయ
విష్ణుభక్తాయ	నిర్మలాయ, నేత్రే 250	రవయే
జటినే	పుచ్చలంకావిదాహకాయ	చంద్రాయ
బలినే	పుచ్చబద్ధయాతుధానాయ	కుజాయ 280
దేవారిదర్శహస్తే	యాతుధానరిపుష్పియాయ	సౌమ్యాయ
హోత్రే	ధాయాపహారిణే	గురవే
కర్త్రే	భూతేశాయ	కావ్యాయ
హర్త్రే	లోకేశాయ	శనైశ్చరాయ, రాహవే
జగత్ప్రభవే	సద్గతి ప్రదాయ	కేతవే, మరుతే
నగర గ్రామపాలాయ 230	ప్లవంగ మేశ్వరాయ	హోత్రే, ధాత్రే
శుద్ధాయ, బుద్ధాయ	క్రోధాయ	హర్త్రే 290
నిరంతరాయ	క్రోధసంరక్తలోచనాయ 260	సమీరజాయ
నిరంజనాయ	క్రోధహర్త్రే, తాపహర్త్రే	మశకీకృతదేవారయే
నిర్వికల్పాయ	భక్తాభయవరప్రదాయ	దైత్యారయే
గుణాతీతాయ	భక్తానుకంపినే	మధుసూదనాయ
భయంకరాయ	విశ్వేశాయ	కామాయ, కవయే
హనుమతే	పురుహూతాయ	కామపాలాయ
దురారాధ్యాయ	పురందరాయ	కపిలాయ
తపస్సాధ్యాయ 240	అగ్నయే	విశ్వజీవనాయ
అమరేశ్వరాయ	విభావనసే	భాగీరథీపదాంబోజాయ 300
జానకీఘనశోకాత్తతాపహర్త్రే	భాస్వతే	సేతుబంధవిశారదాయ
పరాత్పరాయ	యమాయ	స్వాహాయ, స్వధాయ
వాఙ్మయాయ	నిర్ బుతయే	హవిషే, కవ్యాయ
నదసద్రూపాయ	వరుణాయ	హవ్యకవ్యప్రకాశకాయ
	వాయుగతిమతే	స్వప్రకాశాయ
		మహావీరాయ, లఘవే

ఓం ఆమితవిక్రమాయనమః 310	ఓం విశాంపతయే నమః	ఓం మనవే నమః 370
ప్రక్షీప్తక్షీనగతిమతయే	వేదాంతవేద్యాయ 340	స్వర్గద్వారాయ
సద్గతయే	ఉద్గీతాయ	ప్రజాద్వారాయ
పురుషోత్తమాయ	వేదవేదాంగపారగాయ	మోక్షద్వారాయ
జగదాత్మనే	ప్రతీగ్రామస్థితాయ	కపిశ్వరాయ
జగద్వ్యసయే	సాధ్యాయ	నాదరూపాయ
జగదంతాయ	స్ఫూర్తిదాత్రే	పరబ్రహ్మణే
అనంతకాయ	గుణాకరాయ	బ్రహ్మబ్రహ్మణే
విపాప్యనే	నక్షత్రమాలినే	పురాతనాయ
నిష్కళంకాయ	భూతాత్మనే	ఏకస్మై (కాయ)
మహతే 320	సురభయే	నైకస్మై (కాయ) 380
మహదహంకృతయే	కల్పపాదపాయ 350	జనాయ, శుక్లాయ
ఖాయే, వాయవే	చింతామణయే	స్వయంజ్యోతిషే
పుథివ్యై, అద్వ్యై	గుణనిధయే	అనాకులాయ
వహ్నయే, దిక్పాలాయ	ప్రజాపతయే	జ్యోతిర్భ్యోతిషే
క్షేత్రజ్ఞాయ	అనుత్తమాయ	అనాథయే
క్షేత్రపాలాయ	పుణ్యశ్లోకాయ	సాత్త్వికాయ
పల్వలీకృతసాగరాయ 330	పురాతనయే	రాజసాయ
హిరణ్మయాయ	జ్యోతిష్మతే	తమోహరే
పురాణాయ	శార్వరీపతయే	నిరాలంబాయ 390
భేదరాయ	కిలికిల్యా రవత్రస్తభూత	నిరాకారాయ
భూదరాయ	ప్రేతపిశాచకాయ	గుణాకరాయ
మనవే	ఋణత్రయహరాయ 360	గుణాశ్రయాయ
హిరణ్యగర్భాయ	సూక్తాయ, స్థూలాయ	గుణమయాయ
సూత్రాత్మనే	సర్వగతయే, పుంసే	బృహత్కాయాయ
రాజరాజాయ	అపస్మారహరాయ	బృహద్భ్యోశే
	స్మరే, శ్రుతయే	
	గాధాయ, స్మృతయే	

ఓం బృహద్దనవే నమః	ఓం ఉత్తరాశాస్థితాయనమః	ఓం సదాయోగినే నమః
బృహత్పదాయ	శ్రీదాయ	సంసారభయనాశనాయ
బృహన్మూర్త్యై	దివ్యోషధవశాయ	తత్త్వదాత్రే, తత్త్వజ్ఞాయ
బృహత్స్వనాయ 400	ఖగాయ	తత్త్వాయ
బృహత్కర్ణాయ	శాఖామృగాయ	తత్త్వప్రకాశాయ
బృహన్నాసాయ	కపింద్రాయ 430	శుద్ధాయ, బుద్ధాయ 460
బృహన్నేత్రాయ	పురాణాయ	నిత్యముక్తాయ
బృహద్గళాయ	ప్రతిసంచరాయ	యుక్తాకారాయ
బృహద్యత్నాయ	చతురాయ	జయప్రదాయ
బృహచ్ఛ్వాసాయ	బ్రాహ్మణాయ	ప్రళయాయ
బృహత్పుచ్ఛాయ	యోగినే	అమితమాయాయ
బృహత్కరాయ	యోగగమ్యాయ	మాయాతీతాయ
బృహద్గతయే	పరాత్పరాయ	విమత్సరాయ
బృహత్సేవ్యాయ 410	అనాదినిధనాయ	మాయానిర్మితరక్షసే
బృహత్లోక ఫలప్రదాయ	వ్యాసాయ	మాయానిర్మితవిష్టపాయ
బృహచ్ఛక్తయే	వైకుంఠాయ 440	మాయాశ్రయాయ 470
బృహద్వాంఛాఫలదాయ	సృష్టివీపతయే	నిర్లేపాయ
బృహదీశ్వరాయ	పరాజితాయ	మాయానిర్వంచకాయ
బృహత్లోకనుతాయ	జితరాతయే	సుఖాయ, సుఖినే
ద్రష్టాయ, విద్యాదాత్రే	సదానందయే	సుఖప్రదాయ
జగద్గురవే	ఈశిత్రే, గోపాలాయ	నాగాయ
దేవాచార్యాయ	గోపతయే, గోప్త్రే	మహేశకృతసంస్తవాయ
సత్యవాదినే 420	కలయే	మహేశ్వరాయ
బ్రహ్మవాదినే	కాలాయ 450	సత్యసంధాయ
కళాధరాయ	పరాత్పరాయ	శరభాయ 480
సప్తపాతాళగామినే	మనోవేగినే	కలిపావనాయ
మలయాచలసంశ్రయాయ		రసాయ, రసజ్ఞాయ

ఓం సమ్మానాయ నమః	ఓం బుద్ధియే నమః	ఓం రక్షఃస్థాయ నమః
తపశ్శక్తుషే	క్షమాయ	క్రితిభారహరాయ
భైరవాయ	తంద్రాయ	బలాయ
ఘ్రాణాయ	మంత్రాయ	నఖదంష్ట్రాయుధాయ
గంధాయ	మంత్రయుతాయ	విష్ణుభక్తాయ
స్పర్శనాయ	స్వరాయ	అభయవరప్రదాయ
స్పర్శాయ 490	రాజేంద్రాయ	దర్శస్థే 550
అహంకారాయ	భూపతయే	దర్శదాయ, దృష్టాయ
మానదాయ	కంఠమాలినే	శతమూర్తయే
నేతినేతితిగమ్యాయ	సంసారసారథయే	అమూర్తిమతే
వైకుంఠభజనప్రియాయ	నిత్యాయ	మహానిధయే
గిరిశాయ	సంపూర్ణకమాయ	మహాబోగినే
గిరిజాకాంతాయ	భక్తకామధుపే	మహాభాగాయ
దుర్వాసయే	ఉత్తమాయ, గణపాయ	మహార్థదాయ
కవయే, అంగీరసే	కీశపాయ 530	మహాకారాయ
భృగవే 500	బ్రాత్రే	మహాయోగినే 560
వశిష్టాయ, చ్యవనాయ	పిత్రే, మాత్రే	మహాశేజసే
తుంబురవే, నారదాయ	మారుతయే	మహాద్యుతయే
అమలాయ	సహస్రశీర్షే	మహాకర్మణే
విశ్వక్సేత్రాయ	పురుషాయ	మహానదాయ
విశ్వబీజాయ	సహస్రాక్షాయ	మహామంత్రాయ
విశ్వనేత్రాయ	సహస్రపదే, కామజితే	మహామతయే
విశ్వపాయ	కామదహనాయ 540	మహాశయాయ
యాజకాయ 510	కామాయ	మహాదారాయ
యాజమానాయ	కామ్యఫలప్రదాయ	మహాదేవాత్మకాయ
పావకాయ	ముద్రాపహారిణే	విభవే 570
పిత్రుభ్యో శ్రద్ధాయ		

ఓం రుద్రకర్మణే నమః
 త్రూరకర్మణే
 రత్ననాభాయ
 కృతాగమాయ
 అంబోధిలంఘనాయ
 సింహాయ, నిత్యాయ
 ధర్మాయ, ప్రమోదనాయ
 జితామిత్రాయ 580
 జయాయ
 సామాయ, విజయాయ
 వాయువాహనాయ
 శివదాత్రే, సహస్ర్రాంజవే
 ముకుందాయ
 భూరిదక్షిణాయ
 సిద్ధార్థాయ
 సిద్ధిదాయ 590
 సిద్ధసంకల్పాయ
 సిద్ధిహేతుకే
 సప్తపాతాళభరణాయ
 సప్తర్షిణవందితే
 సప్తాబ్జిలంఘనాయ
 వీరాయ
 సప్తద్వీపాదుమండలాయ
 సప్తాంగరాజ్యసుఖదాయ
 సప్తమాతృనిషేవితాయ
 సప్తలక్ష్మికమకుటాయ 600

ఓం సప్తహోత్రే నమః
 సప్తస్వరాశ్రయాయ
 సప్తచ్ఛందోనిధయే
 సప్తచందసే
 సప్తజనాశ్రయాయ
 సప్తసామోపగీతాయ
 సప్తపాతాళసంశ్రయాయ
 మేధావినే, కీర్తిదాయ
 శోకహారిణే 610
 దౌర్భాగ్యనాశనాయ
 సర్వవశ్యకరాయ
 భర్గాయ
 దోషఘ్నాయ
 పుత్రపౌత్రదాయ
 ప్రతివాదిముఖస్తంభాయ
 దుష్టచిత్తప్రసాదనాయ
 పరాభిచారశమనాయ
 దుఃఖఘ్నాయ
 బంధమోక్షనాయ 620
 నవద్వారపురాధారాయ
 నవద్వారనికేతనాయ
 నరనారాయణస్తుత్యాయ
 నరనాథాయ
 మహేశ్వరాయ
 మేఖలినే, కవచినే
 ఖడ్గినే, బ్రాజిష్టవే

ఓం విష్ణుసారథయే నమః 630
 బహుయోజనవిస్తర్గ పుష్పాయ
 పుష్పహతాసురాయ
 దుష్టగ్రహనిహంత్రే
 పిశాచగ్రహ ఘాతుకాయ
 బాలగ్రహవిनाశినే
 ధర్మాయ, నేత్రే
 కృపాకరాయ
 ఉగ్రకృత్యాయ
 ఉగ్రవేగాయ 640
 ఉగ్రనేత్రాయ, శత్రుకత్తవే
 శత్రుమన్యవే, స్తుతాయ
 స్తుత్యాయ, స్తుతయే
 స్తోత్రే, మహాబలాయ
 సమగ్రగుణశాలినే
 అవ్యగ్రాయ 650
 రక్షోవిनाశకాయ
 రక్షోఘ్నహస్తాయ
 బ్రహ్మేశాయ
 శ్రీధరాయ
 భక్తవత్సలాయ
 మేఘనాదాయ
 మేఘరూపాయ
 మేఘవృష్టినివారకాయ
 మేఘజీవనహేతవే
 మేఘశ్యామాయ 660

ఓం పరాత్మకాయనమః సమీరతనయాయ బోధై తత్త్వవిద్యావిశారదాయ అమోఘాయ అమోఘపృథ్వయే ఇష్టదాయ, అనిష్టనాశకాయ అర్థాయ అనర్థాపహరిణే 670 సమర్థాయ రామసేవకాయ అర్చినే, ధన్యాయ అసురారాతయే పుండరీకాక్షాయ ఆత్మభువే సంకర్షణాయ విశుద్ధాత్మనే విద్యారాశయే 680 సురేశ్వరాయ అచలోద్ధారకాయ నిత్యాయ, సేతుకృతే రామసారథయే ఆనందాయ పరమానందాయ మత్స్యాయ	ఓం కూర్మాయ నమః నిధయే 690 శమాయ, వరాహాయ నారసింహాయ వామనాయ జమదగ్నిజాయ రామాయ, కృష్ణాయ శివాయ, బుద్ధాయ కల్కినే 700 రామాశ్రయాయ హరాయ సందినే, భృంగినే చండినే, గణేశాయ గణసేవితాయ కర్మాధ్యక్షాయ సురాధ్యక్షాయ విశ్రమాయ 710 జగతాంపతయే జగన్నాథాయ కపిశ్రేష్ఠాయ సర్వావాసాయ సదాశ్రయాయ సుగ్రీవాదిస్తుతాయ శాంతాయ, సర్వకర్మణే ప్లవంగమాయ నఖదారితరక్షసే 720	ఓం నఖాయుధవిశారదాయ నమః కుశలాయ, సుధనాయ శేషాయ, వాసుకయే తక్షకాయ సర్వాయ స్వర్ణపర్ణాయ, బలాధ్యాయ రామపూజ్యాయ 730 అఘనాశనాయ కైవల్యదీపాయ కైవల్యాయ, గగూదాయ పన్నగాయ, గురవే కిల్యారావహతారాతి గర్భాయ పర్వతభేదనాయ వజ్రాంగాయ వజ్రవేగాయ 740 భక్తాయ వజ్రనివారకాయ నఖాయుధాయ మణిగ్రీవాయ జ్వాలామాలినే భాస్కరాయ ప్రాథప్రతాపాయ తపనాయ భక్తతాపనివారకాయ
---	--	--

ఓం శరణాయనమః 750
 జీవనాయ, భోక్త్రే
 నానాచేష్టాయ
 అచంచలాయ
 సుస్వస్థాయ
 అష్టాస్యస్థు
 దుఃఖశమనాయ
 పవనాత్మజాయ
 పావనాయ
 పవనాయ 760
 కాంతాయ
 భక్తాఘస్పహనాయ
 బలాయ
 మేఘనాధరిపవే
 మేఘనాదసంహృతరాక్షసాయ
 క్షరాయ, అక్షరాయ
 వానరేశాయ
 వినీతాత్మనే
 సతాంగతయే 770
 శ్రీకంఠాయ
 శిలికంఠాయ
 సహాయాయ
 సహనాయకాయ
 అస్తలాయ, అణవే
 భర్గాయ, దేవాయ
 సంస్కృతినాశనాయ
 అధ్యాత్మవిద్యాసారాయ 780

ఓం అధ్యాత్మకుశలాయనమః
 సుధీయే, అకల్మషాయ
 సత్యహేతవే
 సత్యగాయ
 సత్యగోచరాయ
 సత్యగర్భాయ
 సత్యరూపాయ
 సత్యాయ
 సత్యపరాక్రమాయ 790
 అంజనాప్రాణలింగాయ
 వాయుపంకోద్భవాయ
 సుధీయే
 భద్రరూపాయ
 రుద్రరూపాయ
 సురూపాయ
 చిత్రరూపధృతే
 మైనాకవందితాయ
 సూక్ష్మదర్శనాయ
 విజయాయ 800
 జయాయ
 క్రాంతదిబ్బుండలాయ
 రుద్రాయ
 ప్రకటికృతవిక్రమాయ
 కంబుకంఠాయ
 ప్రసన్నాత్మనే
 హస్తనాసాయ

ఓం వృక్షధరాయ నమః
 లంబోష్ఠాయ
 కుండలినే 810
 చిత్రమాలినే
 యోగవిదాంపరాయ
 విపశ్చితే, కపయే
 ఆనందవిగ్రహాయ
 అనన్యతాసనాయ
 ఫల్గునీసూనవే
 ఆవ్యగ్రాయ,
 యోగాత్మనే
 యోగతత్పరాయ 820
 యోగవేద్యాయ
 యోగకర్త్రే
 యోగయోనయే
 దిగంబరాయ
 అకారాదిక్షకారాంత
 వర్ణనిర్మిత విగ్రహాయ
 ఉలూఖిలముఖాయ
 సింహాయ, సంస్తుతాయ
 పరమేశ్వరాయ
 శ్లేష్ఠజంఘాయ 830
 శ్లేష్ఠజానవే, శ్లేష్ఠపాణయే
 శిఖాధరాయ, సుశర్మణే
 అమితశర్మణే
 నారాయణపరాయణాయ
 జిష్ణవే, భవిష్ణవే
 రోచిష్ణవే, గ్రసిష్ణవే 840

ఓం స్థాణవే నమః	ఓం రంజనధ్వజాయనమః	ఓం నేత్రే నమః
హరయే, రుద్రానుకృతే	యోగినీబృంద వంద్యాయ870	అనంతమంగళాయ
వృక్షకంపనాయ	శత్రుఘ్నాయ	అష్టమూర్తిధరాయ
భూమికంపనాయ	అనంతవిక్రమాయ	నేత్రే
గుణప్రవాహాయ	బ్రహ్మచారిణే	విరూపాయ
సూత్రాత్మనే	ఇంద్రియరిపవే	సర్వసుందరాయ 900
వీతరాగాయ	ధృతదండాయ	ధూమకేతవే
స్తుతిప్రియాయ	దశాత్మకాయ	మహాకేతవే
నాగకన్యాభయధ్వంసినే 850	అప్రపంచాయ	సత్యకేతవే
రుక్మవర్ణాయ	సదాచారాయ	మహారథాయ
కపాలభృతే	శూరసేనవిదారకాయ	సందిప్రియాయ
అనాకులాయ	వృద్ధాయ 880	స్వతంత్రాయ
భవోపాయాయ	ప్రమోదాయ	మేఖలినే
అనపాయాయ	ఆనందాయ	సమరప్రియాయ
వేదపారగాయ	సప్తజిహ్వపతయే	లోహంగాయ
అక్షరాయ, పురుషాయ	ధరాయ	సర్వవిదే 910
లోకనాథాయః	సవద్వారపురాధారాయ	ధన్వినే
రక్షఃప్రభవే 860	ప్రత్యగ్రాయ	షట్కలాయ
దృఢాయ	సామగాయకాయ	శర్వాయ
అష్టాంగయోగపలభుజే	షట్పక్రధామ్నే	ఈశ్వరాయ
సత్యసందాయ	స్వర్లోకాయ	ఫలభుజే
పురుష్కుతాయ	భయహృతే 890	ఫలహస్తాయ
స్మృతానస్తాననిలయాయ	మానదాయ	సర్వకర్మఫలప్రదాయ
ప్రేతవిద్రావణక్షమాయ	అమదాయ	ధర్మాధ్యక్షాయ
పంచాక్షరపరాయ	సర్వవశ్యకరాయ	ధర్మఫలాయ
పంచమాత్మకాయ	శక్తయే	ధర్మాయ 920

ఓం ధర్మప్రదాయ నమః అర్చదాయ	ఓం సద్వ్యజాతాయనమః కామగతయే	ఓం నీలవర్ణప్రియాయనమః సుహృదే
పంచవిశంతితత్త్వజ్ఞాయ	జ్ఞానమూర్తయే	రామదూతాయ
తారకబ్రహ్మతత్త్వరాయ	యశస్కరాయ 950	లోకబంధవే
త్రిమూర్తగతయే	శంభుతేజసే	అంతరాత్మనే
బీమాయ	సార్వభౌమాయ	మనోరమాయ
సర్వదుఃఖనిబర్హణాయ	విష్ణుభక్తాయ	శ్రీమద్రామధ్యానకృతే 980
ఊర్ధ్వస్వతే	ప్లవంగమాయ	వీరాయ
నిర్లభాయ	చతుర్నవతిమంత్రజ్ఞాయ	సదాకింపురుషస్తుతాయ
ఘోరినే 930	పాలస్త్యబలదర్పఘ్న	రామకార్యాంతరంగాయ
మాలినే, గర్భాయ	సర్వలక్ష్మీప్రదాయ	శుద్ధయే, గతయే
విశాచరాయ	శ్రీమతే	అనామయాయ
రక్తాంబరధరాయ	అంగద ప్రియాయ	పుణ్యశ్లోకాయ
రక్తాయ	ఊడితాయ 960	పరానందాయ
రక్తమాలావిభూషణాయ	స్మృత్యై, బీజాయ	పరేశాయ
వనమాలినే	సురేశానాయ	ప్రియసారథయే 990
శుభాంగాయ	సంసారభయనాశనాయ	లోకస్వామినే
శ్వేతాయ	ఉత్తమాయ	ముక్తిదాత్రే
శ్వేతాంబరాయ 940	శ్రీపరీవారాయ	సర్వకారణకారణాయ
యువాయ	శ్రీ భూదుర్గాయై	మహాబలాయ
జయాయ	కామదృశే	మహావీరాయ
జయపరీవారాయ	సదాగతయే	పారావారగతయే, గురవే
సహస్రవదనాయ	మాతరిశ్వనే 970	సమస్తలోకసాక్షిణే
కవయే	రామపాదాబ్జపట్నదాయ	సమస్త సురవందితాయ
శాకినీధాకినీయక్తరక్త	నీలప్రియాయ	సీతాసమేత శ్రీరామపాద
భూతౌఘభంజనాయ	నీలవర్ణాయ	సేవాధురంధరాయ 1000

శ్రీ ఆంజనేయ సహస్రనామావళిః సమాప్తమ్